Nº 505. Fl. —

ANA LALOE

WELING LA

HOERATOE BOKOEL

DRUKKERIJ J. VAN BOEKHOVEN, UTRECHT (HOLLAND).

Made in Netherlands

HONDERD VERHALEN

UIT DE

BIJBELSCHE GESCHIEDENIS

IN HET

SOEMBANEESCH.

UITGEGEVEN DOOR HET
NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP
AMSTERDAM — 1915.

1. Mihi Wai, Karang Tana.

Toenanoe na pakiri na: I Ala, na padikanja na awang dăngoe na tana; didi jang I Ndéwa na I Ala na mahiri la pinoe wai; ndaningoe mamădoe, ndaningoe mamara; wai djoea ja la panggoeboel awang; ndaningoe mboe makajidikoe nja. Tăka hiwăna I Ala: dedi maharī! Tăka hina harī. Bana hăla ja hina kawări ja na maharī, dăngoe na makapătang; na maharī: lodoe wănanja; na makapătang: roedoeng wănanja ka. Toenanoe hăla na nja ka na hau na roedoeng, na hau na mbaroe; noena kawoenga lodoe ja.

Na lodoe na padămboe wăna, I Ala na padikanja na awang; awang wănanja ka. Toenanoe bana hăla ja ka noena hina kawări ja na wai, na mangéa dita, dăngoe na wai na mangéa wawa.

Na lodoe patiloe mboea wăna, I Ala na kawări ja na téhikoe dăngoe na mamădoe; na pa'oehinja na wai, hina palakoe ja la ngea pakahaungoe na.

Toenanoe bana hăla ka papamihi ja, na mamădoe: tana wănanja; na wai: téhikoe wănanja ka. Bana hăla ja ka noena hiwăna: măla kana toemboe na pingi ai, na roemba hangia hangia, na ri pangangoe.

Na lodoe papatoe wăna, I Ala na padikanja na lodoe dăngoe na woelang, dăngoe mboendăba da da kandoenoe; na lodoe na hambila nja na harī, na woelang na hambila nja na roedoeng. Toenanoe hina toe ha la awang, kada harī wăngoe na tana, kada kawări ja na lodoe dăngoe na roedoeng.

Na lodoe na palima wăna, I Ala na padikanja mboendăba na na makajidikoe la téhikoe, ngara mahawoeroeng mboendăba na la kiri awang; bana hăla ja ka noena hiwăna: măla wa njoena, njimi kai woroe, kai bămbăroe.

Tăka na lodoe na panomoe wăna, I Ala na padikanja mboendăba na na makajidikoe la tana, na mămatămba na mamopoe.

Toenanoe bana hăla ja ka noena, hiwăna: na hămoe djăka ta padikang tau, kana parèata ha da ijang la téhik, da mahawoeroeng la kiri awang, da makajidik la tana.

Toenanoe hina padikanja haätoe na na tau, tau mini ja. I Adam ja na ngara na; didi jang, ndedi ningoe angoe na.

Tăka hina pamahoeroe ja I Adam; bana mahoeroe ka, ba nde nggăra papina, laloe mangandoe ja.

Tăka I Ala hina ălinja na ri karaha na, na hapoengoe; na pangéa na na ri karaha na bita belinja. Tăka hina padikanja noena, na dedi ja haätoe na na kawini.

Toenanoe bana hăla ja ka hina ngăndi nja ja I Adam, papaha moe nja, hiwănanja.

Toenanoe I Ala hiwănandja: măla kai woroe, kai bămbăroe, ămbi mboeta doe, kana kada ndabang na tana.

Toenanoe I Ala na tăngăroe ja na papadika na, lănga tăka laloe hămoe ja.

Na lodoe pihoe, păndjăng na nja ka parăma, lodoe hămoe ja, ămbi răma la lodoe jeàna, hiwănandja.

2. I Adam dangoe I Hawa.

Toenanoe hina pamandapoe ha da tau noeda la woăka hakahaungoe; na ngara na na woăka noena, „Paradihoe'' ja. Na woăka noena, mătoe maningoe ningoe nja; wăla ai manandang ningoe, wăla ai mawau kati ningoe, woă ai pangangoe ningoe, ri pangangoe ningoe; ndeta ngalang patiki ndăba ha da manindja la woăka noena.

Toenanoe I Ala hina pamandapoe ha la woăka noena, tăka hina peàkandja: măta kai răma, kai dai ja na woăka jeàna, hiwănandja, djăka nggăra ja na pamboeha mi, kai ngangoe.

Toenanoe hida ndădikoe lai noe, nda nggăra mahandoeka ndja, makatioe ndaningoe, mandjoé ndaningoe, madau ndaningoe, mahămoe djoea ja hau lodoe hau lodoe.

Tăka I Ala hiwănanja I Adam: măla kau pangara ndja da makajidik mboendăba da la hangga moe.

Toenanoe hina pangara ndja: karămboa mini karămboa bai na, ndjara mini ndjara bai na, roeha mini roeha bai na, kamămbi mini kamămbi bai na, manoe woeloe manoe bai na; ahoe, ijang, oelăr, mahawoeroeng, na pangara ndja mboendăba da.

Toenanoe na parăma na hau lodoe hau lodoe.

Toenanoe hi nindja la padoea woăka noena, doea reti da da pingi ai; da ngara da da pingi ai noeda, na hareti: pingi ai paloeri wăngoe ja; na hareti: pingi ai papingoe wăngoe na mahămoe, na mandjala.

Tăka I Ala na peàkandja da tau noeda: ămbi păpoe doe ja na wŏa na na pingi ai papingoe na mahămoe na mandjala; djăkai nganja na woă na, i méti doe.

Hau na lodoe I Hawa, na papaha na I Adam, na hălătoe ja na woăka; na tăka ka la lihi na na pingi ai na mangarang: pingi ai papingoe na mahămoe na mandjala. Tăka hi ninja he'au na na oelăroe la pingi ai noena; na woendjoeloeng wiki na. Tăka hiwăna na oelăr: ha Hawa, măla noe, wăna nggămi I Ala: ămbi ngandja mboendăba da da wŏa ai da manindja la wŏaka, wăna nggămi? Tăka hina heàma I Hawa: nga mboendăba ndja, wăna nggăma I Ala, didi jang na pingi ai jeàna la padoea woăka na pandea pamădja na; ămbi nganja na wŏa na, wăna nggăma: djăkai nganja, i meti doe.

Tăka hina heàma na oelăroe: ămboe toenanoe, djăkai nganja na wŏa na, ndau méti ă; djăkau nganja na wŏa na, njoemoe oehama nja I Ala, da mata moe da harī, bau pinja na mahămoe, na mandjala.

Toenanoe I Hawa bana rongoe ja na papanī na na oelăroe, na mangăbanja na wŏa ai noena, ba manandangoe ja, ba hămoe ja djăka nganja. Tăka hina păpoe ja na wŏa ai noena hina ngangoe, hina ngăndi nja I Adam, na tau angoe na; na ngangoe mboe bana wŏnja I Hawa. Bada hăla ja ka pangangoe, mandai ki ka hakoedoe, da harī da mata da; da ngadoe wiki da năhoe, da kaloeloe. Tăka hida piti roe ai hida kalamboeng.

Toenanoe hida rongoe ja na lingoe na I Ala, la oenoe ngiloe, hida

mangădătoe, da bărang mboe da eti da, hida palai la woekoe oămang, da kawiningoe.

Tăka I Ala hina pa'aundja njoeda: ha Adam! nggini kau ka? Tăka hina heàma: bakoe rongoe ja na lingoe moe, laloe mangădătoe ka, bakoe kaloeloe be ă ka; batoenanoe hikoe kawining wiki nggoe.

Tăka I Ala hiwănanja: nggamoe na mapeàka nggau hioe pinja na kaloeloe moe; nde doe oenganja na wŏa na na pingi ai na pakahiri nggoe?

Tăka hina heàma I Adam: na tau kawini na pawŏmoe ngga, njoena na mawŏngga nja na woă ai noena hikoe ngangoe.

Tăka I Ala hiwănanja na kawini noena: măla noe nggăra patoemoe? Hina heàma na kawini: na oelăroe na makambălikoe ka, hikoe ngangoe.

Tăka I Ala hiwăna: ha oelăr, djéa ja batoenanoe na ngăna kau harang; kau lakoe wăngoe kamboe moe, kau ngangoe koemboer tana; la padoea mi njimi, na kawini noena dăngoe njoemoe, kai papapang; da ana moe njoemoe dăngoe da ana na njoena, napa njoena kana pakawérăkoe ja na katikoe moe, tăka njoemoe kau witoe ja na tănda na.

Toenanoe I Ala hiwănanja na kawini noena: na handoeka bau pa'ana; na tau angoem na pareàta kau.

Tăka I Ala hiwănanja I Adam: bau rongoe ja ka na papanī na na papaha moe, bau nganja na woă ai na pakahiri nggoe, toenanoe hau tana, hau tana na ngăna ja harang; na handoeka bau ngangoe na ndaung loeri moe; da kalăla, da witoe, da ri pakétoe kada toemboe nja na tana, loendoe wai hanggoboeng moe kau măngoe pagangoe; loepau beli kau la tana ba weli moe la tana, ba koemboer tana kau, kau beli la koemboer tana.

Tăka I Ala hina pandoi ndja laoe manoelang, hinggi manoelang, hina wŏndja ha, hida hau; tăka hina paloehoe ha weling la wŏaka noena, ndeda tama beli ă pa.

Toenanoe na pakiri na mboendăba na hau tana hau tana, ba paweli na la I Adam.

Bana ndjala doe njoena, toenanoe hi ninja na mahandoeka năhoe la panggoeboel awang.

3. I Kaïn dangoe I Habil.

I Adam nindja da ana na da doea; da ngara da, I Kaïn ja na aja, tăka na eri na I Habiloe ja. I Kaïn na toengoe woăka, tăka I Habiloe na pawang kamămbi.

Tăka na hau na lodoe, da mapa'eri-ajang noeda, da hamajanja I Ala; da mangédjing I Kaïn: ihi woăka ha; da mangédjing I Habil: ana kamămbi ja. Tăka I Ala, da mangédjing na I Habil, na kē ha, tăka I Kaïn ndena kē ha da mangédjingoe na; ba tau matăndji éti na ja I Habil, I Kaïn ndéa.

Toenanoe laloe karaoe ja na éti na I Kaïn. Tăka I Ala hiwănanja: nggiki na hida kawoé da woekoe matam? djăkau toe ja na mahămoe koe namoe kau, djăka ndau toe ja na mahămoe, na ndjala ninja la ngaroe pindoe kana pa'ănga kau; ămboe kikoenja na mandjala noena, beli kau.

Ba ndedi nggi mandai na, na hau na lodoe hida karéanja la marăda, tăka I Kaïn hina paloe paméti ja na eri na.

Tăka hiwăna I Ala: ha Kaïn nggini ja na eri moe? hina heàma: njoengga ndakoe pinja; ka njoengga noe madai ja na eri nggoe? Tăka hiwăna I Ala: kanggiki moe nja ka na eri moe, na wai réa na na kaladak lai Njoengga! njoemoe na ngăna kau harang, bana kē ja ka na wai réa na na eri moe na tana bau boenja; djăkau toe ja na woăka moe, ndeda dedi da ihi da. Tăka njoemoe kau ndjoēloe djăka nggini nggini kau.

Tăke hiwăna I Kaïn: na ndjala nggoe, laloe bokoeloe ja; ndaningoe pa djămang da da ndjala nggoe; djăka nggamoe ja na mahamboeroe ka, na pameti ka.

Tăka hiwăna I Ala: ndéa. Toenanoe hina toenja tanda na la ihi na I Kaïn, ka ămboe na pameti ja tau, wăna.

Pajilang na nja ka I Kaïn la hangga na I Ala hina lakoe hina ngéang la tana Nod.

Tăka da ana na, hama da ka i kaborăngoe na na ama da; ndeda mangădătoe nja I Ala. Na haätoe na ana na I Jabaloe ja na ngara na, laloe pingoe ja pawoeloe oema tera.

Na haätoe I Joebaloe ja na ngara na, njoena na mawoengang papingoe padjoengga.

Na haätoe I Toebal Kaïn ja na ngara na, njoena na mawoengang papingoe papandoi băhi dăngoe kaliang.

Toenanoe I Habil bana meti ka, I Adam dăngoe I Hawa da pa'ananja na haätoe: I Set ja na ngara na, hiloe na na mameti ja, wăna; tau matăndji eti na, hama na ka i na aja na na mameti.

Tăka hininja häatoe na na mapaweling la I Set, I Henos ja na ngara na; tau noena na kikoenja na papareàta na I Ala; tăka hina papeàkandja da tau da mande mangădătoe nja I Ala. Tăka I Ala hina danda măngoe kawori nja la awang, ndena meti la tana. Tăka hi ninja na ana na, na ngara na I Matoesala, da ndaung na, hiwa ngahoe nomoe kamboeloe hiwa; didi jang na madangoe ndaung na, ndaningoe hama na.

4. Iwa Bokoel.

Toenanoe bana da-dangoe ka da tau, tăka da ndjala da da paboăboăndjang be ka angoe da.

Tăka hiwăna I Ala: na tau ndena bihoe pakikoenja na papareàta nggoe; na kikoe be nja na pamboeha wiki na, batoenanoe hikoe toenja rehi na, hangahoe doea kamboeloe ndaung, wăna I Ala.

Tăka bana tăngăroe ja na tau, ndena bihoe pamandjaréa; da ndjala da da paboă-boăndjang be ka angoe da. Batoenanoe na tau na papadika nggoe, napa koepamboeta ha, wăna I Ala. Toenanoe hi ninja haätoe na na tau, I Noak ja na ngara na, tau panamoe na I Ala, bana tăndji eti na; hau lodoe hau lodoe na hamajanja I Ala. Tăka hiwăna I Ala: pandoi ja teàna, pandoi nja koeroeng na, pindoe na, kahoenga na; pandoi pamadita ja, tiloe ngahoe karoăka lima, na lérangoe na, 50 karoăka lima; na djangga na 30 karoăka lima; napa koe patăka nja na iwa bokoel; njoemoe kau tamanja na teàna noena, da ana moe, da papaha moe, da ri ana moe kau karéa ndăba ndja; kau patamang mboe na ngara na ka na makajidik la tana, na mahawoeroeng la kiri awang, he'au mini, he'au bai na kau patamang;

kau ngăndi mboe pangangoe, kai ngangoe njimi, dăngoe da banda loeri, ămbi kai meti.

Toenanoe bana hăla ka papandoi ja na teàna noena hina tama karéa ndja da kalémbi na; hina patamang da banda loeri. Tăka I Ala hina bitanja na pindoe na, bana hăla ka pabitanja, hi nămoe nja na iwa bokoel; mboeloe ndăba na na pangéa wai la loemboe tana, na wăka; mboeloe ndăba na na pindoe wai la awang, na hanganga. Toenanoe poeroe na nja ka na oerang, măngoe lodoe măngoe roedoeng, patoe kamboeloe lodoe na ka bana poeroe na oerang.

Toenanoe na wai hina hē hē ja ka; ndedi nggi mandai na hina halinding na teàna la pinoe wai; na hē nja wai na tana, na palindi, da tandoelang; na lănga hăla nja, ndaningoe ndokoe mamădoe la panggoeboel awang.

Toenanoe moemoehoe da nja ka da tau; mboeloe ndăba na na makajidik la tana, na mahawoeroeng la kiri awang, na mboeta hăla ha ka; didi ki hang I Noak dăngoe da kalémbi na, tau mawaloe ă ha; dăngoe da banda loeri, da pawotoe na la teàna.

Toenanoe ba lima mboea woelang na ka na mandai na, hina kahăna na lăpiroe; hina tambirihoe na wai, ba mbiha ma nja I Ala; ndedi nggi mandai na hina kandoekoenja na teàna la pinoe palindi Ararat.

Toenanoe ba hiwa mboea woelang na ka na mandai na, hida woewa ndjăpoe da hoepoe da da palindi. Toenanoe I Noak na hili napa patoe kamboeloe mboea lodoe, hina bŏwa ja na kahoenga, hina pahăla ja na he'au na nggangga. Tăka na nggangga noena, na hawoeroeng palo'ang maingoe be ja; ndena bihoe patama beli.

Tăka hina pahăla ja na he'au na rawa; na hawoeroeng ki ka hakoedoe hina tama beli. Toenanoe pihoe mboea lodoe na ka na mandai na hina hili pahăla ja na he'au na rawa; na hawoeroeng ki ka hakoedoe, tama beli na nja ka; tăka la ngaroe na ninja hawăla na na roe ai. Toenanoe na hili napa ja pihoe mboea lodoe, hina pahăla beli ja na rawa noena; hawoeroeng na nja ka, ndena hili beli ja pa.

Toenanoe I Noak hina dandang na nggăbi na na teàna, hina ngadoe, na mihi ka na wai, bana tăngăroe ka. Toenanoe na hili napa ja i, dămboe woelang, mădoe na nja ka na tana, tăka hina loehoe ja weling la teàna, hina pahăla ja mboeloe ndăba da da banda loeri da pawotoe na.

Toenanoe I Noak bana hăla ka paloehoe, tăka hina pandoi ja na ngéa pahamajangoe na, hina hamajanja I Ala. Tăka hiwăna I Ala: ndakoe hili pamoeloe ă nja pa na tana; na eti tau ba laloe kaborăngoe ja weling pa'ana koedoe na loepa na matoea; pakiring năhoe loepa nggini nggini ja ka, ndena mboăta ă pa na ndaung oerang, na ndaung wandoe, na roedoeng na lodoe. Toenanoe I Ala hina toe ja na kapoeri la awang; tanda ndjăndji na nja, hiwăna, nina na tanda nggoe, na pandjăndji wănggoe mboeloe ndăba na na papadika nggoe la panggoeboel awang, ndakoe hili njăbăroe ă ja pa na tana, hama toena ămang.

Tăka da ana na I Noak, da doea haătoe ă da; anakeada mini ha: da ngara da I Sem, I Ham, I Japet.

Toenanoe da madoea haătoe da noeda, paweli na mboeloe ndăba na na tau năhoe.

5. Na Oema djangga la Babil.

Toenanoe bana hăla ka pa'iwa, na dangoe na na ndaungoe na I Noak, tiloe ngahoe lima kamboeloe da. Toenanoe bana meti ka, hiwa ngahoe lima kamboeloe ndaungoe na.

Tăka hili ndaningoe pa na haătoe mahama dangoe na na ndaungoe na I Noak. Toenanoe bana meti ka I Noak ndena ătăloe padangoe ă pa na tau, hama na ămang, ba ndena dangoe mboe na ndaungoe na; ningoe 400 ă, ningoe 300 ă, tăka ndedi nggi mandai na 200 mboea ndaungoe na.

Na manggawang noena, hangia ă nang na hiloe na mboeloe ndăba na na tau, hau tana hau tana. Na ngéa pangéangoe da bada kăhang, la tana Sinear, la karaha lokoe Prat. Toenanoe hida pakakandja da eti da: tawoeloe ja na paraingoe bokoel; la padoea tawoeloe oema djangga, na kapoeka na kana toăma la awang; djéa ja

noena kana namoe nda ana handădik, handalar; ka ămboe tanjalang la hau tana hau tana.

Tăka I Ala, na tanda toengoe noe ndena bihoe ja, bana peàka ndja ămang: măta kai woroe kai bămbăroe, ămbi mboeta doe, kana kada ndăbang na tana.

Tăka poeroe na nja ka I Ala, hina pakoroe nja na biloe da, loepa ndena pinja na papeàka na dăngoe angoe da patau lai noe.

Ba toenakanoe, ba ndeda papingoe pa hiloe, hida pa'ihang la hau tana hau tana, ndeda hăla ja pa na paraingoe da, bada woeloe ja.

6. I Abram dangoe I Lot.

Tăka hi ninja la tana Oer, haătoe na na tau, na kalembi na I Sem; na ngara na I Tera ja; da doea haătoe da da ana mini ha; da ngara da: I Abram, I Nahor, I Aran. Toenanoe bana meti ka na ana na na mangarang I Aran, tăka I Tera hina lakoe la tana Mesopotamia; da karéandja da ana na da madoea, dăngoe na kalembi na mboeloe ndăba na.

Na manggawang noena, laloe dangoe na tau na mande hamajanja I Ala; njoeda da hamajang la Marapoe hangia hangia, bada maroămbanja ka na ngarăngia na mahămoe, ngarăngia na matoebang.

Toenanoe hiwănanja I Ala: ha Abram, kau loehoe weling la parai moe, weling la kalembi moe, weling la oema ama moe, kau lakoe la tana na papatoedji nggoe nggămoe; napa Njoengga kakoe padedi kămoe bandjar mabokoel, napa kakoe pabokoeloe ja na ngara moe; na tau na mahămoe eti nggau njoemoe, njoengga koe hămoe nja eti; koeharanja na tau, na maharanggămoe njoemoe; na maweling lai njoemoe napa na pahămoe ndăba ja na tau panggoeboel awang.

Toenanoe lakoe na nja ka I Abram, na papaha na, na eri na da lakoe karéandja. Toenanoe bana tăka ka la tana Kanaăn, tăka I Ala hina pawoewang wiki na, hida pandjandjing: na tana jeàna njoengga koe wŏndja ja da ana handalar handădikoe moe.

Tăka I Abram hina pandoi ja na ngéa pamangedjingoe na, kana wotoe wănja I Ala.

Toenanoe I Abram dăngoe I Lot, da ndădikoe lai noe; haätoe haätoe da pawang kamămbi; ba laloe dangoe ma ha da kamămbi da papawa da, ndjăpoe ndja roemba lai noe. Na hau na lodoe da tau da mapawandja da kamămbi na I Abram dăngoe I Lot, da pahănggaloeng.

Tăka I Abram hiwăna bana panī: njoeta mapa'eri mapa'ajangoeta; na tana jeàna laloe lérangoe ja; batoenanoe na hămoe ki pa djăka ta pamaraung ki hawoetoe, ka ămboe da pahănggang da anakeàda da mapawang kamămbi; njoemoe djăkau lakoe la kalai, njoengga koe lakoe la kawana; djăkau lakoe la kawana, njoengga koe lakoe la kalai.

Toenanoe I Lot hina pindi ja na tana na mamareni nja la lokoe Jordan, ba dangoe ja na wai, ba laloe hămoe ja lai noe; lai noe paraingoe bokoel, Sodom dăngoe Nggomora ja da ngara da.

Tăka I Lot hina woeloe oema hau la paraingoe Sodom. Tăka I Abram na ngéangoe la karaha oămang Mamre, ndena marau weling paraingoe Hebron.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na, na marămba la tana Elam, na ngara na I Kedor Laömer ja, hina hadang, hina bera ha da paraingoe Sodom dăngoe Nggomora. Tăka da marămba la Sodom dăngoe la Nggomora da kăkoe, hida palai; da banda da mboeloe ndăba da, na piti ha papa da; da tau la paraing da mande palai hina jăpa ha hina karéandja. Tăka I Lot na jăpa mboe ja hina karéanja.

Tăka hi ninja haätoe na na mande tanawang; toenanoe hina lo'a la I Abram, hina peàkanja na poeloeng noena.

Toenanoe bana rongoe ka I Abram, tăka hina pa'oehi ndja da tau na, 318 da da tau. Toenanoe na parè-reànggangoe ma bana keha ja na marămba Kedor-Laömer. Toenanoe bana toămandja ka la ngéa papăndjangoe da, mandalora ja ka. Toenanoe hina koădja ja loepa na palai ma. Tăka I Abram na piti pabeli ndja da banda da papiti na; tăka da tanawang na wăhi beli ndăba ha.

Toenanoe bana toăma ka la padoea ngarăngia, tăka hi nămoe nja na marămba I Melkizedik; na ngăndi kangoeta dăngoe woloe langga; na marămba noena, ratoe na I Ala ja.

Tăka hina wotoe wotoenja I Abram, hiwăna bana panī: I Ala, Ala moe njoemoe, na matana nja na tana, na ma'awangoe nja na awang, na pahămoe kau; măla wa njoena kau wotoe nja I Ala, na mawŏnggau ja mboeloe ndăba na na papa moe.

Toenanoe hina tăka na marămba Sodom, na mai pakarai ha da tau na: pabeli ngga ha wăna, măta ndja ka da banda da pawăhi moe, pabeli ndja da tau ă, wăna.

Tăka hiwăna I Abram: njoengga mbăda haranggoe ka la hangga na I Ala, na matana nja na tana, na ma'awangoe nja na awang, ndakoe bihoe papiti ha da banda moe, djăpa nde hakoedoe na, ndakoe bihoe; la malàmiri na tai, napa wămoe doe: njoengga ă hina woeloe I Abram, wămoe doe ngga.

7. Paraing Sodom dangoe Nggomora.

Toenanoe na hau na lodoe I Abram, talănga mandapoe na la pindoe oema na, hina pawoewang wiki na I Ala lai njoena. Toenanoe I Abram bana pawoelandja da mata na, hina ita ha da tau madoea haätoe ha. Toenanoe hina parè-reànggang na lo'a pahămboeroe ha, hiwănandja: ha Oemboe, păndjăng kadiroe lai jehoe la maoe ai, măta kakoe paleàwa ha da anakeàda, kada ngăndi wai, kakoe baha wăndja da wihi mi. Toenanoe hida lakoe li, tăka I Abram, na tama ja hoedaloe la oema, hiwănanja I Sara na papaha na: pareànggang kau kanoăma pangangoe, nindja da tau arijá. Tăka hina piti ja he'au na na kamămbi, na makambomboe, hina wŏndja ja da anakeàda, hida rori ja, hida manahoe ja. Toenanoe bada memi ka mboeloe ndăba da, tăka I Abram hina karéandja la oema na da tau noeda. Toenanoe bada ngangoe ka, tăka I Abram, djăpa be ja bana ndoălak la maoe ai.

Toenanoe bada hăla ka pangangoe, hiwăna na haätoe: haromoe na ndaung na matăka, koe beli ka jehoe, na papaha moe I Sara ningoe ana na haätoe na, anakeàda mini ja. Toenanoe bana rongoe ka I Sara, talănga ninja la hambeli pindoe, tăka hina riki. Tăka

hiwăna njoena na tau: kanggikina I Sara hina riki! njoena bana pakakanja, I Ala ndena mbiha, wăna ihoe.

Toenanoe hida kanoăma hida lakoe hida hanggang la paraingoe Sodom. Toenanoe I Abram hina karéandja, na lo'a pakarénindja. Tăka I Toehan hina peákanja I Abram: ka napa kanggiki na ihoe hikoe lakoe la paraingoe Sodom, hiwămoe be ă; măla kau rongoe: na tau lai noe laloe kaborangoe ja, toenanoe lo'a nggoe nja panjănggăroe ja na paraing noena.

Tăka I Abram hina karai ja I Toehan, hiwăna: măla noe, na tau na makaborang, dăngoe na tau na matăndji eti na, pameti pakaréanja? măla noe napa hi ningoe ă lima kamboeloe da da tau da matăndji eti da, ndau namoe ja na paraingoe noena?

Tăka hiwăna I Toehan; djăka ningoe malima kamboeloe na na tau na matăndji eti na la paraingoe noena, koe namoe ja na paraingoe noena, ndakoe njănggăroe ja.

Tăka hiwăna I Abram; lănga tăka njoena, koe toroe mbeni ka ka, ba koemboer tana ka doekoe njoengga, măla noe djăka ndanindja da malima kamboeloe, djăka 45 ă da, ndau namoe mboe ja na paraingoe noena?

Tăka hina heàma I Toehan: mili koe itang njoena, 45 tau na matăndji eti na, ndakoe bera ja na paraingoe noena.

Tăka I Abram ndena păndjăng ndokoe bana pa'ărang-ărang, bana namoe ja na tau lai noe; măla noe napa hi ningoe 40 ă da da tau; djăka ndéa i, napa hi ningoe ă 20; djăka ndéa i, napa hi ningoe 10 ă tau matăndji eti da, ndau namoe mboe ja na paraingoe noena?

Tăka I Toehan hiwăna bana pandjăndji: djăka hakamboeloe ma ha da tau, da matăndji eti da, koe mătanja na paraingoe noena, ndakoe bera ja.

Toenanoe marau na nja ka I Toehan, tăka I Abram beli na nja ka la oema na.

Toenanoe bana maringoe ka na lodoe, tăka da nja ka la paraingoe Sodom, da doea da tau. Toenanoe bada tăka ka lai noe, talănga mandapoe na la ngaroe pindoe I Lot. Toenanoe bana ita ha ka: tau malakoe li ă ha ihoe, wăna be ă. Tăka hina hadang hina lakoe

toăma ha hiwănandja: mai kămi kai todoe la oema nggoe. Toenanoe bada tama ka la oema na I Lot hiwăna: kanoăma pangangoe. Toenanoe hida ngangoe.

Toenanoe ndedi da mahoeroe pa, hida hadang da tau la paraingoe noena, hida winggiroe nja na oema na I Lot, hiwăda: paloehoe ha da tau da matodoe la oema moe, kama pameti ha.

Tăka I Lot hina loehoe ja weli daloeng la oema na, hina pamandamandandja, ka ămboe da karaoe da eti da, wăna.

Toenanoe ndeda rongoe; da tiki papameti ja ă mang I Lot; da patidoenja na pindoe, matama, wăda.

Toenanoe da malaïkat bada pinja ka na karaoe eti da da tau Sodom, tăka hida jila ja I Lot hida patama beli nja hoedaloe la oema hida bitanja na pindoe.

Toenanoe da tau Sodom ba la ngaroe pindoe ha, da malaïkat hida pakapătăndja da mata da; da himboe ja na pindoe ndeda hoenggoe ja; hama toeda da tau da mapoki be ha njoeda.

Tăka hiwăda da malaïkat, bada peàkanja I Lot: djăka ningoe kalémbi moe la paraing lai jehoe, peàka nja kana loehoe; I Ala, bera ja na paraing jeàna, wăna nggăma bana paleàwa kăma nămoe.

Toenanoe I Lot hina peàkandja da ri ana mini na; hiwăda bada heàma: kambălikoe na I Lot, na panī ă-ănga be ă.

Toenanoe hadang ka la mbaroe, tăka da malaïkat hida patidoeng hiwădanja I Lot, pareànggang kau loehoe weling lai jehoe, kau lakoe, ka ămboe meti.

Toenanoe I Lot ndena bihoe papareànggang, tăka da malaïkat hida jăpa ja na lima na I Lot, dăngoe na papaha na, dăngoe da ana na da tau kawini, hida paloehoe ha la hambeli paraing.

Toenanoe bada tăka ka la hambeli paraing, hiwăda da malaïkat: palai wa, ămbi wilăkoe la kadjéa mi, ămbi păndjăng doe, kai marau nja na paraing jeàna, ka ămbi meti dimi njimi.

Toenanoe I Ala hina papoeroe nja na epi oerang; tanjănggăroe da ndja ka da paraingoe noeda, na moetoeng hăla mboeloe ndăba na na ihi da da paraingoe noeda.

Toenanoe ba talănga poeroe na na epi oerang, lakoe be da ndja

I Lot. Toenanoe na papaha na ndena kakikoenja na papanī da da malaïkat, hina wilăk la kadjéa na; koe tăngăroe, wăna; tăka ndedi mbădikoe na na pambeli ja kambaniroe mehing.

Tăka I Lot dăngoe da ana na hida tama ha la koătăk Soăr, hida pa'eàngang lai noe.

8. I Abram dangoe I Isak.

Toenanoe I Abram ba hangahoe ndaung na ka, tăka I Ala, hina padeninja na ndjăndji na la pira na. I Sara, na papaha na I Abram, na pa'anang anakeàda mini; na ngara na I Isak ja. Tăka I Ala, bana matoă ka I Isak, hina pa'aunja I Abram, hiwănanja: ha Abram piti ja na ana moe, na ana măngoe didingoe moe, na pamboeha moe, I Isak; kau karéa nja la tana Moria, kau pandoi ja na ngéa pahamajangoe wăngoe moe la pinoe palendi, na mapatoedji nggoe nggau.

Toenanoe I Abram la mbaroe mbaroe hina hadang, hina wotoe ha la kadjéa ndjara na, da ai papamoetoeng wăngoe. Toenanoe lakoe da nja ka; da lakoe mboe da ata na da madoea.

Toenanoe ba tiloe mboea lodoe ka, hina ita marau ja na hau na palendi. Toenanoe hiwănandja da ata na da madoea; ndădik kadiroe njimi jehoe dăngoe na ndjara nggoe; njoengga dăngoe na ana nggoe, măta kama lakoe pahamajang lai noe; djăka ma hăla ka pahamajang, kama beli kăma ka lai jehoe.

Toenanoe ba hăla ka pawăna, lakoe pangalang da nja ka; njoena I Abram na joewoetoe wiki na ha na epi dăngoe na kabeàla, tăka I Isak na doekoe ha da ai.

Toenanoe la padoea ngarăngia I Isak hina karai ja na ama na: ha ama, tăngăr, epi, da ai ningoe ndăba; ka nggini ja na kamămbi na pahămbăli nda tai bata hamajang.

Tăka hina heàma I Abram: ha ana, I Ala wiki na, napa na mawŏnda kamămbi, bata hamajangoe wăngoe.

Toenanoe bada tăka ka lai noe, I Abram hina palănjăpoe nja na ngéa pahamajangoe na; hina pawandaloe ndja da ai la pinoe. Toenanoe

bana hăla ka hina painja na ana na hina wotoe ja la pinoe ai, da pahăla papawandaloeng na kawai.

Toenanoe hina piti ja na kabeàla na, kakoe rori ja na ana nggoe, wăna doe ka lăti.

Toenanoe hīna na djidjikoe nja na kabeàla, na rongoe hăla bănda ja na mapa'aung weling la awang: ha Abram, ha Abram, wăna I Ala, djămang, ămboe răma wănja lima moe na ana moe, ămboe nggăra ehi moe nja; năhoe koepinja na ihi kamboe moe, koe pinggau ka, bau mangădătoe nja I Ala, ba ndau pătoe mboe ja na ana moe, ba haätoe nang.

Toenanoe ndedi mbădikoe na, bana wilăkoe la kadjéa na, hina ita ja he'au na na kamămbi; da paketoeng be ă da kadoe na la loeloe ai.

Tăka hina piti ja na kamămbi noena, hina rori ja; hiloe na na ana nggoe, wăna.

Toenanoe na malaïkat na hili pa'aung weling la awang, toenanoe hiwănanja: ha Abram, toenanoe bakoe ndjăndji nggămoe, wăna I Ala, ba ndau pătoe ja na ana moe la njoengga, koe wŏnggau mahămoe, koe paworoe kau, koe pabămbăroe kau, hama toeda da kandoenoe la awang da dangoe da; la ana handalar handădikoe moe, mboeloe ndăba da da tau la panggoeboel awang, da ngalang mahămoe, djéa ja bau kikoe doe nja na pareàta nggoe.

Toenanoe bada hăla ka, I Abram dăngoe na ana na, lakoe da nja ka, da beli ha-la oema da.

9. I Isak dangoe I Rebèka.

Toenanoe ba hangahoe doeakamboeloe mboea ndaung na ka, meti na nja ka I Sara, na papaha na I Abram. Toenanoe I Abram bana hăla ka pahī nja, tăka hina taninja la li'angoe Makapeàla, la tana na pakē na la ama bokoel lai noe.

Toenanoe I Abram, kaweàda mboe na nja ka; tăka I Isak na ana na, ndedi na lalē. Toenanoe na hau na lodoe hina pa'aunja na ata na na haätoe, tau na pamboeha na, hiwănanja: lakoe la paraing kalémbi nggoe, kau piti ja haätoe tau kawini, ana aja nggoe njoe-

ngga ma ja; toenja papaha na na ana nggoe I Isak; djămang lănga tă-tăka papiti kawini la tana Kanaän lai jehoe, bana hamajaug Marapoe hangia hangia.

Toenanoe ndedi nggi mandai na hina lakoe la tana Mesopatamia, tăka I Abram hina wŏnja ămăhoe rara, ămăhoe bara dăngoe malandja hangia hangia; na wotoe ndja da ndjara ba hakamboeloe da; wŏnja na papaha na I Isak dăngoe da ina na da ama na, wăna I Abram.

Toenanoe lakoe na nja ka na tau ata. Toenanoe ma-mandai ki ka hina măngoe patăka la pangéa na I Nahor, aja na I Abram. Toenanoe hina păndjăng la hambeli paraing; hi ninja na hoemoer hau na; pa'oenoeng ki ndja wai da da ndjara, wăna, hina păndjăng lai noe; na dangoe na tau na makăli mai patakoe wai lai noe.

Toenanoe na kanandi hili weli ja na eti na: nggiki ă nggoe ka ihoe, bakoe paloehoe ja na poeloeng na papeàka na ngga na miri nggoe, wăna bana kanandi.

Toenanoe bana kanandi-nandi nja tăka hina karai ja I Toehan bana hamajang: Ja Ala, namoe ja I Abram na miri nggoe njoengga; kau padeninja na poeloeng la lodoe năhoe; năhoe laloe dangoe ha da anakeàda kawini da matakoe wai; oe toe ngga nja tanda na, djăka nggamoe ja na kawini na răka papaha na I Isak, ana na I Abram, na miri nggoe; napa ka wănggoe nja na anakeàda kawini noena: djăkau mboehang doe, takoe nda wai kakoe oenoeng; ja Toehan, djăka wănggoe nja ka, ka wăna bana heàma ka: măla ka, da ndjara moe mboe kakoe pa'oenoendja wai da.

Toenanoe ndedi na hăla pahamajang tăka na nja ka haätoe na na anakeàda kawini, na malaloe manandangoe ja, na mamai patakoe wai lai noe. Toenanoe hina pa'ihi nja na woeroeng wai; bana hăla ja ka, hiwăna na ata na I Abram: wŏ i nda wai la woeroeng moe kakoe oenoeng bakoedoe. Tăka hina heàma na anakeàda kawini noena: oenoeng ka, măta kakoe hili takoe ndja da ndjara moe kakoe pa'oenoendja. Toenanoe ba hăla ka pawăna hina lo'a hina takoe ndja wai da ndjara hina pa'oenoendja.

Toenanoe bana hăla ka pa'oenoendja wai da ndjara, tăka njoena na ata na I Abram, hina piti ha da poela hamawa da, da kara lima

hamawa da, tăka hina wŏnja ha na anakeàda kawini noena, hina karai ja: njoemoe nggamoe ana da nggau? Tăka hina heàma na anakeàda kawini noena: njoengga ana na I Betoeël ka, na ngara nggoe I Rebèka ka; njoena I Betoeël ana na I Nahor. Toenanoe na ata na I Abram bana pi ma nja I Nahor, na pa'eri-ajang dăngoe I Abram, toenanoe hina wotoenja I Ala hiwăna: koe wotoe pada-dānja I Ala! na panamoeng moe laloe dangoe ja! I Toehan na maloănda ka, hina patăka ngga la oema aja na na miri nggoe.

Toenanoe I Rebèka hina lakoe ja la oema na, hina peàka nja na ina na. Toenanoe hi ninja haätoe na na ana mini na, I Labangoe ja na ngara na.

Toenanoe bana rongoe ka, tăka hina palai-lai hina lakoe toăma nja na ata na I Abram, ba ninja pa la hoemoer.

Tăka hiwăna I Labang: tama kămi nā, ka nggiki na hii ndoălăkoe la hambeli.

Toenanoe hina kareàndja la oema na, hama toena tau arija. Toenanoe hina kanoăma pangangoe. Tăka na ata na I Abram, ndena bihoe pangangoe ba ndedi na paloehoe ja na poeloeng pangăndi na. Toenanoe bana hăla ka papanī, weling la pakiri na loepa na kandjoepoe ja, tăka hiwăna I Betoeël dăngoe I Labang, haätoe haätoe hiwăda: na poeloeng jeàna, maweling la I Ala ja, nda ngiki hama kandoeling nda.

Toenanoe bada hăla ka papanī, tăka na ata na I Abram, hina paloehoe ha da banda da pangăndi na, ămăhoe rara, ămăhoe bara, hina wŏndja ha da ina na, da ama na, na ana mini na dăngoe I Rebèka.

Toenanoe bana toăma ka na hau na lodoe, hama toena haromoe la mbaroe, hiwăna: măta kama beli kăma, kama kareànja I Rebèka la oema na na miri nggoe. Toenanoe ndeda pamădja ndja pabeli ha; napa ki dămboe lodoe tiloe mboea lodoe kai măngoe palakoe ka, wăda da ina na, da ama na. Tăka hina heàma na tau papaleàwa na I Abram: măla noe, karai ja I Rebèka, djăka na bihoe doe palakoe. Tăka I Rebèka na bihoe. Toenanoe da ina na, da ama na hida măta be nja bana kikoeng ka. Toenanoe I Rebèka hina kaliti la ndjara, na kikoenja na tau papaleàwa na I Abram. Tăka hi ningoe mboe da

anakeàda kawini kareà na. Toenanoe bana mandai ki ka, hida tăka la pangéa na I Abram. Toenanoe na lodoe tama ă ma na ka; tăka I Isak talănga lo'a na pahamajang la padang. Toenanoe hina pawoe-landja da mata na, tăka na itang ndjara. Tăka I Rebèka hina tăngăroe mboe, hina ita ja na tau noena la padang. Tăka hina karai ja: ka nggamoe tau ja năhoe na malakoe. Tăka na heàma na tau papaleàwa: djè doe ja nina na miri nggoe. Toenanoe I Rebèka hina poeroe ja weling la kadjéa ndjara na, hina li la wihi; tăka hina panggăbi wănja tera da mata na.

Toenanoe na tau papaleàwa na I Abram hina paloehoe nja ja na poeloeng, djăka nggi-nggiki na nămoe kawai. Tăka I Isak hina kareànja la oema ina na, la oema ama na, hina patamanja. Tăka hina paha ja, tau angoe na nja ka.

Toenanoe ba ningoe ka papaha na I Isak, na ndaugoe na I Abram hangahoe pihoe kamboeloe lima ha. Toenanoe ndedi nggi mandai na hina meti, hina taninja la liang Makapeàla.

10. I Jakoeb dangoe I Esau.

Toenanoe I Rebèka na papaha na I Isak, hina pa'ana, ana doea ha da ana na, anakeàda mini ha; na madedi mangiloe I Esau ja na ngara na, tăka na madedi malamiri I Jakoeb ja na ngara na. I Esau ningoe roe ihi na, tăka I Jakoeb na boeloe na ihi na.

Toenanoe ba ndedi da dedi pa, I Ala hiwăna: na mama'-aja na kikoenja bădi na mama'eri.

Toenanoe bada matŏa ka, I Esau tau makăli patamangoe ja; tăka I Jakoeb na dai kamămbi. I Isak na ama da, na mboeha ninja I Esau, bana kăli patamang. Tăka I Rebèka na ina da, na mboehanja I Jakoeb, bana boeloe na ihi na.

Toenanoe na hau na lodoe I Jakoeb talănga manahoe na kambí rara; tăka I Esau weli na papatamang, laloe mănggiloe ja.

Toenanoe hiwănanja na eri na: wŏngga, koe ngangoe djè da marara. Tăka hina heàma I Jakoeb: djăka toenanoe, wŏngga ja bădi na pareàta mama'aja. Tăka hina heàma I Esau: njoengga jeàna ndakoe mandai

bakoe loeri, nggăra toeba na djăka koe dedi ka mama'aja. Toenanoe hina dangganja na pareàta mama'aja la eri na. Toenanoe hina ngangoe, na oenoeng; bana mbihoe ka, lakoe na nja ka.

Toenanoe ba kaweàda ma na nja ka I Isak, da hambala ka da mata na. Toenanoe na hau na lodoe hina pa'aunja I Esau, hiwănanja, njoengga năhoe kaweàda nggoe nja ka, ndakoe pinja pa na lodoe na pameti wănggoe, djeà ja noe hiwănggoe nggau: lo'a wa papatamang, kakoe ngangoe toloeng papakoădja moe, kakoe wŏnggau pareàta mama'aja.

Toenanoe ba talănga panī na I Isak, tăka I Rebèka na rongoe ka. Toenanoe hina pa'aung I Jakoeb, pareànggang hiwănanja: lo kau jăpa kamămbi doea ngioe da, da makambomboe. Toenanoe hina kanoăma pangangoe njoena I Rebèka. Toenanoe bana memi ka, tăka hiwănanja I Jakoeb: ngăndi nja ha na ama moe, da pangangoe da pamboeha na, kau ngalang pareàta mama'aja.

Tăka hina heàma I Jakoeb: ha ina, koe mangădătoe doekoe; I Esau tau ningoe roe ihingoe ja. Tăka njoengga ba boeloe i na ihi nggoe, djăka na răma ka ka tai i ama, na pingga ba ndaningoe roe ihi nggoe doekoe; wăna ngga tai i ama: tau kambălikoe kau, napa na ngăna ka harang.

Toenanoe hiwăna I Rebèka: ămboe mangădătoe, kikoengga ka njoengga; măta kakoe tanggoe ja ka njoengga. Toenanoe I Jakoeb hina kikoenja na papeàka na na ina na. Toenanoe I Rebéka laloe pingoe ja woeloe aka, hina piti ha da paki na I Esau, tăka hina pili manoelang kamambi, na maningoe woeloe ihing, hina kamboeroendja da lima na, na nggoroe na.

Toenanoe I Jakoeb hina ngăndi nja ka da pangangoe na ama na, hiwăna: ha ama! Tăka I Isak hina heàma: ha ana nggoe, ka ngga kau ka năhoe? Tăka hiwăna I Jakoeb: njoengga jéa hi, ana moe mama'aja! hadangoe wa nā, kau ngangoe.

Toenanoe I Isak hina hadang, hina răma ja I Jakoeb, hiwăna: bana panī I Jakoeb ja, tăka da lima na, lima na I Esau ha.

Tăka I Isak na hili karai ja: lănga tă-tăka djéa kau I Esau, ana nggoe njoengga? Tăka hina heàma I Jakoeb: woă. Toenanoe I Isak

hina ngangoe, bana hăla ka pangangoe, hiwănanja: mai kau nămoe, poedoek ka njoengga. Tăka I Isak hina panī: Măla wa njoena, I Ala bana wŏnggau padā dānggau pangangoe, wai pa'oenoeng; na dangoe na paraing na matangara lai njoemoe; djăka nggamoe ja na maharanggămoe, na ngăna ja harang; djăka nggamoe ja na mawŏnggau mahămoe, na ngăna ja na mahămoe; na angoe moe paloehoe, na kikoe nggau bădi.

Toenanoe ba hīna na loehoe I Jakoeb weling la lihi na na ama na, tăka na nja I Esau weling la papatamang. Toenanoe hina manahoe pangangoe; ba memi ka hina ngăndi nja ha na ama na, hiwăna: măla hadangoe wa, kau kamang pangandja da pangangoe. Tăka I Isak, na katătăk: ka nggamoe ja ihoe kawai na mangăndi ngga pangangoe? năhoe mbăda hăla nggoe pangangoe, mbăda hăla mboe nggoe nja ka pawŏnja pareàta mama'aja; nde nggiki hili wŏnggoe nggau pa năhoe?

Tăka I Esau bana rongoe ja ka na ama na ba wăna, laloe hī ja dira ma tiki; hiwăna: ama, hakoedoe ă lăti kau wŏngga.

Tăka I Isak hina heàma: na eri moe mbăda kambălikoe na ngga ka; na pareàta mama'aja mbăda piti na nja ka. Toenanoe I Esau ndena pandjang ndokoe pahī, bana karai-rai ja na ama na, hiwăna: mili wŏ ki ngga doekoe, wănanja na ama na. Toenanoe na ama na na kakikoenja na pakarai na, hiwăna: na tana na pangèa moe, napa na kamboăka hămoe; kau loeri wăngoe hapanda, la eri moe kau pahangèrang.

Tăka I Esau, laloe karaoe na nja eti I Jakoeb, bana pakakanja na eti na: djăka talioe meti na ka haromoe i ama, I Jakoeb koe pameti mboe ja, wăna. Toenanoe I Rebèka bana rongoe ja ka I Esau bana panī toenanoe, hina pareànggang papeàka nja I Jakoeb, hiwănanja: na hămoe ki pa, djăkau palai la toejam la paraing Haran; oendădikoe lai noe mandai-ndai, loepa na moeloer na eti na na aja moe; napa kakoe paleàwa nggau ka tau, beli kau, ka wănggoe nggau ka.

Toenanoe palai na nja ka I Jakoeb; tăka na ama na hiwănanja: djăkau lalē, ămboe lalē doe la kawini Kanaän, piti ningoe papaha moe la kalembi wiki moe.

Toenanoe hi lakoe na nja ka la paraing Haran. Toenanoe bana toăma ka la ngéa patodoe na, hina piti ja na hau na watoe, na toe noela na; mahoeroe na nja ka. Toenanoe hina manggadipang. Toenanoe hina ita ja na panongoe, na pingi na weling la tana, na kapoeka na toăma la awang. Toenanoe hina itang, laloe dangoe ha da malaïkat, da hē ha i, da poeroe ha i. Tăka I Toehan na ndoălăk noedita la dita na, hiwăna: Njoengga djeà I Ala na I Abram, dăngoe I Isak; napa weli daloeng lai njoemoe, mboeloendăba na na bandjar la panggoeboel awang na ngalang mahămoe. Malănga tă-tăka ja, njoengga koe lakoe kareà nggau; koe dai-dai kau, djăka nggini kămoe lakoe ningoe, njoengga napa kakoe pabeli nggau la tana lai jehoe.

Toenanoe I Jakoeb bana pawăla ka, hiwăna: kanggikina ihoe na tana lai jehoe! lai jehoe oema na I Àla ja, lai jehoe pindoe awangoe ja.

Toenanoe na watoe noela na, hina pahadanja, hina padéndi ja; toenja tanda na, wăna; tăka hina toenja ngara na: Bètèl, wăna bana pangaranja. Tăka hiwăna: djăka malănga tăka ă na ja I Ala, bana lakoe ndoetoe, lakoe kareà ngga, bana wŏngga ka doekoe matoăma pangangoe, hinggi nggoe, tera nggoe, loepa koe beli ka la oema ama nggoe, djeà ja ka na Ala nggoe, wănggoe ka doekoe.

Toenanoe I Jakoeb la-lakoe na nja ka, loepa na tăka la oema na na toeja na, la I Labang. Toenanoe bana mandai ka lai noe, hina kanoăma ja I Rahel, dăngoe I Lea; da ana na da anakeàda mini, hakamboeloe madoea ha, hi haätoe na na anakeàda kawini.

Da ngara da da anakeàda noena: I Roeben ja na mama'aja, I Simeon, I Lewi, I Joeda, I Isasar, I Zeboelon, I Gad, I Aser, I Dan, I Naftali, I Joesoef, I Benjamin.

Na ngara na na anakeàda kawini, I Dina ja na ngara na. Toenanoe I Jakoeb na mandai na, bana pahangérang la toeja, hakamboeloe patoe mboea ndaung na.

Toenanoe ngeri mandai-ndai, na woeloe ka, malandja, banda hangia hangia.

Toenanoe na toeja na bana ita ja i ka woeloe na I Jakoeb, laloe karaoe ja na eti na. Tăka I Jakoeb ndena hămoe ndokoe bana pakakanja na eti na, bana pahangérang la toeja na.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, tăka I Jakoeb hina kanoăma, beli ka la oema ama nggoe, hiwăna; da ana na, da papaha na, na kareàndja, mboeloe ndăba da da banda na na ngăndi ha.

Toenanoe ndedi na mandai bana lakoe, hina ita ja na aja, bana marau; laloe mangădătoe ja I Jakoeb, bana ita ja I Esau, na aja na.

Toenanoe hina lakoe toăma ja, hina karoedoek, na papihoeng pakaroedoek. Tăka I Esau hina palai-lai, na toăma ja na eri na hida parohoe. Toenanoe da hī dira matiki da tau madoea noeda.

Toenanoe I Jakoeb hina lakoe pangalang, loepa na tăka la oema na na ama na; na toăma ka ki nja na ama na.

Toenanoe ndena mandai pa, meti na nja ka na ama na hida taninja.

11. Joesoef.

Toenanoe nindja da ana na I Jakoeb, hakamboeloe madoea ha; tăka hi ninja na haätoe na ana na, rihi mboeha na nja pa I Jakoeb; I Joesoef ja na ngara na. Toenanoe I Joesoef ba hakamboeloe pihoe mboe ndaung na ka, tăka hina kikoendja da aja na, palo'a papáwang kamămbi. Da aja na I Joesoef ndeda tăndji eti da; djăka nggăra ja na parongoe na I Joesoef la aja na, na poeloeng mande hămoe, na peàka nja na ama na. Djèa ja batoenanoe da aja na ndeda mboehanja na eri da, da karaoe nja eti da.

Toenanoe na ama na bana wŏ ma ki nja kalembi mamanandang, tăka da aja na laloe mbana ha da eti da. Toenanoe ndeda kăli poeloe dănja.

Toenanoe hau na roedoeng hina manggadipang I Joesoef, wăna bana manggadipang: ningga la lătang, wănggoe. Toenanoe hikoe pai măngoe rémbi ndja da oehoe dăngoe ranggoe da. Toenanoe lai njoengga ha paing na, tăka mboeloe ndăba da da aja nggoe da nggănăp ndăba. Toenanoe hikoe pandoălăkoe ja na papainggoe njoengga; mboeloe ndăba da da oehoe da papai da da aja nggoe, da karoedoek hangga nja na tanggoe nggoe njoengga.

Toenanoe bana hăla ja ka papeàka ja na manggadipang na noena, da aja na laloe karaoe-raoe ă ma hà da eti da.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, na hili manggadipang; na lodoe dăngoe na woelang, dăngoe da kandoenoe hakamboeloe hau da, da karoedoekoe lai njoengga, wăna.

Toenanoe hina hăngganja na ama na hiwănanja: Njoengga dăngoe na ina moe dăngoe da aja moe makaroedoek ka lai njoemoe? Toenanoe I Jakoeb na kăpoe ja la eti na na poeloeng noena.

Toenanoe hau na lodoe da aja na I Joesoef bada lakoe papáwang kamărnbi la tana Sihem, laloe marau ha weling la oema da. Tăka I Joesoef la oema ja, na ndădikoe dăngoe ama na.

Toenanoe hiwăna I Jakoeb: ha Joesoef, lo patăngăroe ha da aja moe, djăka nde nggăra ehi da. Tăka da aja na I Joesoef bada ita marau ja ka, hiwăda bada panī dăngga angoe da: tăngăroe ja, nămoe nja ka na makăli manggadipang, măla năhoe kata pameti ja, kata tăngăroe ă ja, djăka nggi nggiki na bana kăli manggadipang.

Tăka I Roeben na mama'aja, bana rongoe ka bada panī toeda noe hina pabétandja da pakanandi da da mandéhămoe, hiwăna: ămbi boenja na wai ría na, mandjala bokoel ja; na hămoe ki pa, djăka wăroenja la hoemoer. I Roeben bana panī toenanoe, na pakanandi eti na, djăka nda nindja da eri nggoe, kakoe paloehoe ja, kana lakoe beli ja, wăna be ă.

Toenanoe I Joesoef bana tăka ndja ka da aja na, da aja na hida jăpa ja, da ălinja na kalembi na, hida poeha ja la hoemoer, na hoemoer noena, ndaningoe wai na, na mihi.

Toenanoe ndedi nggi mandai na bada poeha ja la hoemoer I Joesoef, tăka hida tăka da tau Ismaël, tau madanggang, da ngăndi malandja hangia hangia, padanggang la tana Mesir. Toenanoe da aja na I Joesoef bada ita ha ka da tau da madanggang, hiwăna I Jahoeda: na hămoe ki pa, djăka tadangganja I Joesoef kada kareànja la tana Mesir. Toenanoe da aja na I Joesoef, hida padita ja weli daloeng la hoemoer, hida pa'itanja na tau madanggang hida peàkanja wili na, doeakamboeloe ri malokoe. Bada dangganja I Joesoef, I Roeben ndani ă nja. Toenanoe bana beli ja ka hina tăngăroe ja na eri na la hoemoer, kakoe ndoela ja, wăna be ă lăti, hama toena na pakanandi na kawai. Toenanoe I Joesoef ndaninja pa. Tăka I Roeben laloe

handoeka ja na eti na, na hira hira ha na kalembi na, na hinggi na bana handoeka dănja na eri na, hiwăna: I Joesoef ba ndaninja pa, nggiki nggoe ka!

Toenanoe da aja na I Joesoef hida jăpa ja héau na na kamămbi, hida rori ja; da pandeàmanja na wai ria na. Tăka hida piti ja na kalembi na I Joesoef hida ndjoekoeloenja la wai ria kamămbi.

Tăka hida pangăndi nja na kalembi noena la ama da. Toenanoe hida peàkanja na tau na mangăndi ja na kalembi noena, hiwăda nja: panī pahămoe nja i ama: jeàna na kalembi, na pa'ita ma la ngarăngia; tăngăroe pahămoe nja, djăka djè ja na kalembi na na ana moe.

Toenanoe I Jakoeb bana ita ja ka na kalembi noena, ba djè ma ja na kalembi na na ana na, I Joesoef, na kaladăk, hiwăna: djè ja na kalembi na na ana nggoe I Joesoef, na kaoe ja ka wē mbeni ihoe?

Toenanoe parai panamoe ja na ana na, hī mănoe mănoe ja I Jakoeb. Toenanoe da ana na hida beli ha la oema, da mai papamandanja na ama da, kana beli ja na eti na, ka ămboe na hawina mănoe mănoe, wăda.

Tăka I Jakoeb hiwăna: ndena ngalang pamboelang na handoeka na na eti nggoe, weling năhoe loepa koe meti.

Toenanoe da tau da makē ja I Joesoef, tăka da nja ka la tana Mesir. Toenanoe bada tăka ka hida dangganja I Joesoef; la kabihoe bokoeloe ja na danggang ninja; na ngara na na tau noena I Potipar. Toenanoe I Joesoef ata na nja ka la I Potipar. Tăka I Potipar bana ita ja răma na, laloe pingoe ja bana răma; na tăndji eti mboe ja.

Toenanoe I Potipar bana ita ja ba tau hămoe eti ja, hina poeli ndăba nja ha da banda na, da oema na, mboeloe ndăba na na parăma hangia hangia; hina meha nja mboeloe ndăba da bana pareàta ha I Joesoef.

Toenanoe I Potipar, la oema na na hămoe, banda la marăda da hămoe ndăba, djè ja ba ninja I Joesoef la oema na.

Toenanoe hi ninja na papaha na I Potipar, tau nde hămoe ja. Na tau kawini noena na tăngăroe ja I Joesoef, bana kaka ja na eti na, kana ndjoerăkoe dăngga lăti, na hămoe.

Tăka I Joesoef ndena bihoe ndokoe pakikoenja na pamboeha na na papaha na I Potipar, hiwăna: kanggiki na hi toemoenoe, na ndjoerăkoe, mandjala ja la hangga na I Ala.

Djăpa ba toe ă na, na papaha na I Potipar hau lodoe hau lodoe na nggeli ja I Joesoef; tăka I Joesoef ndena bihoe ndokoe. Toenanoe na hau na lodoe na tau kawini noena na paroewătoe ma, na jăpa ja na hinggi na. Toenanoe I Joesoef hina palai, na mătanja na hinggi na la lima na na tau kawini noena.

Toenanoe na papaha na I Potipar, kărăng ba ndena bihoe ka bawăna ka, toenanoe hina peàkanja na tau angoe na, hiwăna: I Joesoef, tau ndena hămoe ja, kakoe poeti ja kakoe angoe nja, wăna be ngga; toenanoe bana poeti ka ka, hikoe pa'aung; toenanoe bakoe pa'aung ka, hina palai; na măta be nja na hinggi na la lima nggoe. Toenanoe I Potipar, bana rongoe ja ka na papanī na na papaha na toenanoe, laloe karaoe ja na eti na; hina jăpa ja I Joesoef, hina poehi ja la oema kapătăng.

Toenanoe I Ala bana ndoela ja I Joesoef, ndedi nggi mandai na, na tau na madai oema kapătăng na namoe ja njoena.

Toenanoe hina poeli ndăba ha da tau da mangiang la oema kapătăng la lima na I Joesoef; na tanggoe tăngăroe ha.

Toenanoe hinindja da tau madoea, da ata na na Marămba Mesir; na haätoe matanggoe parèata pangangoe ja, na haätoe matanggoe pareàta pa'oenoeng ja; da tau madoea noeda ningoe ndjala da la marămba. Toenanoe hina patamandja la oema kapătang. Toenanoe da tau madoea noeda, laloe handoeka ha da eti da bada mandapoe la makapătang. Toenanoe na hau na lodoe I Joesoef bana ita ha da tau madoea, bada mandapoe, da ringoe langoe ha. Toenanoe I Joesoef hina karai ha hiwănandja: ka nggiki na bakoe tăngăroe kai, hama toena na maringoe langoe.

Toenanoe hida heàma ja haätoe haätoe; hiwăna na haätoe: kamodoe njoengga koe manggadipang; hamang na haätoe ka i, bana

heàma; njoema ndema pinja djăka nggăra ja na pingi na, ndaningoe mapeàka nggăma, kama pinja.

Tăka hina heàma I Joesoef, hiwăna: didi jang I Ala na mapinja; pa'ihi dănja ka i doeta, kata rongoe. Tăka hiwăna na haăloe, na matanggoe pareàta pa'oenoeng: bakoe manggadipang, ninja hareti na na pingi anggoer, tiloe kandjanga da da lai na. Toenanoe hina wăla hina woea. Toenanoe hikoe păpoe ha da woea anggoer noeda, hikoe pohoe ha la kaba wai, na pa'oenoe wăna na Marămba. Toenanoe hikoe padjoălanja ja na Marămba la lima na.

Tăka hiwănanja I Joesoef bana heàma: noena ja na pingi na, ba tiloe kandjanga na bawămoe, djè ja ba tiloe mboea lodoe na; djăkau pandjăpoe ha ka ba tiloe mboea lodoe da, kareà pabeli na nggau ka la oema na na Marămba; napau hili răma, hama toena bau ndămang parăma la oema na. Toenanoe hiwăna I Joesoef: djăkau tăka ka la oema na na Marămba, namoe ka doekoe, kau peàkanja na Marămba, kakoe loehoe doekoe weling la makapătang, ba nda nggăra ă ndjala nggoe doekoe.

Toenanoe na matanggoe pareàta pangangoe, bana rongoe ka bana panī I Joesoef, mahămoe ja noe hiwăna. Toenanoe hiwănanja I Joesoef bana peàka nja: njoengga bakoe manggadipang, koe tidoe ndja tiloe mboea da da mboăla, da ihi da da mboăla noeda, na mătoe ndăba na pangangoe hangia hangia, pangana na Marămba ha. Toenanoe hida mai ha da nggangga hida ngandja da ihi da da mboăla noeda.

Tăka I Joesoef hiwăna bana heàma: noena ja na pingi na: ba tiloe mboea da da mboăla, bawămoe, djè ja ba tiloe mboea lodoe na, djăkau pandjăpoe ha ka ba tiloe mboea lodoe da, na Marămba na mai papiti kau, hina katikoe kau, tăka na kajoemboe moe, na tiwăloenja; da mai ha da nggangga, da nganja na toloeng moe.

Toenanoe ba tiloe mboea lodoe nà ka, tăka na Marămba hina namoe ha da tau da manindja la oema kapătang. Toenanoe na matanggoe pareàta pa'oenoeng hina piti beli ja, hina pareàta beli ja pa'oenoeng, hama toena bana ndămang la pira na. Tăka na matanggoe pareàta pangangoe, hina katikoe ja, hina tiwăloenja na na kajoemboe na, hama toena bawăna I Joesoef kawai.

Batoenanoe na matanggoe pareàta pa'oenoeng, bana tăka ka la oema Marămba, ndena namoe ja pa I Joesoef, na marŏambang be nja ka.

Toenanoe ba lăpăhoeng ka dămboe ndaung, tăka na Marămba hina manggadipang, ndaningoe haätoe mapeàkanja ja na pingi na. Toenanoe na matanggoe pareàta pa'oenoeng, hīna na namoe ja na parongoe na la I Joesoef. Tăka hina pa'ihinja ja na Marămba, hiwăna: ămang ba ningga pa la oema kapătang, ninja haätoe na na tau, bidi mini ja; njoengga dăngoe na angoe nggoe mamanggadipang; toenanoe hima pa'ihinja ja na tau noena; tăka hina peàka nggăma ka da pingi da; mboeloe ndăba noeda malănga tă- tăka ja. Toenanoe bana hăla ka pa'ihi ja, tăka na Marămba hina paleàwa ja tau, paloehoe ja I Joesoef weling la makapătang, kareànja la hangga nggoe njoengga, wăna na Marămba. Tăka na Marămba, hiwănanja I Joesoef: bakoe manggadipang, ndaningoe haätoe mapinja na pingi na; toenanoe bakoe rongoe ă, njoemoe bau kăli pindja da pingi da da manggadipang, hikoe pa'aunggau la hangga nggoe njoengga.

Tăka I Joesoef hina heàma ja na Marămba: na poeloeng noena, njoengga ndakoe pinja, didi jang I Ala, na mapeàka ngga njoengga.

Toenanoe hiwăna na Marămba bana panī la I Joesoef: bakoe manggadipang, njoengga ndoălakoe be nggoe nja la hingi lokoe; toenanoe hikoe ita ha da karămbo'a, pihoe ngioe da, laloe mboăka ma ha, laloe manandang ha bada hē weli daloeng la lokoe; da himboe pangangoe. Toenanoe mandai ki ka hakoedoe, koe hili ita ha i, da karămbo'a pihoe da, da mamalakangoe, bada hē weli daloeng la lokoe. Tăka da karămbo'a da malaloe malakang, hida kawăloekoe ndja da karămbo'a da mambŏaka; da kamboe da ndaningoe, djè djè be ha kalăbihoe da. Toenanoe hikoe pawăla.

Tăka hikoe hili manggadipang, koe ita ja hareti na na oehoe, tăka da wili na pihoe da; da wili oehoe noeda laloe bokoel ha, da dangoe ihi ma da.

Toenanoe hina hili toemboe hareti na na oehoe, pihoe da da wili na; laloe katéhoe ha. Tăka da pihoe wili da da makatéhoe,

hida kawăloekoe ndja da mabokoeloe karohoe da. Toenanoe I Joesoef bana rongoe ja ka na manggadipangoe na na Marămba hina beàma: da manggadipang noeda ba doea ngia da, hangia nang na pingi na, malănga tăka ja I Ala bana peàka nggau njoemoe Marămba, djăka nggăra ja, napa na padéning i. Ba pihoe da da karămbo'a da mboăka, bawămoe, tăka na oehoe ba pihoe wili na, djè ja ba pihoe mboea ndaung na bana woroe na pangangoe. Da karămbo'a da malakang ba pihoe da, tăka na oehoe ba pihoe wili na na makatéhoe, bawămoe, djè ja ba pihoe mboea ndaung na, ba tarimbang. Malănga tă- tăka ja na pihoe ndaung na matăka nămoe, laloe woroe ja na pangangoe, mbihoe dira matiki Toenanoe na hili tăka na pihoe ndaung, rimbang nde'oekoe ja.

Njoemoe Marămba bau manggadipang, bau pandoeang ma, na peàka ngga I Ala, bana pa'itanggau nja, malănga tăka ma ja. Toenanoe hiwăna I Joesoef: batoenanoe, Marămba, himboe wa haătoe tau mamanggăna, kana pareàta ja mboendăba na na tau la tana Mesir, kana pa'oehing pangangoe, kana pahămoe ha; djăka na toăma ja ka na rimbang, ka ămboe na mandjoé, ka ămboe na meti mboendăba na na tau la rimbang.

Toenanoe na Marămba bana rongoe ja ka bana panī I Joesoef, hina heàma hiwăna: ka nggini ă ka koe itang ningoe tau hama toena njoemoe, na maningoeng Ndewa na I Ala. Toenanoe hiwăna na marămba: batoenanoe, măta kakoe dandanggămoe njoemoe, kau pareàta la oema nggoe njoengga, mboeloe ndăba na na tau kana tangára la njoemoe, didi kang njoengga marihi lai njoemoe. Tăka na Marămba hina boetoehoe ja na tawoeroe la lima na hina wŏnja ja I Joesoef; kalembi manandang na wŏ mboe nja, kanătar na toenja la nggoroe na. Toenanoe hina wotoe ja I Joesoef la ndjara pakaliti na, hina kareànja hina pawinggiroenja paraingoe. Tăka hi ninja haătoe na na tau na mamangiloe, na pa'aung: ha tau mboeloe ndăba na, mai kai nămoe, kai karoedoekoe la I Joesoef, wăna bana pa'aung.

Toenanoe I Ala na madandanja I Joesoef, I Toehan Ala bana karèanja weling la oema ama na, na poeha ja la hoemoer; weling la

hoemoer hina karèanja la tana Mesir. Toenanoe hina pa'ata ja ka, hina palakoe ja i la makapătang, weling la makapătang, na palakoe ja i la oema Marămba.

I Joesoef bana pareàta la tana Mesir, da ndaung na, tiloe kamboeloe da.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, padening na nja ka na poeloeng, hama toena bana pawoenda nja ja na Marămba bana manggadipang. Toenanoe ba laloe dangoe ihi ha da wŏaka, djăka hangahoe da, na piti ha da doeakamboeloe njoena I Joesoef, hina pahămoe ha da oehoe; nde papingoe padiha ha, ba laloe dangoe ha.

Toenanoe bana toăma ja ka na rimbang, mboeloe ndăba na na tau na maweling nămoeng, mboeloe ndăba na na tana, rimbang ndăba. Toenanoe mboeloendăba na na tau hina mai la I Joesoef padingi pangangoe.

La tana Kanaän na rimbang mboe; toenanoe bana rongoe ja I Jakoeb, la tana Mesir ninja madanggang oehoe, tăka hiwănandja da ana na:

Kanggiki na hi patăngăr tăngăroe ka jeà, na hămoe ki pa lăti kai lo'a pamandara la tana Mesir. Toenanoe ndedi na mandai, da ana na I Jakoeb lakoe da nja ka la tana Mesir, palo'a pamandara tau hakamboeloe ă ha, da malo'a. Tăka na eri na I Joesoef, na mangarang Benjamin ndena lo'a, na ndădikoe la oema; wăna I Jakoeb, napa na handoeka doe la ngarăngia, ămboe na lo'a. Toenanoe da ana na I Jakoeb bada tăka ka la tana Mesir, da tăka la hangga na I Joesoef. Toenanoe hida karoedoekoe, ndena tanda mboe ja pa I Joesoef; tau Mesir ja ka doena, wăda be ă. Tăka bana ita ha ka parai na I Joesoef, na tanda ha da aja na, tăka hina kanandi nja la eti na: hama toena bakoe manggadipang ămang, na padeningoe ka năhoe. Tăka I Joesoef bana poeloe dăndja, hama toena ba ndena tanda ha. Toenanoe bana paloehoe ja na panī wăngoe, na hanggăritoe; ningoe matanggoe ndjoeroe mbaha nja, hiwăna: nggi weli ni mi njimi? Tăka hida heàma: weli ma la tana Kanaän, mai ma nja pamandara, Tăka hiwăna I Joesoef: njimi jeà, mai mi nja papatandang; papaleàwa papa nggoe kămi; mai mi nja patăngăroe ja na makaloăngga. Tăka

hida heàma: ndea oemboe, njoema jèa tau hămoe kăma, tau Ibrani kăma, mboeloendăba ma haătoe ama ă ma, hakamboeloe madoea kăma lăti mapa'eri ajang; na eri ma, na haătoe, ninja la oema la i ama; na haătoe na meti ka, nde papinja pa. Tăka hiwănandja I Joesoef: năhoe kata tăngăr, djăka malănga tăka ja na papanī mi kawai; năhoe ndai ngalang palochoe weli jehoe, dira na na mai bădi na eri mi. Batoenanoe paleàwa haătoe kana lo papiti ja na eri mi.

Toenanoe bana hăla ka papanī hina patama ndja da aja na la makapătang. Toenanoe ba tiloe mboea lodoe da ka da malăpăhoe, tăka I Joesoef hina pa'aundja da aja na: mai la hangga nggoe wăna. Toenanoe hiwănandja: Njoengga mboe, koe mangădătoe mboe nja I Ala, ndakoe bihoe pakaborang la tau. Batoenanoe mătanja ka na haătoe la makapătang, hawiang beli kămi la oema, kai ngăndi pangangoe, djăkai hili mai, kareà ma nja bădi na eri mi, djăka ndai kareànja na eri mi, i meti ma.

Toenanoe da aja na I Joesoef hida panī dăngga angoe da: njoeta malănga tăka ja bata ndjala la eri nda; ba ita ma doe da nja na handoeka na eti na: namoe ka, bawăna ma doe na eri nda, tăka njoeta ndeta namoe ja, tăka njoeta hita dangga be nja i.

Tăka hina heàma I Roeben hiwăna: kanggăra wănggoe nggămi bakoe peàka nggămi, ămbi toe ja na mandjala la eri nda, wănggoe ma doe, ba ndai rongoe ka, djè doe ja kanoe, na wai ria na tanggoe nda njoeta ja.

Toenanoe bada panī-nī, ndeda pi be nja bana pinja I Joesoef na hiloe da. Toenanoe I Joesoef bana rongoe ha ka hina palai wăroendja, hina lakoe ja la mahinggil hina hī.

Toenanoe bana beli ja ka I Joesoef hina piti ja I Simeon hina hondoe ja la hangga da da aja eri na, hina poehi beli ja la makapătang. Tăka da aja na hawiang, beli da nja ka la tana Kanaăn. Toenanoe bada tăka ka la oema hida nggoeli ha da lăpoe ngăndi da da maningoe oehoeng. Toenanoe hida ita ha i da ămăhoe da, pahăla pamandara wăda la tana Mesir.

Malănga tăka ja I Joesoef bana peàka ndja da ata na: pa'ihinja oehoe kai toe ha la pinoe da ămăhoe, wănandja. Tăka da aja na ndeda pinja-

Toenanoe hida pa'ihinja ja na ama da, djăka nggiki handoeka da la tana Mesir. Toenanoe I Jakoeb bana rongoe: kareà nja I Benjamin bawăna, bawăda, laloe handoeka ja na eti na hiwăna: njimi pamboeta ha da ana nggoe; I Joesoef nde ninja pa, I Simeon nde ni mboe nja pa, tăka năhoe i, i piti ja I Benjamin, mboeloendăba na na poeloeng jeàna laloe pahandoeka ma mi ngga; batoenanoe ndakoe poeli nggămi nja I Benjamin, kai kareànja.

Toenanoe ndedi na mandai na, didi ha ka da pangangoe da paweli pamandara da da ana na I Jakoeb. Tăka hiwănandja I Jakoeb: hili lo'a pamandara nda pangangoe. Toenanoe ndeda bihoe; hiwădanja na ama da: djăka ndena lo'a mboe I Benjamin ndema bihoe palo'a, mamangădatoe.

Toenanoe laloe handoeka ja na eti na I Jakoeb, bana rongoe ha da ana na, na lo'a bădi I Benjamin, bawăda. Toenanoe hi ndena pamădja ndja ja I Benjamin.

Toenanoe ba laloe handoeka ma ha ka la pangangoe, tăka I Jahoeda hina karai ja na ama na, hiwăna: ha ama, măta kakoe tanggoenja ka njoengga I Benjamin djăka ndena beli ja, oepameti ka njoengga.

Toenanoe hina pamădja nja I Jakoeb I Benjamin hida kareànja. Toenanoe bada lakoe, tăka I Jakoeb, na wŏndja malandja hangia hangia, mamoeli, kanatăr, rimalokoe, hinggi, tera, ngăndi nja na Marămba Mesir, wăna. Da ămăhoe da pangăndi beli da, da hili ngăndi ha. Tăka hiwăna I Jakoeb: mătanja ka I Ala, kana mangga nggămi ka, kana namoe kămi ka na Marămba Mesir, kana pahăla ja na aja mi I Simeon, kana beli mboe ja I Benjamin; ba njoengga jeà, djăka da mboeta da ana nggoe, măla wa njoena, wăna be ă.

Toenanoe ba mandai ka hida tăka la tana Mesir. Toenanoe bada tăka ka, tăka hiwăna I Joesoef, pa'aundja kada mai la lihi nggoe da tau noeda, dăngoe na mangiang la makapătang paloehoe mboe ja.

Toenanoe bana karai ha, na mandang bana panī I Joesoef, hiwăna: măla na ama mi, nde doe nggăra ehi na? jeàna eri mi nja?

Tăka I Joesoef bana karai toena ndja noe, ndena măka papatoroenja na eti na, ba laloe mboeha na nja na eri na, bana mai ka.

Toenanoe hina tama ja la koeroeng hina hī.

Toenanoe hina loehoe beli ja, na patoroenja na eti na, hina wŏndja pangangoe da aja na, hida ngangoe. Toenanoe da hangătăroe bada mandapoe da pandăki pandăking dăngga eri aja da; bada ita ha da pangangoe, da oehoe ma njoema da palimang bădi, hi toăma ha da oehoe na I Benjamin dangoe da, wăda be ă.

Toenanoe bada băla ka pangangoe, tăka I Joesoef hina peàkandja da ata na: pa'ihi ndja oehoe da lăpoe, wăna, da ămăhoe toe ha ja pinoe oehoe. Toenanoe hina panī kangoendoetoe nja na ata na, hiwăna: la ngăndi na I Benjamin kau toe ja na kaba wai pa'oenoeng wănggoe, kaba wai ămăhoe bara.

Toenanoe ba hadang ka la mbaroe, da ana na I Jakoeb, lakoe da nja ka; bada lakoe da eti da da hămoe djoea i. Toenanoe ndedi nggi toe na marau na bada lakoe, tăka I Joesoef hiwănandja da ata na: namătoe ha, himboe ja na kaba wai ămăhoe bara, wăna.

Toenanoe lakoe da nja ka da tau ata; toenanoe bada toăma ndja ka, hiwăda bada panī: ka nggiki na njimi itoeminoe; na mahămoe i pabeli wănja na makaborangoe mi, laloe pakeàwa ma kămi njimi la pakaborangoe.

Toenanoe da ana na I Jakoeb, da patăngăr-tăngăroe haătoe haătoe, ka nggiki na ka ihoe na poeloeng jeàna, tăka hina paleàwa nda i tau! nggăra ka ihoe! Tăka hiwăna na tau noena: njimi ndai pinja, djăka nggăra wănggoe bakoe panī? nggamoe mamanganga ja na kaba wai ămăhoe bara? Toenanoe hida heàma da aja na I Joesoef hiwăda: ka nggiki na, Oemboe, hioe panī toemoenoe, njoema jeà tau hămoe ma kăma; djăka nggamoe ja na ngea pahoenggoe moe nja na kaba wai ămăhoe, pameti ja, njoema mboe kau ata nggăma.

Toenanoe hida wăkăhoe ha da ngaroe da da lăpoe da, weli hau hau ha loepa toăma ja na ngăndi na I Benjamin. Toenanoe hida hoenggoe ja na kaba wai. Toenanoe bada hoenggoe ja ka, laloe handoeka ha da eti da da aja na I Joesoef, da kalembi da, da hihira ha. Toenanoe hida hili beli ha la paraing. Toenanoe bada tăka

ka lai noe, hiwăna I Joesoef bana panī hănggăritoe, moetal doeka doena hi manganga ja na kaba wai nggoe!

Tăka I Jahoeda hina panī la hangga na I Joesoef, hiwăna: njoengga măla kakoe panī: măla noe, nggiki ă nggoe ka, kakoe pahămoe ja na poeloeng jeàna; malănga tăka ja I Ala na mareànda kăma njoema năhoe; măla wa njoena mboeloendăba ma kau àta nggăma ka dăngoe na anakeàda na ngea pahoenggoe moe nja na kaba wai.

Toenanoe hina heàma I Joesoef, hiwăna: pamarau ja na poeloeng noena, na papanī moe heàna, pande bihoe nggoe nja, didi jang na ngea pahoenggoe nggoe nja na kaba wai, măta kakoe ata nja ka; njimi beli kămi mboeloe ndăba mi.

Tăka I Jahoeda bana rongoe ja ka hiwăna: ămboe toemoenoe, oemboe, wăna bana karai ja, na pamila milang wiki na bana panī: na eri nggoe djăka na ndădikoe la jehoe, djăka koetăka ka la oema, djăka ndena ita ja pa na eri nggoe, na meti ka na ama nggoe parai pahandoeka eti na. Namoe ta! na ama nggoe, mabara roe loenggi na nja ka. Njoengga matanggoe nja na anakeàda jeàna, wănggoe doekoe njoengga: djăka ndakoe kareà beli nja na anakeàda jeàna, wănggoe bakoe panī, pandjala ka ka njoengga. Batoenanoe mătanja kadiroe kama kareànja; njoengga măta kakoe ndădikoe kakoe hiloe ja na anakeàda jeàna. Ka nggiki ă nggoe ka, djăka koe beli ka djăka ndakoe kareànja pa na anakeàda jeàna? nggiki ă nggoe ka ihoe bakoe ita ja na handoeka bokoel la ama nggoe?

Toenanoe I Joesoef ndena toroeng pa na eti na, tăka hina peàka ndja da tau Mesir: marau ki hakoedoe hiwănandja. Toenanoe bada loehoe ka mboeloe ndăba da da tau, tăka njoena I Joesoef hina hī, na wăngoe pakaladăkoe, hiwăna: Njoengga jeà I Joesoef ka, na ama nggoe na loeri pa? Tăka njoeda laloe hangătăroe ha, ndeda măka mboe papanī, ndeda nggădoek ndokoe. Toenanoe hiwăna I Joesoef: mai kămi nămoe, mareni ki hakoedoe. Toenanoe hida ndăhăroeng, ndedi da măka papanī. Toenanoe hili wăna I Joesoef: Njoengga jeà eri mi njimi na padanggămi njimi, ămbi da handoeka da eti mi. I Ala ja na mapalakoe mangiloe ka njoengga la tana lai jehoe, kana loeri ndăba na na tau dangoe. Batoenanoe lakoe

wa năhoe, djăkai tăka la oema kai peàkanja i ama: ninja na anamoe, ka wămi nja. Toenanoe kai lo'a, kai pamaing, kareà mboe nja i ama. Toenanoe ba talănga panī toenanoe hina rohoe ja na eri na hina poedoekoe ha da aja na mboeloe ndăba da, na poedoek ndăba ha bana hī.

Toenanoe na Marămba Pirao bana rongoe, da aja na I Joesoef bada pamaingoe ha, bawăda, njoena laloe hămoe ja na eti na.

Toenanoe bada hăla ka pakanoăma, beli da nja ka da aja na. Toenanoe bada tăka ka la oema, da ana na I Jakoeb hida peăkanja na ama da, hiwăda: ha ama, ni be nja I Joesoef la tana Mesir, Marămba ja ka năhoe. Toenanoe I Jakoeb ndena bihoe parongoe ha da papanī da da ana na. Toenanoe da ana na bada paloehoe ndăba ja ka na papanī na I Joesoef, dăngoe da malandja da papangăndi na I Joesoef, laloe hămoe ja na eti na, hiwăna: na ana nggoe I Joesoef loeri be na nja pa, njoengga koe bihoe palo'a patăngăroe ja.

Toenanoe I Jakoeb hida kanoăma da ana na, oemboekoe na, da banda na, kamămbi na; da dangoe da nomoe kamboeloe nomoe ha mboeloe ndăba da bada lakoe. Toenanoe bada toăma ka la tana Nggosen, toenanoe hina paleàwa ja I Jahoeda: lakoe mangiloe, lo papeàkanja I Joesoef, na ama moe nămoe nja ka, wănanja. Toenanoe I Joesoef bana rongoe ja ka, nămoe nja ka na ama moe, bawănanja ka, toenanoe hina piti ja na kareàta na, hina hē hina lakoe pahamboeroe ja na ama na. Toenanoe bana ngeri mareni ka hina poeroe ja weling la kareàta na, hina li la wihi; na hamboeroe ja na ama na hina rohoe ja hina hī dira matiki. Toenanoe hiwăna I Jakoeb: năhoe mala wa njoena kakoe meti, mili koe ita doe kau ka njoena bakoe loeri pa.

Toenanoe I Joesoef hina kareànja na ama na la hangga na Marămba Mesir. Toenanoe I Jakoeb ba mandai ka la tana Mesir, bana kakanja năhoe, ndena ătăloe pa, mareni kaweàda ă ma na ka. Toenanoe na hau na lodoe hina paleàwa anakeàda: lo papa'aunja I Joesoef, kakoe poeloe dănja, wăna. Toenanoe bana tăka ka I Joesoef hiwănanja na ama na: ha ana nggoe, panī năhoe, djăkau mboeha

lănga tăka doe ngga, wănggoe nggau, ămboe tani doe ngga lai jehoe la tana Mesir, dira na pakarai nggoe, ngăndi ka la pangea da da bokoe nggoe, na ngea patani nindja!

Toenanoe I Joesoef hina ndjăndji, na harang mboe. Toenanoe ba ndedi nggi mandai na, hina rongoe ja I Joesoef: na ama na hidoe na nja ka. Toenanoe I Joesoef hina pareànggang hina lo'a la ama na, na kareà mboe ndja da ana na, da madoea I Manasse dăngoe I Epraim. Toenanoe bada tăka ka, tăka I Jakoeb hina panī pahămoe hămoe ndja da oemboekoe na, hama toeda da ana wiki na. Toenanoe bana hăla ka hiwănanja I Joesoef parai na I Jakoeb: njoengga meti nggoe nja ka, didi jang I Ala na malakoe ndoetoe kareà nggămi, kana kareà beli nggămi, la tana ngea padedi mi. Toenanoe bana ndjăpoe ka noena hina hili pa'aundja da ana na mboeloe ndăba da kada mai la libi nggoe, wăna. Toenanoe bada pa'oehi ndăba ka, tăka hiwăna: na weli haătoe haătoe ha bana panī pahămoe hămoe ndja. Toenanoe hina peàka ndja da poeloeng hangia hangia, da matăka malamiri. Toenanoe bana peàka nja I Jahoeda: na tokoeng pareàta lai njoemoe ndena kandoeling; bau pareàta ndau păndjăng loepa na tăka na Marămba na mapareàta mahămoe; njoena ă noena mboeloendăba na hau bandjar hau bandjar, da tangara hăla. Toenanoe bana hăla ka papanī toenanoe, mboăta na nja ka hina meti.

Na ndaungoe na 147 mboea ndaung na.

Toenanoe I Jakoeb bana meti ka, ba patoe kamboeloe mboea lodoe na ka, I Joesoef dăngoe da aja na mboendăba da hida dandanja na ama na, hida lo'a pataninja la pangea na I Abrahim la tana Kanaän.

Toenanoe ba mbăda meti na ka na ama da, tăka da aja na I Joesoef da kanandi hili weli, hili weli ha da eti da, laloe handoeka ha; napa I Joesoef hina namoe be ja pa, bata woenda ja na mandjala i ămang, koe toengoe hiloe nggoe, napa hiwăna be ă.

Toenanoe bada beli ha ka pataninja na ama da, bada tăka ka la tana Mesir, na hau na lodoe, hida pa'oehi hida lo'a la hangga na I Joesoef, kata lo'a ă ka njoena la I Joesoef, wăda be ă.

Toenanoe I Joesoef bana rongoe ha ka da aja na bada panī toe-

nanoe, tăka hina hī, hiwăna: mătang lănga tăka njimi, ămbi mangădătoe, njoengga jèa tau na I Ala ka; kanandi ndja da eti mi ămang, bai toe ja na makaborang lai njoengga, djăpa ka toe ă na, I Ala ja na mawŏnggămi nja na pakanandi mi njimi; batoena năhoe, na pambeling ka mahămoe, kana dedi ja bandjaroe bokoel. Batoenanoe năhoe, ămbi mangădătoe; njoengga madai kămi njimi, dăngoe da ana mboe mi, hama toena i ămang.

Toenandja noe ă I Joesoef bana wŏndja poeloeng mahămoe. Toenanoe hi hau eti ha mboeloendăba da da aja na.

Toenanoe I Joesoef ba mareni meti ă ma ki na ka, tăka hiwănandja da aja na: malănga tăka tăka ja, I Ala na makareà beli nggămi la tana ngea padedi nda, la tana na pandjăndji na I Ala, I Abrahim, I Isak, I Jakoeb; djăkai lakoe, na ri nggoe, hi ngăndi ja, kai taninja la tana Kanaän.

Toenanoe bana ndjăpoe ka, meti na nja ka I Joesoef; 110 mboea ndaung na weling bana dedi, loepa na meti.

12. I Moesa ba bidi mini a ja pa.

Toenanoe da tau Israel, ba la tana Mesir ha, da woroe dadangoe ka; toenanoe da ătăl mboe, da dangoe mboe. Tăka na Marămba Mesir, laloe handoeka ja na eti na, bana tăngăroe năhoe da tau Israel, njoeda ba tau bandjaroe hawiangoe ha. Na Marămba noena ba nde djeà ja pa na Marămba meàmang, njoena ndena pinja I Joesoef bana ndoela ha pa ămang da tau Mesir. Toenanoe na Marămba noena, na pahandoeka ha da tau Israel bana pareàta ha, bana paleàwa ha parăma mambotoe; woenda da ndena wŏndja, pangada ndena wŏndja. Toenanoe ba toe ă na noe, da tau Israel da paroe-roekang ka pa'ătăl, da dangoe ka i pa; ba toena kanoe da tau Mesir da mangădătoe, ba laloe dangoe ha da tau Israel.

Toenanoe na Marămba Mesir hina peàkandja da tau da mapatika ja na mapa'ana, kata reàngga pinja djăka mini ja, djăka kawini ja; djăka mini ja, kai pameti ja, wăna. Tăka da tau noeda, ndeda toroe mbeni wa i nja, măla bada mangădătoe nja I Ala. Toenanoe

na Marămba ba ndeda kikoenja na pareàta na, hina paleàwa ha da ata na, hiwănandja: pakiri na năhoe, djăka da dedi da ana na mini, wăroendja la lokoe kada mili; didi hang da anakeàda kawini măta be ndja.

Toenanoe hi nindja da tau madoea; na tau angoe na, I Aram ja, tăka na papaha na I Johebet ja, da ngara da; da tau madoea noeda, tau Lewi ha. Da tau noeda da doea da ana da; na haätoe, anakeàda mini ja, na ngara na I Aron ja, tăka na anakeàda kawini, na ngara na I Mirjam ja. Toenanoe na Marămba bana pareàta hama toena na mapatiki kawai, toenanoe da tau madoea noeda hida hili pa'ananja na haätoe, na anakeàda mini; laloe manandangoe ja na ana rara noena. Toenanoe laloe handoeka ha da eti da, hida kawininja noena na anakeàda; tiloe mboea woela na na mandai na, bada kawininja. Toenanoe ndeda ngalang pa pakawininja, tăka hida piti ja hau na na păti koedoe, păti iwi ja, hida roehinja karităkoe kăhi, ămboe na tama na wai, wăda. Toenanoe bada hăla ja ka, hida piti ja na anakeàda, hida poehi ja la păti noena; ba toena ka noe hida ngăndi ja la hingi lokoe, la woekoe roemba djangga hida băndjăloe ja lai noe.

Tăka bada hăla ka pabăndjăloe ja, hida peąkanja na ana da, na anakeàda kawini, hiwădanja: lakoe kau boeti marau nja na eri moe la lokoe. Toenanoe ndedi nggi mandai na, hi tăka na nja i na ana marămba kawini, na mai pa'ihoe la lokoe noena. Toenanoe na ana marămba kawini noena, hina ita ja na păti noena kawai; bana ita ja ka hina paleàwa ja na ata na na tau kawini: lo papiti ja hiwănanja. Toenanoe hida boenggăhoe ja, hida ita ja noedaloe la păti, haätoe na na ana rara; na ana rara noena na hī dira matiki; batoena ka noe na ana marămba kawini na mila ka na eti na, laloe namoe na nja, hiwăna: jeàna ana rara tau Israel ja! Toenanoe tăka na nja ka I Mirjam, hina mai là lihi na na ana marămba kawini, hiwăna: măla noe, tamoe rămboe, koe ngalang palo pa'aung tau kawini Israel, kana pahoehoe ja nina na anakeàda, tau Israel ma bandjaroe na. Tăka na ana marămba kawini hina heàma: hămoe! Toenanoe njoena I Mirjam na lo'a papa'aunja na ina ma na doena

Toenanoe hina mai I Johebet, na ina na na ana rara noena, hina wŏnja ja noena na anakeàda: ngăndi ja kau pahoehoe pahămoe hămoe nja, wăna na ana marămba kawini.

Toenanoe na anakeàda noena bana matoă ki ka hakoedoe, tăka na ina na hina lo'a patoe ja la ana marămba kawini. Toenanoe hina nganggoe ana nja njoena na ana marămba kawini, hina pangara nja I Moesa ja, wăna, ba papiti la wai ja. Toenanoe I Moesa hina ngeangoe la oema marămba. Toenanoe ngeri ngeri hida papeàkanja I Moesa pamanggăna wăngoe, hama toena na manggăna na na tau Mesir.

Toenanoe I Moesa ba patoekamboeloe mboea ndaung na ka, na hau na lodoe, hina lakoe la pangea parăma da da angoe na pabandjaroe. Toenanoe lai noe hina ita ha da tau da mapahănggăng; na haätoe na tau Mesir na paloe ja haätoe na na tau Israel. Tăka I Moesa hina ndoela ja na tau Israel, hina paloe pameti ja na tau Mesir; na mameti hida kawininja la wara. Toenanoe la eti na I Moesa na pakanandi na, kada ita ja da tau Israel, I Ala na bihoe papahăla ha njoeda la papina I Moesa; tăka njoeda ndeda pi be nja.

Toenanoe hama toena haromoe la mbaroe, tăka I Moesa, na hili lo'a la ngea parăma da da tau Israel; hina ita ha da tau Israel da madoea, bada pahănggăng.

Toenanoe I Moesa bana ita ha ka, hiwăna: Kanggiki na hioe paloe ja na angoe moe? Toenanoe hina heàma na tau noena: nggamoe ja na madandanggau njoemoe hioe tanggoe kapala nggăma njoema? njoemoe oe bihoe papameti ka njoengga, hama toena bau pameti ja na tau Mesir kange'au?

Toenanoe I Moesa mangădătoe na nja ka bana rongoe ja bana panī toengoe noe; hiwăna la eti na: djăka toena ka noe na woewa ka jeàna na poeloeng kange'au.

Toenanoe ndedi mandai na na marămba Mesir bana rongoe ja ka na poeloeng noena, laloe karaoe ja na eti na, pameti ja I Moesa, wăna be ă. Toenanoe I Moesa hina palai weling la tana Mesir, loepa na toăma la tana Midijan, la lihi na na tehikoe Kolzoem. Da

tau Midijan, mapaweling la I Abraham ha ka i. Toenanoe hininja lai noe haätoe na na ratoe, na ngara na I Djiteroe ja. Toenanoe I Moesa bana tăka ka la tana Midijan hina păndjang la hoemoer hau, na ngea patakoe na wai na tau dangoe. Toenanoe I Moesa ba talănga mandapoe i na la hoemoer noena, tăka da nja ka da ana na I Djiteroe, da pihoe da anakeàda kawini, takoe wai pa'oenoe ndja da ndjara na i ama, wăda be ă.

Toenanoe hida tăka da tau da madai kamămbi da anakeàda mini, hida jauwoeloe ha da anakeàda kawini noe kawai, da matăka woengang. Toenanoe I Moesa bana ita ha ka bada jauwoeloe ha hina ndoela ha da kawini noeda, hina pa'oenoendja wai da ndjara.

Toenanoe bada beli ka la oema hida peàkanja na ama da, djăka nggi nggikina noe kawai bada pa'oenoendja wai da ndjara. Toenanoe njoena I Djiteroe: pa'aunja I Moesa, hiwănandja. Toenanoe I Moesa hina ndădikoe la oema na I Djiteroe hina dai ha da kamămbi na. Toenanoe ndedi mandai na hina wŏnja ja na ana na na haätoe, na ngara na I Sipora ja, hina paha ja I Moesa.

13. I Moesa la hangga na I Piraon.

I Moesa bana palai weling la tana Mesir, patoe kamboeloe mboea ndaung na ka na na matoă na. Toenanoe hina ndădikoe la tana Midijan patoe kamboeloe mboea ndaung na ka i. Tăka da tau Israel, ba nindja pa la tana Mesir, laloe handoeka ha da eti da.

Toenanoe hau na lodoe njoena I Moesa hina pawang ha da kamămbi la lihi palendi Horeb. Toenanoe hina ita ja lai noe na ri paketoe djangga bana doeroe nja epi; batoena ka noe ndena hăla ndokoe ja bana doeroe ningoe na epi.

Toenanoe I Moesa hina lakoe hina lihinja kakoe pinja, djăka nggiki na na epi hina doeroe toenanoe, wăna. Tăka hi ninja na mapanī dănja weli daloeng la ri paketoe noena, bawăna: ha Moesa, Moesa! Toenanoe hina heàma njoena I Moesa: wŏa Toehan! Tăka hiwăna na mapanī dănja njoena: ămboe răpa pamareni

nămoe! ăli păkoe ndja da halapa la wihi moe, na tana nana na ngea pandoălăkoe moe ba tana mbana ja. Njoengga jeà, Ala da da ama moe, da bokoe moe ka. Ala na I Abraham ka! Ala na I Isak ka, Ala na I Jakoeb ka.

Tăka I Moesa bana rongoe ja ka, hina pandăbinja na mata na, laloe mangădătoe ja.

Toenanoe hiwăna I Toehan: Njoengga mbăda hăla nggoe ka pa'ita ha da handoeka da da tau Israel la tana Mesir; koe rongoe mboe ha da hī da; batoenanoe Njoengga koebihoe papahăla ha njoeda weling la lima da da tau Mesir; kata kareàndja njoeda la tana hau, tana mahămoe lănga tăka, na maningoeng wai hoehoe na, wai manggaloeang na. Năhoe Njoengga kakoe paleàwa kau njoemoe; kau lo'a la hangga na na Marămba Mesir; njoemoe kau kareàndja da tau Israel weling la tana Mesir.

Tăka I Moesa hina heàma: kanggiki tau i nggoe ka jeà, tăka hioe paleàwa ka njoengga palo'a papaloehoe ha da tau Israel weling la tana Mesir? Toenanoe hina heàma I Ala: malănga tă-tăka ma ja bakoe paleăwa kau njoemoe, Njoengga koe lakoe kareànggau.

Tăka njoena I Moesa hina heàma: bakoe pakakanja na eti nggoe, ndeda bihoe parongoe ka njoengga; djăka wănggoe ka: papaleàwa na I Ala ka, djăka wănggoe ka, nde'a ka ă ka doena, ndeda rongoe ka njoengga.

Toenanoe I Toehan hiwăna: nggăra ja la lima moe! Tăka njoena I Moesa hina heàma: tokoengoe ja! Toenanoe hiwăna I Toehan: wăroenja na la tana!

Toenanoe na tokoeng noena hina wăroenja la tana, hi pambeli be na nja i oelăr. Toenanoe palai na nja ka I Moesa; tăka I Toehan hiwăna: jăpa ja na na kikoe na! Toenanoe na oelăr hina jăpa ja njoena I Moesa, bana hăla ka pajăpa ja, hi pambeli beli be na nja i tokoeng.

Toenanoe hi hili wăna I Toehan: toenanoe năhoe patamanja na lima moe la koeroe kalembi moe. Toenanoe I Moesa bana kikoenja na papeàka na I Toehan, toenanoe hina paloehoe beli ja na lima na, hina tăngăroe ja, hi hidoe kila be na nja, laloe bara

ja na lima na. Toenanoe hina poehi beli ja na lima na la koeroe kalembi na. Toenanoe hămoe beli na nja i.

Toenanoe bana hăla ka, hi hili wăna I Toehan: djăka ndeda rongoe kau ba doea ngea da da pahangătăroe wăngoe jeàda, njoemoe kau takoe wai la lokoe, kau boeri ja la tana, malănga tăka ja na wai noena na pambeli ja wai ria.

Toenanoe njoena I Moesa hi hili wăna: ha Toehan, njoengga jeà, nde tau ka mandămang papanī ka; njoengga jeà tau mboloe ngaroe ka. Tăka I Toehan hina heàma: nggamoe ja na mapadikanja na ngaroe na na tau? nggamoe ja na mapadikanja na tau na makambănga, na tau na makawanga, na tau na mapoki? Ka nde njoengga be jeà Toehan? Batoenanoe năhoe, lo wa njoena, Njoengga ningga la ngaroe moe bau panī, Njoengga napa kakoe papeàka nggau ka papanī wămoe lai noe! Toenanoe njoena I Moesa hina hili heàma: Toehan, paleàwa lăti tau hawiang, na pamboeha ma moe! Tăka I Toehan hina mbeni nja I Moesa hiwăna: ka ndakoe pinja njoengga noe I Haroen, na aja moe na mapingoe papanī? napa njoena na tŏama kau ka i; njoemoe kau wŏnja papanī wăna, kana peàkanja na bandjaroe moe.

Toenanoe njoena I Moesa lakoe beli na nja ka la tana Mesir. Tăka na aja na, I Haroen, mbăda rongoe na ka na papanī na I Ala: kau lo'a papahamboer angoe moe I Moesa, mbăda wănanja ka.

Toenanoe bada patŏamang ka, njoena I Moesa hina panī hăla ja la I Haroen, na papanī na I Ala, dăngoe da tanda, da patiki kawai. Toenanoe njoena I Moesa dăngoe I Haroen hida pa'oehindja da tau matoea, hiwăda: I Ala, na bihoe papaloehoe kămi njimi weling la tana Mesir. Toenanoe da tau Israel bada rongoe ha ka I Moesa: I Ala na mboehang papaloehoe kămi weling la tana Mesir, bawăda ka, toenanoe hida rongoe ja na poeloeng noena, hida karoedoek bada hamajang.

Toenanoe njoena I Moesa dăngoe I Haroen hida lo'a la hangga na na Marămba Mesir, hiwăda bada panī: toenanoe na papanī na I Ala da da tau Israel, poelindja da tau nggoe, wăna nggau, kada lakoe ha la marăda, kada remi ki nja na lodoe nggoe njoengga. Toenanoe

hiwăna na Marămba: nggamoe ja noe I Toehan, na mapareàta ka njoengga? ndakoe pinja doekoe I Toehan noena; tăka da tau Israel ndakoe bihoe papoelindja. Toenanoe pakiri wăngoe na nja ka na lodoe noena, hina hili pareàta: pambotoe ki ha da parăma da da tau Israel, bawăna: da tau Israel, ndeda dangoe păkoe da parăma da, batoenanoe năhoe ămbi wŏndja pa roemba, kada toenoe wăngoe watoe, măta kada himboe wiki da ka roemba, batoenanoe da toeba tanggoe ma da doeda haätoe haätoe, hama toeda dangoe da, ba hīna da toenoe ămang.

Batoenanoe njoena I Moesa dăngoe I Haroen da hili lo'a la hangga na na Marămba; toenanoe hida pa'itanja pahangătăroe wăngoe, bada wănja na tokoeng, hama toena bawăna I Ala. Tăka hi ningoe mboe i doena tau lai noe, na mapingoe, hama toe ă da tau mamaroeng; da toe ja ka i doeda na tanda pahangătăroe wăngoe. Toenanoe na Marămba ndena nggoema ninja na tanda na I Moesa, na parihingoe i pakaraoe na eti na; djeà ja batoenanoe I Ala hina wŏngoe pahandoeka wăngoe la tana Mesir.

Toenanoe njoena I Moesa hina djidjikoe nja na tokoeng na, hina paloe ja na wai la lokoe Niloe.

Toenanoe ndedi mbădikoe na, na wai lokoe noena na pambeli ja wai ria. Toenanoe mboeloe ndăba na na tau ndena ngalang pa'oenoe nja na wai noena, pihoe mboea lodoe na na mandai na; da ijang mboendăba da la lokoe noena da meti hăla.

Toenanoe bana hăla ka hina wălăhoe ha da lima na la wai mboendăba na la tana Mesir. Toenanoe hida hē da kapaki, ba laloe dangoe ma ha, da mbinoe hăla la tana Mesir mboendăba na. Toenanoe da kapaki da tama la oema na na marămba, la oema da mboeloendăba da da tau Mesir, la koeroeng pangea pamahoeroe, la oema aoe, la woeroeng, la pinoe leànang ngea pangangoe da.

Toenanoe na Marămba ba laloe handoeka ja na eti na, hiwănanja I Moesa bana panī: karai ja I Ala kana pandoelang, kana pajila ndja da kapaki lai njoengga, napa kakoe pamădjandja da tau Israel, kada lakoe pahamajang la marăda. Toenanoe njoena I Moesa hina hamajang la I Ala. Toenanoe bana hăla ka pahamajang, meti hăla

da nja ka da kapaki, na hau na lodoe; tăka hida pa'oehindja da kapaki da mameti, laloe wau ha, na wau ndăba na tana Mesir.

Toenanoe na marămba bana ita ja ka noena, bana hămoe ki ka năhoe na eti na, hili măndoeng beli na nja i na eti na; ba toenakanoe ndena bihoe papoelindja da tau Israel,

Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, tăka I Ala hi bili wănandja I Moesa dăngoe I Haroen, hili patoedji nja na tokoeng la tana Mesir, wăna. Toenanoe njoena I Haroen bana patoedji ja na tokoeng na, na koemboer tana na pambeli ja woetoe ahoe; na mbinoe hăla na tana, la tau, la ndjara, la karămbo'a. Batoena ka noe hiwăda da tau mboendăba da: jeàna mbiha na I Ala ma ja. Tăka na Marămba, djăpa be ja măndoeng na na eti na.

Ba hăla ja ka noena, tăka I Ala na hili pamaindja jehi, na mbinoe hăla na tana; djè ja batoenanoe da tăka da jehi, hili hawoendăloe da nja da manggări mboendăba na na tau, mboendăba da da karămbo'a, da ndjara, da kamămbi, da bimbi, mboendăba da noeda da ngăna manggări, meti hadăpăr ndăba. Tăka na eti na na Marămba, djè djeà ka măndoeng na.

Toenanoe bana hăla ja ka noena, njoena I Moesa hina oepoe aoe hina hăbăroenja la hangga na na Marămba; toenanoe tăka da nja ka da pongoe la tau, la ndjara, la karămbo'a mboendăba da.

Toenanoe da handoeka noeda ba hangèa hangèa da, njoena I Moesa bana peàkanja weling ba hīna na pakiring, loepa na pandjăpoe ha. Tăka da tau Israel, ndaningoe haătoe mamandjăpitoe. Toenanoe na Marămba bana hămoe ki ka năhoe bana pakakanja, hili măndoeng beli na eti na.

Toenanoe I Ala na hili pamaindja na kabăla, na kadjilăk, na oerang watoe, hīna wăngoe ma hina tăkanja na tana Mesir. Toenanoe da ai mboedăba da, da ndjoroe hăla dăngoe da manindja la hambeli oema, na tau, na ndjara, na karămbo'a mboendăba da, na ngăna ha na oera watoe, meti meàmang ma.

Toenanoe na Marămba hina pareànggang papa'aunja I Moesa, hiwăna bana panī: hīna păkoe ka na handoekangoe na năhoe ă hikce pinja na ndjala nggoe; batoenanoe kau karai ja I Ala, ka

ămboe ninja pa na kabăla dăngoe na oera watoe jeàna. Toenanoe njoena I Moesa, hina marau ki nja hakoedoe na Marămba, hina woelăkoe ha da lima na la I Ala. Toenanoe păndjangoe na nja ka na kabăla dăngoe na oera watoe. Djăpa ba toe ă na noe na Marămba, na măndoeng beli na eti na.

Toenanoe ndedi mandai na, I Ala na hili paleàwa ja na ngiloe weling la pahoenga lodoe; na ngiloe noena na ngăndi kabala, laloe dangoe ha; na mbinoe hăla mboendăba na na tana.

Toenanoe mboendăba da da pingi ai, da pahili oera watoe, mboendăba da da manindja la wŏaka, da nga hăla ha kabala. Tăka na Marămba hina hili karai ja I Moesa: toenanoe năhoe maroămba ki ndja wa da ndjala nggoe, hili handăkang năhoe kau karai ja I Ala kana pandoelang. Toenanoe njoena I Moesa hina hamajang la I Ala, bana hăla ka pahamajang, tăka I Ala hina hili paleàwa ja na ngiloe la patama lodoe, hina wangga hăla ha da kabala mboendăba da, na wăroendja la tehikoe parai na na ngiloe na mambangatoe.

Batoena ka noe na Marămba djè djeà ka măndoeng na na eti na. Toenanoe njoena I Moesa hina woelăkoe ha da lima na la I Ala, tăka hiwăna I Ala: mboendăba na panggoeboel awang na kapătang, tiloe mboea lodoe na na mandai na. Na kapătang noena nde pa'ita dăngga angoe na, haătoe ndaningoe na maloehoe weling la oema na. Tăka la tana Nggosen la pangea da da tau Israel na harī be ă, ndena kapătang ndokoe.

Tăka na Marămba laloe mbeni ja; toenanoe hina jauwoeloe ja I Moesa hiwăna: pahilang lai jehoe la hangga nggoe, manggang pahămoe hămoe, ămboe hili mai doe lai jehoe, la lihi nggoe; djăkau hili toroe mbeni pamai la lihi nggoe, koe pameti kau, wănanja.

14. Da tau Israël bada loehoe weling la tana Mesir.

Toenanoe na Marămba, ba laloe karaoe-raoe ă ma ja ka na eti na, ndedi mandai na, tăka I Ala hi hili wănanja I Moesa: njoengga koe patăkanja, na hangea pata handoeka wăngoe, la marămba, la mboendăba na na tau Mesir; napa na pahăla ma noe kămi kadoena,

na wangga pareànggang nggămi njïmi bana paloehoe kămi; toenanoe djăka mandalora ja, njoengga koepoeroe, mboendăba da da kawoenga ana da da tau Mesir mboendăba da, da meti meàmang.

Toenanoe njoena I Moesa hiwănandja da tau Israel, njimi kanŏarna, djăka mandalora ja ka. kai kăhang paloehoe ka. Tăka hina peàkandja da tau: na maringoe lodoe hau oema, hau oema kai rori ana bimbi, na wai ria bimbi noena kai piti ja, kai peri nja la pindoe, ngaroe pahē; na roedoeng noena kai ngandja da toloeng da da bimbi dăngoe kangoeta na pande toengoe tai woloe mbana, dăngoe ri mapaita; da toloeng da da bimbi, ămbi, bi ha, kai nga hăla ma ha na roedoeng noena. Toenanoe wăna I Ala: i nga pareàngga ndja na roedoeng noena; bai nganja na bimbi ngangoe măngoe boroeng, ngangoe măngoe halapa la wihi mi, dăngoe na tokoeng la lima mi. Na wai ria da da bimbi noeda, djeà tanda ha hau oema, hau oema, ka ămboe na ngăna kămi handoeka noena na patiki nggoe kawai, wăna. Toenanoe bana toăma ja ka na rehi papeàka na I Ala, mboendăba da da tau mbăda hăla da ka pakanoăma; lakoe, wăda be ka. Toenanoe I Ala hina poeroe ja na mandalora, hina paloe ha da anakeàda da mama'aja, na woenga nja na ana na na marămba, loepa na tŏama nja na ana na na tau mamila. Toenanoe mboendăba na na tau Mesir, laloe hawina ha bada meti ha da ana da, laloe hī ha, ndaningoe hau oema, mandaningoe mameting.

Toenanoe na roedoeng noena na Marămba hina pa'aunja I Moesa hiwănanja: pareànggang năhoe kau lakoe, kau kareàndja da bandjaroe moe, da ana moe, da ndjara moe, da ăna nggăra nggăra moe, kareà ndăba ndja, lakoe wa kai hamajangoe I Ala mi njimi, hama toena na pakarai mi ămang.

Batoena ka noe da tau Mesir, da patidoeng ma pareànggang kai lakoe, bawădandja da tau Israel, ba mangădătoe da nja ka, napa mameti mboeta doe, wăda be ă.

Toenanoe ă da tau Israel bada loehoe, da ngăndi banda ămăhoe rara, ămăhoe bara, tera, hinggi, da pawŏ da ndja da tau Mesir; kai toe băla mi la ngarăngia, wăda be ă.

Toenanoe da tau Israel, da ngăndi mboe ndja da ri na I Joesoef. Tăka I Ala na mangiloe la katikoe halakoe da da tau Israel; na lodoe, hapoengoe na na kambaniroe karoemang, tăka na roedoeng hapoengoe na na kambaniroe epi, kada ita wăngoe da tau Israel, wăna I Ala.

Toenanoe na Marămba bana rongoe ka, da tau Israel mbăda lakoe da ka, tăka njoeda mbăda tŏama da ka la marau, ba tiloe mboea lodoe na ka na malăpăhoe; toenanoe na Marămba na pambeling na eti na, hiwăna: kanggiki na njoengga hikoe poelindja da tau Israel, bada lakoe. Toenanoe hina pareànggang, na pa'oehi hŏrŏdadoe, hiwăna: ta lo'a pajauwoeloe ha da tau Israel. Toenanoe bada jauwoeloe ha ka hida toăma ndja la hau kandjoănga la hadidi tehik.

Tăka da tau Israel, bada ita ha ka da tau Mesir, da majauwoeloe ha, njoeda laloe mangădătoe ha. Toenanoe njoena I Moesa hina pamandandja da eti da, kada măndoeng ki da eti da, wăna; ămbi mangădătoe njimi, I Ala napa kana mangganggămi njimi; njimi ndi, wămi ka. Toenanoe I Ala hiwănanja I Moesa: djidjikoe nja na tokoeng moe la pinoe wai tehik, napa na wai kana wăka, ka pekoe lakoe da da tau Israel la padoea tehik, la mamădoe; napa kada pinja da tau Mesir, njoengga jeà Ala ka. Toenanoe njoena I Moesa, bana djidjikoe nja na tokoeng na la tehik, tăka I Ala hina papoeroenja na ngiloe na maweling la pahoenga lodoe, hama toena na lăpiroe bana paroeroe kahau roedoe djoe-djoeang.

Toenanoe na wai hina mbera, dedi na nja ka na mamădoe. Toenanoe na kambaniroe karoemang hina beling na pamalamiring, la padoea da da tau Israel dăngoe da tau Mesir; na kambaniroe karoemang noena na hapapa na na harī; tăka na hapapa na na kapătăng; djè ja batoenanoe da tau Israel da lakoe la maharī, tăka da tau Mesir, la makapătăngoe ha.

Toenanoe da tau Israel, hida tama ha la tehik bada pakikoenja năhoe na mamădoe, hapapa hambeli da hama toena na kilimbatoe na wai.

Toenanoe na Marămba na jauwoeloe patoăma ndja la tehik.

Toenanoe ba mbaroe ka, da tau Israel tăka da nja ka la mamara la hapapa tehik.

Tăka na Marămba ninja pa la padoea tehikoe. Toenanoe da tau Mesir nde pekoe lakoe da pa, da ndjărăng, ba laloe kapătăngoe ja, parai na na kambaniroe karoemang.

Toenanoe hiwăda da tau Mesir: hămoe ki pa tawăngoe papalai ka, ba I Ala ma ka na mapatara dănda; njoena na ndoela ha da tau Israel. Toenanoe I Ala hi hili wănanja I Moesa: woelăkoe ha da lima moe la tehikoe.

Batoenakanoe ndedi mbădikoe na, na wai tehik pahamboeroe na nja ka, na pandăbi ndja da tau Mesir; toenanoe nde pekoe palai da pa, meti mboeta ma da nja ka, bada moemoehoeng, haätoe ndaningoe maloehoe.

Toenanoe da tau Israel, bada ita ja ka na mbiha na I Ala, toenanoe njoeda da mangădătoe' hida rongoe ja njoena I Moesa. Batoenakanoe hau eti păkoe ha, da remi dira matiki, da loedoe bada wotoenja I Ala.

15. La palendi Sina'i.

Toenanoe na ngarăngia weling la tana Mesir loepa tăka na tana Kanaän, laloe mahandoeka ja, na maraungoe wai, na maraungoe woăka.

Toenanoe bada lakoe ka da tau Israel, bada dangoe ka da lodoe da malăpăhoe, nde nggăra ndokoe pa'ita da, didi ă jang na wara dăngoe watoe.

Toenanoe bada lakoe năhoe tiloe mboea lodoe na na mandai na, ka ndeda itang ndokoe wai.

Tăka hi ninja lai noe na mata wai, na ngara na, Mara ja; na wai lai noe na paita, nde pangalang pa'oenoenja. Toenanoe da tau Israel, hida poeloe wănja njoena I Moesa. Tăka I Moesa hina karai ja I Ala; toenanoe I Ala, hina pa'itanja njoena I Moesa na hapoengoe na ai, kau băndjăloe nja ja na wai noena, wăna. Batoenakanoe bana hăla ja pabăndjăloe ja, kăba na nja na wai noena; noe ngalang ka pa'oenoenja.

Toenanoe ndedi mandai na i, da tau Israel da hili poeloe wăngoe ja, ba ndaningoe kangoeta, toloeng pangama, wăda. Toenanoe na lodoe noena I Ala hina papoeroe ndja da poăwa, laloe dangoe ha; batoenakanoe hida ngandja loepa na oela ha. Toenanoe hadang la mbaroe, hida ita ha pawinggiroe da njoeda, hama toeda da karohoe, da mabara; bada pădanja năhoe hama toeda da pakoroeng manggaloeang. Tăka da tau Israel ndeda pindja njoeda. Toenanoe hida pangarandja Mana, wăda, ba hama da da mana.

Toenanoe njoena I Moesa hiwănandja njoeda: jeàda kangoeta maweling la awangoe ha, papapoeroe na I Ala ha, pa'oehi ndja njoeda, djăka pira pangalang pangami haătoe haătoe, ămbi bi ha toăma haromoe la mbaroe, wăna.

Tăka hinindja hawiang da mande bihoe pakikoeng na papeàka noena. Toena hida bi ha hawiang; tăka bada hadang ka la mbaroe, hida tăngăroe ha, kataroe ha ka, da wau moehoeng păkoe, ndeda ngalang pangandja. Didi jang na lodoe Djoemaăt, da ngalang pabi ha pakadămboe lodoe ndja; noe ndeda moehoeng pa, na lodoe Săbăt I Ala ndena papoeroeng ă pa Mana.

Toenanoe I Ala bana papoeroendja da Mana, weling la lodoe noena, loepa da tăka ma ha la tana Kanaăn, na mandai na patoekamboeloe mboea ndaung da la ngarăngia.

Toenanoe da tau Israel hida tăka la Rafidim, la lihi na na palindi Horeb. Toenanoe da ndjăpoe ndja wai, hida pahăngga dănja I Moesa. Tăka njoena I Moesa hina hamajang; ba hăla ka pahamajang, hiwăna I Ala: piti ja na tokoeng moe, kau paloe ja na ngamba watoe.

Toenanoe njoena I Moesa hina pakikoenja na pareàta na I Ala; la hangga da da tau Israel mboendăba da, hina paloe ja na ngamba watoe; toenanoe na wai hina loehoe weling la ngamba watoe noena. Tăka hina oenoenja tau na wai noena.

Batoenanoe ba ndedi da hadang pa weling la tana Rafidim, tăka hi nămoe ndja da tau Amalek, da pahăndjăloe dăndja i. Toenanoe njoena I Moesa, hina paleàwa ja I Joesa, na arijá na, kau kareàndja da tau Israel, kau pahăndjăloe dăndja da tau Amalek, wănanja. Tăka njoena I Moesa hina hē ja la pinoe palendi hina woelăkoe ha

da lima na la I Ala. Toenanoe bada woelăkoe ha da lima na, da tau Israël da taloe, djăka na papoeroe ndja da lima na, da tau Amalek da taloe ningoe. Toenanoe njoena I Moesa, ba mănggiloe na nja ka, bana woelăkoe ha da lima na, tăka hi nindja da tau madoea, da angoe na, na haätoe I Haroen ja, na aja na; tăka na haätoe I Hoer ja; da tau noeda da mandoela ja bada woelăkoe ha da lima na I Moesa. Toenanoe bana tama ka na lodoe, mboendăba da da tau Amalek da kăkoe ka.

Toenanoe ba tiloe mboea woela da ka da malăpăhoe, ba hīna da loehoe ha weling la tana Mesir, tăka da nja ka la palindi Sinai. Toenanoe hida păndjăng ningoe lai noe, da kahaung ndaung bada păndjăng. Toenanoe njoena I Moesa hina pabandaloe ndja da tau Israël bada pakikoe ndja da ana na I Jakoeb, ba hakamboeloe madoea ha. Tăka hina diha ha, djăka pira da mboendăba da da tau da dangoe da.

Toenanoe da tau Israël hida woeloe ana kamboeng da la karaha palindi Sinai. Tăka njoena I Moesa hina hē ja la pinoe palindi noena. Toenanoe hiwăna I Ala lai njoena: da kanŏama păkoe ă mboendă da da da tau, napa tiloe mboea lodoe ki, koepoeroe la pinoe palindi jeàna; toenja oăka na, winggiroe nja na palindi jeàna, ka ămboe ningoe haätoe matama; djăka nggamoe ja na matoroe mbeni palèambaroe ha da oăka, na meti ma.

Toenanoe bana toăma ja ka na rehi papeàka na, poeroe da nja ka da kambang, da malaloe timbi ha, da kamboeroe nja na palindi noena; laloe kadjilăkoe, laloe kandoerăkoe. Toenanoe na palindi noena na koetoeng mboendăba na, bana poeroe wăngoe epi I Ala. Toenanoe njoena I Moesa hina ndŏalăkoe la hangga na I Ala la pinoe palindi noena. Tăka da tau Israël da ndŏalăk la karaha palindi noena; laloe kandăndăkoe ha, ba laloe mangădătoe ha.

Toenanoe hiwăna I Ala la I Moesa:

Njoengga jèa, Ala mi njimi, na mapaloehoe kămi weling la tana Mesir, na ngea papa'atangoe mi lai noe.

Djămăng njimi ămbi ningoe Marapoe hawiang.

Djămăng njimi ămbi pandoi Marapoe kahăla tau, dăngoe da

mapahama da da manindja la awang, da manindja la tana, da manindja la wai la oenoe tana; djămăng njimi ămbi karoedoek lai njoeda, ămbi hamajandja. Njoengga jèa ba Ala mi njimi ka, Njoengga Ala mamarăna ka, koe toendja hiloe da da ndjala da da ama da dăngoe da ana da, loepa koe toăma ha tiloe ndădik, patoe ndădik mboendăba da da tau da makaraoe ngga eti. Njoengga na moeloeroe be ă na eti nggoe la tau harata, doea rata, da manamoe ka njoengga, da makikoenja na parèata nggoe.

Djămăng njimi ămbi tiki ănga ănga ja na ngara na I Ala mi njimi; djăka nggamoe ja na matiki ănga ănga ja na ngara nggoe, ndena ndjala ă, nde wănggoe nja ka.

Njimi kai namoe ja na lodoe Sabatoe, kai hamajangoe wănja; nomoe mboe lodoe ă, kai răma ha da parăma mi; tăka na lodoe pihoe, lodoe tanggoe na na Ala mi ja; na lodoe noena djămăng ămbi răma, da ana mi mini mătăng, da ana mi kawini mătăng, da ata mi kawini mătăng, na tau na matodoe la oema mi mătăng; ba nomoe mboea lodoe na na mandai na, djeà ja bana padika nja I Ala na awang, na tana, na tehik dăngoe mboendăba na na ihi na; toenanoe hina păndjăng na lodoe pihoe; ba toenakanoe I Ala hina pahămoe ja na lodoe noena.

Njimi kai rongoe ha da ina mi da ama mi, kada dangoe da ndaung mi, la tana na pawŏna nggămi I Ala.

Djămăng njimi ămbi pameti tau.

Djămăng njimi ămbi ndjoerăkoe.

Djămăng njimi ămbi manganga.

Djămăng njimi ămbi tanggoeng poeti păti kambălikoe la angoe mi patau.

Djămăng njimi ămbi mangăbanja na oema angoe mi patau; djămăng njimi ămbi mangăbanja na papaha angoe mi patau, na ata na mini djămăng, na ata na kawini djămăng, na karambo'a na, na ndjara na djămăng, djăka nggăra nggăra ha da manindja la angoe mi patau djămăng.

Toenanoe I Ala ba talănga panī toenanoe, mboendăba da da

tau Israël bada rongoe ja, laloe mangădătoe ha, ba djéà ja na kandŏerŏekoe, na kadjilăkoe, na palindi na makoetoeng.

Ba toenakanoe njoeda hida kandoeling, da ndŏalăk marau; hida karai ja njoena I Moesa, hiwăda: njoemoe wiki kau panī dănggăma njoema, I Ala djămăng; njoema bama mangădătoe pameti. Toenanoe njoeda da tau Israël hida pandjandjing, djăka nggăra ja na papeàka na I Ala la I Moesa, njoema marongoe, makikoeng, wăda. Toenanoe bana hăla ka papandjandjing, tăka njoena I Moesa, hina tama ja la karoemang la pinoe palindi noena; patoekamboeloe mboea roedoeng na, patoekamboeloe mboea lodoe na na mandai na, bana pangèang lai noe; ngangoe ndena ngangoe, wai ndena oenoeng.

Toenanoe I Ala bana hăla ka papeàka nja I Moesa, hina wŏnja ha dămboe da da watoe da pahoerătoe na I Ala.

Toenanoe njoena I Moesa ba laloe mandai ma ja ka la palindi noena, ba ndena beli ndokoe ja pa, tăka da tau Israël hida pa'oehi hida lo'a la I Haroen, hiwăda: măla pandoi wa Marapoe nda năhoe, na malakoe la hangga nda njoeta; njoena I Moesa ndeta pinja pa, djăka na meti ka, djăka na loeri ka, ba laloe mandai ma ja ka năhoe la pinoe palindi.

Tăka I Haroen hina heàma: toenanoe djăka wămi, ăli ndja da tawoeroe, da poela, da mamoeli la papaha mi, la ana mi, kai ngăndi ha nămoe, kata pandoi ha marapoe. Toenanoe njoeda hida ăli ndja da ămăhoe rara, da ămăhoe bara, hida ngăndi nja ha I Haroen, da pa'oehi hăla ndja.

Toenanoe njoena I Haroen hina lala ha, hina pandoi ja he'au na na ana hapi, toe ja Marapoe wăna. Toenanoe bana hăla ja ka, njoeda mboendăba da da tau Israël, hiwăda: ha tau Israël jeàna ja na marapoe mi, na mapaloehoe kămi weling la tana Mesir.

Toenanoe hadang la mbaroe hida remi nja, da ngăndi nja kameti na ana hapi noena, hida karoedoekoe la hangga na, hida remi dira ma tiki.

Tăka I Ala hiwăna nja I Moesa: poeroe kau wa weling la pinoe palindi, tăngăroe ja na bandjaroe moe, na handjăliroe ka la ngarăngia da.

Toenanoe I Moesa bana poeroe ja ka, bana tăka ka hoewawa, hina ita ja na ana hapi noena bada remi nja. Toenanoe ba laloe karaoe ja na eti na, njoena I Moesa hina wăroendja da hoerătoe watoe, da pangăndi na weli ditang la palindi; da mbera karoeroenggoetoe. Toenanoe hina piti ja na Marapoe ămăhoe rara noena, hina toenoe ja la epi, loepa na lă-lădjaroe ma, na pambeli ja aoe. Tăka hina opoe ja na aoe noena hina wewăroenja la wai: lo'a kai oenoenja na Marapoe na papandoi mi, wănandja.

Toenanoe bana hăla ja ka, tăka njoena I Moesa hina beli ja la hangga na I Ala, hiwăna: ai ha, na bandjaroe jeàna na toe ja ka na mandjala bokoel, djăkau namoe ha, Toehan! kau măta ndja da ndjala da; djăka ndau bihoe, măla wa njoena, njoengga kakoe meti la hangga moe njoemoe.

Tăka hina heàma I Ala: djăka ndjala wiki moe, njoemoe ja, koe pameti kau; batoena năhoe, lakoe wa njoemoe, kau kareànja na bandjaroe jeàna, la pangea na papeàka nggoe nggau; malănga tăka ja da malaïkăt kada mangiloe nggămi la katikoe halakoe mi; djăka na tăka ka na rehi, hīna ka hikoe toe ndja biloe da da ndjala da.

Toenanoe bana hăla ja ka, hiwăna I Ala; pandoi damboe watoe, hama toeda la pira na da papandoi nggoe; kau ngăndi ngga ha nămoe la pinoe palindi; napa kakoe hoerătoe beli ha, hama toeda la pira na da pahoerătoe nggoe la watoe woengang.

Toenanoe njoena I Moesa bana tăka nja ka I Ala na mandai na 40 mboea lodoe na, 40 mboea roedoeng na, ba nde ngangoe ndokoe, ba nde oenoeng ndokoe.

Toenanoe I Ala bana wŏndja ka hoerătoe pareàta hiwănanja I Moesa: pahada ngga pangea pahamajangoe mi kakoe ngeangoe la padoea mi njimi.

Toenanoe hi nindja da tau madoea, da manggăhoe hida woeloe ja na oema ngea pahamajangoe, laloe manandangoe ja bada pandoi.

Toenanoe mareni hau ndaung ă ma na ka, bada ndădikoe la karaha palindi noena. Toenanoe na hau na lodoe, na kambaniroe karoemang hina hē ja weli ditang la oema ngea pahamajang noena.

16. Weling la palendi Sinaï, loepa da toama la tana Kanaän.

Toenanoe da tau Israël hida kanoăma hida lakoe; da eti da njoeda laloe hămoe ha, wăda be ă da kanandi eti da: bama lakoe năhoe, na manggawang hămoe doena, loepa ma tăka la tana na mambinoe wai hoehoe, dăngoe manggaloeang.

Tăka njoeda ndeda pi be nja handoeka da năhoe la ngarăngia.

Toenanoe ba hīna tiloe mboea lodoe da năhoe bada lakoe, da oăta be ka da eti da.

Tăka hi nindja da tau hawiang da ma'ănga eti da, da mangăba toloeng ba ndaningoe ă; ngoeroe ngoeroe ă da bada lakoe, hiwăda: ka nggamoe ja pa năhoe na mawŏnda toloeng kata ngangoe? Hau ma pa la tana Mesir, bata ngangoe hangia hangia, bawang, kariri, karoboe, ijang, toloeng, tăka năhoe djè păkoe ha da mana da panganda.

Toenanoe hiwăna I Ala: i tăngăroe njimi napa haromoe la mbaroe kai ngangoe ka toloeng; njimi bai kangoeroekoe, napa njoengga kakoe wŏnggămi toloeng, nde hau lodoe, nde dămboe lodoe ă, i kahaung woelang djoe-djoeang kai ngangoe toloeng, loepa na oela kămi; djè ja noena bai panī: kanggiki na ihoe hita loehoe ănga weling la tana Mesir!

Toenanoe njoena I Moesa hina heàma: kanggiki na na dangoe na tau lai jehoe, harata harata ha! Tăka hiwăna I Ala: njoengga bakoe wŏndja toloeng, koe patoăma ndja bada ngangoe kahau woelang; kanggiki na na lima na I Ala ndena ătăl be ă?

Toenanoe hina tăka na ngiloe na maweling la pahoenga lodoe, hina hoehăroe ndja da poăwa, hina papoeroe ndja la pangèa da da tau Israël, pawinggiroe da njoeda.

Toenanoe bada pandăni-ndăning rau halili ha djangga weling la tana. Toenanoe da tau Israël hida pa'oehi ndja da poăwa noeda, tăka dămboe lodoe hida ngangoe toloeng djoea. Toenanoe hina karaoe ndja eti I Ala ba laloe mangăbăng da tau Israël. Tăka hi meti meti

da nja ka, da dangoe da tau! Toenanoe ba laloe dangoe ma ha ka da reti tau mameti lai noe, hida pangaranja: „reti tau mamangăba" wăda.

Toenanoe da tau Israël, bada tăka ka la marăda Paran, tăka njoena I Moesa hina paleàwa tau: lo pangadoe ja na tana Kanaän, djăka nggi nggiki na na tau lai noe. Da tau da malo'a pangadoe, hakamboeloe madoea ha, haätoe haätoe patoenggoe măra habandjaroenja. Toenanoe njoeda bada lakoe năhoe, da hă-hăla ja na tana bana hălătoe ha da paraing, da koătăk, da woăka. Toenanoe na manggawa na noena, djè ja na rapa păpoe na ha da woea anggoer. Toenanoe da tau da malo'a pahălătoe, hida kătăhoe ja haranggoe na na woea anggoer, hida doekoe doea ja, kata ngăndi nja ja I Moesa, wăda. Toenanoe njoeda da ngăndi mboe woea ai hangia hangia, ka tanda wăndja na tana Kanaän, ba laloe mahămoe ja lănga tăka.

Toenanoe ba 40 mboea lodoe na ka, na malăpăhoe, bada lo pahălătoe nja na tana noena, beli da nja ka, kata peàkanja I Moesa, wăda. Toenanoe bada tăka ka la I Moesa, hiwăda: njoema matoăma ka na ngea papaleàwa moe nggăma njoema, ba laloe mahămoe ma ja, na mbinoe ma nja wai hoehoe dăngoe manggaloeang, jeàda da woea na; tăka da tau da mangea nja na tana noena, kăha păkoe tau bokoel, tau ătăloe; njoema mbăda pi ma nja ka na tau lai noe, laloe mbeni ja; njoeda hama toeda da kabala da dangoe da; tăka da parai bokoel djoea ma ha; da pangea da, njoeta ndeta ngalang pabera ha; da tau noeda ba laloe ma'ătăloe ha; da rihi pa pa'ătăloe lai njoeta.

Toenanoe da tau Israël bada rongoe toeda noe ka mapanī, laloe mangădătoe ha, hida hī. Tăka hida poeloe wănja njoena I Moesa dăngoe I Haroen, hiwăda: djăka toe ma na kanoe, na hămoe ki pa lăti djăka mameti ka la tana Mesir, djăka mameti ka nămoe la ngarăngia; ka nggiki na I Ala hina kareànda njoeta la tana Kanaän? njoeta djăka ta tăka ka lai noe, oehoe kabeàla ta ka; da papaha nda njoeta, napa da wăhi ha ka. Njoeda bada panī toedanoe, tăka hida himboe haätoe, kana Marămba nggăma, kama beli la tana Mesir, wăda.

Toenanoe hi nindja da tau madoea, I Josoea dăngoe I Kaleb; da maweli pahălătoe ja na tana Kanaän, tăka njoeda hida pamandamandandja da tau Israël, hiwăda: na tana Kanaän noena, tana mahămoe ma doe ja, I Ala djăka na namoe ta njoeta, napa na patama nda la tana noena; djămăng njimi ămbi i ndjala la I Ala, ămbi mangădătoe ndja da tau Kanaän noeda; napa I Ala na malakoe kareànda njoeta. Djèpa ba toe ă na njoena I Josoea dăngoe I Kaleb bada panī-nī, bada pamanda ndja, tăka da tau Israël ndeda bihoe parongoe. Toenanoe da paroe-roekang ka i pakanjawoer; kata toekoe ha I Josoea dăngoe I Kaleb wăndja watoe kada meti, wăda be ă.

Toenanoe hiwăna I Ala la I Moesa: nggi toe ki na ka mandai na, da tau jeàda da mapahandoeka ka njoengga. Kanggika na ihoe hi ndeda monoengga njoengga, djèpa ndakoe pa'itandja tanda pahangătăroe wăngoe nde pira be da pa. Malănga tăka ja napa kakoe kakikoeng hama toena na papanī mi njimi; njimi mboendăba mi ndai tama la tana Kanaän, da ana mi, da oemboekoe mi, napa haromoe hikoe patama ndja la tana noena, na papa'aka mi njimi; njoeda djè ha da matanggoe nja, tăka njimi i meti la marăda, njimi kai lakoe hăla tana, loepa i meti mboeta bădi.

Toenanoe djè batoenanoe da tau Israël hida hili la-lakoe la marăda, 39 mboea ndaung na na mandai na. Toenanoe mboendăba da da tau, da madoea kamboeloe mboea ndaung da, ba ndedi da loehoe weling la tana Mesir, năhoe la ngarăngia da meti hăla, didi hang I Josoea dăngoe I Kaleb, da mande-meti loepa da tama ma la tana Kanaän.

Toenanoe ba ndedi pira na mandai na, hi ninja haätoe na tau, tau Lewi ja, I Kora ja na ngara na. Toenanoe hi nindja da tau da madoea tau Roebin ha, da ngara da, I Datan dăngoe I Abiram. Da tau madoea haätoe da noeda hau eti ha, kata patara dănja I Moesa, wăda be ă. Toenanoe hida pa'oehing tau, doea ngahoe lima kamboeloe ha, kada hama eti nggăma, wăda, kama dangoe wăngoe, wăda, kata patara dănja I Moesa, wăda. Toenanoe na hau na lodoe ba panggănăpoeng ka wiki da, hida lo'a la I Moesa dăngoe

I Haroen, hiwăda: kanggiki na I Moesa hina pabokoeloeng wiki na, njoema jeà ba bandjaroe na I Ala kăma! na hămoe ki pa djăka mboendăba na na tau kawăra pareàta ka, na parăma ratoe kama răma ja kai doema.

Tăka I Moesa bana rongoe toena kanoe bada panī, hi laloe karaoe ja na eti na, hiwăna: djăka toenanoe napa haromoe la mbaroe kai mai mboendăba mi la hangga na I Ala, kai kawăra ngăndi doepa haätoe haätoe, lai noe hi măngoe papinja djăka nggamoe ja na papindi na I Ala.

Toenanoe njoena I Kora dăngoe da angoe na mboendăba hida kahaung bada pa'oehi la hangga oema ngea pahamajang. Tăka hiwăna I Ala la I Moesa dăngoe I Haroen dăngoe da angoe na: pahilang la pangea da I Kora, I Datan, I Abiram, napa koe pameti ha da tau makaborang nida.

Batoenakanoe, na tana na ngea pandoălăkoe lai noe hina wăka hina hoăba ha njoeda, na kawăloekoe ndja parai tana, da tau madoea haätoe da noeda dăngoe da banda da mboendăba da, da tandoehoekoe kareàndja. Tăka hina poeroe ja na epi weling la awang, hida kărang ndăba da tau da madoea ngahoe limakamboeloe da, da angoe na I Kora; da meti mboeta ma ha.

Tăka da tau Israël hida pahăngga dănja I Moesa dăngoe I Haroen, hiwăda: njimi ma pameti ha da bandjaroe na I Ala!

Toenanoe I Ala laloe karaoe ja na eti na; ba toenakanoe na lodoe noena, da tau da hakamboeloe patoe rata ha da mameti parai pahidoe.

Toenanoe ndedi nggi toena mandai na, tăka da nja ka da tau Israël la tana Kades; bada tăka ka lai noe, ndaningoe wai pa'oenoe da da tau dangoe; batoenakanoe da hili pahăngga dănja I Moesa.

Toenanoe I Ala hiwănanja I Moesa: piti ja wa, na tokoeng moe, kau pa'oehindja da tau dangoe, kau peàka nja na ngamba watoe noena la hangga tau dangoe, napa na ngamba watoe nina, kana talihoe na wai.

Toenanoe njoena I Moesa hina pa'oehindja da tau dangoe, bada nggănăp ndăba ka, wănandja I Moesa: rongoe wa njimi, ha tau

makaborang! tau mambotoe eti da, măla ka nggiki nda ka, paloehoe nggămi nja ja na wai la ngamba watoe jeàna?

Tăka I Moesa ba talănga panī na toenanoe hina djidjikoenja na tokoeng na hina paloe ja na ngamba watoe, na pandoea nja bana paloe ja. Toenanoe loehoe na nja ka na wai, mboeloe ndăba da da tau da oenoenja; tăka hida pa'oenoendja da ndjara da, da kamămbi da.

Batoe ă na noe njoena I Moesa dăngoe I Haroen, ba ndeda pakikoenja na papanī na I Ala kawai, tăka I Ala hiwănandja da tau madoea noeda: njimi tau madoea ba ndai rongoe ka Njoengga, ba ndai namoe ka la hangga da da tau Israël, djè ja ba toenanoe ndakoe paheànggămi, kai tama kareàndja da tau Israël la tana Kanaän, na pandjandji nggoe ndja njoeda. Toenanoe hida pangaranja na palindi noena: Meriba, djè ja, wai papahănggang wăngoe ja.

Toenanoe da tau Israël bada lakoe na mandai na 39 mboea ndaung da, hīna ka hida tăka la tana Edom na mareni nja ka na tana Kanaän. Da tau Edom noeda, paweling la I Esau ha, ana na I Isăkoe ha.

Toenanoe da tau Israël, hida karai ha da tau Edom, kama li lai jehoe, wăda, kama lakoe pangalang la tana Kanaän. Toenanoe da tau Edom ndeda pamădjang; ba toenakanoe da tau Israël da li ka la ngarăngia na mapawinggiroeng la tana Edom.

Toenanoe ba manggil da nja ka la ngarăngia noena, da oăta be ka da eti da, hida hili pahăngga dănja I Moesa, hiwăda: nggăra ngarăngia lai jehoe! kangoeta ndaningoe, wai ndaningoe, na oela be ta ka pangangoe Mana.

Batoenakanoe I Ala ba karaoe na nja ka na eti na hina patăka ndja kataroe moeroe, da witoe ha da tau Israël, da meti meàmeàmangoe ha, laloe dangoe ha da mameti.

Toenanoe da tau Israël hida lo'a la I Moesa, hiwăda: njoema mandjala ka, ba toenanoe karai ja I Ala kana pahilandja da kataroe moeroe jeàda.

Toenanoe njoena I Moesa hina hamajang, tăka I Ala hiwănanja I Moesa: pandoi kataroe moeroe kali'angoe, kau toe ja la hapoengoe

ai madjangga; djăka nggamoe ja na pawitoe kataroe moeroe, djăka na tăngăroe ja na kataroe moeroe kali'ang, hămoe meàmang ma. Toenanoe njoena I Moesa hina pandoi na kataroe moeroe kali'angoe; malănga tăka ma ja, djăka ninja ka na pawitoe kataroe moeroe, djăka na tăngăroe ja ka, na hămoe meàmang ma, ndena meti.

17. I Bileam.

Toenanoe da tau Israël bada lăpăhoe nja ka na tana Edom, tăka da nja ka la lokoe Arnon.

Toenanoe bada pala ja ka na lokoe noena, hili handoeka da nja. Tăka hi nindja da Marămba da doea; na haătoe la tana Amon, na ngara na I Sihon ja; tăka na haătoe la tana Basan, na ngara na I Og ja; da madoea noeda ndeda pamădja ndja da tau Israël pali lai noe. Toenanoe hida pahăndjăloe dăndja da tau Israël. Tăka I Ala bana pandoelang ma, da Marămba noeda da kăkoe; da taloe da tau Israël. Toenanoe hida wăhi ha da paraing, tăka hida ndădikoe hawiang lai noe. Tăka da tau Israël da mandendădikoe lai noe, lakoe pangalang da nja ka. Toenanoe bada tăka ka la padang Moăb, hida păndjang lai noe, la lihi lokoe Jordan, la hangga paraing Jeriko la hapapa lokoe.

Toenanoe hininja na Marămba Mo'ăbi, I Balăkoe ja na ngara na; njoena bana pindja ka da tau Israël ba mareni ă ma da ka na paraing na, laloe mangădătoe ja. Toenanoe hina paleàwa tau, lo'a la tana Aram wăna, lo papa'au nja na nabi Bileam; toenanoe na papanī na na Marămba, wămoe, mai i, wăna nggau, wămoe nja; kau harandja da tau Israël, njoeda bada parihing pa pa'ătăloe, njoengga jeà ndakoe ătăloe păkoe.

Tăka I Ala hiwănanja I Bileam: amboe rongoe ja na tau papaleàwa na na Marămba Balăk, amboe harandja da tau Israël noeda, ba tau nggoe Njoengga ha.

Toenanoe na Marămba Balăk, bana pinja ka ba ndena bihoe njoena I Bileam, tăka hina hili paleàwa nja tau, da parihing pa padangoe bada ngăndi malăndja hangia hangia, kada pamandanja I Bileam, wăda,

Toenanoe njoena I Bileam hina kareàndja da tau papaleàwa noeda, hina lo'a la Marămba Balăk. Toenanoe ba la padoea ngarăngia ja pa, tăka hi ninja haätoe na na malaïkăt, na mandŏalăk la ngarăngia, kakoe pătoe ja njoena I Bileam, wăna. Toenanoe na ndjara na pakaliti na I Bileam hina ita ja na malaïkat, na mandŏalăk la hangga na la ngarăngia, ningoe hapanda na la lima na. Toenanoe hina hiliroe na ndjara. Tăka njoena I Bileam, ba ndena ita be ja na malaïkăt, hina paloe ja na ndjara na, laloe karaoe ja na eti na, ba ndena bihoe ndokoe pa na ndjara palakoe. Toenanoe hina piti ai hina paloe ja na ndjara noena.

Toenanoe I Ala hina wanga ja na ngaroe na na ndjara noena, hina panī hama tau, hiwăna bana panī: nggiki na na ndjala nggoe njoengga lai njoemoe, hioe pandiloe woenda ngga papaloe ka!

Tăka njoena I Bileam bana rongoe ja ka na ndjara bana panī, laloe katătăkoe ja hina mangădătoe mboe. Toenanoe I Ala hina paharí ha da mata na I Bileam, hīna ka hina ita ja na malaïkăt noena, na madimbakoe ja na ndjara na. Toenanoe hiwăna na malaïkăt: lakoe pangalang wa njoena, kau kareàndja jeàda da tau, na ā njoena, amboe nggăra ndokoe papanī moe; napa, djăka nggăra na papeàka nggoe nggau, noena kau panī wăngoe. Toenanoe I Bileam bana tăka nja ka na Marămba Balăk, hida kareàng la pinoe palendi hau, ka pekoe ita na ka weling lai noe da tau Israël, ka harandja njoeda, wăna na Marămba.

Tăka hiwănanja I Bileam: batoenakanoe bawămoe, kanggiki hara ă nggoe ha ka da tau Israël; I Ala ndena hara ndja; I Ala ma ja na mapaleàwa ka nămoe, hikoe mai; lo'a kau peàka ndja na mahămoe, ba wănangga, kanggiki pătoe ă nggoe ja ka Njoena.

Toenanoe njoena I Bileam hina peàka ndja ja na mahămoe da tau Israël; na papihoeng bana panī, ndena măka ndokoe paharandja.

Toenanoe na Marămba Balăk, laloe karaoe ja na eti na; tăka hina wangga ja I Bileam, hiwăna: ka nggăra oela moe lai jehoe, bakoe lo papa'au nggau, kau mai, kau harandja da papa nggoe, bawănggoe doe nggau lăti, tăka njoemoe hi peàka be moe ndja mahămoe, ndau hara ndokoe ndja; malănga tăka ma ja, bakoe

peàka ja la mangiloe, oe woeloe meàmang, wănggoe ma doe nggau lăti; batoena ka năhoe da pawŏnggoe nggau, ba wămoe nggau, năhoe ndakoe wŏnggau ha pa.

Toenanoe bana hăla ja ka noena, tăka I Bileam hi lakoe beli na nja ka la parai na.

18. I Moesa la palendi Nebo.

Toenanoe mboendăba da da tau da paloehoe kareà na I Moesa weling la tana Mesir, da meti-mboeta ka, didi hang I Josoea dăngoe I Kaleb da manda meti ka; I Haroen na meti mboe ka.

Toenanoe da tau Israël bada păndjang i pa la tana Moabi, tăka njoena I Moesa hina karai ja I Ala: ha Ala, măla noe, koe ngalang doe papala ja na lokoe Jordan, kakoe lo patăngăroe ja na tana mahămoe jeàna.

Tăka hina heàma I Ala, hiwăna: nde hi! amboe hili peàka ja i pa na poeloeng noena lai Njoengga; hē kămoe nā la pinoe palendi Nebo; lai noe kakoe patoedji nggămoe nja na tana Kanaän, na pawŏnggoe ndja da tau Israël; da mata ă moe da ma'ita ja na tana noena, tăka njoemoe ndau ngalang patama.

Toenanoe njoena I Moesa hina panamoe ndja ja da tau Israël na ngarăngia na I Ala, na ngarăngia mahămoe, na ngarăngia matăndji, ka nggi nggiki na I Ala bana pandoela ha ka njoeda.

Toenanoe hina panamoe mboe ndja ja na pareàta na I Ala, na papeàka na ămang, djăka nggăra ngăra ja na pandjandji na I Ala, na mahămoe, na mandehămoe; hina peàka hăla ndja da tau, kai namoe ja, wănandja.

Toenanoe bana hăla ja ka, hiwăna I Moesa: napa I Ala hina wŏnggămi nja haăloe na na năbi weling la padoea mi njimi, hama toena kai doekoe njoengga jea, kai rongoe ja njoena.

Toenanoe bana hăla ka papanī, njoena I Moesa hina hē la pinoe palendi Nebo, hina meti ka lai noe, hama toena bawăna I Toehan. Da mata na ndedi da hambala, na ătăloe na ndedi na mboelang hamatang.

Tăka da tau Israël hida hī nja njoena I Moesa, tiloe kamboeloe mboea lodoe na na mandai na bada hī nja; la padoea da njoeda ndaningoe pa mahama nja njoena I Moesa.

19. I Josoea.

Toenanoe I Moesa bana meti ka la pinoe palendi Nebo, tăka njoena I Josoea na mahiloe ja njoena. Hama toena I Ala bana kareànja I Moesa, toena kai doena bana kareànja I Josoea. Hama toena I Moesa bana kareàndja da tau Israël la hoepapa tehik Kolzoem, toena kai doena I Josoea bana kareàndja njoeda la hoepapa lokoe Jordan, na lokoe Jordan na wăka ka i, hama toena na tehik ămang.

Toenanoe da tau Israël bada pala ka lai noe, da mădoe be ha da wihi da, ndeda mbaha ă, bada pala na lokoe noena.

Toenanoe bada hăla ka papala ja na lokoe, tăka da nja ka la paraing Jeriko, parai bokoeloe ma ja.

Toenanoe bada tama ka la tana Kanaän, ngangoe da nja ka ihi na na tana noena, păndjăngoe da nja ka pangangoe Mana:

Na paraing Jeriko, parai mamăndoeng ma ja. Tăka I Ala mbăda pandjandjing ka dăngga I Josoea, na paraing noena napa kau bera ja.

Toenanoe hiwăna I Ala: njoemoe oe lakoe winggiroe nja na paraing noena dăngoe da tau mboendăba moe, hau lodoe handăkang bau lakoe winggiroe nja, loepa na toăma nomoe mboea lodoe. Tăka na lodoe na papihoe wăna, da ratoe kada lakoe mangiloe, da woenda loedoe, tăka na tau dangoe, malamiri ndja bada kareàndja; na lodoe noena bada lakoe winggiroe nja, patoămang papihoeng, tăka mboendăba da da tau dangoe, kada loedoe pawăndingoe ma; djăka toena kanoe, napa da kilimbatoe na na paraingoe noena kada mbăpa!

Toenanoe na dening ka na papeàka na I Ala; mboendăba da da tau bada lakoe winggiroe nja ka bada papihoeng ka, bada woenda loedoe pawănding ma, tăka hida tanjănggăr da kilimbatoe na na paraingoe noena. Toenanoe pekoe tama da ka da tau Israël.

Batoenakanoe na paraingoe noena, da taloe ja ka njoeda, hida toenoe băla ha mboendăba da da banda na, da oema na; da meti mboeta ka mboendăba da da tau.

Toenanoe I Ala kăli ni ma nja la lihi na I Josoea bana ndoela ja njoena, loepa da kăkoe ha da Marămba mboeloendăba da, da mapareàta la tana Kanaän; tiloe kamboeloe haätoe da da Marămba.

Toenanoe ba ndedi hau ndaung na na mandai na, mboendăba da da paraing, I Josoea na wăhi ndăba ka. Batoenakanoe hina paberi-beri nja na tana Kanaän la tau Israël. Tăka na tana la hapapa lokoe Jordan, I Moesa mbăda wŏ na ndja ka da tau Roebin dăngoe da tau Nggad dăngoe da tau Manăsa hawiang. Tăka da tau Lewi hi ndeda ngalang tana tanggoe meha da. Tăka njoeda da tanggoe be ă paraing, 48 mboea paraing, nggi nggini ka kadoena; da tau Lewi da ihi parăma da, kai ndoela ha da ratoe la oema ngea pahamajang, wăna I Ala.

Toenanoe I Ala na wŏndja mahămoe da tau Israël bada kăkoe ndăba ha da papa da. Tăka na oema ngea pahamajang da da pahada ninja la paraing Silo.

Toenanoe I Josoea, 110 mboea ndaung na bana ndjăpoe ja na parăma na. Toenanoe hina pa'oehi ndja mboeloendăba da da tau Israël la paraing Silo.

Na lodoe noena I Josoea hina panamoe ndja djăka nggi-nggiki na I Ala bana ndoela ha ămang, bana lakoe kareàndja njoeda; kai hamajanja I Ala ă, bai wăngoe tăndji eti mi, wăna, kai mangădătoenja I Ala; pakikoe ndja da pareàta na, da pahoerătoe na I Moesa; kai wăroendja da Marapoe tau hawiang; dira na kai hamajanja I Ala ă, wănandja, kada tăndji da eti mi la hangga na I Ala; bai pakaka ndja da eti mi: ndena hămoe djăka ta hamajanja I Ala, djăka wămi, năhoe ma kai pindi ja, djăka nggamoe ja na pahamaja mi. Tăka njoengga dăngoe na ihi oema nggoe, njoema mboendăba mahamajanja I Ala ă.

Tăka njoena I Josoea hina toelihoe ha mboendăba da da poeloeng noeda, hina piti ja hau na na watoe bokoel, hina pandi ndi ja la loemboe ai la lihi na na oema ngea pahamajang,

hiwăna; malănga tăka ja na watoe jeàna, dje ja na tanda na, napa haromoe la malamiri na kai ambi kandoelinja I Ala.

20. I Nggidion.

Tăka da tau Israël, ba mbăda meti na ka I Josoea, njoeda nde padeninja pa na pandjandji da angoe da I Josoea, hida hamajangoe ka Marapoe hawiang. Djè ja batoenanoe I Ala hina poeli be ă ndja da tau Israël la lima papa da. Tăka da nja ka da papa, hida ata ndja ka da tau Israël.

Tăka da tau Israël hida mandjaréa, beli da nja ka la I Ala; hina ndoela ha da tau Israël, hina pahăla beli ha weling la lima da da papa da.

Toenanoe hinindja da tau papaleàwa na I Ala, da matanggoe boăta makaloĕtoe, da mapeàka ndja ja na ngarăngia na I Ala; da tau noeda, tau hakim ha.

Toenanoe tăka hi nindja da tau Midian, da hada madangoe, da mai pabera la tana Kanaän. Toenanoe da ramba ndja da ihi woăka da, da kamămbi da, da ăna nggăra da, da palai ngăndi hăla ha. Hau ndaung hau ndaung toe-toe ma na bada mai parambang; da kapihoe mboea ndaung bada mai parambang; ndaningoe haätoe mapatara dăndja bada mangădătoe.

Toenanoe da tau Israël hida karai ja I Ala: ndoela ki kăma, wăda bada hamajang; batoenakanoe I Ala hina pindi ja haätoe na na tau, na ngara na I Nggidion ja, tau Manăsa ja. Toenanoe hina tăka haätoe na na malaïkătoe la I Nggidion, hiwăna: I Ala, na kareànggau njoemoe. Tăka hinà heàma I Nggidion: djăka malănga tăka ja, djăka ninja bana ndăki ka njoengga, kani hi toena i na handoeka dangoe ma; nggi ha năhoe da tanda da pahangătăroe wăngoe weling ămang, la bokoe ma, la ăpoe ma?

Toenanoe hiwăna na malaïkătoe na I Ala: lakoe wa njoemoe, ba mbiha nggoe njoengga, napa kau pahăla ha da tau Israël weling la lima da da tau Midian. Njoengga jèa na mapaleàwa kau njoemoe.

Tăka hina heàma I Nggidion: ha Toehan, ka nggiki pahăla nggoe ha ka da tau Israël? Malănga tăka ja, djeà ka njoengga bakoe mila be ă la padoea da da tau Manăsa; tăka njoengga jeà hi bidi mini pandokoeng be ka la oema ama nggoe.

Tăka hiwăna na malaïkăt: malănga tăka ja njoengga jeà mandăki kau, bakoe kareànggau, djè ja ba toenanoe, napa njoemoe kau taloe, da tau Midian da kăkoe.

Toenanoe bana ndjăpoe ka, tăka I Nggidion hina njănggăroe ja na marapoe ama na, tăka na pangea na marapoe noena, na weharoe nja. Toenanoe I Nggidion laloe karaoe na nja eti tau la paraing noena; hida loa papeàkanja na ama na, kărăng bana njănggăroe ja na pangea na na marapoe, wăda. Toenanoe hiwăda bada peàkanja na ama na: paloehoe ja na ana moe, kata pameti ja. Tăka hina heàma na ama na: kanggiki na hi woenda ja na poeloeng na na marapoe, ba djè ja na poeloeng wiki na; măta nja kadoena lăti, na marapoe kana pameti wiki na nja ka na ana nggoe, ba njoena na manjănggaroe ja; njimi djămăng.

Toenanoe hili tăka da nja ka da tau Midian, hida tama la tana Kanaăn, na hada madangoe. Toenanoe I Ndewa na I Ala hina tama la oenoe eti na I Nggidion.

Tăka na eti na, laloe katătăkoe ja, kakoe patara dăndja da tau Midian, bawăna. Toenanoe na karai woenga ja pa I Ala, na karai tanda, kakoe pinja malănga tăka na, bakoe taloe ha da papa nggoe. Toenanoe bana karai ja I Ala: na manoelang jeàna na maningoe woeloe ihing, koe băndjăloe ja la kawindoe, hau roedoe na; djăka hadang la mbaroe, kakoe tăngăroe ja na manoelang noena, djăka didi ă jang na manoelang na mambaha parai wai mboeroeng, tăka na tana la halinggi na, na mădoe be ă, hīna ka hikoe pinja malănga tăka ja I Ala na ndoela ha da tau Israël.

Toenanoe na padening ka i njoena na pakarai na I Nggidion. Toenanoe bana hadang ka la mbaroe hina piti ja na manoelang noena, bana mbaha doe ka, hina pohoe ja, na pandeàma ja na wai mboeroeng la manoelang noena, hau kaba na, na mbinoe ma, tăka na tana la halinggi pangea na, na mădoe be ă.

Toenanoe I Nggidion na patoroe mbeni wiki na ka i, hina hili karai ja I Ala: Toehan, amboe hăngga ngga njoengga, măta ki kakoe hili kamang ki handăkang; koe wănja jeàna na manoelang; na manoelang jeàna kana mădoe be ă, tăka na tana la halinggi na năhoe mboeloendăba na, na mbaha hăla bana mboeroenja.

Toenanoe na padening ka i njoena na pakarai na.

Toenanoe njoena I Nggidion hina pa'oehing da tau Israël, tiloe kamboeloe doea rata da.

Tăka I Ala hiwăna: Amboe toenanoe, laloe dangoe na na tau na papa'oehi moe; napa da pabokoeloe wiki da, ătăl ma ma doema, wăda doe; batoenanoe năhoe, djăka nggamoe ja na mamangădătoe eti na, mătanja ka, kana beli ja la oema na.

Toenanoe da tau da madangoe noeda, da beli ha ka, da doea-kamboeloe rata da; toenanoe hida ndădikoe da hakamboeloe rata da.

Batoenanoe I Ala hiwănanja I Nggidion: djèpa batoe ă na, laloe dangoe ja jeàna na tau. Toenanoe hida hili beli ha hawiang, hida ndădikoe da tau ba tiloe ngahoe ha. Toenanoe hiwăna I Ala: ba tiloe ngahoe ha da tau jeàda, napa haromoe da taloe.

Batoenakanoe I Nggidion hina kawări ha da tau ba tiloe ngahoe da noeda, na katiloe bandjaroe ndja. Toenanoe hina pakatandja haătoe haătoe talili dăngoe woeroeng; tăka la woeroeng hi nindja da hoeloe. Toenanoe ba mandalora ja ka, loehoe da nja ka da tau noeda, ba tiloe ngahoe ha; hida pawinggiroe ndja da papa da. Toenanoe I Nggidion hina wŏndja tanda, i paremingoe ma, bai hapoei ha da talili, tăka da woeroeng kawăra bera ndăba ha parăndja ndja. Batoenakanoe hida piti ha da hoeloe hida pakadăki ndja epi hida wara: hapanda na I Ala ja, hapanda na I Nggidion ja. Batoenakanoe da papa da, bada rongoe ka lai noe ré'au wăna, lai noe ré'au wăna, da mbingoe be ka da eti da, ndeda pi ndokoe nja pa pakaroema ja.

Toenanoe ndeda patanda pa dăngga angoe da, ba laloe kapătăngoe ja; da pakoădja dăngga angoe da patau Midian, da meti hapăroe.

Batoenakanoe hida palai da tau Midian; tăka I Nggidion hina jauwoeloe ha, hina pameti ha, na wăhi ha da banda da parai na I Nggidion. Batoenakanoe I Nggidion, bana beli ja ka bana taloe ja ka na papa na, tăka da angoe na pabandjaroe, kata dandanja, kata pamarămba ja, wăda be ă; tăka hiwăna njoena I Nggidion: djămang nde toe na, didi ă jang I Ala na Marămba mi njimi.

21. I Simson.

Toenanoe da tau Israël da hili toe ja na mandjala la hangga na I Ala: batoenakanoe I Ala hina poelindja njoeda la lima da da tau Pilistin, 40 mboea ndaung na na mandai na.

Toenanoe na hau na lodoe I Malaïkătoe Toehan, papaleàwa na I Ala, hina pawoewang wiki na la papaha na I Mano'a, hiwănanja; malănga tăka ma ja, ba wănggoe nggau, njoemoe napa oe pa'ananja haätoe na na anakeàda mini; na anakeàda noena, ămboe na oenoeng woloe ara, na loenggi na ămboe na kikiroe ja; noe njoena haromoe tau papindi na nja I Ala; njoena haromoe djeà ja na mapahăla ha da tau Israël weli la lima da da tau Pilistin.

Batoenakanoe bana tăka ka rehi na na kawini noena hina pa'ananja haätoe na na anakeàda mini, na pangaranja I Simson. Toenanoe na anakeàda noena bana matŏa ka, laloe parī lănga tăka ja, ndaningoe hama na. Na hau na lodoe I Simson hina lo'a la paraing Timna, la tana Pilistin, hina ita ja haätoe na na ana karia. Toenanoe hina beli ja la oema na, na lo'a papeàka ndja da ina na da ama na, hiwăna: piti ja noena bădi na kawini, kakoe paha ja, wănggoe. Toenanoe hida lo'a ndăba da ina na, da ama na la paraing Timna; bada tăka ka la padoea ngarăngia, njoena I Simson hina hiliroe la ngarăngia hau, lakoe meha na nja ka.

Toenanoe hamboeroe ja he'au na na singa, laloe mbeni ma ja. Tăka njoena I Simson hina jăpa ja, hina hira ja, hama toena bana hira tera be ja.

Toenanoe I Simson ndedi pira na na lodoe, hili lakoe na nja ka

ia paraing Timna; tăka hina ita ja na meti na na singa noena la hadidi ngarăngia; hina tăngăroe ja ja la kamboe na, hi ningoe be i hiboe bai manggaloeang. Toenanoe hina piti ja na wai manggaloeang noena, hina ngăndi ja, na lakoe nganja la ngarăngia. Toenanoe bana tăka ka la paraing Timna, remi da nja ka bana tama la koeroeng. Toenanoe hiwăna njoena I Simson, ba talănga remi da da tau lai noe: nina na deâkanggoe njoengga, pihoe mboea lodoe na bai kanandi nja, loepa na ndjăpoe bata remi ja, djăka ningga na mapinja, koewonja 30 mbăla hinggi manandang, 30 mbăla kalembi manandang, wănggoe nggămi njimi, djăka ndai pinja pa, da patiki nggoe kawai, hama da bădi dangoe da kai wŏngga njoengga. Tăka hida heàma: măla kai doena, mălau pa'ihi nda nja na deàkang moe.

Toenanoe njoena I Simson hiwăna: dika dika nggoe ana na I Oemboe Ratoe Djawa: na pangangoe na loehoe weli daloeng la mangangoe, na malăngga na loehoe weli daloeng la ma'ătăloe.

Toenanoe mboeloendăba da njoeda da tau, nda ningoe ndokoe mapinja noena na deàkang na I Simson; tăka hiwădanja na papaha na I Simson: pamandanja na tau angoe moe kana peàka nggau nja na deàkang na, ka ămboe matoenoe ja na oema moe, mboeloendăba 'mi 'na ama moe, na ina moe dăngoe da ihi oema moe.

Toenanoe na papaha na I Simson hina hī la hangga na njoena, hiwăna: karāoe ma moe ngga eti njoengga, nde mboeha ă moe ngga njoengga; oe deàka ndja da tau, tăka njoengga ndau peàka ngga nja, djăka nggăra ja na deàkang moe.

Toenanoe bana tŏama ja ka ne rehi pihoe mboea lodoe, hina peàkanja na papaha na, ba laloe patidoeng ma na nja pakarai ja. Toenanoe bana pinja ka njoena hina pareànggang papeàkandja da angoe da patau Pilistin. Tăka njoeda hiwădanja I Simson ba djeà ja ka na lodoe pihoe, ba ndedi na tama na lodoe: nggăra ja na marihi lăngga na la wai manggaloeang? nggăra ja na marihi ătăloe na la singa? Toenanoe hina heàma I Simson: djăka nde djeà ja ka na karambo'a nggoe njoengga, na padili wămi lătang, ndai ngalang papinja na deàkang nggoe.

Toenanoe I Simson hina lo'a la paraing Askelon la tana tau Pilistin, hina pameti ha da tau 30 da; hina piti ha da hinggi da, da kalembi da, hida ngăndi ha, hina wŏndja ha njoeda da tau. Toenanoe bana hăla ka pawŏndja ha, njoena I Simson ba laloe karăoe ma na nja ka na eti na, lakoe beli na nja ka la oema ama na.

Toenanoe I Simson, ndedi pira na na lodoe, hina hili lakoe la paraing Timna, ba talănga moeti da da tau Pilistin; koe loa patăngăroe ja na papaha nggoe, wăna. Toenanoe bana tăka ka lai noe, hiwăna na ama na: noena na kawini, nde mboeha na nja pa ihoe, wănggoe be ka doekoe; mbăda hăla nggoe nja ka doekoe pamangŏama ja la tau haăloe.

Tăka njoena I Simson hiwăna: njoengga ndaningoe ndjala nggoe la tau Pilistin! djăka koe bera kămi năhoe, bera be nggoe nggămi!

Toenanoe njoena I Simson hina lakoe ja hina loa pajăpa ha da lambăkoe, 30 ngioe da, hina pandăkiloendja doea ngioe doea ngioe na ha, hina hondoe ndja hapoengoe hapoengoe hoeloe roe kokoer, na toe ja la padoea da. Tăka hina pakădăki ndja epi la hoeloe na pahondoe la padoea da da lambăkoe hina pahăla ha la woăka da tau Pilistin, ba talănga moeti da. Toenanoe moetoeng hăla da oehoe, da watăr mboendăba da hau woăka hau woăka.

Tăka da tau Pilistin bada pinja ka I Simson, ba njoena na mapahăla ha da lambăkoe bana kareàndja epi, hi hadang doe da nja ka, hida hoeloe ja na oema na noena na kawini, na papaha na I Simson, da toenoe mboe ja na kawini noena dăngoe na ama na, na ina na.

Toenanoe I Simson hina tama ja la leàng Etam la tana tau Jehoeda; tăka da tau Pilistin hida hadang, lo'a pabera ha da tau Jehoeda, bada kawini nja njoena I Simson, wăda. Toenanoe da tau Jehoeda hida hondoe ja I Simson hida iroe ja weli ditang la palendi noena, hida kareánja la hangga da da tau Pilistin. Toenanoe da tau Pilistin, da eti da laloe hămoe ha, bada ita ja ka I Simson, ba pahondoe ja ka. Toenanoe da likoe noeda, likoe pabidi poeti ma ha. Tăka njoena I Simson na tingiri ka hawoetoe, mbŏe-mbŏetoe ma da bada mbŏata da likoe, hama toeda da loeloe kamba da mamoe-

toeng. Toenanoe hina ita ja na ri ngora ndjara, hina piti ja hina paloe wăndja da tau Pilistin, harata da na pameti wăndja.

Toenanoe na hau na lodoe I Simson hina lo'a la paraing Nggasa, la tana tau Pilistin. Tăka da tau Nggasa bada pinja ka I Simson ba ninja noedaloe la paraing, hina bita nja na pindoe kandjangaroe. Toenanoe njoeda mboeloendăba da da tau Nggasa ndeda katikoe ndeda kapăkoe: mătanja ka, djăka ta pawăla haromoe la mbaroe, kata pameti ja, wăda be ă bada panī dăngga angoe da.

Toenanoe ba mandalora ja ka năhoe, njoena I Simson hina hadang; bana tăka nja ka na pindoe, hina boetoehoe ja na pindoe; da kambaniroe da, ba doea mboengoe da, na ngăndi ndăba ha; tăka hina ngăndi ha la mamarau, la pinoe palendi djangga, hina băndjăloe ha lai noe.

Toenanoe bana mandai ka năhoe; njoena I Simson na hili piti kawini Pilistin, na ngara na I Delila ja. Toenanoe mboeloendăba da da kapala tau Pilistin, hiwădanja noena na kawini bada peàka nja: pamandanja I Simson, djăka nggi paweli ni păkoe na, ba laloe ătăloe ja, laloe parī ja; pamanda-mandanja, kana peàka nggau njoemoe; djăkau pinja ka, kau peàka nggăma njoema; njoema haromoe mawŏnggau woenda moe, haătoe haătoe harata hangahoe rimalokoe.

Toenanoe na tau kawini noena hiwănanja na tau angoe na: peàka ngga lăti, oemboe, djăka nggi paweli na na ătăloe moe, na parī moe, peàka nda nja, wănggoe noe, kakoe pi ă nja, wănggoe! Tăka hina heàma I Simson: djăka na hondoe ka, hondoe wăngga likoe kabaroe moeroe, pihoe walang, nā njoena ndakoe ătăloe ă pa.

Toenanoe na kawini noena hina hondoe wănja likoe kabaroe moeroe, ba talănga mahoeroe na njoena I Simson.

Toenanoe bana hăla ka pahondoe ja, hiwăna: ha Simson hadang nā hi! nămoe ndja ka da tau Pilistin! Tăka njoena I Simson hina hadang; na rămbitoe ha da likoe kabaroe noeda, hama toena bana boăta loeloe kamba da mamoetoeng.

Toenanoe pandoeangoe wăngoe na nja bana kama ka nja njoena I Simson parai na na kawini noena; tăka ndena ngalang patoămanja. Batoenakanoe na kawini noena, hau lodoe na karai ja, hau lodoe

na karai ja, hau lodoe na karai ja, ndena păndjăng ndokoe; laloe eti na nja ka I Simson, ba laloe patidoeng ma na kawini noena.

Toenanoe I Simson hina peàka ndăba nja na ihi eti na, hiwăna: na katikoe nggoe njoengga, djăka na boeloe, djăka kikiroe wănja kahidi, noe njoena dira nggoe ka pa'ătăloe, ndakoe măka ă pa!

Toenanoe na kawini noena, ba mahoeroe na nja ka I Simson, bana mangandoe ka, hina pa'aung haătoe tau, hina kikiroe ja na katikoe na, na ăli hăla nja na roe loenggi na. Toenanoe hiwăna I Delila: ha Simson, hadang wa nā! nămoe ndja ka da tau Pilistin. Tăka hiwăna I Simson bana hadang ka: njoengga koe pambirang be năhoe, bakoe loehoe bakoe pameti ha njoeda, wăna doe, ba ndena pi be nja pa, ba mbăda marau na ka I Ala, la ihi na njoena. Toenanoe da tau Pilistin hida jăpa ja njoena I Simson, da roeki ha da wŏa mata na, hida ngăndi ja la paraing Nggasa, da hondoe wănja bai nggili băhi. Njoena I Simson na mbotoe ka na parăma na la oema kapătang. Toenanoe na roe loenggi na, na ngeri malai-lai beli.

Toenanoe na hau na lodoe, hida pa'oehi mboeloendăba da da kapala tau Pilistin; da ama bokoel, ama bokoel mătoe ndăba ha; hamajang la marapoe ma, wăda. Toenanoe ba talănga remi da, hiwăda: pa'au nja I Simson; kata ita ă ja bana rèandja. Toenanoe hida paloehoe ja I Simson weling la oema kapătang, hida kareànja la oema nge'a pahamajangoe da; hida pandoălăkoe ja la lihi kambaniroe oerătoeng.

Toenanoe njoena I Simson hiwăna la eti na, bana hamajang: ja Ala, namoe ki ka njoengga, pa'ătăloe ki ka năhoe, handăkang djoeang.

Toenanoe I Simson na hapapa na lima kawana na, hapoengoe kambaniroe, na hapapa na lima kalai na, hapoengoe kambaniroe, bana rohoe ha. Tăka hiwăna: hămoe doeka na tau nggoe, meti pakareà ndăbang da tau Pilistin.

Toenanoe I Simson hina koekoetoeng wiki na; hina ndjoroe na oema noena, da pităkoe ndăba ndja da tau da manindja lai noe dăngoe I Simson, meti pakareà ndăbang.

Toenanoe I Simson bana pameti tau Pilistin, ba ndedi na poki pa, ndeda dangoe padangoe da papameti na, da ribi pa noeda padangoe bada meti kareànja.

22. I Roet.

Toenanoe ba talănga nindja da hakim, da mapareàta la tana Kanaän, tăka hi laloe rimbăngoe ma ja. Tăka hininja haätoe na na tau, na ngara na I Elimelek ja; tăka na papaha na, I Naomi ja; na ngea pangé'angoe da la koătăk Betlehem.

Toenanoe da tau madoea noeda, dăngoe da madoea da ana da, hida wăroenja na koătăkoe da, ba laloe rimbang ma ja; hida lakoe ha la tana Moabi. Toenanoe bada ndădikoe lai noe, bada mandai ka, tăka da ana da hi matŏa da nja ka.

Toenanoe paha da nja ka kawini Moabi; na haätoe na ngara na I Orpa ja, tăka na haätoe I Roet ja.

Toenanoe ba nde nggiki mandai na, meti na nja ka I Elimelek, na tau angoe na I Naomi; tăka da ana na da madoea, da meti mboe. Toenanoe njoena I Naomi hina beli ja la pangea meàma na, tăka da ri ana na bada doea, na karèa mboe ndja.

Toenanoe ba la ngarăngia be ha pa, hiwăna I Naomi bana panī dăndja da ri ana na: na hămoe ki pa lăti, djăkai beli kămi la oema ama mi haätoe haätoe. Toenanoe njoena na mangarang I Orpa na kikoenja na papeàka na na ina jenoe na; beli na nja ka la oema ama na.

Tăka njoena I Roet ndena bihoe pabeli ja; wănanja na ina jenoe na: amboe paroekang păkoe pawămoe ngga: beli kau bawămoe; djăka nggini kau oelakoe ningoe, njoengga koe ndăki kămoe; na bandjaroe moe njoemoe, bandjaroe nggoe njoengga ja; na Ala moe njoemoe, Ala nggoe njoengga ja; djăka nggini kau oetodoe ningoe, njoengga lai noe mboe kakoe todoe ningoe; djăka nggini kau oemeti ningoe, njoengga lai noe mboe kakoe meti ningoe; dira na meti ma ja ka bădi hita măngoe papaheàwa.

Toenanoe da tau madoea noeda hida lakoe pangalang hida tăka la koătăk Betlehem.

Toenanoe I Naomi bana tama ka la koătăk noena, na dangoe na tau na tiki pande tanda ja ă mang. Toenanoe na tau lai noe bada panī dăngga angoe da: malănga tăka ja djè ja I Naomi?

Tăka hina heàma njoena I Naomi: ambi tiki ka pa Naomi (djè ja: tau mahămoe eti na) dira na, wămi ngga ka, I Mara ka ka (djè ja: tau mabandoeka eti na). I Ala ja na pahandoeka bobokòeloe ka njoengga; bakoe lakoe weling lai jehoe, koe woeloe, bakoe beli ka, koe mila ka.

Toenanoe na patăka wăda njoeda, talănga moeti da oehoe. Batoenakanoe I Roet hina lo'a la lătang, na lo'a papoetoe ja na moeroe oehoe, na pihili tau; na ngea palo'a na I Roet, lătang na I Bo'as ja; njoena tau mawoeloe ma ja; njoena hi kalembi na I Naomi mboe ja. Toenanoe na bau na lodoe I Bo'as hina mai la lătang; na lo patăngăroe ha da tau da mamoeti lai noe. Toenanoe bana tăka ka lai noe, hiwăna: mala wa njoena I Ala na mandăki, na kareà nggămi njimi. Toenanoe hida heàma njoeda: măla wa njoena, I Ala kana wŏnggau njoemoe na mahămoe. Tăka I Bo'as hina karai ha da tau lai noe, hiwăna: na kawini nina, nggamoe ja doena na mapoetoe moeroe oehoe. Toenanoe I Bo'as ba pi ma na nja, ba djeà ja na ri ana na I Naomi, hina minang minang bana panī dănja, hiwăna: lănga tăka kai njoena, pi ma nggoe nja njoemoe bau toetoe la takoe wai, la toengoe păni manoe, la ama jenoem la ina jenoem, loepa na meti na tau angoe moe; măla wa njoena I Ala tau Israël kana hiloe hama nggămoe nja ja na mahămoe.

Toenanoe njoena I Bo'as hina peàkandja da tau da mamoeti, hiwăna: amboe karaoe doe nja eti na tau kawini nina, hi hili padaki nja oehoe kana dangoe ki na moeroe oehoe na papoetoe na.

Toenanoe bana maringoe ka na lodoe, I Roet bana beli ja ka la oema, hina peàkanja na ina jenoe na, na parongoe na lai Bo'as. Tăka hiwăna I Naomi: njoena I Bo'as mapa'eri mapa'ajangoe ma kăma! măla wa njoena I Ala kana wŏnja mahămoe lai njoena, bana hămoe eti la tau na maloeri, la tau na mameti.

Toenanoe njoena I Bo'as, weling ba hīna moeting loepa na pandjăpoeng, bana tăngăroe ja na tau kawini noena, mamarăna ma doe ja. Toenanoe I Bo'as na ngăna ja na eti na bana ita ja na kawini noena. Toenanoe na hori da da tau Israël, djăka ninja na papaha aja na, djăka na meti wăroenja, djăka ndaningoe ana na, na kanoăma ja na eri na.

Toenanoe I Naomi hiwănanja I Roet, djăka nggi nggiki na na hori tau lai noe, djăka na tăka la hangga na I Bo'as.

Toenanoe njoena I Bo'as bana pinja na eri na ba didi jang ba haătoe na, njoena ndena bihoe pakanoăma ja. Batoenakanoe I Bo'as hina paha wiki na nja njoena I Roet.

Toenanoe I Roet hina pa'ana nja haătoe na na anakeàda mini, na ngara na I Obed ja; tăka I Obed hina pa'ana nja I Isaï; tăka I Isaï hina pa'ana nja I Daoed, Marămba bokoel ja ka, na mapareàta ha da tau Israël.

23. I Eli dangoe I Samoeël.

Toenanoe hininja haătoe na na ratoe la tana Kanaän; na ngara na I Eli ja; na pangea na na oema na, la koătăk Silo ja; na oema ngea pahamajangoe da da tau Israël ni mboe nja lai noe. Toenanoe handăka-ndăka na lodoe bokoel lai noe ja na pa'oehi ningoe na tau dangoe, la oema ngea pahamajang. Toenanoe na hau na lodoe, na ratoe hina ita ja haătoe n̆a na kawini na mangarang Hana, bana hamajang la oema na I Ala.

Toenanoe I Eli bana ita ja ka na kawini noena, djè ja na tăda ngaroe ă na na makamidoek, tăka hi ndena parongoe ja i bana panī; na kawini noena hi panī na nja ka la eti na; maoekoe na nja ihoe jeàna na kawini, wăna be ă. Tăka I Hana handoeka be na nja na eti na, na mandai ma ka ba ndaningoe ndokoe ana na. Batoenakanoe bana hamajang, na karai ja I Ala wăna: djăkau namoe doeka njoengga, kau wŏ ki ngga doekoe haătoe anakeàda mini, napa haromoe djăka na matŏa ka, koe wŏ pabeli nja I Ala.

Tăka njoena I Eli, hina hăngganja na kawini noena; tăka njoena

I Hana hina paloehoenja ja na ratoe na wini eti na, na pahandoeka wăna.

Toenanoe njoena I Eli hiwănanja na kawini noena: djăka toe be na noe la eti moe, lakoe wa, kau beli kau; napa I Ala na wŏnggămoe nja ja na pakarai moe. Toenanoe I Hana beli na nja ka la oema na, na hămoe be ka na eti na bana pakakanja.

Batoenakanoe, ba ndedi mandai na, I Ala na padeninja na pakarai na noena na kawini. Toenanoe hina pa'ana nja haätoe na na anakeàda mini. Toenanoe hina pangara nja noena na anakeàda, I Samoeël ja na ngara na; djè doe ja ka noe ba anakeàda pakarai na nja la I Ala.

Toenanoe bana matŏa ki ka hakoedoe na anakeàda noena, tăka da ina na da ama na hida kareànja noena na anakeàda la oema ngea pahamajang la koätăk Silo. Toenanoe bada tăka ka lai noe, na ina na hina wŏnja ja la lima na na ratoe Eli, hiwăna: ha oemboe, jeàna i ămang njoengga wiki makarai ja na anakeàda jeàna la I Ala; I Ala na wŏngga ka, hama toena bakoe karai ja; djè ja ba toenakanoe koe wŏnja ja ka I Ala na anakeàda jeàna.

Toenanoe I Hana dăngoe na tau angoe na beli da nja ka la oema da; tăka na anakeàda da pandădikoe ja ka la oema na na ratoe Eli.

Toenanoe hau ndaung hau ndaung da ina na da ama na, da kăli lo'a patadaloe ja noena na anakeàda; handăka-ndăka hida rongoe, laloe toetoeroe ja noena na anakeàda.

Tăka hinindja da ana na na ratoe noena, da doea, na haätoe na ngara na I Hopni ja; tăka na haätoe I Pine'as ja; da madoea noeda, laloe kaborangoe ha, tau kaboelăroe ha; ndeda mangădătoe ndokoe nja I Ala. Batoenanoe I Eli bana rongoe ha da ana na bada kaborang, na papeàka be ndja njoena, wăna: ambi toeminoe, djeà ja noena mandjala ja, hămoe kai mandjaréa, wănandja. Tăka njoena I Eli ndena hanggăritoe ndja da ana na. Tăka da ana na hi ndeda bihoe parongoe ja na ama da.

Toenanoe na hau na roedoeng I Samoeël ba hīna na mahoeroe la oema ngea pahamajang, tăka I Ala hina pa'aunja njoena I Samoeël.

Toenanoe njoena I Samoeël hina hadang hina lakoe ja la I Eli, djè ja I Eli na mapa'aungga, wăna be ă. Batoenakanoe, bana pandiloe woendang ma ka I Ala bana pa'aunja I Samoeël, toenanoe I Eli pi na nja ka, djè ja I Ala na mapa'aunja I Samoeël. Toenanoe hiwănanja I Samoeël parai na I Eli: djăka na hili pa'aunggau bandăkang, panī toe moe noe, wămoe: măla wa njoena I Toehan kau panī dăngga njoengga, bakoe rongoe ja,

Toenanoe I Ala hina hili pa'aunja, wăna: ha Samoeël, ha Samoeël. Tăka hina heàma I Samoeël, hiwăna: panī wa njoena, Ala, ningga, koe rongoe. Toenanoe hiwăna I Ala: Njoengga patăka nja haromoe hau na poeloeng la padoea da da tau Israël, djăka nggamoe ja namarongoe ja, napa da kahiloe na da lingoe; napa haromoe Njoengga koe pameti ha I Eli dăngoe da ana na, da madoea; njoena I Eli bana pi ma doe ndja ndjala da da ana na, ndena pătoe ha njoeda.

Toenanoe ba hadang ka la mbaroe I Eli hina karai ja I Samoeël, wăna: nggi nggiki wăna nggau I Ala bana panī dănggau? peàka ngga njoengga, amboe kawini nja. Toenanoe I Samoeël hina pa'ihi nja ja I Eli; tăka hina heàma I Eli: măla wa njoena I Toehan kana toe ja ka na mahămoe lai njoengga.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na, da tau Israël da papahăndjăloe dăndja da tau Pilistin. Batoenakanoe da tau Israël bada kăkoe ka, tăka mboendăba da da kapala da hida paleàwa tau, lo papiti ja na păti papandjandjing la oema ratoe la Silo, kai ngăndi ja nămoe, kama toe ja la padoea kada toroe mbeni da eti ma, wăda.

Toenanoe I Hopni dăngoe I Pinehas hida ngăndi ja noena na păti. Toenanoe ba talănga pahăndjăloeng da, tăka I Eli mandapoe na nja ka la hambeli pindoe koătăk; djăka ningoe matăka weling la pangea pahăndjăloe ningoe, kakoe pinja djăka nggi nggiki na na poeloeng bana ndjăpoe, wăna be ă.

Na lodoe noena na ndaung na I Eli, 98 mboea ndaung na, da mata na da hambala ka, na ihi na ndena ătăloe pa, djè mboe ja na handoeka dănja na păti papandjandjing, bana ngăndi ja ka tau. Toenanoe hi djè ita be na nja haătoe na na tau, na wăngoe papalai

nămoe; bana pakaka nja mangăndi poeloeng handoeka ja nămoe, wăna la eti na njoena I Eli. Toenanoe bana tăka ka na tau noena la lihi na I Eli, toenanoe I Eli hiwăna: măla noe nggi nggiki na na poeloeng. Tăka hina heàma na tau noena, hiwăna: da tau Israël mbada palai be ă la hangga da da tau Pilistin, tăka da ana moe da madoea, da meti ka, tăka na păti papandjandjing na wăhi ja ka tau Pilistin.

Toenanoe I Eli bana rongoe ja ka noe, ba laloe katătăkoe ma ja ka, hina ndjoroe, na mbata ma na pŏala nggoroe na; meti ma ă na nja.

Tăka da tau Pilistin bada taloe ma ka, toenanoe hida ngăndi ja na păti papandjandjing noena la paraing Asdod; tăka hida tama ngăndi ja la oema marapoe da. Batoenakanoe na marapoe noena na ndjoroe, na kamoengăl na katikoe na, da lima na da kamoengăl pahoepoe koekoe lima na. Toenanoe da tau Pilistin bada pinja I Ala bana mbiha, hida paleli nja na păti papandjandjing noena la hau paraing. Djèpa batoe ă na noe, djăka nggi nggini na nja na ngăndi ni ja na păti, na hawoendăl na mahidoe hangia hangia; hi laloe dangoe ja na tau na mameti. Batoenakanoe ba pihoe mboea woela na ka na malăpăhoe, laloe handoeka ha da tau Pilistin. Toenanoe hida pangăndi beli nja na păti papandjandjing noena la tau Israël.

Toenanoe njoena I Samoeël, njoena ka na mahiloe ja I Eli, njoena ka na mahakim la tau Israël. Toenanoe hina pa'oehi ndja da tau Israël la paraing Mispa, hiwăna: njimi djăkai mandjaréa lănga tăka ma, kanggiki na I Ala hi ndena pahăla kămi la papa mi njimi. Batoenakanoe da tau Israël hida wăroe ndja da marapoe hangia hangia da, tăka hida hamajang la I Ala ă. Tăka la malamiri I Ala hina ndoela ha da tau tau Israël. Toenanoe hida taloe; da tau Pilistin da papa da, da kăkoe; mboendăba da da paraing da pawăhi da da tau Pilistin ămang da wăhi beli ha.

Toenanoe la ngea papadirangoe na na tana Pilistin dăngoe na tana Israël njoena I Samoeël hina pandéndi ja na hau na watoe bokoel; djè ja ka na tanda na bana taloe ka na tau Israël, wăna. Toenanoe hina pangara nja na watoe jéana lai noe: Eben Haësar,

djè doe ja ka noe: loepa na toăma na lodoe năhoe I Ala bana ndoela kăma njoema. Tăka I Samoeël hina pareàta pahămoe hămoe ndja da tau Israël; njoena tau laloe matăndji eti ja, na pingoe mboe papareàta.

24. I Samoeël dangoe I Saul.

Toenanoe hi nindja da ana na da doea, djè ha ka da mahiloe ja njoena I Samoeël, bana kaweàda ka.

Tăka da ana na nde toena pa na ama da bana tăndji na; ndeda kikoendja da pareàta na I Ala; ba hakim ha ka hi ndeda tăndji eti da; djè doe ja noe djăka ningoe poeloeng mandjala da, kē ămăhoe, da pandjala ni ja na mandendjala.

Batoenakanoe mboeloendăba da da tau matoea hida mai la I Samoeël la koătăk Rama, hiwăda: na hămoe ki pa kau danda nggăma marămba haătoe, hama toena doe na bandjaroe hawiang, kana pareàta kăma, wăma noe hima mai lai njoemoe.

Tăka I Samoeël bana kanandinja, ndena hămoe, wăna, da tau Israël bada karai toenanoe. Toenanoe hiwănanja I Samoeël parai na I Ala: măla wa njoena, rongoe ha ka i doeda da tau noeda, nde djè kau njoemoe, djè ka Njoengga ă na pawăroe da, ka amboe na Marămba, wăda ngga.

Toenanoe hi ninja haătoe na na tau Benjamin, na ngara na I Kis ja; tăka da mboelang da ndjara na hawiang. Toenanoe hina paleàwa ja na ana na, na mangarang I Saul; haătoe na na anakeàda kareà na; lo panamătoe ha da ndjara noeda, wăna. Toenanoe nde pira mboea lodoe be da pa bada himboe ha da ndjara lai noe, lai năhoe, ka ndeda hoenggoe ndokoe ha; tăka I Saul hiwănanja na kareà na: djăka toena, măla nda kata beli ta la oema. Tăka hina heàma na kareà na: la koătăk Rama lai jehoe, ninja haătoe na na nabi, na pi ndăba nja ăna nggăra ngăra; na hămoe ki pa lăti, djăka ta toăma lai noe, kana pa'ita nda ha, djăka nggini ni ha da ndjara kata himboe ni ka.

Toenanoe hiwăna I Saul: malănga tăka ja heàna na papanī moe, măla nda kata loa.

Toenanoe na hau na lodoe, ba ndedi na tăka pa I Saul, njoena I Samoeël mbăda peàka na nja ka parai na I I Ala: haromoe la mbaroe hama toena kai na mbaroe na năhoe, nămoe nja haätoe na na tau mini; noena kau boeri nja doepa, kana marămba, kana pareàta ba da tau Israël. Toenanoe I Samoeël tăka hina hamboeroe ja njoena I Saul la padoea koătăk Rama, tăka hiwănanja I Ala: jeàna djè ja, pamarămba ja, ba wănggoe nggau.

Toenanoe I Samoeël hiwănanja I Saul: mai kau, kau tama la oema nggoe, kau todoe hau na na roedoeng; djăka djè ba da ndjara da mamboelang, mbăda nindja ka la oema, amboe handoeka ndja eti; rongoe kau, djăka nggăra ja na maninja la tau Israël, napa haromoe tanggoe moe njoemoe ba.

Tăka I Saul ndena pinja na ngaroe na I Samoeël. Toenanoe ba hadang ka la mbaroe, njoena I Samoeël hina kareànja I Saul la hambeli koătăk. Toenanoe hina piti ja na kadoe na ma'ihing doepa, hina boerinja ja I Saul la katikoe na, tăka hina poedoekoe ja, hiwăna: I Ala ja na mapamarămba kau la padoea da da tau Israël.

Bana băla ja ka, beli na nja ka I Saul; toenanoe ba năhoe ja ka la ngarăngia, tăka na nja ka I Ndewa na I Ala la eti na; bana kaka ja năhoe nde toe na pa na eti meàma na, hau ja i ka na eti na. Toenanoe ndena peàka la haätoe tau; ndaningoe ă mapinja ba marămba ja ka, loepa na toăma ja na lodoe, I Samoeël bana pamarămba woewa ja la hangga mboendăba na na tau Israël.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na I Samoeël hina pa'oehi băla nja na tau Israël la Mispa, ka patoedji ndja ja, djăka nggamoe ja na papindi na I Ala, djè ja na marămba. Toenanoe njoena I Saul, tau manandang ja, tau djangga ja, hina ndoălăkoe la padoea da njoeda. Tăka njoena I Samoeël hina pandoălăkoe ja la hangga da da tau dangoe; toenanoe mboendăba da da tau hida pa'aung pawănding: djè ja jeàna na marămba ma njoema.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na I Saul, ba marămba ka, hina lakoe kareàndja da tau Israël, pahăndjăloe dăndja da tau Amoni. Toenanoe bana pawoewang mbeni na, na koătăk Jabes hina wăhi

beli ja weling la tau Amoni. Batoenakanoe mboendăba da da tau hida wotoe nja njoena I Saul.

Toenanoe na hau na lodoe hina peàkanja I Samoeël parai na I Ala: lo'a la Marămba Saul kau peàkanja njoena: hadang kau, wămoe nja, lo pahăndjăloe dăndja da tau Amalek, lo pameti ja na Marămba da, da kabihoe mboendăba da, da pawoeloe pawoeloe da pamboeta hăla ha; djè ja ămang da tau Amalek, ba laloe kaborangoe ha la tau Israël, ka wămoe nja, wănggoe nggau. Toenanoe I Saul hina lakoe, hina taloe, da tau Amalek da kăkoe. Tăka hina bi ha na Marămba, dăngoe da kamămbi, da karambo'a da mamboăka, na bi ha, ndena pameti ha.

Toenanoe beli na nja ka I Saul weling papabera, tăka I Samoeël hina hamboeroe ja la ngarăngia, hiwăna: ka nggiki na hi ndau kikoenja na ngaroe na I Ala? bau pakaka ă nja na eti moe njoemoe, I Ala, na rihing pa ihoe pamhoehanja kameti, wămoe be ihoe doemoe; djăka ndea: pakikoe nja na pareàta na, măla be ă, wămoe ihoe doemoe. Amboe toenanoe, djăkau kikoenja na parèata na I Ala, na rihi pa palingoe la kameti. Năhoe njoemoe bau pangga ja na parèata na I Ala, batoenakanoe nde ă pa, ndau maramba ă pa, na wăroenggau ka.

Pakiri na noena na marămba Saul na rihing pa pakaborang; bana pakakanja na eti na, ndena pi ndokoe nja patoeba na. Batoenakanoe ndedi nggi mandai na, pajilang na nja ka I Ndewa na I Ala weling lai njoena

25. I Daud dangoe I Nggoliat.

Toenanoe I Ala hina peàkănja I Samoeël: lo'a kau la oema na I Isaī, la kŏatăk Betlehem, mbăda hăla nggoe ka papindi ja na haătoe na ana na, kana marămba la tau Israël, wănggoe. Batoenakanoe I Samoeël bana tăka ka la Betlehem, toenanoe hina pa'aunja I Isaï dăngoe da ana na mboendăba da, kata hamaja ki nja I Ala, wăna be ă I Samoeël, kakoe tăngăroe ha da ana da mboendăba da, wăna, djăka nggini ja na pahăla papindi na I Ala, kakoe hoerinja doepa

wăna. Toenanoe njoena I Isaï hina kareàndja da ana na, da pihoe. Toenanoe I Samoeël hina tăngăroe ha weli haätoe haätoe ndja, bana pakaka nja na eti na, napa da anakeàda da mapihoe jeàda I Ala hina pindi ja na haätoe, wăna be ă. Tăka handăka-ndăka I Ala hina peàkanja I Samoeël; jeàna ndea, jeàna ndea, wăna; na weli haätoe păkoe ndja, ndea, hiwăna ndja. Toenanoe I Ala hiwăna: nde hama toe ă na tau, bana tăngăroe be ă na tau dăngga angoe na patau, na ita la hambeli ă; tăka I Ala djăka na tăngăroe, na parăpang la eti na na tau.

Toenanoe I Samoeël hina karai ja I Isaï: măla năhoe ningoe pa ana moe anakeàda mini? Tăka hina heàma I Isaï: năhoe nja djè ja na mama'eri dehi; dai na nja kamămbi, na ngara na I Daud ja. Toenanoe I Isaï hina paleàwa anakeàda: lo papa'au nja I Daud, wăna. Toenanoe ndedi nggi mandai na, tăka na nja ka I Daud la hangga na I Samoeël. Toenanoe I Ala hina peàkanja I Samoeël: jeàna djè doe ja noena na pahăla papindi nggoe, ba wănggoe nggau, kau boeri nja doepa. Batoenakanoe I Samoeël hina piti ja na kadoe na ma'ihing doepa, hina boeri nja ja I Daud la padoea da da angoe na paloehoe.

Toenanoe pakiri na na lodoe noena, I Ndewa na I Ala na kăli kareànja I Daud. Tăka na Marămba Saul, na eti na na tama nja ka I Setan; na pakanandi wăna la eti na, nde pi ndokoe nja pakaroema ja; na hŏara ănga ka bana pakakanja. Batoenakanoe hiwănanja tau: măla noe Marămba, kata himboe tau mapingoe padjoengga, napa hina hămoe ningoe ă na eti moe, djăka na tăka nggau Setan, na pakatoăba wămoe.

Toenanoe hi ninja haätoe na na tau, wăna bana panī: bakoe rongoe ja la tau, na ana na I Isaï la Betlehem, laloe pingoe ja padjoengga. Toenanoe na Marămba, hina paleàwa tau, lo papa'aunja I Daud, ana na I Isaï, wăna. Toenanoe I Daud hina mai, hina ndădikoe la oema na na Marămba; toenanoe I Daud hina piti ja na djoengga na, hina djoengga, tăka ndena mandai, I Saul hi hămoe beli be na nja i.

Toenananoe ndedi nggi mandai na, da tau Pilistin hida hili hadang.

Toenanoe da tau Pilistin da ndoălăkoe la hapapa loălang la pinoe palendi hau, tăka da tau Israël la hapapa loălang la pinoe palendi lai jehoe ha. Toenanoe hina loehoe ja na haătoe na tau na mande'oekoe mbeni ja, na maweling la hapapa loălang la pinoe palendi noena; na ngara na na tau noena, I Nggoliat ja; na djangga na nomoe karoăka lima ja; na kalembi na, nepi băhi ja; tăka la katikoe na, nggoebi kaleàngoe ja; na lima na na kawanang nimboe madita, laloe mbotoe ja. Tăka na tau noena hina wara, hiwăna: pindi nā hi, la padoea mi njimi, tau mambeni, kana mai nămoe, kama pakapăkăkoeng; njoena djăka na taloe, njoema mboendăba ma kai ata ndăba nggăma ka; napa djăka koe taloe njoengga, njimi mboendăba mi ma ata nggămi ka.

Batoenakanoe bada rongoe ja ka na poeloeng na I Nggoliat, laloe mangădătoe ja na Marămba Saul; tăka mboendăba da da tau Israël, da mangădătoe mboe.

Toenanoe da aja na I Daud, tau madoea haătoe ha, da kikoenja ka I Saul lo papahăndjăloeng; tăka I Daud mbăda beli na ka la oema ama na la Betlehem, na dai ha kamămbi, hama toena ămang. Toenanoe na hau na lodoe, hina paleàwa ja na ama na I Daud: lo patăngăroe ha da aja moe, wănanja. Toenanoe bana tăka ka I Daud, bana ita ha ka da aja na, tăka njoena I Nggoliat, talănga loehoe na i, talănga wara na, hama toena na patiki kawai. Toenanoe I Daud hina rongoe ndăba ja na poeloe na I Nggoliat, hina karai ha da tau da angoe ndŏalăkoe na lai noe: nggamoe păkoe ja nina na tau Pilistin, na mapadjoeloe wăndja da tau na I Ala? Toenanoe hiwăna: nggamoe ja na matoroe mbeni papameti ja na tau nina, kana mboelang na pamakéa wăda da tau Israël. Tăka hiwăda da tau dangoe: djăka nggamoe ja na mapameti ja na tau nina na ngalang woenda na, tăka na marămba na wŏnja ja na ana na, kana paha ja. Batoenakanoe njoena I Daud, ndena mangăba nja na pawoeloe wăngoe; na pahandoeka wăna na eti na, ba ndaningoe haătoe na na tau Israël, na mamonoenja I Ala, hi ndena toroe mbeni paparari dănja njoena I Nggoliat.

Toenanoe bana rongoe ka na Marămba, I Daud: koeparari dănja

bawăna, hina paleàwa ja tau: lo papa'aunja I Daud, wăna. Toenanoe bana tăka I Daud hiwăna: amboe ningoe haătoe na mamangădătoe, njoengga măta kakoe parari dănja ka na tau Pilistin noena. Tăka hiwăna na Marămba: bakoe kaka ă ja na eti nggoe, ndau ngalang parari dănja njoena; njoena hi tau mandămăngoe ma ja papararing mănoe mănoe.

Tăka hina heàma njoena I Daud: ba talănga pawa nggoe ha da kamămbi, mbăda pameti nggoe ka singa dăngoe baroeang; lănga tăka I Ala na madai ka la ngaroe singa dăngoe la ngaroe baroewang, toena ka i napa na dai ka la papa nda nina, wăna.

Toenanoe bana rongoe ja ka na papanī na Daud, hiwăna na Marămba: măla kai! măla wa njoena, kau lakoe, bana kareànggau I Ala. Batoenakanoe njoena I Saul hina ăli ndja da paki na da băhi dăngoe na toeboekoe kaleàngoe na, hina wŏnja ha I Daud. Tăka I Daud hiwăna: malangoe Marămba, ndakoe pingoe papangga wăndja jeàda da paki moe; toenggoe kanoe kakoe lakoe wăndja da paki ma nggoe doekoe. Toenaka i ndena ngăndi mboe hapanda, didi jang na tokoeng na, na pakăli kawana na hau lodoe hau lodoe. Toenanoe hina lakoe la lokoe, na lo pahimboe watoe da makangoedăhoe, lima mboea da; hina poehi ha la kaloemboetoe na.

Batoenakanoe bana ita ja ka I Daud parai na I Nggoliat, tăka hina mbeni hiwăna: njoengga jeà ahoe ka? bau mai nămoe oengăndi be ngga tokoeng! mai kau nămoe, na toloe moe kakoe wŏ ja la nggangga, kana nganja.

Tăka hina heàma I Daud hiwăna: njoemoe bau mai lai njoengga oewăngoe hapanda dăngoe nimboe, tăka njoengga jeà bakoe mai, koe wănja na ngara na I Ala panggoeboel awang mboeloendăba na, Ala na na tau Israël; na lodoe năhoe I Ala na wŏ kau la lima nggoe njoengga, mboendăba na na panggoeboel awang kana pinja hi ninja I Ala la tau Israël.

Toenanoe njoena I Nggoliat: ndăkoe ndăkoe ma na nămoe la hangga na I Daud; tăka njoena I Daud na palai ma i doena, kakoe tŏama ja I Nggoliat, wăna. Toenanoe ba talănga lakoe I Daud, na

piti ja na watoe hau la kaloemboetoe na, hina toe ja la kapiti na hina wingoe wănja ja I Nggoliat, hina ngăna ja na katikoe na; tăka hina ndjoroe panggoeboeloeng njoena I Nggoliat. Tăka njoena I Daud hina dili ja na kajoemboe na I Nggoliat, hina piti ja na hapanda wiki na, hina kadipoe ja na katikoe na. Batoenakanoe bada ita nja ka I Nggoliat ba meti na nja ka, da tau Pilistin da eti da, ndeda ngéangoe pa pangéa da. Toenanoe hida palai parèa-rèanggang. Toenanoe da tau Israël hida jauwoeloe ha njoeda, da patoăma ndja la paraing Nggat dăngoe Ekron. Da tau Pilistin laloe dangoe ha da mameti roekoe da da tau Israël, tăka da parai da da wăhi mboe ha da tau Israël.

Pakiri na na lodoe noena, na ana na na măramba, I Jonatan ja na ngara na, pa'arijángoe dănja ka angoe da I Daud; da tau. madoea noeda da eti da da kawăra pakadoepoel haätoe haätoe I Jonatan bana mboeha nja I Daud, hama toena bana mboehang wiki na. Toenanoe I Jonatan dăngoe I Daud da pandjandji-ndjandjingoe ma bada pa'arijángoe. I Jonatan hina ălinja na hinggi na, hina wŏnja ja I Daud, loepa na tŏama ja na hapanda na bana wŏnja ja tanda papa'arijá wăngoe, wăda. Toenanoe na Marămba I Saul ndena poelinja pa pabeli ja I Daud la oema ama na. Batoenakanoe hina danda nja kapala horodadoe parai na I Saul, bana paha ja ka na ana na.

26. I Daud bana palai la marada.

Toenanoe mboendăba da da tau dangoe da wotoenja I Daud, bana pameti doe ja ka I Nggŏliat. Toenanoe da tau Israël bada beli ha ka pajauwoeloe ha da tau Pilistin, tăka nde pira be da da kawini da maloehoe bada hamboeroe ha da tau da maweli papabera, da woenda loedoe, da tondoeng ana mongoe, laloe remi ha. Da tau kawini noeda bada loedoe, wăda: I Saul, bana pameti harata ă, I Daud bana pameti na wăngoe hapakoe.

Batoenakanoe na marămba bana rongoe ja ka noena, hiwăna la

eti na: djăka toena i kanoe, djăka mandai-ndai haromoe na katanja ka I Daud na pareàta wăngoe.

Pakiri na lodoe noena njoena I Saul na kăli panau ja I Daud, koe himboe woeloe aka, kakoe pameti ja wăna bé ă, ba karaoe na nja na eti na.

Toenanoe na hau na lodoe I Saul, ba talănga mandapoe na la oema na, hi djè tăka be na I Setan, na tama la eti na. Toenanoe I Daud talănga djoengga na la hangga na I Saul, hama toena bana kăli djoengga hau lodoe hau lodoe; tăka njoena I Saul ba laloe karaoe ma ja na eti na, hina paliroe nja nimboe, hakoedoe ki ka lăti hi ndena ngăna ja I Daud. Toenanoe I Daud hina lindjoeng, tăka na nimboe hina ngăna la dinding parăpăngoe ma.

Toenanoe I Daud lakoe beli na nja ka la oema na bana palai. Tăka na Marămba hina paleàwa tau, nde pira be ha da tau da papaleàwa na: lo kai pameti ja I Daud, wănandja. Batoenakanoe na papaha na I Daud, na pingoe ma i doena woeloe aka; toenanoe hina paloehoe ni ja la kahoenga dinding, palai na nja ka I Daud. Toenanoe I Daud hina palai ja la kŏatăk Rama, la pangea na I Samoeël. Batoenakanoe njoena I Saul bana jauwoeloe ja lai noe lai năhoe, tăka I Daud hina palai ja la tana Nggilja, kakoe poeloe dănja na arijá nggoe I Jonatan, wăna. Njoena I Jonatan ba laloe mboeha na nja I Daud, toenanoe hina kamang, koe pahămoe ha, wăna be lăti, dăngoe i ama dăngoe I Daud, wăna. Tăka na Marămba ndena bihoe parongoe ja na ana na, bana paloehoe nja na panī wăngoe: I Daud loepang ma bădi na meti, wăna ma, ba laloe karaoe ma ja na eti na. Toenanoe I Jonatan bana panī la eti na, na hămoe ki lăti kana palai njoena I Daud, kana manggang wiki na la Marămba, wăna.

Toenanoe I Daud bana palai-lai, tăka na nja ka la koătăk Nob, na pangea na na ratoe Anggimelek. Toenanoe njoena I Anggimelek hina wŏnja I Daud pangangoe; tăka hina piti nja ja na hapanda na I Nggoliat, ba lai noe ja na pahămoe ni ja.

Toenanoe I Saul bana rongoe ja I Anggimelek bana ndoela ja I Daud, hiwăna: noe I Anggimelek hau eti păkoe ha dăngoe I Daud,

bada patarang lai njoengga Batoenakanoe njoena I Saul hina paleàwa tau: lo pameti ja I Anggimelek dăngoe da angoe na, waloe kamboeloe malima ha da ratoe, wănandja. Tăka na Maramba hiwăna: mboeloendăba na na ihi na na koătăk Nob, na tau, banda maloeri pameti hăla ha, pamboeta ha, wăna. Batoenakanoe da tau papaleàwa na I Saul hida pameti hăla ha da ratoe, didi jang haătoe na na tau na mapalai, ana na I Anggimelek ja, na ngara na I Abjatar ja. Toenanoe njoena I Abjatar hina lakoe papahangerangoe ningoe la I Daud; tăka la malamiri na I Daud hina dandanja ratoe bokoel. Toenanoe njoena I Daud hina palai ja la tandoelang la tana Jahoeda, la leàngoe ja năhoe bana kawining ningoe.

Toenanoe mandai-ndai na ngeri da-dangoe ka da tau bada pa'oehi lai noe bada kikoenja I Daud; nomoe ngahoe ha mboeloendăba da da tau noeda: kăha ma da nja da tau mbeni djoea. Batoenakanoe dangoe mboe da makaweàda, da kawini, da anakeàda, da kalembi na njoena, măla bada mangădătoe nja na Marămba Saul, ba karaoe na nja eti I Daud. Djèpa ba toe ă na noe I Daud ba palai na nja ka, tăka I Jonatan ndjăpa ma na pa'arijàngoe da angoe da I Daud, ndeda papoeling. Tăka njoena I Daud ndena pandjiloeng na eti na la Marămba, ndena bihoe pahama hiloe ja la pakaborangoe wăngoe; ndena marŏamba nja I Saul ba Marămba ja, ba ama jera ja, tăka I Jonatan ba arijá ja.

Toenanoe bana ndjăpoe ka, bada hăla ha ka papameti da ratoe la kŏatăk Nob, toenanoe njoena I Saul, hadang na nja ka, na kareàndja da tau tiloe rata ha, mboeloendăba da noeda da tau, kăha păkoe mini papindi ha: kata lo pajăpa ja I Daud la tandoela Jahoeda, wăna na Marămba. Toenanoe na hau na lodoe I Saul hina tama ja la leàngoe hau, hina mahoeroe ningoe lai noe. Tăka I Daud dăngoe da angoe na mboendăba da, lai noe mboe ha doeda da kawining ningoe, bana mandjoloeng na leàngoe noena. Toenanoe hiwăda da angoe na: tăngăroe ja na papa moe, I Ala na wŏ be nggămoe nja la lima moe njoemoe. Tăka hina heàma I Daud: pamarau ka I Ala njoengga, ndakoe toroe mbeni patoenja lima nggoe na Marămba jeàna, palili wăna.

Toenanoe I Daud hina ngeri meli nja na pangea pamahoeroe na na Marămba, hina kadipoe hakoedoe hoepoe hinggi na. Toenanoe I Saul bana loehoe ka weling lai noe, tăka njoena I Daud hina loehoe ja i doena. Toenanoe hina pa'aunja la kadjéa na I Saul, hiwăna: ha miri nggoe, ha Marămba, malănga tăka ja na lodoe năhoe, wŏ ma na ngga ka lăti la lima nggoe njoengga I Ala; tăka njoengga doekoe ai ă nggoe nggau toe malangoe, ai ă nggoe nggau nde hawaloe; tăngăroe na hoepoe hinggi moe njoemoe, ninja jéa la lima nggoe njoengga, kau tăngăroe ja. Batoenakanoe njoena I Saul bana rongoe ja ka na papanī na I Daud, batoenanoe hī na nja ka I Saul, hiwăna: ha ana nggoe, pi doe nggoe nggau ka bau panamoeng; njoengga jéa, tau mandjala ma doe ka doekoe njoengga. Toenanoe njoena I Saul beli ngăndi na nja ka pamakéa wăngoe.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, hili hadang na nja na Marămba Saul, lo pajăpa ja I Daud, wăna. Toenanoe na hau na roedoeng, njoena I Daud dăngoe na angoe na haătoe, na mangarang I Abisaï, hida tama kangoendoehoe la pangéa na na Marămba. Batoenakanoe na Marămba mahoeroe be na nja ka, tăka da tau da madai ja na Marămba da mahoeroe winggiroe nja. Toenanoe I Daud hina piti ja na nimboe na na Marămba, dăngoe na kadihi pa'oenoe wăna wai, hina palai ngăndi ha.

Toenanoe ba hadang ka la mbaroe I Daud hina ndoălăk la hoepoe palendi hau, hina pa'aung: ha Abner ha Abner! Noena djè doe ja na tau na mabokoeloe la karaha na na Marămba. Toenanoe hina hadang njoena I Abner hina karai: ngga kămoe năhoe mapa'aung. Toenanoe hiwăna I Daud: ka nde mini be kau heàna? nggamoe ja na mahama nggau la padoea da da tau Israël? ka nggiki na hi ndau manggang pahămoe nja na Marămba, hina ngalang be papameti ja na miri moe tau! jeàda da nimboe na na Marămba, dăngoe da kadihi la katikoe na, njoengga mapiti ha.

Tăka na Marămba bana tanda ja ka bana pa'aung I Daud, hiwăna bana karai ja: ha ana nggoe, njoemoe be ă mapa'aung? Tăka hina heàma I Daud: njoengga jéa mapa'aung, ata moe! ka nggăra ja na kiring hioe jauwoeloe ka? nggăra na ndjala na na ata moe, hi mbăda

loehoe moe ka bau kareàng tau madangoe? bau lo pajauwoeloe ja ja he'au na na manoe tata! Tăka hina heàma na Marămba: njoengga jéa mandjala ka ka; beli kau wa, ha ana nggoe, ndea pa, ndakoe hili kaborang ă pa lai njoemoe.

Tăka I Daud, ba pi ma na nja ka na Marămba, ndena monoe ndokoe ă nja pa i. Toenanoe hiwăna I Daud: jeàda da nimboe dăngoe da kadihi, paleàwa nămoe tau, kana piti ha. Pakiri na na lodoe noena ndeda hili pahamboeroe pa na Marămba dăngoe I Daud.

Batoenakanoe I Daud bana lakoe ka, hiwăna I Saul: ha ana nggoe lakoe pahămoe hămoeng wa!

Toenanoe I Daud lakoe na nja ka, bana karèang tau, hina lo'a la tana Pilistin; bana tăka ka lai noe, hina karai ja na Marămba: patoedji ngga pangea pandădikoe ningoe nggoe njoengga, wăna nja. Toenanoe na Marămba Pilistin hina wŏnja ja na kŏatăk Sikalak. Batoenakanoe I Daud na ndădikoe lai noe, na mandai na hau ndaung rihi na.

Tăka na Marămba Saul bana rongoe ja ka, I Daud ba mbăda palai na ka la tana Pilistin, hi păndjang na nja ka pajauwoeloe ja.

27. Na meti ka I Saul, njoena I Daud na mahiloe ja.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na I Daud bana ndădikoe la tana Pilistin, tăka mboeloendăba da da Marămba Pilistin hida hadang, parari dăndja da tau Israël, wăda. Djè ja batoenakanoe I Daud, laloe handoeka ja na eti na, na Marămba Pilistin bana peàka mboe nja I Daud, kikoeng mboe doemoe njoemoe, wăna nja. Toenanoe na Marămba Saul, bana ita ja ka na papa na ba laloe dangoe ja, na eti na laloe kandădăkoe ja. Batoenakanoe ba handoeka ja na eti na, njoena I Saul hina karai ja I Ala, wăna: nggiki ă nda ka jéa na papa nda bana tăka nda ka? Tăka I Ala ndena heàma ndokoe ja i.

Toenanoe da papa na, da ndăkoe ma da, loepa da toăma la palendi Nggilboa, lai noe hida parari ningoe. Tăka da tau Israël da

kăkoe ka, da palai ka mboeloendăba da, laloe dangoe ha da tau da mameti la pinoe palendi noena. Toenanoe I Jonatan, na arijá na I Daud, na meti mboe; tăka da eri na da madoea da meti mboe. Tăka njoena I Saul na ngăna mboe ja pana, na madăkang ma bana manoea. Toenanoe I Saul hiwăna nja na angoe na: piti ja na hapanda nggoe jeàna, kau tătăroe wăngga ja, kakoe meti; ka amboe na toăma ngga tau Pilistin; napa djăka da pameti ka ka, da poeloe wa ă ngga. Tăka na angoe na ndena toroe mbeni papameti ja na Marămba. Toenanoe njoena I Saul hina hoendjoe wiki na; meti na nja ka i. Toenanoe na angoe na bana ita ja na Marămba bana meti, hina piti ja na hapanda na, hina patoămba nja, hina ndjoroe, meti na nja i la lihi na Marămba.

Toenanoe ba tiloe mboea lodoe na ka na malăpăhoe, toenanoe hi ninja haătoe na na tau, na malo'a la I Daud la kŏatăk Sikalak, na ngăndi ja na poeloeng, djăka nggi nggiki na meti na I Saul, bada palai da tau Israël, djăka pira pira ja na tau na mameti; tăka na ana na na Marămba, I Jonatan, na meti mboe, wăna; toe ă na noe na pangăndi na na poeloeng. Batoenakanoe laloe handoeka ja na eti na I Daud, tăka hiwăna: I Saul dăngoe I Jonatan bada loeri pa, bada panamoeng dăngga angoe da, djèpa ba toe ă na njoeda ndeda pakawăring mboe bada meti ka; ba kiri na noena, ha aja nggoe Jonatan, ba meti moe ja ka, handoeka na nja ka doekoe na eti nggoe; njoengga bakoe mboehanggămoe njoemoe, koe rihi pa pamboehanggau la tau mboeloendăba na; bau mboehangga njoengga, oerihi pa njoemoe la kawini, na mamboehangga.

Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, tăka I Daud beli na nja ka la paraing na, bana kareàndja da tau mboendăba da. Toenanoe bana tăka ka la paraing Hebron hida mai da tau Jahoeda, kata pamarămba ja I Daud, wăda, kana pareàta ta njoeta.

Toenanoe hi ninja i na ana na I Saul, na ngara na I Isboset ja; toenanoe hida danda nja tau hida pamarămba ja njoena; batoenakanoe madoea ha ka da Marămba, da mapareàta ha da tau Israël.

Toenanoe ba nomoe mboea ndaung na ka na malăpăhoe, toenanoe da ata wiki na hida pameti ja na Marămba Isboset; batoenakanoe

pamehang na nja ka I Daud bana pareàta ha da tau Israël mboeloendăba da.

Toananoe bana ndjăpoe ka noena, tăka I Daud hina hadang, hina parari dăndja da tau Jeboesi, ka njănggăroe ja na paraing Jeroesalem dăngoe na kŏatăk Sion, wăna. Toenanoe bada wăhi ja ka, hida toera ja parai da na paraingoe noena; tăka njoena I Daud hina woeloe ja na oema na lai noe, hina ndădikoe lai noe bana pareàta. Na paraing Jeroesalem noena, djè ja ka na paraing na mabokoel la tana Israël.

Toenanoe njoena I Daud hina paleli nja na păti na papandjandjingoe wăngoe, hina ngăndi ja la paraing Jeroesalem. Toenanoe na lodoe na noena, na Marămba laloe hămoe be ă ka na eti na, tăka mboeloendăba da da tau da loedoe, nde oekoe remi ma ha. Batoenakanoe na Marămba hina panamoe ndja ja da tau Israël bana woenda ja na paparèata na I Moesa ămăng, kana panggănăp beli la oema ngea pahamajang, ba mandai na nja ka njoeda ndeda namoe ndokoe mboe ja pa na parèata na I Ala.

Toenanoe na Marămba Daud handăka ndăka na pararing; batoe nakanoe da dangoe ma ka da paraing da pabera na.; lerang na nja ka na ngea papareàta na năhoe; bana tăngăroe ja, na ngea papareàta na weling la tehik bokoel, loepa na toăma na lokoe Euprat; njoena I Daud, djăka nggini nggini ja năhoe bana lakoe, I Ala na ndoetoe karèa ma nja. Njoena I Daud bana pareàta ha da tau Israël, na patăndjing, laloe hămoe eti ja bana pareàta.

Batoenakanoe I Daud bana pakaka ja năhoe na eti na, bana lănjăp hăla ka na tana, bana hămoe mboe ka, ndaningoe pa pambimbitoe na; tăka hi.wăna nja na nabi Natan parai na I Daud: kanandi nja, njoengga jéa koe mandapoe la oema na mamanandang, na mande'oekoe paki ja; tăka I Ala hi la oema tera be ja na mandapoe ningoe; ndena nggepi wa i nja bakoe pakaka nja.

Tăka hina heàma na nabi Natan: na hămoe doe lăti noe, oemboe, kau padeninja na pakanandi eti moe njoemoe noena. Batoenakanoe na roedoeng noena I Ala hina panī dănja na nabi

Natan, wăna: kau peàka nja na Marămba Daud: ndau ngalang pawoeloe ja na oema nggoe, njoemoe ba tau na kăli pabera kau, djè ja hiwănggoe, da dangoe ka da wai ria tau da mamboengoe roekoe moe njoemoe, djè ja mătang, hiwănggoe nggau. Njoengga napa kakoe pamăndoe nja ka na oema moe njoemoe. Napa na ana moe njoemoe kana pahadangga ka hau oema ngea pahamajangoe. Njoengga kana ama ngga ka njoengga, tăka njoena kakoe ana ja i njoena. Na oema moe dăngoe na pareàta moe, koe hondoe oendoenja, koe kandoetoekoe măndoenja.

Toenanoe na Marămba Daud bana rongoe ja ka na panī na I Ala, tăka hina ndoălăk la hangga na I Ala, hiwăna: nggăra ja ka, nggamoe ă ja ka na ata moe jéa dăngoe na ihi oema na jéa, bau rada ngga, bau ndăhi ka, bau kareàngga loepa na toăma na lodoe năhoe. Batoenakanoe, măla wa njoena kau padeninja, djăka nggăra na papanī moe, na ngara moe kana bokoel ka nggi nggini ja toăma ningoe.

28. Na ndjala na I Daud.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na I Daud hina paleàwa ja haătoe na na tau, na mangarang I Jo'ab kana kareàndja da tau horodadoe: kau lo'a pabera ha da tau Amon, wănanja bana paleàwa ja, kau winggiroenja na paraing Raba, ba djeà ja na paraing bokoel la tana Amon.

Tăka na Marămba hi la Jeroesalem ja na ngea ningoe. Toenanoe na hau na lodoe na Marămba, talănga mbawa na noedita la pinoe oema na; hina ita ja haătoe na na kàwini, ihoe be na nja, papaha na I Oeria ja; na tau angoe na na lo'a mboe pabera na paraing Raba. Na kawini noena laloe manandangoe ja, I Batséba ja na ngara na. Toenanoe na Marămba bana ita ja ka na kawini noena, laloe mangăbang na nja ka. Toenanoe hina pangăndi hoerătoe la I Jo'ab; wăna na hoerătoe: djăka na mbana bau kaka ja, toe ja wa la mangiloe I Oeria kana meti

Toenanoe I Jo'ab bana kikoe nja ka na pareàta na na Marămba,

ndedi nggi mandai na, meti na nja ka I Oeria. Toenanoe I Oeria ba mbăda meti na ka. Tăka I Jo'ab hina pangăndinja hoerătoe na Marămba, na meti ka I Oeria, wăna. Toenanoe ndedi nggi mandai na na lodoe, hiwăna na Marămba: lo'a papiti ja I Batséba, kareànja la oema nggoe lai jehoe. Tăka hina paha ja na kawini noena. Na pawoenda na I Daud noena, mandjala bokoeloe ja la hangga na I Ala.

Batoenakanoe I Ala hina paleàwa ja na nabi Natan, hina lo'a la Marămba Daud, hiwăna: ninja na paraing hau na, la paraingoe noena, da doea da tau mini; na haătoe na woeloe, na haătoe na mila. Na tau mawoeloe noena, laloe dangoe ha da karambo'a na, da ndjara na, da kamămbi na. Tăka na tau mamila noena ndaningoe na, didi ma ki jang ba he'au na na ana kamămbi na; njoena laloe mboeha ma nja na ana kamămbi noena, ba didi ma ki jang. Na ana kamămbi noena, bana ngangoe na ngangoe la tăba lima na, bana oenoeng, na oenoeng la kaba wai pa'oenoe wăna, na mahoeroe la baba na; na ana kamămbi noena, hama toena na ana wiki ma na. Toenanoe na hau na lodoe hina tăka nja arijá na na tau na mawoeloe noena. Tăka na tau mawoeloe noena hina namoe ha da pawoeloe wiki na, hina piti ni ja na ana kamămbi na na tau mamila, hina rori ja hina wŏnja ja na arijá na na matăka nja kawai.

Toenanoe i nabi Natan bana hăla ka papanī, hiwăna nja na Marămba: măla noe na patoe noena bau kaka ja la eti wiki moe, na tăndji? Tăka hina heàma na Marămba bana wăngoe karaoe eti na: na tau na mawoeloe noena, pameti ja bădi, hina hămoe na eti nggoe.

Toenanoe hiwăna I Natan: ha Marămba, njoemoe nā, toe doe moe i doemoe, bau woenda ja na mandjala; măla kau rongoe ja la ngaroe na I Ala: njoengga ma pamarămba kau, njoengga koe hăla papahăla kau la lima na I Saul; ka nggiki na hi toemoenoe, hi piti kanoăma moe nja i Batséba!

Batoenakamoe I Ala hiwăna: napa kakoe patăka nggau nja na handoeka bokoel la oema moe njoemoe.

Toenanoe na Marămba bana rongoe ja ka na papanī na I Ala, noe păda na nja ka năhoe na ndjala na, bana pakakanja. Toenanoe hina pèaka ha da ndjala na, na ringoe langoe la eti na, hiwăna: Ala, namoe ja na ata moe, ba toe i nggoe ka bakoe woenda ja na mandjala: njoengga handjăliroe nggoe nja ka la hangga moe, kau moeloeroe ki nja na ata moe, kau măta ndja da ndjala nggoe njoengga; amboe namoe ni ki ha pa; njoemoe laloe lerangoe ja na eti moe hau panamoeng; kau pajaha pahă-hămoe ndja wa da ndjala na na ata moe; djeà la Njoemoe bakoe pi ma nja i doekoe na ndjala nggoe; tăka da ndjala nggoe hănī djoea ma da la hangga nggoe; la I Ala wiki ma bakoe ndjala! Batoenanoe Ala, wŏngga wa eti tăndji, eti jahang, bidi eti, kakoe oendoeng la ngarăngia na mahămoe.

Tăka hiwăna na nabi Natan: nā I Ala na djăma ndja ka da ndjala moe, ka amboe meti na Marămba; djèpa ba toe ă na noe, na na ndjala na Marămba na kadjări ka na ngara na I Ala; ba toe ă na noe na ana na I Batséba, djăka na dedi ka haromoe, na meti.

Toenanoe bana ndjăpoe ka bana panī, njoena I Natan beli na nja ka la oema na.

Toenanoe bana lăpăhoe ka noena, bana dedi ka na ana na Marămba, hidoe bokoel na nja ka. Batoenakanoe ńa Marămba bana handoeka dănja na ana na, pihoe mboea lodoe na, pihoe mboea roedoe na bana tanggiloeng la tana, bana rotoe wiki na, bana loemoenja na ana na, na hī bana hamajang; kana loeri ki na ana nggoe, wăna be ă.

Toenanoe bana meti ka na ana na, tăka na Marămba hina hadang hina ihoe ja, loendoeng na nja ka na handoeka na; tăka hina tama ja la oema na I Ala, hiwăna bana wotoenja I Ala: ha ndewa nggoe, wotoenja na ngara na I Ala; djăka nggăra na maninja la oenoe eti nggoe, wotoenja I Ala; ha ndewa nggoe, djămăng amboe maroămbanja I Ala bana moeloeroe eti na; njoena na madjămandja da ndjala moe, na mapalănga ndja da pahidoe moe, na mapamandanja na eti moe, djăka na handoeka; bana

moeloeroe nggau eti, bana namoe kau njoemoe. Na tau mboendăba na bana loeri hama toena na roemba be ă; hama toeda da wăla ai la marăda, na ngiloe djăka na roroe ja ka, na mboelang na pangea na, nde papinja djăka nggi ja la pira na. Weling handăka-ndăka na, loepa na toăma nggini nggini ja, I Ala na moeloeroe nja eti mboeloendăba na na tau na mamangădătoe nja Njoena; na namoe ha da ana na, da oemboekoe na na tau, na mandemaroămbang na pandjandjingoe na Njoena, na makikoenja na parèata na Njoena.

Toenanoe bana lăpăhoe ka noena, I Batséba, hina hili pa'ananja haătoe na na anakeàda mini; hida pangara nja I Salomon. Tăka I Ala hina namoe ja na anakeàda noena. Toenanoe hina paleàwa ja I Natan, pahiloe nja na ngara na, wăna, pangaranja Jedidoe, djeà ja: pamboeha ma na nja I Ala.

29. I Absalom.

Toenanoe mboeloendăba da da tau Israël, ndaningoe hama manandangoe na I Absalom, ana na I Daud; na manandangoe ja weli ditang la katikoe na, loepa na tŏama la tăba la wihi na; laloe parăka mini ja lănga tăka. Da tau pakareà na, lima kamboeloe ha, laloe manandangoe ha da kalembi da, da hinggi da, da tera da, bada lakoe la mangiloe.

Njoena I Absalom na hadang ka la mbaroe hina ndŏalăkoe la karaha ngarăngia, la kambata paraing. Toenanoe djăka ningoe ka tau, na malo'a la Marămba, kakoe lo'a papa'ihi ja na poeloenggoe, djăka wăna ka, tăka njoena I Absalom hina pa'aunja na tau noena, hina pa'ăranja: nggi weli ni moe? nggini ja na paraing moe? nggiki na na poeloeng moe? Toenanoe na tau noena hina pa'ihi ja na poeloeng na; tăka njoena I Absalom hiwăna: malăngatăka ja ka i njoena na poeloeng moe, matăndji ja bau pa'ihi ja; djăkau lo'a la Marămba, ndena bihoe ă parongoe kau, ndena hŏata ă ja na poeloeng moe. Măla lăti, djăka njoengga lăti mapa-

reàta la paraing jehoe, kakoe ndoelang lăti doekoe, kakoe patăndji ha da poeloeng mi lăti.

Tăka djăka ningoe ka tau makaroedoek la I Absalom, njoena ndena bihoe, na jăpa be ja na lima na, hina pandŏalăkoe ja, hina poedoekoe ja. Batoenakanoe na hoeri na I Absalom, piti na nja ka na eti tau dangoe.

Toenanoe bana mandai ka năhoe, na hau na lodoe hina kanoăma njoena I Absalom hina lakoe la paraing Hebron; da tau karèa na doea ngahoe ha da padoenda na. Ba ndedi na kanoăma pa, na paleàwa ma ka tau, lo'a patandang hau paraing hau paraingoe tau Israël, kai pamanda-mandandja da tau dangoe, wăna. Napa haromoe doea modoeng mboendăba na na tau, djăka na rongoe ka da ana mongoe, kada heàma, ka wăda: I Absalom Marămba ja ka i, ka kăhang pawăda be ă.

Toenanoe I Absalom bana wăhi ja ka na pareàta ama na, da tau da makikoenja njoena da boăndja-boăndja be ă angoe da. Tăka I Daud bana rongoe ja ka, hiwăna ba handoeka na nja ka na eti na: djăka toema na ka noe, na hămoe ki pa lăti, kata palai ndăba, ka amboe na jăpa ta njoeta; la paraing lai jehoe nde nggiki manggang nda wiki nda.

Toenanoe na Marămba Daud hina wăroenja na paraing Jeroesalem, hina pala ja na lokoe Kidron.

Batoenakanoe bana lakoe na Marămba, halapa da da wihi na ndaningoe be pa, panoewăngoe hī na, mboendăba da da tau da kareà na, da hī ndăba bada lakoe. Malănga tăka ja na lodoe noena I Daud na pădanja handoeka bokoel. Toenanoe ba laloe handoeka ja na eti na na Marămba, tăka na nja ka haătoe na na tau, na mangarang I Simeï, hina tŏalanja na Marămba, hina toekoe wănja watoe. Tăka hi ninja haătoe na na tau la lihi na na Marămba, I Abisaï ja na ngara na; njoena bana rongoe ja ka, laloe karaoe ja ka na eti na, na tiki pakadipoe ja ka ă mang na katikoe na I Simeï. Tăka na Marămba hina pabeàtang: mătang wănanja ka, măta nja ka kadoena, poeloeng na I Ala ma ja kadoena lai njoena.

Toenanoe bana ndjăpoe ka, tăka nja ka na Marămba la kŏatăk

Mahanaïm. Tăka njoena I Absalom, mbăda tăma na ka la paraing Jeroesalem, hina ngea nja la oema na na Marămba.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, hina hili pa'oehinja tau, lo pahimboe ja na Marămba, na ama nggoe, kata hoenggoe ja, wăna. Tăka njoena I Daud hina pawandaloe ndja da tau na, ka parari dăndja da tau na I Absălom, wăna. Tăka njoena ndena kikoeng ă palo'a papararing; didi jang ba wănandja da tau na: kai namoe ja i doena I Absalom, ba bidi mini ă ja pa, ambi pameti doe ja! Batoenakanoe da tau na na Marămba hida pahăndjăloe dăndja da tau na I Absalom, la oămang Epraim; mambana ja bada pahăndjăloeng. Toenanoe da kăkoe ka da tau na I Absalom, hida palai hau iha hau iha da. Njoena I Absalom na palai mboe, bada palai kareàndja da tau na; na kaliti ja na ndjara pakaliti na. Toenanoe bana hamboeroe ha da tau na na Marămba parai na I Absalom, toenanoe na ndjara na pakaliti na hina tama ja la woekoe roemba, la loemboe ai bokoel. Batoenakanoe hina nggăpi ja ai na katikoe na, hina tiwăloeng be ka wiki na la ai, tăka na ndjara na hina palai la loemboe na.

Toenanoe hi ninja haătoe na na tau pinang, bana ita ja ka I Absalom, bana tiwăloeng be ka wiki na la ai, toenanoe hina palai, lo'a papeàka nja I Jo'ab, wăna. Tăka njoena I Jo'ab hiwăna: ka nggiki djăkau ita doe ja, hi ndau pameti ja i, koe wŏnggau woenda moe lăti! Toenanoe hina heàma na tau noena: djèpa ndau wŏngga harata ri malokoe, ndakoe ngalang patoroe mbeni, patoe wănja lima nggoe la ana Marămba; bakoe rongoe wiki nggoe njoengga na Marămba, bawăna nja na tau dangoe. Tăka njoena I Jo'ab hina heàma: njoengga ndakoe bihoe papanī dănggau lai jehoe! Toenanoe hina piti ha, tiloe mboengoe da da nimboe, hi lakoe na nja ka. Toenanoe bana tăka ka la ngea pakandiwăloe na I Absalom, hina koădja ja, na ngăna ja na eti na.

Toenanoe I Daud bana rongoe ja ka, meti na nja ka na ana moe bawăna, laloe handoeka ja na eti na, hī na nja ka dira matiki; hiwăna bana hī: hē ha ai, ha ana nggoe Absalom, na hămoe ki pa lăti, djăka koe meti hiloe kau njoemoe, hē ha ai, ha ana nggoe!

Toenanoe ndedi nggi mandai na, lakoe beli na nja ka na Marămba la paraing Jerusalem, la pangea meàma na. Da makarai ja ka na Marămba, kau beli kau la paraing ba wădanja, da hamboeroe ja na Marămba la padoea ngarăngia, kata kareànja ba wăda. Batoenakanoe da tau Israël hawiang, karaoe be da nja ka da eti da.

30. Na meti ka I Daud.

Toenanoe djèpa ba toe ă na I Absalom ba mbăda meti na ka, ndedi na lănjăp ndăba na tana Israël. Toenanoe hi ninja haätoe na na tau, na ngara na I Seba ja, djeà ja na makaborang, na pakanjawoer njawoeroe ha da tau la hau paraing hau paraing. Hiwăna njoena I Seba: njoeta kanggiki na hita tangara ningoe la I Daud! hau bandjar hau bandjar kana toe ka i doena Marămba wiki na! Batoenakanoe ba laloe dangoe ma ja ka na tau, na makikoe nja I Seba, toenanoe njoena I Jo'ab hina hadang, koe pameti ja njoena I Seba, wăna. Toenanoe hina pameti ja la oema na ba mehang na nja ka. Tăka da tau na hida palai; beli da nja ka la pangea da haätoe haätoe.

Toenanoe na Marămba Daud hiwăna: napa na ana nggoe I Salomon, haromoe kana Marămba hiloe ka njoengga, wăna la hangga tau dangoe; bakoe kaboeboeloe ja njoena I Salomon, kana Marămba tai la malamiri na, wăna.

Toenanoe ba ndedi da dandanja na Marămba Salomon, na tana Kanaän na ngăna ja handoeka bokoeloe.

Toenanoe na pakiri na. Na hau na lodoe njoena na Marămba Daud hina palo'a nja poeloeng la I Jo'ab, kana lo'a padiha ha da tau, djăka pira da la tana Kanaän. Tăka njoena I Jo'ab hina heàma hiwăna: batoenanoe bakoe pakakanja ndena hămoe, djăka ta lo'a padiha tau. Tăka hiwăna na Marămba: lakoe wa njoena, amboe patarang. Toenanoe lakoe na nja ka njoena I Jo'ab. Batoenakanoe na mandai na bana lakoe li hau paraing hau paraing, hiwa mboea woela rihi na; ndaningoe pahili na. Toenanoe I Jo'ab bana hăla

ka padiha ha da tau, hina peàkanja na Marămba, pira pira da da tau; da tau Israël 800,000 ha, tăka da tau Jehoeda 500,000 ha, mboendăba da da tama ndăba palo'a papabera, tau ătăloe djoea ha.

Toenanoe na eti na na Marămba, na kadăndăkoe bana pakakanja năhoe, ndena hămoe ihoe bakoe diha ha da tau. Tăka hiwăna bana hamajanja I Ala: ndjala ma nggoe nja ka bakoe diha ha da tau; djăma ki ndja da ndjala nggoe, eti moe panamoe ka!

Toenanoe I Ala hina paleàwa ja na nabi Nggad: lo'a kau peàkanja na Marămba: njoena I Ala karaoe ma nja na eti na, bau diha ha da tau; tiloe ngea da da poeloeng da pangăndi na I Ala: măla kau pindi ja na hangéa: măla noe, oe mboehang parimbang katiloe mboea ndaung? djăka ndéa i pa noe, kana jauwoeloe kau papa moe tiloe mboea woelang mandai na; djăka ndéa i pa noe, na tăka nggau pahidoe wăngoe katiloe mboea lodoe la parai moe; nggăra na papindi moe?

Tăka hina heàma na Marămba bana katakoe ja na li na na nabi: ba toenanoe kadoena, hămoe ki pa, djăka na pahandoeka ta I Ala; noe ki njoena, amboe na lima nda tau.

Toenanoe njoena I Ala hina papoeroenja na pahidoe wăngoe, na malaloe hanggări na, hida meti laloe dangoe ha da tau, 700,000 ha. Toenanoe na Malaïkat na mangăndi na pahidoe wăngoe noena, hina padjoălanja na lima na la paraing Jeroesalem, tăka hiwăna I Ala: djèka kā kadiroe.

Toenanoe na Marămba Daud na ita ja na Malaïkat la kiri awang, bana ndădikoe la lihi wŏaka bokoel; na wŏaka noena, wŏaka na I Aroena ja. Toenanoe na Marămba hina kē ja na wŏaka noena la I Aroena, tăka hina toe ha da watoe da papatindjang, hina hamajangoe ningoe lai noe.

Na lodoe noena njoena I Ala hina pajilanja na pahidoe wăngoe noena, ndena tama ă pa la paraing Jeroesalem.

Toenanoe na Marămba bana kaka ja năhoe, mareni meti ă ma nggoe nja ka, bawăna, tăka hina pa'oehindja mboendăba da da kapala. Toenanoe hida mai patadaloe ja na Marămba la Jeroesalem. Na lodoe noena na Marămba hina poelinja na parcàta na njoena

la I Salomon, hiwănanja: amboe maroămbanja, amboe mboelanja, kau pawoeloe oema hau, oema na I Ala, oema ngea pahamajangoe.

Toenanoe hina wŏnja ha da banda na, ngara doeka da da manindja la oema na; mboeloendăba da noeda da banda kau woeloe wăndja oema na I Ala, wăna doeka.

Tăka hiwăna na Marămba: batoenakanoe doena lakoe nggoe nja ka la paraing ndăba nda, njoemoe pamăndoenja na eti moe, hama toena na mini dedi kau, kau katoendoenja na ngarăngia na I Ala, kau namoe ha da pareàta na, tăka njoena I Ala na lakoe kareànggau, ndena măta meha nggau!

Toenanoe ndedi nggi mandai na, meti na nja ka na Marămba.; hida taninja la parai na I Daud: na mandai na bana pareàta ha da tau Jehoedi, patoekamboeloe mboea ndaung ha.

31. Maramba Salomon.

Toenanoe bana meti ka na Marămba Daud, tăka njoena I Salomon, hina hiloe ja na ama na, hi pareàta na nja ka mboendăba na na tana Israël.

Toenanoe na Marămba Salomon katoendoe nja na ngarăngia na I Ala, mboendăba na na pareàta na, na kikoe ndăba nja, hama toena na ama na.

Toenanoe na hau na lodoe njoena I Ala na mai patoe nja manggadipang, hiwăna: djăka nggăra na pakarai moe, njoengga koe wŏnggau. Tăka hina heàma njoena I Salomon: Toehan! njoemoe ma doe na mapamarămba ka njoengga, na ata moe jeàna bidi mini pandokoeng, ndedi bakoe măka papareàta ha da tau Israël, ba laloe dangoe ha; batoenanoe wŏngga eti nggoe mapingoe pakananding, kakoe pingoe patăngăroe ja na poeloeng na mabokoel, na makoedoe, kakoe pingoe pakawări ja na makalŏangga, na mandekalŏangga.

Toenanoe I Ala na wŏnja ja ka i njoena hama toena njoena bana karai na Marămba; tăka hiwăna I Ala: batoenanoe bau karai be ja noena noe, ba ndau karai ka pa, na dangoe na ndaunggoe, nde wămoe; pawoeloe wăngoe, nde wămoe; pameti ja na papa

nggoe, nde wămoe; batoenanoe ka doena, koe wŏnggau eti nggăhoe, didi meha kau njoemoe manggăhoe, weli handăka na ndedi ningoe hama moe, tăka la malamiri ndaningoe hili hama moe. Na pandekarai moe, koe wŏ mboe nggau: pawoeloe wăngoe, bokoeloe katikoe poengoe, mbălăroe kambiha, didi kau njoemoe ndaningoe hama moe pa bokoeloe moe, hau tana hau tana, wănggoe noe. Djăkau katoendoe ma nja na ngarăngia na na ama moe, koe wŏnggau ndaung malai.

Toenanae ndedi nggi mandai na na Marămba Salomon, hina palèawa tau la Marămba Hiram: loa pakarai ja kana ndoela ta la ai hangia hangia, ta woeloe wănja oema ngea pahamajangoe, wăna. Batoenakanoe bana patŏama nja ka noena na poeloeng, na tau papalèawa na na Marămba Salomon, tăka njoena na Marămba Hiram bana rongoe ja ka, na kaka ja la eti na, na nggepi. Toenanoe da tau mapingoe papandoi ai, na Marămba Salomon dăngoe na Marămba Hiram da pahama ndja la papoenggoe ai; da dangoe da ai da papoenggoe da.

Toenanoe bana lăpăhoe ka ba pihoe mboea ndaung da, hida pahadanja na oema ngea pahamajangoe, la palendi Moria. Toenanoe bada hăla ka pahadanja tăka na Marămba Salomon hina pa'oehi ndăba ndja da tau Israël mboendăba da. Na lodoe noena da ratoe hida ngăndi ja na păti papandjandjingoe hida toe ja la oema ngea pahamajang. Toenanoe bada hăla ka papatama nja na păti noena, tăka hida loehoe ha da ratoe weli daloeng la koeroeng bokoel, tăka hi poeroe na nja I Ala karèang karoemang, hina pinoe ja na oema ngea pahamajangoe noena. Toenanoe na Marămba Salomon hina panī pahămoe hămoe ndja da tau Israël mboendăba da da manindja lai noe, hiwăna bana woelăkoe ha da lima na la awang bana hamajang: Toehan, Ala tau Israël mboeloendăba da, na awang ndena ngalang pawinggiroe nggau njoemoe, nggăra ki ka na oema na pawoeloe nggoe jeàna! Malănga tăka ja Toehan batoenanoe! Rongoe ja ka i doena na hamajanggoe, măla noe, da mata moe njoemoe, kau panau ja ka oema jèana măngoe roedoeng, măngoe lodoe; da tau Israël, dăngoe da tau hawiang

mboe da mamai pahamajangoe lai jehoe, heàma ja ka i doena na li na.

Toenanoe bada hăla ka pahamajang, toe da nja ka kameti; da kameti wiki na na Marămba 20,000 ngioe da da hapi, 20,000 ngioe da da kamămbi. Na lodoe noena laloe remi ha, 14 mboea lodoe na mandai na bada remi dira matiki. Toenanoe bada hăla ka paremi lakoe da nja ka la oema, bada pakaka ndja da eti da, na nggepi ndăba.

Mboeloendăba da da Marămba hau tana hau tana, didi jang na Marămba Salomon na marihi woeloe na.

Toenanoe bana pareàla pa na Marămba Salomon na lănjăp ndăba, ndaningoe poeloeng maharoeka, la pabera ndéa; batoenakanoe haătoe haătoe mandapoe kandī la oema da, la kabeli da.

Toenanoe na hau na lodoe, nindja da doea da kawini da ngăndi poeloeng la hangga na na Marămba, hiwăda: tăngăroe ja, miri; njoengga dăngoe na kawini jeàna mandapoe la hau na oema; na ana na kawini jeàna na meti la roedoeng bana napoenja. Toenanoe ba mandalora ja hina piti ja na ana nggoe njoengga la karaha nggoe, tăka na ana na njoena na mameti hina băndjăloe ngga njoengga. Toenanoe bakoe pawăla ka la mbaroe kakoe pahoehoe ja na ana nggoe, wănggoe doekoe lăti, tăka hi nde djeà ja i na ana nggoe.

Tăka hiwăna na kawini na haătoe: nde toe ă na noe, ana rara jeàna na maloeri, ana ma nggoe nja doekoe; ana rara na mameti nina, ana ma na nja doena.

Tăka hiwăna na Marămba: piti nda kabeàla hapoengoe. Toenanoe hida ngăndi nja kabeàla na Marămba hida wŏnja, hiwăna na Marămba: kadipoe padoea ja na ana rara nina na maloeri, na hapapa kau wŏnja na kawini na haătoe, na hapapa na kawini jeàna, kai măra hapapa ja.

Tăka hiwăna na kawini na haătoe: toenanoe, djăka wămoe ma doe ka, miri, hămoe ki pa, măta nja ka doena la kawini nina, na ana rara amboe pameti doe ja. Tăka hiwăna na kawini na haătoe: batoenanoe, njoengga ba nde ana pa, hamangoe i doemoe njoemoe ba nde ana moe nja, măla kadipoe padoea ja.

Toenanoe hiwăna na Marămba: toe doena bădi noe, nana na ana rara, wŏnja ji la kawini haätoe noeloa na mandebihoe papameti ja, djeà ma doe ja nina na ina na.

Batoenanoe bana boăta ja noena na poeloeng na Marămba, mboendăba da da tau da wotoenja na Marămba Salomon, bana nggăhoe la paboăta poeloeng makaloētoe.

Toenanoe na Marămba Salomon ba laloe nggăhoe ja, Marămba hau tana hau tana bana rongoe ja, na mai ndăba la Jeroesalem papoeloe dănja, kada ita ja na bokoeloe katikoe poengoe na, na mbălăroe kambiha na, dăngoe na woeloe na. Toenanoe na ngăndi nja banda hangia hangia, ămăhoe rara, ămăhoe bara, bana ngăndi nja nămoe haätoe haätoe.

Toenanoe na Marămba kawini Seba, na maweling la tana Arab, na mai mboe patadaloe ja, kakoe ita ja na Marămba bokoel, wăna be ă. Toenanoe bana beli ka la oema na hiwăna: bakoe wăngoe parongoe ja la tau, ndedi păkoe bakoe monoenja, hīna ka bakoe ita wănggau mata, bakoe rongoe wănggau kahiloe, malănga tăka ja njoena, na tau na mapanī ngga; ndena panī ănga na, na panī hawoetoe ă ngga.

Toenanoe na Marămba Salomon, bana pareàta ha da tau Israël, 40 mboea ndaung na na mandai na.

32. I Rehabeam dangoe I Jerobeam.

Toenanoe bana meti ka na Marămba Salomon, da tau Israël hida pa'oehi la paraing Sikem, kata dandanja na Marămba Rehabeam, wăda, kana hiloe ja na ama na, wăda. Toenanoe njoena I Rehabeam na lakoe mboe lai noe. Batoenakanoe bada pa'oehi ka, hiwăda njoeda la I Rehabeam: na ama moe ămang na toe nggăma pambotoe wăngoe: batoenakanoe năhoe, pahalimoe ki nda, wăma noe, kau kanandi hili weli hili weli ja, wăma nggau na, mboendăba ma jéa, kau tau nggăma, wăma noe.

Toenanoe njoena I Rehabeam hina karai ha da ama bokoeloe da mamatoe'a, tăka hida heàma: madja ka toenanoe, palohanja

ka i doena, pakikoendja ka i doena bada karai i kau. Tăka na Marămba ndena rongoe la tau mamatoea, na mboehang pa parongoe ha la tau bidi mini; hiwănanja la tau dangoe: i ama djăka na pambotoe nggămi ngăndi mi, njoengga koe parihi nggămi papambotoe nggămi; i ama nggoe bana paloe kămi, na wănggămi iwi, njoengga koe wănggămi tamihikoe.

Bana pakakanja na eti na na Marămba, kada mangădătoe, wăna be ă. Tăka hiwăda da tau dangoe, djăka toema doena kanoe, nggăra toeba na, nggăra hi nggoema nja i pa na Marămba jeàna; măla nda wa, ta lakoe la oema nda.

Toenanoe da tau Israèl hida dandanja haătoe na na kapala pabera, na ngara na I Jerobeam ja; didi hang da tau Jehoeda dăngoe da tau Benjamin da makikoenja na pareàta na I Rehabeam.

Toenanoe na Marămba Rehabeam na pa'oehi nja na tau na, kakoe lo'a pabera ha da tau Israël, kada rongoe ja na pareàta nggoe njoengga, wăna be ă. Toenanoe na lodoe noena I Ala hina paleàwa ja na nabi Semaja, kau lo'a la Marămba Rehabeam, kau pa'ihi nja na poeloeng weling lai Njoengga: djămang amboe pabera dăngga angoe moe, ndena nggepi wănja, beli kămi la oema mi haătoe haătoe, ba Njoengga ma doe mapabi wănja na poeloeng mboendăba na.

Batoenakanoe bana pătoe ha ka I Ala, beli da nja ka la oema da haătoe haătoe.

Pakiri na noena hi nindja la tana Kanaăn doea bandjaroe ha na pareàta da. Na hangéa, na pareàta na tau Jehoeda; na mandapoe ja la paraing bokoel la Jeroesalem. Tăka na hangéa, na pareàta na tau Israël, na paraing da, paraing Sikem ja na mandapoe ningoe; toenanoe ndedi nggi mandai na hida leling la paraing Samaria.

Toenanoe I Jerobeam ba Marămba ja ka, hiwăna bana kanandi ja la eti na: da tau dangoe djăka da lo'a pahamajangoe la Jeroesalem, la oema ngea pahamajangoe, da beli ha i la Marămba Rehabeam, Marămba tau Jehoeda. Batoenakanoe hina pandoī ha da kahăla hapi ămăhoe rara, kada hamajangoe ningoe da tau dangoe jeàda, wăna doe. Toenanoe hina băndjăloe ja na he'au la kŏatăk Dan; na

pa'oehi ndăba nja na hoeri marapoe, ka amboe da lakoe da tau dangoe la Jeroesalem, wăna.

Batoenanoe na Marămba Jerobeam na pangga na pareàta na I Ala, djèpa I Ala bana paleàwa ja na ratoe haätoe, lo'a kau pèakanja ba wănanja, amboe na maroămba ngga, ba wăna I Ala, ndena bihoe parongoe, djeà ma ha da pakatikoe na noeda da marapoe.

Djeà batoenanoe doe ka hiwăna I Ala: ba woeloe doe ka marapoe meha moe, hīna doe ka hikoe wăroendja da ihi oema moe! Tăka na ana na I Jerobeam, na hiloe nggoe ba wăna lăti, na wăroenja njoena I Ala. Toena ka i mboendăba na na Marămba na pamalamiri, ndena mandai bana pareàta.

33. I Elia.

Toenanoe hi ninja na Marămba haätoe, Marămba tau Israël ja, I Ahab ja na ngara na, laloe kaborangoe ja; njoena na rihi nja i pa na Marămba hawiang, bana hamajangoe marapoe hawiang hawiang. Na piti mboe kawini Sidon, kawini hindoe ja hina paha ja. Tăka hina woeloe ja na oema marapoe na noena na kawini, la paraing Samaria. Na Marămba kawini noena, na kareà mboe ratoe, 450 da da ratoe na; na ngara na na marapoe noena, I Baäl ja, marapoe tau Sidoni. Tăka da tau Israël da mahamajang la I Ala, njoena na Marămba kawini hina pameti ha hawiang, na wăngga mboe ha hawiang.

Toenanoe na hau na lodoe, na nabi Elia, hina lo'a la Marămba Ahab bana ngăndi nja na poeloeng na I Ala hiwăna: malănga tăka ma ja, I Ala tau Israël, ndena papoeroe na oerang, djăka wănggoe ma ja, ndena oerang lănga tăka, dira na djăka wănggoe njoengga, na njoena na poeroe.

Toenanoe na padening bawăna na nabi Elia; ndedi nggi mandai na, rimbang ma, ba ndena oerang ndokoe. Tăka njoena I Elia hina kawining wiki na la lokoe Krit; na oenoeng wai la lokoe lai noe; na mbaroe, na maling da nggangga da ngăndinja pangana.

Toenanoe mandai-ndai, bana mihi ka na wai lai noe, hina lakoe ja la koătăk Sarfat, bana kikoenja na papanī na I Ala. Toenanoe bana tăka ka la pindoe kŏatăk, hina hamboer ja haätoe na na kawini ndoănang, pa'ohoe na nja ai. Toenanoe I Elia hina karai ja wai dăngoe pangangoe. Tăka hina heàma na kawini: ndjaka ma na nja na pangangoe, didi jang na oeta kangoeta la woeroeng hawoetoe ki na ka, dăngoe na wai loănăhoe la boti hakiri ki na ka, didi doe ha noeda da manindja; napa tai djăka koe kanoăma ha ka noeda, didi ma doe ha, djăka mangangoe ka dăngoe na ana nggoe, djăka ma hăla ha ka, meti ja doena.

Toenanoe hiwăna nja I Elia: amboe mangădătoe, lakoe wa njoena, kau kanoăma pangangoe; kanoăma mangiloe păkoe ngga ka njoengga, kau ngăndi ngga nămoe, kakoe ngangoe; djăkau hăla ka pawŏngga, kau hili kanoăma pangangoe mi njimi; ba I Ala măngoe wăngoe: na oeta kangoeta la woeroeng ndai hăla ă ja, na wai loănăhoe la boti, ndai hăla mboe ja, loepa na toăma bana papoeroe nja na oerang I Ala.

Toenanoe lakoe na nja ka na kawini noena, hama toena bana panī I Elia. Toenanoe bana hăla ka pakanoăma hida ngangoe, njoena I Elia, na kawini noena dăngoe na ana na; hau ndaung na na mandai na bada ngangoe; tăka na oeta kangoeta la woeroeng ndena hăla ja, na wai loănahoe la boti ndena kawawakoe.

Toenanoe na hau na lodoe na ana na na tau kawini noena, na hidoe bokoel, na meti wa ma nja. Tăka hiwăna njoena na kawini: ha, ratoe, bau todoe lai jehoe la oema nggoe njoengga, kakoe pa'itanja ja na poeloeng na I Ala, wămoe ka ihoe, hina meti ma ka na ana nggoe jéa!

Toenanoe I Elia hina piti ja na anakeàda noena la ina na, hina hē ngăndi ja la koeroeng, hina băndjăloe ja la pangea pamahoeroe na; tăka hina jăbăhoeng wiki na la pinoe noena na anakèada na mameti, na pandiloeng ma; hina hamajang la I Ala, kana beli ja na ndewa na na anakeàda noena, wăna. Toenanoe I Ala hina heàma ja na hamajangoe na I Elia, na anakeàda noena hina loeri beli ja. Toenanoe I Elia hina ngăndi beli nja na ina na hina wŏnja

ja; tăka hiwăna noena na kawini: malănga tăka ma ja, ratoe na I Ala kau, na poeloeng na I Ala ningoe la ngaroe moe.

Toenanoe ba tiloe mboea ndaung na, nomoe mboea woela na mandai na, ndena handăkang ndokoe pa'oerang. Tăka hiwănanja I Elia parai na I Ala: lakoe, kau pa'itang wiki moe la Marămba Ahab, ba lănga tăka ja, koe papoeroe nja na oerang.

Toenanoe njoena I Elia, hina lo'a la Marămba Ahab; tăka hiwăna njoena na Marămba: njoemoe ma jéa mapahandoeka ha da tau Israël! Tăka hina heàma I Elia, nde njoengga ki na mapahandoeka ha da tau Israël, njoemoe ma na dăngoe mboendăba moe na ihi oema moe, njoemoe bau wăroenja I Ala, bau hamajangoe ninja na marapoe Baäl.

Toenanoe bawăna ka I Elia, tăka njoena na Marămba Ahab na pa'oehindja da tau Israël mboendăba da, dăngoe da ratoe na I Baäl, la palendi Karmel, na pa'oehi ndăba ndja lai noe. Batoenakanoe bada pa'oehi ndăba ka, tăka hiwăna I Elia: pirang pa hi păndjăng pakahanga ha da eti mi, hi păndjăng pakadoea ngea ndja da eti mi? I Toehan djăka Ala ja, măla kai kikoe ninja njoena; I Baäl djăka Ala ja, hămoe ka i kai kikoe ninja njoena. Batoenakanoe ndeda heàma ndokoe nja. Tăka I Elia hi hili wănandja njoeda: njoengga jéa didi kang, tăka da ratoe na I Baäl 450 ha! Batoenanoe năhoe, ngăndi nda doea ngioe da da ana karambo'a, na he'au wöndja da ratoe na I Baäl kada toe ja la pinoe ai, tăka na he'au wöngga njoengga kakoe toe ja la pinoe ai; njoengga dăngoe njimi ndeta padoekoeloe ndja epi. Njimi dimi kai pa'aunja na marapoe mi Baäl, tăka njoengga kakoe tiki ja na ngara na I Ala; djăka nggamoe ja na maheàma wăngoe epi, djeà ja ka I Ala.

Toenanoe hida heàma da tau dangoe noeda: măla wa njoena! Batoenakanoe da ratoe na I Baäl hida toboenja na ana karambo'a na he'au, da băndjăloe ja la pinoe ai. Toenanoe bada hăla ka patoenja, hida reàndja winggiroenja noena na kameti, ba hori ma na marapoe Baäl, hida wara bada pa'aunja weli mbaroeng loepa na tidoeng na lodoe, hiwăda: ha Baäl, rongoe kăma, heàma ki ka kăma njoema. Toenanoe nde parongoe maheàma. Toenanoe bana

tidoeng ka na lodoe, ba nde nggăra ndokoe parongoe na, tăka njoena I Elia hiwăna bana jiki ha: pawănding ki bai pa'aunja na marapoe mi, napa hi kananding be na nja, napa hi ninja oela na; napa hi ninja palo'a na, napa hi mahoeroe na nja!

Batoenakanoe da ratoe na I Baäl da wara dira matiki, da hoendjoe mboe wiki da, loepa na loehoe na wai ria, kărăng ba ndena heàma ndokoe ka na marapoe nda, wăda. Djèpa batoe ă nanoe nde parongoe makapăkoe.

Toenanoe bana maringoe ka na lodoe, tăka njoena I Elia hina piti ha da watoe, hakamboeloe damboe da, hina woeloe ha pangea pabăndjăloe ja na ana karambo'a.

Tăka hina ăki winggiroe nja loănda la hadidi watoe. Toenanoe bana hăla ja ka, hina toe ha da ai, hina wotoe ja na ana karambo'a, na pahăla patoboeng; tăka hiwăna: boeri nja wai kana mbaha hăla, kana mbinoe na loănda.

Tăka I Elia hina hamajang la I Ala, hiwăna: Ja Toehan, Ala na I Ibrahim, Ala na I Isak, Ala na I Jakoeb, măla wa njoena, kana woewa na lodoe năhoe, ba didi kau njoemoe Ala la padoea tau Israël, ba njoengga jéa na ratoe moe, na mamonoe nggau!

Heàma ka njoengga, Ala! Heàma ka njoengga kada pinja na lodoe nahoe, da tau da madangoe jeàda, ba didi kau njoemoe Ala; măla kau pabelindja da eti da; heama wăngga epi!

Toenanoe ndedi nggi mbădikoe na bana hăla pahamajang, poeroe ma na nja epi weli ditang la awang, na toenoe ndăba ja, da ai dăngoe na kameti, dăngoe na wai, na mihi mboe la loănda. Toenanoe na tau dangoe bana ita ja ka noena, da karoedoek, da toăma la tana da kaba mata da, tăka hiwăda: didi jang njoena I Ala; didi jang njoena I Ala. Toenanoe I Elia hiwăna: jăpa ha da ratoe na I Baäl, pameti pamboeta ma ha.

Toenanoe I Elia na papihoeng bana hamajang, bana karai oerang la Ala; na paleàwa ja na tau na pakăli karèa na: lo'a patăngăroe ja na oerang la toeba tehik. Batoenakanoe bana papihoeng ka hiwăna: koe ita ja na karoemang na mahē weli wāng la tehik, hama tăba lima ă ja mbălăroe na. Tăka hiwăna I Elia bana peàka

nja na Marămba Ahab: parèanggang kau lakoe beli la oema moe, tai na oerang, mbaha doe kau la padoea ngarăngia.

Batoenakanoe ndedi nggi mandai na, timbi ma na nja na karoemang, kapătăng ndăba năhoe, na kabănda oerang ka, hama toena na boeri wai la mbaloe. Tăka hi beli na nja ka na tau dangoe, haätoe haätoe la oema na.

Toenanoe na Marămba kawini Isébel bana rongoe ha noeda da poeloeng pa'ita na na Marămba Ahab, laloe karaoe ja na eti na: pameti ja I Elia, wăna. Batoenakanoe I Elia palai na nja ka la marăda la mamarau; hina ita ja hareti na na pingi ai hina mandapoe lai noe.

Toenanoe ba laloe handoeka ja na eti na, hiwăna bana hamajang: hămoe ki pa djăka koe meti năhoe; na palingoe ki, ba laloe handoeka ka ka jéa. Toenanoe hina tanggiloeng lai noe, hina mahoeroe. Toenanoe ndedi nggi mandai na hina poeroe haätoe na na malaïkăt hina benginja njoena I Elia hiwăna: hadangoe na, kau ngangoe, na ngea palakoe moe na marau i pa. Toenanoe I Elia hina hadang, hina ita ja na wai la katoendoel dăngoe na pangangoe la lihi katikoe na. Tăka hina ngangoe hina oenoeng, bana hăla ka pangangoe da pangangoe noeda, ka laloe ătăloe ja. Toenanoe lakoe na nja ka; bana lakoe patoekamboeloe mboea lodoe na, patoekamboeloe mboea roedoeng na, hina măngoe patăka la palendi Horeb; ngangoe ndena ngangoe, wai ndena oenoeng bana lakoe. Toenanoe bana tăka ka lai noe, hina todoe ja la léang hau.

Toenanoe hina tăka na poeloeng weling la I Ala bawăna: nggăra oela moe lai jehoe, Elia! Tăka hina heàma njoena I Elia: djèa doe ja ka noena na poeloeng na maweling la Njoemoe, djeà doe ja na mapakehang ningoe, tăka mboendăba da da tau Israël hida wăroe be nja na poeloeng la I Njoemoe; da njănggăr mboe ha da ngea pahamajangoe, da marŏamba nja ka na parèata moe, da pameti mboe ha da ratoe moe mboendăba da, didi djoea ki ka ka njoenggang, haätoe tau nggoe, tăka njoeda: pameti mboe ja njoena, wăda ngga!

Tăka hiwăna I Ala: loehoeng kau weli daloeng la léang, kau

ndŏalăk la pinoe palendi; malănga tăka ja, Njoengga kakoe lakoe lăpăhoe nggau la hangga moe. Toenanoe hina loehoe njoena I Elia, hina ndŏalăk la pinoe palendi. Toenanoe tăka na nja ka bai lăpir; bana ndjăpoe ka noena, na oepoeng na tana; bana ndjăpoe ka noena, na loehoe na epi. Tăka njoena I Ala nde ni ă nja noe la oenoe epi, la oenoe oepoeng, la oenoe lăpir.

Toenanoe hina pădănja bana pariripoe na ngiloe, ninja I Ala la oenoe na. Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, I Ala hina paleàwa ja I Elia, hiwăna: kau beli kau, kau lakoe, kau boerinja doepa la katikoe na I Elisa, kana hiloe kau njoemoe haromoe. Tăka hiwăna I Ala: amboe mangădătoe, nde didi kau, nindja pa da pihoe rata da da tau da mandedi hamajang la marapoe Baäl.

Toenanoe I Elia lakoe na nja ka, bana tăka nja ka I Elisa, hina boerinja doepa: kau hiloe ka njoengga haromoe, hiwănanja.

Toenanoe ba ndedi mandai na, I Ala ba laloe karaoe ja na eti na lai Marămba Ahab, batoenakanoe bana lakoe papabera, hina ngăna ja nimboe, hina meti.

Tăka na mahiloe ja njoena, na ana na, na mangarang I Ahasia, toena ka kaborangoe la hangga na I Ala.

Toenanoe na hau na lodoe, ba talănga hidoe na na Marămba Ahasia, hina paleàwa tau: lo pakarai ja na marapoe Baäl, marapoe tau Pilistin, djăka koe hămoe beli ka ka doe, bakoe hidoe jéa!

Toenanoe da tau papaleàwa na na Marămba bada loehoe ka weling la paraing, tăka njoena I Ala hina peàkanja I Elia: lakoe kau hamboeroe ha da tau papaleàwa na I Ahasia, ka wămoendja njoeda: măla noe, ka ndaningoe pa I Ala la padoea tau Israël lai jehoe, hi lo'a pakarai ja na marapoe tau Pilistin? batoenakanoe na pahidoe wăna noe, ndena ngalang pahadang beli na Marămba, na meti wănja, wăna I Ala, ka wămoe ndja.

Toenanoe da tau papaleàwa na na Marămba hida beli ha la paraing, hiwăda bada tăka ka: bama tăka ka la padoea ngarăngia, tăka hima hamboeroe ja na tau pinang, na makalamboeng hinggi manoelang; toenanoe hiwăna nggăma njoema, bana peàka nggăma: I Ala măngoe wăngoe, na Marămba, na meti wănja na pahidoe wăna noe.

Toenanoe bana rongoe ka na Marămba, tăka hiwăna: noena, ba wămi djeà ja na ratoe Elia! Tăka hina paleàwa ja haätoe na na kapala, lima kamboeloe da da tau horodadoe da kareà na: lo'a pajăpa ja I Elia, wăna ndja. Toenanoe lakoe na nja ha na kapala, hiwăna bana ita ja ka I Elia, bana mandapoe la lihi ngarăngia la palendi hau: ha, ratoe na I Ala, poeroe kau, wăna na Marămba, wănggoe nggau.

Tăka hina heàma njoena I Elia hiwăna: njoengga jéa djăka ratoe na I Ala ka, măla wa njoena kana poeroe ja na epi weli ditang la awang, kada kehi ndăba na kapala dăngoe da horodadoe!

Toenanoe ndedi nggi mbădikoe na, bana panī I Elia, poeroe na nja na epi, na pamboeta ma ha da tau noeda.

Toenanoe na Marămba hina hili paleàwa ja haätoe na na kapala, lima kamboeloe da da horodadoe dà kareà na: lo'a kau jăpa ja I Elia, wăna.

Da malamiri toeda ka i bada meti. Toenanoe na Marămba na hili paleàwa ja haätoe na na kapala, lima kamboeloe da da horodadoe da kareà na. Tăka na kapala noena na pingoe papanī; na lakoe toăma ja I Elia hina karoedoek la tana, hiwăna: ratoe na I Ala, namoe ka njoengga, namoe ha da tau nggoe, ba lima kamboeloe da jéa, da pakareà nggoe. Batoenakanoe poeroe na nja ka I Elia hida kareàng la Marămba. Toenanoe bana tăka ka lái noe, hiwăna I Elia: toenanoe na poeloeng na I Ala: bau paleàwa doe ja tau palo'a pakarai ja na marapoe tau Pilistin, hama ndaningoe I Ala la padoea tau Israël, ka karai ni ja, batoenakanoe doena ndau ngalang papoeroe weling la ngea pamahoeroe moe, oe meti wănja haromoe.

Toenanoe na Marămba Ahasia, meti na nja ka, hama toena bawăna I Ala, na deningoe ka.

34. I Elisa.

Toenanoe I Elia, ba mareni meti ă ma na ka, bana mai papiti ja I Toehan, hina lo'a pangădăloe ja I Elisa, kana hiloe ka njoengga,

wăna. Toenanoe na hau na lodoe hida lakoe kareàng angoe da I Elisà. Toenanoe bada tăka ka la lokoe Jarden, njoena I Elia hina ălinja na hinggi na, hina koeloeroenja, na paloe wănja na wai la lokoe. Tăka na wai noena na kawări hapapa hapapa, na mihi la padoea, hida li ningoe bada pala. Toenanoe bada la-lakoe ki ka, noe panī-nī da nja ka, ndedi nggi mbădikoe na, hi djè poeroe be na hama toena na karèta epi dăngoe da ndjara epi. Toenanoe hina kawări haätoe haätoe, tăka njoena I Elia hē na nja ka la awang. Tăka nioena I Elisa hina hiloe ja; na mbiha, hama toena ka i I Elia ămăng, ba tau papaleàwa na I Ala ja.

Toenanoe njoena I Elisa, lakoe na nja ka la Bètèl, ngea na na kahăla hapi, na papandoī na na Marămba Jerobeam. Toenanoe bana tăka ka lai noe, hina hamboeroe ha da anakeàda, da maloehoe weling la paraing; da anakeàda noeda, laloe kadjălikoe ha, da jiki ja I Elisa hiwăda: ha boeloe katikoe, hē kau, ha boeloe katikoe hē kau! Tăka njoena I Elisa hina tăngăroe ha noeda da anakeàda, hina harandja njoeda, na wănja na ngara na I Ala; toenanoe ndedi mbădikoe na, loehoe da nja ka da beroeang doea ngioe da, weli daloeng la oămang hida hira ha da anakeàda noeda, patoekamboeloe madoea ha; da palai hawiang.

Toenanoe I Elisa hina toăma ja la hau paraing, la paraingoe noena ningoe hakola ana ratoe. Toenanoe bana tăka ka lai noe hina mai haätoe na na tau kawini la I Elisa; pakarai ja kana pandoelang, wăna: njoengga jéa na tau angoe nggoe mbăda meti na ka, laloe handoeka nggoe nja năhoe na woeta nggoe. Na mai papiti ha da ana nggoe da madoea, kakoe ata ndja, wăna. Tăka hina heàma I Elisa, hiwăna: măla noe, pira ă năhoe maningoe nggau la oema moe? Toenanoe hina heàma na kawini noena hiwăna: ana nggă nggăra nda ningoe ndokoe, na marăkang maninja, didi jang ba hau boti na na wai loănăhoe.

Tăka hiwăna I Elisa: lo'a karai woeroeng mandaningoe ihi da, la arijá moe, la kalémbi moe; karai padangoe; djăkau ngalang ka, kau ngăndi ha la oema moe, kau toe ha la koeroeng noedaloe; njoemoe kau tama dăngoe da ana moe, kau bitanja na pindoe,

kau piti ja na wai loănăhoe, na maninja la boti, kau boeri ja la woeroeng, kada mbinoe ndăba mboeloendăba da da woeroeng.

Toenanoe na kawini noena, na kikoenja na papanī na I Elisa, hina boeri ja na wai loănăhoe la woeroeng; bada mbinoe ndăba ka da woeroeng, na wai loănăhoe weling la boti, na păndjăng pakaboebăkoe.

Tăka hiwăna I Elisa: lo'a kau dangganja na wai loănăhoe noena, djăkau kē ka ămăhoe, kau wŏnja na woetang, tăka da marihi kau piti ha, kē wăngoe pangangoe mi, kai malandja wăngoe.

Toenanoe hi ninja haätoe na na kapala la Marămba Sjám, I Naäman ja na ngara na, hidoe kila na nja.

Tăka na tau angoe na I Naäman hi ninja haätoe na na ata na, tau kawini Israël ja, pajăpa ja ămang bana pabera.

Toenanoe na hau na lodoe, hiwăna na kawini noena: lăti oemboe, djăkau lo'a la hangga na na ratoe Elisa, la tana ngea paweli nggoe, la tana Kanaän, njoena na pahămoe be doe kau na pahidoe wăngoe na.

Toenanoe ba ndedi mandai na, lakoe na nja ka I Naäman; na ngăndi malandja dangoe, da mambotoe wili da; kakoe ngăndi nja na ratoe, wăna be ă. Toenanoe bana tăka ka I Naäman hina păndjang la pindoe oema na I Elisa. Tăka njoena I Elisa, ba ndedi na poeroe weli la karèta na njoena I Naäman, hina paleàwa ja haätoe na na anakeàda hiwăna: lakoe wa njoena kau ihoe la lokoe Jarden, papihoeng paroenoe, oe hămoe mèamangoe ma, wăna na ratoe, wănggoe nggau!

Tăka njoena I Naäman, laloe karaoe ja na eti na, hiwăna: bakoe pakakanja na eti nggoe, njoena na ratoe, napa kana mai la lihi nggoe ihoe, wănggoe păkoe ă; kana răma ha da pahidoe wănggoe, wănggoe be ă; kana tiki ja na ngara na I Ala, kakoe hămoe, wănggoe be ă lăti, na tau nggoe njoengga; tăka hiwăna noena na ratoe: lo'a pa'ihoe kau la lokoe Jarden; bana kaka, ndaningoe lokoe la tana nggoe njoengga! da dangoe da lokoe! hămoe ki pa da lokoe lai njoengga; da lokoe la tana Kanaän nggăra ki ka! Măla tabeli păkoe!

Toenanoe hiwăna na kareà na: măla noe, oemboe! na ratoe djăka na peàka nggau mambotoe, njoemoe ndau kikoenja? Batoenakanoe doena, ba ndena mbotoe be doe ă, bawăna be nggau noe, lo pa'ihoe la lokoe Jarden, oe hămoe mèamangoe ma, ba wăna be doe nggau, kanggikina njoema ndau bihoe?

Toenanoe hina poeroe ja la lokoe Jarden njoena I Naäman hina ihoe, na papihoeng paroenoe la wai; toenanoe na tăngăroe ja năhoe na ihi na, nda nggara pa maningoe na, hama toena na ihi meàma na. Tăka njoena I Naäman hina beli ja oema na I Elisa; kakoe lo'a pangăndi nja malandja hakoedoe hakoedoe, bakoe hămoe i ka jèa, wăna. Toenanoe bana tăka nja ka hiwăna: ratoe! hīna năhoe hikoe pinja, la panggoeboel awang ndaningoe Ala na, didi jang la padoea tau Israël. Batoenakanoe djăkau mboehang, koe wŏnggau ăna nggăra nggăra, ana manoe, ana tera.

Toenanoe I Elisa hina heàma: wămoe ka ka njoena, ndakoe bihoe pakē ana hau ndoi; beli kau la oema moe.

Toenanoe hi ninja haätoe na na anakeàda la I Elisa, Gehasi ja na ngara na; tăka njoena bana rongoe ja na oemboe na, ba ndena bihoe pakē ha da malandja manandang, hi laloe mangăbang ma na ndja noeda da malandja.

Toenanoe I Naäman bana lakoe ka, ndedi na marau, tăka njoena I Gehasi hina kakikoenja. Toenanoe bana toăma nja ka I Naäman hiwăna: papaleàwa na I Oemboe ka nămoe, hīna kawai da ratoe da mamila da madoea, da mai la oemboe nggoe; toenanoe hina paleàwa ka i oemboe nămoe, karai lai njoemoe ămăhoe dăngoe hinggi, kakoe wŏndja njoeda, wăna. Tăka njoena I Naäman hina wŏnja ămăhoe dăngoe hinggi, hina paleàwa tau da madoea: lo patoe ha noeda da malandja, wăna.

Toenanoe beli na nja ka njoena I Gehasi, hina kawini ndja da malandja noeda. Toenanoe hīna na tăka la oema, hiwăna I Elisa: ka nggi weli ni moe, Gehasi? Tăka hina heàma: nde nggi weli ni ă nggoe! Toenanoe hiwăna I Elisa: koe pinggau njoemoe, I Naäman bana poeroe ja weli ditang la kareàta na bana poeroe toăma kau; măla noe hau pakakanja, na hămoe wa i nja ka noe hau kē ămă-

hoe dăngoe hinggi manandang? Batoenakanoe doena da kila na I Naäman kada karităkoe kau njoemoe, kau meti ngăndi ha!

Toenanoe marau na nja ka I Gehasi la lihi na I Elisa, bana ngăna ja ka kila.

Toenanoe na manggawa na na Marămba Joram, bana pareàta lai noe, da tau Sjam hida mai pabera ha da tau Israël.

Toenanoe da tau Sjam bada panī doeda la oema da, tăka njoena I Elisa na pinja, hina pa'ihi hăla ja la Marămba Joram da pakanandi eti da da papa na.

Batoenakanoe na Marămba Sjam hina paleàwa ha da horodadoe; lo'a pawinggiroenja na paraing Dotan, na pangea na I Elisa kai jăpa ja, wăna. Toenanoe mboeloendăba da da horadadoe bada tăka ka la Dotan, wăngoe mandalora, hida winggiroe nja noena na paraing.

Toenanoe bana pawăla ka la mbaroe, tăka na anakeàda la lihi na I Elisa bana ita ha ka da horodadoe bada winggiroe nja na paraing, na hangătăroe be ka. Toenanoe hiwăna na anakeàda: ka nggiki nda ka năhoe, oemboe, na winggiroe nda ka jeà tau! Tăka hina heàma I Elisa: amboe mangădătoe, na maninja la karaha nda njoeta, na rihi pa padangoe, nggăra dangoe ki ka njoeda!

Toenanoe I Elisa hina hamajang hiwăna: Toeban, paharī ha da mata na jeàna na anakeàda, kana itang doena!

Tăka I Ala hina paharī ha da mata na na anakeàda noena; tăka njoena hina ita ja la pinoe palendi, na mbinoe kareàta epi, ndjara epi, laloe dangoe ma ha, bada winggiroenja noena na paraing.

Toenanoe na papa da: kakoe tama la paraing, wăna lăti, tăka njoena I Ala hina papoki ha da mata na. Toenanoe njoena I Elisa hina loehoe jà weli la paraingoe noena, hina lo patoe ha la paraing Samaria; na tama kareàndja hoedaloe la paraing; tăka njoena I Elisa hina hamajang: paharī ha da mata na, wăna; ita beli da nja ka maharī.

Tăka njoena na Marămba, laloe hămoe ja na eti na, bana ita ha da papa na: pameti ndăba ha lăti, wăna.

Tăka njoena I Elisa: ndea, wăna, kanoăma ndja pangangoe,

wăna. Toenanoe bada hăla ka pangangoe, lakoe beli da nja ka la paraing da njoeda da papa da.

35. I Jonas.

Toenanoe hi ninja haätoe na na ratoe, I Jonas ja na ngara na; tăka njoena I Ala hina paleàwa ja: kau lóa la paraing Niniwe, wănanja, la tana Asoer. Tăka na paraingoe Niniwe, bai paraing bokoeloe ma ja; djăka wăngoe palakoe winggiroenja, tiloe mboea lodoe hi pahamboeroe nja. Da tau lai noe laloe kaborangoe ha lănga tăka.

Toenanoe I Ala bana paleàwa ja I Jonas: kau lo'a la paraing noena, kau peàkanja mboendăba na na tau lai noe: I Ala napa haromoe kakoe njănggăroe ja na parai mi wăna I Ala, wămoe. Tăka njoena I Jonas ndena bihoe pakikoenja na pareàta na I Ala; tăka hina hē la kapal, palai nggoe nja, wăna doeka, la paraing Tarsir hapapa tana, wăna be ă.

Toenanoe bada tăka ka la liboe moeroe, njoena I Ala hina papoeroenja ngiloe bokoel, bai ngaling; na kapal hakoe-koedoe ki ka hi ndena tamboeloe. Toenanoe mboendăba da da tau la kapal, laloe mangădătoe ha; haätoe haätoe ha ka hamamajangoe na marapoe na Da malandja la kapal, da wăroendja la tehikoe, kana halimoe ki na kapal, wăda.

Tăka njoena I Jonas, na tama ma ja ka la kiri kapal, mahoeroe hămoe păkoe ă na nja. Toenanoe na mapareàta kapal hina lo'a lai njoena hina benginja hiwăna: kanggiki na ni, hi mahoeroe păkoe ă moe nja njoemoe! hadang na hī, hamajang lai Ala moe, ka amboe tameti hăla.

Toenanoe hiwăda da tau la kapal bada panī dăngga angoe da: măla kata poei moăwăl, djăka nggiki na hita hoenggoe ja ma handoeka toena jeà.

Toenanoe hida poeai moăwăl, tăka hina kăna ni ja I Jonas. Tăka njoena I Jonas hiwănandja njoeda: piti ka njoengga, kai wăroengga la liboe moeroe, kana păndjăng pangaling, kana păndjăng pangiloe;

njimi hi hoenggoe ja na lăpiroe jeàna, djeà ba ningga njoengga la kapaloe mi!

Tăka da tau noeda ndeda reànggàng kakikoenja na papanī na I Jonas; da boehi dira matiki: kata ngăndi ja la makărăhoe na kapal, wăda. Batoe ă na noe paroekangoe na pabokoel na ngaling; na ngiloe paroekangoe na nja pambangatoe; tăka hida hamajaug hiwăda: Toehan, amboe pahandoeka kăma njoema, amboe pandjala kăma njoema, ba djeà ja na tau, wăroe ngga la tehik, bawăna. Toenanoe hida piti ja njoena I Jonas hida ndoeha ja la liboe moeroe; păndjăngoe na nja ka pangaling, păndjăngoe na nja ka pangiloe.

Toenanoe bada hăla ka pawăroe nja njoena I Jonas la tehikoe ba mbiha ma na nja I Ala, hi nămoenja na ijang bokoel, tăka hina hoăba hina kawăloekoenja Toenanoe I Jonas bana todoe la kamboe ijang, tiloe mboea roedoe, tiloe mboea lodoe na. Tăka hina mandjaréa, namoe ka njoengga, Ala, wăna; tăka na ijang noena hina moeta beli nja la mara.

Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, hina tăka na poeloeng na I Ala la I Jonas, pandoeang wăngoe hiwănanja: lakoe wa na la paraingoe Niniwe, kau peàka ndja njoeda da tau, hama toena ba wănggoe nggau. Toenanoe I Jonas lakoe na nja ka; bana tăka ka la paraingoe Niniwe, hina peàka hăla nja mboeloendăba na na tau na mandădikoe lai noe la paraing, hiwăna: patoekamboeloe mboea lodoe ki ka na mandai na, na njănggăroe ja Ala na paraing.

Toenanoe da tau la paraingoe noena hida mandjaréa, bada rongoe ja ka bana panī I Jonas. Batoenakanoe da pindi ja hau na na lodoe; ndeda ngangoe ndeda oenoeng weli mbaroeng loepa na maling; da kalamboeng hinggi kahira bada handoeka dăndja da ndjala. Tăka na Marămba hina pareàta hiwăna: tau, ndjara, banda mboendăba la oăka la marăda, amboe ngangoe; njimi malangoem Ala, ka wămi paweli eti ma mi, haătoe haătoe ka mandjaréa, ba ndjala ma nda nja; djăka ni doe nja na eti namoe na nda I Ala, ka amboe na njănggăroe ja na paraingoe nda.

Toenanoe I Ala na namoe ja ka i noena na paraing, mboendăba na na ihi na; ndena njănggăroe ja ka.

Tăka njoena I Jonas hi laloe karaoe ja na eti na, hiwăna bana panī: batoe ma ă kanoe, na hămoe ki pa, djăka koe wăngoe pameti. Toenanoe hina loehoe ja weli daloeng la paraing, djăka na njănggăroe ja I Ala, wăna be ă. Toenanoe na hau na roedoeng I Ala hina patoemboe ja hareti na na pingi ai bokoel, la pinoe maoe na I Jonas, kana pamaoenja, wăna. Batoenakanoe I Jonas, laloe hămoe ja na eti na, bana ita ja noena na pingi ai, bana pamaoe hămoe bana tăngăroe ja.

Toenanoe bana pawăla ka la mbaroe I Ala hina poelindja da ana kataroe koedoe hida nganja na roe na na pingi ai noena, meti wăngoe na nja ka noena. Toenanoe bana djangga ka na lodoe, na ngăna ja ka lodoe njoena I Jonas; na mbana nja ka lodoe. Tăka njoena, laloe karaoe ma ja na eti na, kărăng bana mbana ngga lodoe, hiwăna: djăka koemeti na palingoe ki pa.

Toenanoe hiwăna I Ala: ka nòe bana karaoe na eti moe, na hămoe wa i nja? Tăka hina heàma I Jonas: djeà doe ja noe hi, na hămoe ki pa djăka koemeti, wănggoe doe noe hi! Toenanoe hiwănanja I Ala: namoe be ja i na pingi ai na patoemboe la pinoe maoe moe, na pande mangahoe moe, na matoemboe kahau roedoeng ă, na mamboelang kahau lodoe ă! njoengga koe rihi pa panamoe ja na paraing bokoel jeàna; la paraingoe noéna nindja da anakeàda 120,000 da, da mande pinja na lima kawana da, dăngoe na lima kalai da, amboe peàka ha pa da mini, da kawini, da ndjara, da banda la oăka la marăda.

36. Tana pareàta tau Israël.

Toenanoe bana meti ka na Marămba Ahab, tăka hi ninja da Marămba hakamboeloe madoea; da pahiloe hiloeng, bada pareàta ha da tau Israël. Mboendăba da da Marămba Israël, na dangoe da, hakamboeloe hiwa ha. Batoenanoe dangoe da da Marămba nde da paloendoe nja na pareàta da; kăli ningoe tau na mahadang hina

wăhi ja na pareàta na; na pameti ja na Marămba, na jăpa mboe da ihi oema na. Na papa na na mai mboe, na wăhi ja na tana, na njănggăroe ha da paraing. Tăka da ratoe da kăli peàka ndja, ndeda bihoe parongoe, ndeda bihoe pawăroe ndja bada hamajangoe marapoe hangia hangia; paroeka-roekang be da nja patoenja boăndja na pandjala wăngoe,

Toenanoe ba mandai ka năhoe, na Marămba Asoer na wăhi ja na tana Israël, tăka hiwănandja: haätoe haätoe wŏngoe hiloe katikoe, hau ndaung hau ndaung.

Na manggawa na noena, na Marămba Hosea, njoena na mapareàta ha da tau Israël. Toenanoe hau eti ha na marămba Mesir dăngoe na Marămba Hosea: kana pahăla nda, amboe na pareàta ta na Marămba Asoer, wăna njoena. Batoenakanoe na Marămba Asoer, hina hadang makareàng horodadoe; nde oekoe dangoe ma ha; tiloe mboea ndaung na bana dengi ja, bana winggiroe nja na paraing. Toenanoe hina tama la paraing, hina bera ja, na tanjănggăroe hăla ma ja na paraingoe noena. Toenanoe na Marămba Asoer hina palakoe ha da tau Israël la tana Medi, hawiang na pamarau ha la hau paraing hau paraing; ndena dangoe padangoe pa da tau Israël, na mandădikoe la tana Israël.

Toenanoe na Marămba Asoer, hina palakoe ha da tau hindoe la tana Israël, hina pandădikoe ni ha lai noe. Toenanoe da tau Asoer, da tau Babel, da tau hindoe mboendăba da, hida ndădikoe lai noe, ba ndaningoe pa tau da, ba tana djoea ja ka.

Toenanoe da tau hindoe ba hīna pa da ndădikoe lai noe, laloe handoeka ha ba nindja da singa, da mangangoe tau; laloe dangoe ja na tau na mameti.

Toenanoe hiwăda: jeàna hita hoenggoe ja na handoeka toenanoe, ba ndeta pinja pa na hori na na tau Israël, bana hamajang. Batoenakanoe na Marămba Asoer hina paleàwa ja haätoe na na ratoe tau Israël: lakoe kau papeàkandja da tau hindoe, da mandădikoe la tana moe, hiwănanja, kada pinja na hori hamajang.

Batoenakanoe da pakili koroeng da tau hindoe dăngoe da tau Israël la tana lai noe. Na pakiri na ka da tau Samaria.

37. Tana pareàta tau Jehoeda.

Toenanoe na pareàta na tau Israël bana ndjăpoe ka, tăka na pareàta na na tau Jehoeda ninja pa, hangahoe mboea ndaung na mandai na.

Toenanoe da Marămba Jehoeda da pahiloe hiloeng bada pareàta ha; doeakamboeloe ha da Marămba: mboeloendăba da noeda, oemboekoe na ha na Marămba Daoed. Tăka ningoe ma da Marămba makaborang, da mahamajang marapoe hangia hangia; da Marămba da matăndji eti da, da hamajang la I Ala, ndeda dangoe padangoe păkoe; da madoea haătoe ă ha, da makikoenja na pareàta na I Ala. Da Marămba hămoe, didi hang I Josafat, I Jehiskia dăngoe I Josia.

Toenanoe hi ninja haătoe na na Marămba, I Achas ja na ngara na; na woeloe oema marapoe la hau paraing hau paraing; la lihi ngarăngia, na mahangga ningoe la Jeroesalem, na pahadandja pangea pahamajangoe ningoe la marapoe Baäl. Tăka na oema na I Ala la Jeroesalem hina bitandja mboendăba da da pindoe na, hama toe be na ka na oema mandaningoe ihi na.

Toenanoe bana meti ka njoena I Achas, tăka na ana na hina hiloe ja na ama na. I Jehiskia ja na ngara na. Na Marămba noena na boăwa beli ha da pindoe na na oema na I Ala; na wăroe ndăba ndja da marapoe, da pangăndi na ama na la Jeroesalem. Toenanoe hina paleàwa tau, na mangăndi ndja hoerătoe la hau paraing hau paraing: kai beli kămi, kai hamajanja I Ala mi, wănandja bana peàkandja, mai kămi kai remi nja na lodoe Pasa.

Toenanoe na manggawa noena na Marămba Jehiskia bana pareàta ha da tau Jehoeda, tăka na Marămba Salmanesar hida palakoe ha da tau Israël, ba hakamboeloe bandjaroe ha, la tana Asoer. Batoenakanoe dangoe ha da tau Israël da palai ningoe la tana pareàta na Jehoeda lăti, dangoe doe da nja ka bada bŏaharoeng angoe da, njoeda mboeloendăba da da tangara ningoe la Marămba Jehiskia.

Toenanoe ba ndedi mandai na, hina hadang na Marămba Asoer kakoe lo'a pabera ha da tau Jehoeda, wăna.

Toenanoe hina wăhi ndăba da da paraing dăngoe da koătăk mboe; tăka na paraing Jeroesalem hina winggiroenja. Toenanoe I Sanherib Marămba Asoer laloe bokoeloe ja eti na, na padjoeloe wa be ă nja I Ala.

Tăka na Marămba Jehiskia bana rongoe ja na poeloeng na maweling la I Sanherib, laloe handoeka ja na eti na hina hira ja na hinggi padoekoe na, hina tama ja la oema na I Ala, hina hamajang: ndoela kăma njoema hiwăna. Toenanoe ba mandalora ja ka hina poeroe ja haätoe na na malaïkăt, papaleàwa na I Ala, hina pameti ndăba ha da tau Asoer, 180,000 rata ha.

Batoenakanoe da tau Jehoeda bada hadang ka la mbaroe, da ita ha da tau Asoer, bada meti hapăroe. Toenanoe na Marămba Sanherib hina palai beli ja la parai na Niniwe.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na, na Marămba Jehiskia hidoe ma na nja. Toenanoe hina tăka na nabi Jesaja la hangga na na Marămba, hiwăna: pamboeloe nja wa na poeloeng mboendăba moe la oema moe; njoemoe loepang ma bădi, oe meti ba hidoe moe nja. Toenanoe laloe handoeka ja na Marămba hina hī, na hamajang la I Ala, hiwăna: pamarau ki ngga lodoe pameti wăngoe lăti.

Toenanoe na nabi Jesaja ba ndedi na loehoe ja pa weling la oema na na Marămba, tăka ma na nja na poeloeng na maweling la I Ala, wăna nja: beli kau kadiroe, kau peàkanja na Marămba: koe rongoe ja ka bana hamajang; da wai mata na da makambŏetŏekoe, koe ita ha ka; ba toenakanoe koe peàkanja rehi ndaung na: hakamboeloe lima mboea ndaung pa, hina măngoe pameti.

Toenanoe na nabi Jesaja, bana ngăndi ja ka na poeloeng noena la hangga na na Marămba, tăka njoena na Marămba bana rongoe ja ka, laloe hămoe ja na eti na.

Toenanoe na nabi Jesaja hina lo'a papiti wŏa ara, kau toenja na manggări moe, kau hămoe, wăna. Toenanoe bana lăpăhoe ka tiloe mboea lodoe, lănga ma na nja ka na manggări na; ba toenakanoe

na Marămba na tama ja la oema na I Ala, hina hamajang ba laloe hămoe ja na eti na.

Toenanoe bana meti ka na Marămba Jehiskia, tăka hi ninja na ana na, I Manase ja na ngara na, hina hiloe ja na ama na bana pareàta.

Njoena I Manase lima kamboeloe ndaung na bana pareàta ha da tau Jehoeda. Toenanoe ndena kakikoenja na hoeri na na ama na; njoena na pawoenanja na tau dangoe la pahamajang marapoe; na hoeri na njoena laloe kaborangoe ja. Toenanoe na Marămba Manase bana kaweàda ka, njoena I Ala hina poelinja la papa na, hida jăpa ja, hida ngăndi ja la paraing Babel, hida tama ja la oema kapătang. Toenanoe na Marămba ba ninja la oema kapătang, hina mandjaréa, na beli ja la I Ala na eti na. Tăka I Ala bana rongoe ja bana hamajang I Manase, malangoem bawăna, hina hili pabeli nja la ngea pareàta na. Toenanoe I Manase bana tama beli ja ka la paraing Jeroesalem, hina piti ha da marapoe mboendăba da, hina wăroendja.

Toenanoe bana meti ka na Marămba Manase, tăka na ana na, I Amon ja na ngara na, na hiloe ja na ama na. Tăka njoena na Marămba Amon, laloe makaborang lănga tăka ja, ndena bihoe pamandjaréa, hama toena na ama na. Batoenanoe ndena mandai ndokoe bana pareàta. Toenanoe ba dămboe ndaung na ka, mboendăba da da kapala na, hida pahadang, hida pameti ja njoena na Marămba la oema wiki na.

Toenanoe hi ninja na ana na, I Josia ja na ngara na, waloe mboea ndaung ă na pa bana hiloe ja na ama na. Tăka njoena I Josia laloe matăndji eti na, na kikoenja I Ala, hama toena na Marămba Daud, na bokoe na.

Toenanoe njoena I Josia ba doeakamboeloe mboea ndaung na ka, hina piti ndăba ha da marapoe la Jeroesalem, hina wăroendja la hambeli pindoe; tăka na oema na I Ala, na mamboăwa, hina pahămoe beli ja.

Toenanoe bada pahămoe ja na oema na I Ala, tăka njoena na ratoe bokoel, I Hilkia ja na ngara na, hina hoenggoe ja na hoerătoe

pareàta, na mamboelang ba ninja pa na Marămba Manase. Toenanoe hina badja ja na hoerătoe noena la hangga na na Marămba. Tăka na Marămba bana rongoe ja ka na hoerătoe noena, bawăna na hoerătoe: karaoe ma na nja na eti na I Ala la tau mboeloendăba da, bada maroămba nja na pareàta na I Ala, batoenakanoe na beli ja ka na eti na, hina hira ja na hinggi na. Toenanoe hi ninja haătoe na na nabi kawini, I Hoelda ja na ngara na; tăka njoena hina ngăndi ja na poeloeng maweling la I Ala, la hangga na na Marămba noena, hiwăna: bana beli doe ja ka na eti moe, bau rongoe doe ja ka na hoerătoe pareàta na I Ala, djeà ja batoenanoe doe, djăkau meti, kau poeroe ja la reti moe, hămoe ma na nja ka na pareàta moe, da mata moe ndeda ita ja pa na handoeka bokoel, na matăka teàngoe la malamiri, bakoe reànda ja na paraingoe jeàna.

Toenanoe na Marămba Josia na pamarăna ja papalănjăpoe nja na hoeri na na tau Israël, bana kikoenja hama toena bawăna I Moesa ămăng. Toenanoe hina paoehi ndăba nja na tau madangoe la paraing Jeroesalem, hiwănanja I Hilkia parai na Marămba: kau badja ja na hoerătoe jeàna, na pabidi hoenggoe, la hangga na na tau mboeloendăba na, kana rongoe ja, djăka nggiki na wăna. Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, hiwăna bana peakandja mboeloendăba da da tau: paweli eti ma mi kai kikoenja na pareàta na I Ala? Tăka mboendăba da da tau bada heàma, ma djea ndăba ja. Toenanoe na Marămba na njănggăroe ndăba ha da oema marapoe la Jeroesalem, nggi nggini ha da pangea da, na njănggăr mboe na kahala hapi ămăhoe rara, na papandoī na na Marămba Jeroboeam, hida toenoe ja na kahala hapi; da toenoe pa angoe mboe ndja da ri da da ratoe, da pa'ăling weling la reti la libi na noena.

Toenanoe bana meti ka na Marămba Josia, tăka hi nindja da ana na, madoea haătoe da, tăka hi ninja na oemboekoe na; toenanoe hida pahiloeng pahiloeng bada pareàta ha da tau Jehoeda la Jeroesalem. Toenanoe noeda da Marămba, ba patoe da, ndaningoe haătoe mamaloendoeng, ndeda mandai bada pareàta.

38. Na ndjapoe ka na pareàta na tau Jehoeda.

Toenanoe handăka na, da mapapeàka ja na poeloeng na maweling la I Ala, djeà ha da nabi, da matanggoe lakoe ngăndi ja. Na poeloeng na pangăndi da da nabi, dangoe ma ja bada toelihoe la hoerătoe bokoel. Da nabi noeda, I Ala na mapaleàwa ha, kada papeàka ndja na pamboeha na I Ala la tau dangoe, kada panamoendja ja na pareàta na I Ala; kana tanda ja I Ala parai na ka tau dangoe, ka ămboe na handoeka.

Toenanoe I Ala bana paleàwa ha da nabi, da lakoe ngăndi ja na poeloeng la tana papareàta na Israël, la tana papareàta na Jehoeda, dăngoe la Jeroesalem. Toenanoe hi nindja da nabi da maweling la mabokoel, nindja da nabi da maweling la makoedoe. Hama toeda I Jesaja dăngoe I Safanja, kalembi Marămba ha: tăka I Jeremia dăngoe I Esekiel, ana ratoe ha. Tăka njoena I Elia, I Elisa, I Joenoes dăngoe I Mika, nabi koedoe ă ha; na nabi Amos, tau mapawang kamămbi ă ja, tau mamila ă ja.

Toenanoe na nabi Jeremia bana ngăndi ja na poeloeng la Jeroesalem hiwăna: napa na tăka nggămoe papa moe, na bera ja na paraing!

Tăka hiwăna: djèpa ba toe ă na, djăka da beli ha da eti mi, kai mandjarea, na handoeka bokoel, bawănggoe nggămi, ndena loendoeng lai njimi. Doeakamboeloe matiloe ndaung na na mandai na bana papeàka ndja, bana panamoe ndja ja na poeloeng; tăka njoeda ndeda bihoe parongoe, ndeda bihoe pamandjarea.

Batoenakanoe hina hili tăka na poeloeng na maweling la I Ala, na peàkanja na nabi, hiwăna: na handoeka bokoel, loepang ma bădi na tăka loendoeng; nămoe nja na papa moe, na wăroenja mboeloendăba na na pareàta Jehoeda la paraing Babel; na mandai na 70 mboea ndaung na, hina măngoe papabeli ndja la paraing Jeroesalem.

Toenanoe na hau na lodoe, hiwăna na nabi Jeremia bana peàka li pangerang: njoengga hikoe lo'a la oema tau, na mapingoe pipi woeroeng; toenanoe bakoe tăka ka lai noe hikoe ita ja bana pipi

woeroeng; na tana noena ba hakawoenggiloe na la lima na, bana pipi ja na woeroeng, na mătoendăba woeroeng hangia hangia; woeroeng manandang, woeroeng ănga, woeroeng bokoel, woeroeng koedoe. Toenanoe bakoe ita ja ka noena, tăka hiwăna I Ala: njoengga hama na ka doei doekoe na papinggoe njoengga; hama toena na tau nina na mapipi woeroeng, toe doe nggoe nggămi njimi mboeloendăba mi, ha tau Jehoeda.

Hama toena na tana bana lămbi, la lima na tau na mapipi woeroeng, njimi toe mi kai la lima nggoe njoengga.

Toenanoe na hau na lodoe, na nabi Jeremia hina kē ja hau na na kadihi; tăka hina pa'oehi ndja da tau da mabokoel dăngoe da ratoe mboeloendăba da. Toenanoe bada mătoe ndăba ha, tăka njoena I Jeremia hina piti ja na kadihi noena hina bera ja la hangga da da tau dangoe hiwăna: toenanoe na poeloe na I Ala, na mapareàta hau tana hau tana; toena ka i bakoe bera ja na bandjaroe jeàna dăngoe na paraing; hama toena na woeroeng bana bera ja tau, ndena ngalang papadoemboekoe beling; mboeloendăba da da oema la Jeroesalem, da oema Marămba, koenjănggar hapăroe ha, kiring bada hamajang marapoe hangia hangia.

Toenanoe ba ndedi mandai na, hina hadang I Neboekadnesar. Toenanoe na Marămba Neboekadnesar hina japa ja na Marămba Jo'akim hina ngăndi ja la Babel; da tau da mapangarang, ba 10,000 da, na jăpa mboe ha hina palakoe ha la Babel; da tau da mapandoī ai, da mapandoī băhi, na jăpa mboe ha, hina ngăndi ndăba ha. Toenanoe na Marămba Neboekadnesar hina pamarămba ja na ana na I Josia, I Zedekia ja na ngara na, kana hiloe ja na Marămba Joakim, wăna.

Toenanoe na Marămba Zedekia, ba ndedi na mandai bana Marămba, tăka hina wănda ja na Marămba Mesir: măla kata angoe hadang, kata lo'a pabera la Marămba Neboekadnesar. Batoenakanoe na Marămba Neboekadnesar, bana rongoe ja ka noena, tăka hina reàngga hadang, na mai pawinggiroe nja na paraing Jeroesalem.

Toenanoe hina pătoe ha da tau Jehoeda la paraing Je.oesalem, dămboe ndaung na na mandai na. Toenanoe mboendăba da da

tau, laloe mahandoeka ha, bana winggiroe ndja papa da; laloe rimbangoe ha; hawiang da tau kawini da hoendjoe ma ha da ana wiki da hida roepoe ha hida ngandja, ba rimbang da nja ka: Toenanoe mandai-ndai na papa da hida tama la paraing. Tăka na Marămba Zedekia hina palai; na keha nja papa na, loepa na toăma nja hida jăpa ja hida roeki ha da wŏa mata na, hida kareànja la paraing Babel.

Noena na dening, bawăna na nabi Jeheskiel: haromoe na Marămba Zedekia na jăpa ja papa na hina ngăndi ja la paraing Babel, bana tăka lai noe loepa na meti, ndena hili ita ja pa na paraingoe noena.

Toenanoe ba ndedi da roeki ka da wŏa mata na, na ita ha pa da ana na bana pameti ha papa da bada katikoe ha.

Toenanoe da tau Babel hida njănggăroe ha mboeloendăba da da oema la paraing Jeroesalem; bada hăla ka panjănggăroe ha hida toenoe ha; da moetoeng ndăba, ndaningoe kanănda da.

Tăka na oema hamajang da ihi na, da mbotoe wili na, hida piti ha hida ngăndi ha la paraing Babel, hida patama ndja la oema marapoe da. Mboeloendăba da da tau Jehoeda, na palakoe ndăba ha la paraing Babel njoena I Neboekadnesar. Didi ă ha hawiang da tau mapangarang dăngoe da tau mamila da pamăta na la Jeroesalem.

Toenanoe hina palelindja da tau Jehoeda, la hau paraing hau paraing bana wăroendja; da tanjalang hama toeda da wala witoe bada hawoeroeng lai noe lai noe.

Toenanoe hi ninja haătoe na na ama bokoel, na pamăta na I Neboekadnesar; I Gedalia ja na ngara na; hina pamarămba ja njoena I Gedalia. Tăka ba ndedi mandai na I Gedalia bana pareàta, hi nindja da tau Jehoeda, ndeda angoe eti nja njoena, hida pameti ja njoena I Gedalia.

Tăka na nabi Jeremia hina măta be nja na Marămba bana ndădikoe la tana Jehoeda.

39. I Daniel.

Toenanoe da tau Jehoedi bada ngeangoe la paraing Babel, laloe handoeka ha da eti da, bada marau nja na tana da, na parai da dăngoe na oema ngea pahamajangoe da; kărăng hana pareàta kăma na Marămba hindoe, wăda. Njoeda nde toe păkoe da, hama toeda da ata, nindja da angoe da bana wŏndja pareàta njoena na Marămba Babel.

Toenana hi ninja da bidi mini da pakaboeboeloe na njoena na Marămba, da ngeangoe la oema wiki na na Marămba hina papeàkandja, mătoe papi-pi da. La padoea da njoeda nindja I Daniel, I Sadrak, I Mesak, I Obed Nego; la malamiri da ngalang ka papareàta hama toena na tau bokoel, na mapareàta ndăba ja na tau lai noe. Toenanoe ha talănga pareàta da, na hămoe ndăba la angoe da pa tau Jehoedi. Njoeda da papeàka mboe ndja da tau hindoe na pareàta na I Ala. Tăka njoeda da hoenggoe mboe ja na pahandoeka wăngoe.

Toenanoe I Daniel dăngoe da angoe na, ha nindja pa la oema na na Marămba, njoena na Marămba na wŏndja pangangoe; tăka njoeda ndeda bihoe pangangoe da panga na na Marămba; wăda njoeda: nda oekoe ma njoema pangangoe da pangangoe tau hindoe. Toenanoe njoeda hida karai ja na kapala na matanggoe wongoe pangangoe, hiwăda: na pakarai ma njoema, wonggăma rī, na matoemhoe năhoe la wŏaka, la marăda, dăngoe wai ă, kau wŏnggăma, kama oenoeng.

Toenanoe na kapala la oema Marămba, na pakarai da njoeda hina kikoeng. Tăka la malamiri na, njoeda da rihi pa pakambomboe, da tau da mangangoe na pangangoe na na Marămba, nde toe păkoe da njoeda.

Toenanoe bana toăma ja ka na rehi, tăka hina kareàndja mboendăba da da bidi mini noeda la hangga na na Marămba; hina tăngăroe ha. Toenanoe na Marămba bana karai-rai ha, ndaningoe hama da I Daniel dăngoe da angoe na bada heàma; njoeda da rihi papingoe bada nggăhoe ma.

Toenanoe na hau na lodoe na Marămba Neboekadnesar hina pa'oehi ndja da ămăhoe rara, da pawăhi na lai noe lai noe bana lo'a papabera. Toenanoe hina woeloe ja kahăla tau, na djangga na nomoe kamboeloe karŏaka lima ja. Toenanoe bana hăla ja ka hina pa'oehi ndăba nja na tau la paraing; kada hamajanja na kahăla tau, wăna. Tăka hina paleàwa tau; peàkanja na tau dangoe: toenanoe na pareàta na na Marămba: ha njimi mboeloendăba mi hau bandjar hau bandjar, rongoe pahămoe! djăkai rongoe ja, djăka da lingoe da ana mongoe, mamătoe na malingoe, kai patika, kai karoedoek la hangga na na kahăla tau ămăhoe, na pawoeloe nggoe njoengga; djăka nggamoe na mande kikoeng na pareàta nggoe njoengga, toenoe ja la epi, wăna na Marămba, kai wămi nja na tau dangoe.

Toenanoe I Sadrak, I Mesak, I Obed Nego, da lo'a ha i njoena ba la oema Marămba ha; da eti da njoeda da kananding: ndema bihoe pahamajang la kahăla tau ămăhoe, wăda.

Toenanoe mboeloendăba da da tau da mabokoel, da makoedoe da hamajang bada karoedoek la hangga na na kahăla tau ămăhoe noena; tăka njoeda ndeda bihoe, ndjăpa be ă bada ndŏalăkoe.

Toenanoe hida peàkanja na Marămba; tăka na Marămba: kareà ndja nămoe, wăna. Toenanoe hina karai ha na Marămba: ka nggiki na hi ndai bihoe pahamajang la kahăla tau na pawoeloe nggoe! năhoe măta kakoe tăngăroe kămi, djăka nggi Ala ja na mapahăla kămi njimi weling la lima nggoe njoengga.

Toenanoe hida heàma da madoea haătoe da noeda: I Ala ma njoema na pahamaja ma, njoena na ma mbiha, na ngalang papahăla kăma weli la epi na madoeroe nina; djèpa I Ala ka ndena bihoe ă papahăla kăma, nde ndokoe ka ka doena, ndema bihoe pahamajang la kahăla tau na pawoeloe moe njoemoe.

Toenanoe na Marămba bana rongoe ha ka bada panī toedanoe, na kaba mata na, hau i ja ka ba laloe karaoe ja na eti na, tăka hiwăna: papapihoe nja papambana ja na epi kana doeroe hămoe.

Toenanoe bana mbana ka na epi, na hondoe măngoe paki da; bana hăla ka pahondoe ha, hida ndoeha ha la epi. Toenanoe ba laloe mbana ma ja, da tau da madandandja I Sadrak, I Mesak,

I Obed nego, kada ndoeha ha la epi bawăda, da meti meàmang da tau noeda.

Toenanoe da tau madoea haätoe da noeda, bada tama ka la epi, tăka njoena na Marămba na hangătăroe bana ita ha njoeda, palo'angga maing păkoe ă da nja la padoea epi; da tawăkăhoe be ă da likoe pahondoe wăndja. Tăka hina ita mboe ja haätoe na na angoe da, hama toena na tau awang.

Toenanoe na Marămba hina ndăhăroeng la pindoe epi, hina pa'au ndja, hiwăna: ha Sadrak, ha Mesak, ha Obed nego, njimi tau na I Ala kămi! loehoe kămi nămoe, mai kămi! Toenanoe loehoe da nja ka da tau madoea haätoe noeda. Toenanoe na Marămba hina tăngăroe ha da paki da ndeda moetoeng, da roe loenggi da ndeda moetoeng; nde nggăra ehi ndokoe da, wau epi ndé mboe. Toenanoe hiwăna na Marămba: wotoenja na ngara na I Ala, na mapaleàwa ka na malaikătoe na; na ndoela ha da tau da mamonoeng lai Njoena. Tăka hiwăna na Marămba bana pareàta: djăka nggamoe ja na mapadjoeloe wănja na ngara na I Ala da I Sadrak, I Mesak, I Obed nego, loepang ma bădi koe pameti ja.

Toenanoe na Marămba hina wŏndja poeloeng pareàta, bokoeloe da nja ka, pareàta ndăba da nja ka na tau la paraing Babel.

Toenanoe I Daniel na bokoeloe ja la hangga na na Marămba Neboekadnesar, dăngoe la hangga na na Marămba Belsasar, na mahiloe ja ka njoena.

Toenanoe na Marămba Darioes, na Marămba la malamiri hina wŏnja ja I Daniel hange'a na pareàta na, na maweling la tiloe ngea pareàta. Toenanoe na Marămba hina ndoălăk hina tăngăroe ja bana poelinja ja ka na pareàta la I Daniel, bana kanandinja na eti na: kakoe wŏ ndăba nja ha I Daniel mboeloendăba da da pareàta nggoe njoengga, wăna. Kiring na noena mboeloendăba da da mabokoel mabokoel da karaoe da eti da, hida himboe himboe nja oekoe kana ndjala ăroe I Daniel, wăda. Batoenanoe ndeda ita nja ndjala na I Daniel, ha tau matăndji eti na nja bana pareàta.

Toenanoe njoeda da mabokoel hida kahili: kata pandjala ja njoena I Daniel, wăda. Toenanoe hida pamanda-maudanja na Marămba

kana peàkandja mboeloendăba da da tau la hau paraing hau paraing, hiwăda: djăka nggamoe ja, ba tiloe kamboeloe mboea lodoe mandai na, na mahamajang la marapoe dăngoe la tau, dira na bana hamajang la Marămba Darioes, kau poeha ja la leàngoe singa. Toenanoe na Marămba hina kikoendja da papanī da njoeda da tau mabokoel; tăka hina pareàta hama toena kawai na papeàka da.

Batoenakanoe njoena I Daniel nde bihoe papăndjang pahamajang la I Ala; na ndămang ma doena, hau lodoe hau lodoe na pandiloeng bana hamajang la I Ala.

Na ngea pahamajangoe na la oema wiki na, na pindoe na na măta be nja na mbŏawa. Toenanoe da tau mabokoel hida lo'a patăngăroe ja bana hamajang la I Ala; bada pinja ka da papa na ba ndena kikoenja na pareàta na na Marămba, tăka hida pareà-nggang papeàka nja na Marămba.

Tăka njoena na Marămba Darioes, hi laloe handoeka ja na eti na bana rongoe ja ka na poeloeng noena; bana namoe ja I Daniel: kakoe ndoela ja lăti, wăna be ă lăti, bana pakakanja na eti na.

Tăka da tau mabokoel mabokoel hiwăda: loepang ma bădi I Daniel, pameti ja bădi. Toenanoe hida ndoeha ja njoena I Daniel la leàngoe singa. Tăka na watoe bokoel na bita na na leàngoe noena, hida toe ja la ngaroe pindoe hida toelihoe ja na ngara na na Marămba Darioes; bada hăla ja ka, beli na nja ka na Marămba la oema na. Toenanoe na Marămba ndena mahoeroe ndokoe; hada roedoeng hina lo'a la leàngoe da da singa; bana tăka ka lai noe, hina dandanja na watoe pindoe hina pa'aunja I Daniel hiwăna: ha Daniel, oe loeri be pa heàna? I Ala na ngalang papahăla kau heàna? Tăka hina heàma I Daniel: Marămba! I Ala mbăda paleàwa na ka haătoe na na malaïkătoe na, na woenggoendja da ngaroe singa! Toenanoe laloe hămoe ja na eti na na Marămba bana rongoe ja I Daniel, bana panī noedaloe la leàngoe. Toenanoe hina paleàwa tau, jila beli ja I Daniel weli daloeng la leàngoe, wăna. Tăka da tau da makaraoe nja eti I Daniel: lo'a kai jăpa ha, kai ndoeha ha la leàngoe singa, wăna na Marămba. Toenanoe hida jăpa ha hida ndoeha ha la leàngoe, ba ndedi da toăma la tana

noedaloe la leàngoe noena, hi jăpa ma da ndja da singa, hida hi-hira ha.

Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, na Marămba hina paleàwa ja I Daniel pangăndi hoerătoe la hau paraing hau paraing, hiwăna bana pareàta: njoengga jéa bakoe pareàta; njimi mboeloendăba mi kai mangădătoe nja I Ala na I Daniel; njoena Ala maloeri ja, na matŏama nggi nggini ja; njoena na ndoela ha da tau da mamonoenja njoena; njoena na toe ja tanda na pahangătăroe wăngoe la awang la tana.

40. Da hili woeloe ja na paraing Jeroesalem.

Toenanoe da tau Jehoedi, ba 70 mboea ndaung da ka la paraing Babel, tăka hi ninja haătoe na na Marămba Parsi, I Kores ja na ngara na, na mapareàta la tana Asoer, la tana Medi, la paraing Babel.

Toenanoe na ndaung noena ba hīna na pareàta lai noe, hina peàkandja da tau Jehoedi, mboeloendăba da la hau paraing hau paraing: i ngalang pabeli kămi la tana mi la parai mi, wăna.

Toenanoe bana pareàta na Marămba Kores hiwăna: I Ala la awang, na mawăna ngga: woeloe ja na oema ngea pahamajanggoe la paraing Jeroesalem! Batoenakanoe djăka nggamoe ja na mabeli ja la tana na, la parai na, njoena I Ala na makareà nggămi; djăka nggamoe ja na mamboehang palakoe, măta nja kana lakoe.

Toenanoe na Marămba Kores, na piti mboe ha da ihi na na oema ngea pahamajangoe, hina pabeli ndja; ămăhoe rara, ămăhoe bara, na pawăhi na na Marămba Nehoekadnesar ămang bana bera paraing Jeroesalem, na pabeli ndăba ndja.

Toenanoe da tau Jehoedi bada namoe namoe ja na tana da, na parai da, kanŏa-noăma ma da nja; laloe hămoe ha da eti da, ba beli ma nja ka, wăda. Tăka hawiang da tau Jehoedi, da mandădikoe la paraing Babel, mbăda pa'oema ma da ka. Toenanoe da mabeli ha la parai da, 42,000 da, tau da mapa'oema djoea ă.

Toenanoe na kapala da, na makareàndja, I Seroebabel ja na

ngara na, oembockoe na na Marămba Daud ămang; tăka hi ni mboe nja na ratoe Josoea, na makareàndja.

Batoenakanoe bada tăka ka la paraing Jeroesalem, pakiri ma da nja pawoeloe ja na oema ngea pahamajangoe da. Toenanoe bada răma ja na oema ngea pahamajangoe, da wotoenja I Ala, nde oekoe remi ma ha. Toenanoe bada hăla ja ka na oema noena, laloe hămoe ha da eti da; tăka da makaweàda bada pi ki nja njoeda ămang, na oema ngea pahamajangoe woengang, hida hī, da kaladăk dira matiki, ba ndea hama manandangoe na.

Toenanoe da tau Samaria, da mboehang mboe pawoeloe dăndja da tau Jehoedi, na oema ngea pahamajangoe. Tăka da tau Jehoedi ndeda pamădjang. Kiring noena da tau Samaria, hida hadang hida njănggăroe ja na parăma noena; hida lo'a papeàka roenda ha da tau Jehoedi la Marămba Parsi.

Tăka na Marămba bana rongoe ha ka, hiwăna bana pareàta: djè ka nja wa na oema parăma ja. Toenanoe laloe handoeka ha da eti da da tau Jehoedi.

Na manggawa na noena, talănga nindja da nabi da doea, I Hadjai na haătoe, I Zakaria na haătoe.

Da tau madoea noeda hida pamanda-manda ndja da tau Jehoedi. Toenanoe hida hămoe ki da eti da da tau Jehoedi bada rongoe: loepang ma bădi kata hăla ja na oema ngea pahamajangoe, bawăda da nabi noeda.

Toenanoe hida răma pangalangoe noena na oema, loepa da hăla ma ja. Toenanoe bada hăla ja ka na oema noena, tăka hida pahămoe ja na paraing Jeroesalem.

Tăka njoeda da tau Samaria hida hili mai, kata njănggăroe ja na paraing Jeroesalem, wăda ka. Kiring noena da tau Jehoedi, hawiang da răma hawiang da manggang. Ni mboe ndja da tau, na lima kawana na na răma, na lima kalai na na jăpa madăka.

Toenanoe ba talănga răma da na parăma da, hi ninja na Marămba Artasasta, na mahiloe ja na Marămba Kores. Toenanoe bana Marămba ka njoena I Artasasta, tăka hi ninja la tana Parsi haătoe

na na tau Jehoedi, I Esra ja na ngara na; na Marămba noena hina poelinja; beli kau wa la tana moe la parai moe, hiwănanja.

Toenanoe njoena I Esra hina kanŏama; tăka hi nindja da ratoe dăngoe da tau Lewi, da kareànja njoena. Toenanoe na Marămba hina wŏngoe ha da ihi na oema nge'a pabamajang, da pandedi wŏ hăla na na Marămba Kores.

Njoena I Esra, tau mapingoe ja, na nggăhoe la hoerătoe, tau tăndji eti ja. Toenanoe bana tăka ka la paraing Jeroesalem hina palănjăpoe pahămoe ja na poeloe na I Ala; na hoeri hamajang ămang hina kikoenja, hama toena ămang ba nindja pa da bokoe da; na papeàka hăla ndja ja na hoeri ămang, bana nggăhoe la hoerătoe.

Toenanoe na Marămba Artasasta, hina hili poelinja na haătoe, I Nehemia ja na ngara na: lakoe wa doemoe la tana moe, la parai moe, djăkau tăka lai noe kau toe ha da kilimbatoe na na paraing Jeroesalem. Batoenakanoe hina danda mboe nja kapala I Nehemia. Malănga tăka ja da Marămba Parsi, laloe hămoe ndja eti da da tau Jehoedi. Haătoe na na Marămba da, njoena I Xerxes hina paha kawini tau Jehoedi, na mangarang I Ester.

Tăka hi ninja haătoe na na tau Jehoedi, na mangarang I Mordekai, djeà ja na ama na, na makaboeloe ja njoena I Ester. Toenanoe na hau na lodoe njoena I Mordekai hina pa'ihinja ja na Marămba: nindja da tau da makaleàka eti da, pameti ja na Marămba, wăda, wănanja na Marămba. Toenanoe njoena I Mordekai, laloe hămoe ja na ngara na; tăka na Marămba hina patama nja na ngara na la hoerătoe tau Parsi.

Toenanoe njoena I Nehemia ba kapala ja pa la Jeroesalem, ndena bihoe papiti nggă-nggăra la tau papareàta na njoena. Hau lodoe hau lodoe njoena na wŏndja pangangoe da tau ba 150 ha. Njoena na ndoela ha da tau da mamila; ămăhoe wiki na njoena bana wŏndja; na paroetang mboe ămăhoe la tau, djăka ningoe makarai ja; ndena bihoe papahoeroe nja.

Njoena ndena manggang wiki na; djăka nggăra na parăma na, na mambotoe, na mahaleàla, na padjeà ndăba ja. Da angoe na

mboeloendăba da da mangeang la oema na, răma ndăba bada toe ha da kilimbatoe la paraing Jeroesalem. Toenanoe bana mangiloe na njoena, tăka da tau hawiang, da ama bokoel, da tau mawoeloe, da kikoeng ndăba, bada poeli mboe ndja da woetang la tau mamila.

Toenanoe laloe hămoe ha da eti da bada pahadanja na oema ngea pahamajangoe da, bada pahămoe mboe ja na paraing Jeroesalem.

Na mamarămba palăngatăkang, ndedi na tăka. Djeà doe ja noena na papandjandjingoe na I Ala la nabi Maleăki; toenanoe bawăna: njoengga napa koe paleàwa ja na papaleàwa nggoe la mamangiloe, kana lŏatanja na ngarăngia, na ngea pali na; teàngoe tai bana tăka la tau na; djeà doe ja noena I Toehan, na pahimboe mi njimi, na pamboeha mi njimi. Malănga tăka ma ja, nămoe nja nămoe, wăna I Ala panggoeboel awang.

41. I Ajoeb.

Toenanoe hi ninja haătoe na na tau la tana Oes. I Ajoeb ja na ngara na. Njoena tau matăndji eti ja; na pamaraung wiki na weli tau makaborang. Da ana na njoena, tau mapihoe ha, madoea haătoe ha da kawini. Tăka da pawoeloe na la marăda: pihoe rata da da kamămbi, 3000 da da onta, 500 da da hapi, 500 da da bai ndjara.

Toenanoe da ana na mini, na lodoe dedi da, da pahiloe-hiloeng bada remi la oema da; tăka da eri da, da tau kawini da lo'a mboe paremi. Toenanoe bada hăla ka pangangoe bada hăla ka paremi, tăka njoena I Ajoeb hina pa'au ndăba ndja hina toboeng ana karămbo'a, tahamaja nja I Ala, wăna, bakoe pakaka ă nja la eti nggoe, nā hi ningoe be ndjala da la hangga na I Ala, wănggoe ă noe.

Toenanoe na hau na lodoe, da aṇa na mini I Ajoeb da pa'oehi la oema, kata remi, wăda. Njoena I Ajoeb ninja la oema wiki na, ndena lo'a paremi la oema ana da.

Toenanoe hina tăka hăra bănda ja haătoe na na tau la I Ajoeb, hiwăna: da tau Sabe mbăda tăka da ka, da hăla ka pawăhi ha da

hapi dăngoe da bai ndjara, mbăda pameti ndăba ha ka da tau da madai ha, didi kang njoengga na mapalai nămoe hikoe mai papeàka nggau.

Toenanoe ba panī i na nja pa na tau noena, tăka ma na nja na haätoe, hiwăna: na epi weli ditang la awang, na poeroe ja ka hida moetoeng mboendăba da da kamămbi, ndeda bingoe kanănda da; da tau da madai ha da meti hăla mboe; didi kang njoengga na mapalai nămoe, hikoe mai papeàka nggau.

Toenanoe ba panī i na nja pa na tau noena, tăka ma na nja ka na haätoe hiwăna: da tau Kasdim da mai ka pawăhi ha mboeloendăba da da onta, tăka da tau da madai ha, da pameti hăla ka; didi kang njoengga na mapalai nămoe, hikoe mai papeàka nggau.

Toenanoe ba panī i na nja pa na tau noena, tăka ma na nja na haätoe hiwăna: da ana moe, oemboe, da mini, da kawini, ba talănga ngangoe da, na toengoe na ngiloe mambangatoe hina ndjoroe na oema ngea papa'oehi da, hina pităkoe ndăba ndja; da meti ndăba, didi kang njoengga na mapalai nămoe hikoe mai papeàka nggau.

Toenanoe I Ajoeb bana rongoe ja njoena hina hadang hina hira-hira ha da hinggi na, da tera na, hina karoedoekoe la tana hiwăna: I Toehan na mawŏngga ha, I Toehan na mapiti beli ha, măla wa njoena, wotoenja na ngara na I Toehan.

Toenanoe I Ajoeb hidoe na nja ka, na toe ja manggări weli ditang la katikoe na, mboendăba na na ihi na, na mbinoe.

Toenanoe I Ajoeb hina piti ja kawita loădja hina kāoe wăndja da manggări, hina mandapoe la hambeli oema; ndena tama ndokoe la oema, na todoeng la talora.

Toenanoe na papaha na hiwănanja: măla noe njoemoe, toe toe-nggoe ka noe na tăndji eti nggoe, wămoe? wăroe nja ka doena I Ala, nggăra toe ja, ba ndena mangga ă nggau!

Tăka hina heàma I Ajoeb: njoemoe bau paní hama toena kawini katoăba; bana wŏnda I Ala mahămoe djoe-djoea ka, wămoe, ka ndena wŏngga pahandoeka wăngoe?

Noe mboeloendăba da, I Ajoeb ndena ndjala, la ngaroe na ndena handjăliroe la hangga na I Ala.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, hida tăka da arijá na I Ajoeb, tau madoea haätoe ha, I Elifas, I Bildad, dăngoe I Sofar, da ngara da da tau noeda; kata l'o kata pamandanja, ka amboe handoeka na eti na, wăda; toenanoe hida mai. Toenanoe bada tăngăroe marau ja I Ajoeb, ndeda tanda ja pa hida hī. Toenanoe bada tăka nja ka hida mandapoe kareànja la tana, 7 mboea lodoe, pihoe mboea roedoe na na mandai na; noe haätoe haätoe ndaningoe mapanī dănja, hau lawiti ndea; bada tăngăroe ă ja laloe dangoe ja na handoeka na I Ajoeb.

Toenanoe hiwăna I Ajoeb: na hămoe ki pa lăti, ka amboe na pa'ana ngga ina nggoe, na palingoe ki ka.

Toenanoe da arijá na, hīna ka hida paní dănja, hiwădanja: ka-nggiki na njoemoe hioe hoenggoe ja nā na handoeka bokoel! bama pakaka i nja la eti ma, ningoe ma ka ka doena ndjalamoe, da maka-wining, da pande pima njoema? Tăka njoeda ndeda hoenggoe kiri na.

Toenanoe I Ala hina peàka meha nja I Ajoeb, djăka nggi nggiki na hina hoenggoe ja na handoeka bokoeloe noena.

Toenanoe I Ala la malamiri na hina pahămoe pabeli nja I Ajoeb; na hili woeloe beli, mboeloendăba da da pawoeloe na ămang, da pandoeang pahama dangoe da. Toenanoe na hili pa'ana nja da ana na, da pihoe da mini, da doea haätoe da da kawini.

Toenanoe da ndaung na I Ajoeb 140 mboea ndaung na bana ita ha da ana na loepa da oemboekoe na hina măngoe pameti.

---

42. I Hakaria.

Toenanoe handăka na hi ninja haätoe na na Marămba, na ngara na I Herodes ja, tăka hi ninja haätoe na na ratoe, na ngara na I Hakaria ja, na papaha na, I Elisabet ja na ngara na; la palendi ja na koătăkoe da. Da tau madoea noeda, tau tăndji eti ha; kawèada ma da nja ka, ndaningoe i ana da.

Toenanoe na hau na lodoe, I Hakaria hina lakoe la paraing Jeroesalem, na răma ja na parăma ratoe na lai noe. Toenanoe ba talănga toenoe ja na mawau hiritoe noedaloe la oema na I Ala, tăka da tau dangoe la hambeli hamajangoe da nja; toenanoe hi djeà pawoewang be na wiki na haätoe na na Malaïkătoe. Toenanoe hina peàkanja I Hakaria parai na na Malaïkăt, hiwăna: haromoe na papaha moe I Elisabet, na pa'anang anakeàda mini; djăka na matoea, haätoe nabi ja; da dangoe da tau da papabeli na la I Ala; njoena noe na mangiloe la hangga na I Toehan; tau manggăna eti ja, na mbiha mboe hama toena na nabi Elia. Djăka na dedi ja na anakeàda noena, bau pangara nja I Johanis ja na ngara na.

Tăka I Hakaria ndena bihoe parongoe ja na papeàka na na Malaïkăt; bana pakakanja na eti na: ndena patoebang i, ba kaweàda ma da nja ka. Toenanoe I Hakaria hina karai tanda la Malaïkăt, kakoe pi ă nja, wăna. Tăka hina heàma na Malaïkăt noena: Njoengga jèa I Nggabriel ka; bana paleàwa ka I Ala hikoe peàka nggau nja na poeloeng noena; ba toenanoe, ba ndau bihoe parongoe ja na papanī nggoe, napa kau kambănga năhoe, loepa na dedi na anakeàda.

Toenanoe ba malănga tă-tăka ja na papanī na na Malaïkăt, ndedi nggi mbădikoe na, kambănga ma na nja ka I Hakaria, ndena pingoe ndokoe papanī. Toenanoe bana loehoe ka weli daloeng, na

toăma ha da tau dangoe, koepanī wăna, hi ndena pingoe, hangia pata ă ndaningoe ndokoe. Toenanoe hina pajepoe be ndja da tau dangoe. Tăka hina beli ja la koătăkoe na la palendi

Toenanoe ba nomoe mboea woelang ka na malăpăhoe, toenanoe I Ala hina hili paleàwa ja I Nggabriel la koătăk Nasaret; lai noe ninja haätoe na na ana karia. I Maria ja na ngara na; na angoe na pakaranding na kawini noena, I Joesoef ja na ngara na. Toenanoe na Malaïkăt bana tăka ka lai noe, hiwăna nja: ha Maria, njoemoe na namoe kau I Ala. I Toehan ninja la oenoe eti moe; njoemoe pangarang pa kau la padoea da da tau kawini mboeloendăba da. Toenanoe I Maria ba tau mila ma ja, na eti na na mărăhoe.

Toenanoe hina katătăkoe bana rongoe ja na papanī na Malaïkăt: ha Maria, njoemoe amboe mangădătoe, malănga tă-tăka ma ja, ba namoe na nggau ka la I Ala; batoenanoe djeà ja hi wănggoe nggau, haromoe oe pakamboe, oe pa'anang anakeàda mini haätoe; bau pangara nja, I Jesoes ja; na anakeàda noena napa na bokoel; bana tiki ja tau, Ana na I Ala ja; I Ala napa na wŏnja ja na pareàta na I Daud bana pareàta ja na bandjaroe na; nggi-nggini na toăma, ndena păndjăng ndokoe.

Toenanoe I Maria hina karai ja na Malaïkat: kakoe pi ă nja, wăna, kanggiki nggoe ka njoengga anakaria ka, ndedi ningoe lē nggoe.

Tăka hina heàma na Malaïkat: I Ndewa na I Ala na tăka nggau, na pambiha wăna I Ala na pamāoe nggau njoemoe; djeà ja batoenanoe djăkau pa'ana nja ka, na ngara na: ana na I Ala ja. I Ala djăka na panī, loepang ma bădi ningoe; djăka wăna, na dening.

Toenanoe bana hăla ka papanī, tăka I Maria na parahaja ja ka I Nggabriel.

Toenanoe na Malaïkat hina moenang be ă. Toenanoe ndedi nggi mandai na, njoena I Maria hina lo'a la I Elisabet, la koătăk na la palendi. Toenanoe bana tăka ka lai noe, tăka I Elisabet bana ita ja ka I Maria, laloe hămoe ja na eti na hiwăna: nămoe nja ka na ina na I Toehan.

Toenanoe hiwăna I Maria: na ndewa nggoe njoengga, na wotoe

nja I Toehan, na eti nggoe na mboeha-mboeha nja I Ala. I Toehan na ngadoe ja ka na ala na; pakiri na năhoe hau bandjar hau bandjar, na wotoe nja na ngara nggoe. I Ala ba mbiha ma ja hina toe ja na poeloeng na mabokoel lai njoengga.

Na mandai na I Maria bana todoe la oema na I Elisabet, tiloe mboea woelang na na mandai na.

Toenanoe ndedi nggi mandai na bana lakoe ka I Maria la oema wiki na, tăka I Elisabet hina pa'ananja na ana na, anakeàda mini ja, hama toena bawăna na Malaïkăt. Toenanoe ba waloe mboea lodoe na na mandai na, hina papoeroenja la wai, hina toenja ngara na. Toenanoe bana pa'oehi na tau dangoe lai noe, hiwăda: pangara nja ka Hakaria, wănda nja ka. Tăka hina heàma na ina na, hiwăna: ambi timi noe, na ngara na jeàna na anakeàda, I Johanis ja doena.

Toenanoe hida karai na ama na. Na ama na ndedi na pingoe papanī; batoenanoe hina karai waloe pahoerătoe wangoe. Toenanoe hina toelihoe ja, bana toe ja na ngara na na anakeàda noena, I Johanis ja ba wăna ka. Toenanoe bana hăla ka patoelihoe ja na ngara na na ana na, hi pingoe be na nja i papanī.

Toenanoe mboendăba na na tau na ma'ita ja na poeloeng noena, laloe hangătăroe ha, hiwăda haătoe haătoe: bau pakakanja la eti moe, nggiki na ihoe ja haromoe na anakeàda jeàna.

Tăka I Hakaria talănga mbinoe ma na Ndewa na I Ala lai njoena hiwăna bana panī: wotoenja I Ala tau Israël, bana ngadoe ja, bana pamanda nja na bandjaroe na, hama toena I Toehan bana peàkanja la ngaroe da da nabi nabi. I Toehan na namoe ja na ndjandji na bana harang la bokoe nda ămang; ha ana nggoe, njoemoe haromoe bana tiki kau tau, nabi ja, wăna nggau; njoemoe lakoe mangiloe la hangga na I Toehan, pakaloăngga ja na ngarăngia na; na bandjaroe na I Toehan kana ngalang mahămoe, da ndjala na mboeloendăba da na măta be ndja I Ala.

Toenanoe I Johanis na ngeri matoă-toă ka. Toenanoe hina lakoe ja, na nge'ang ningoe la marăda, na ndădikoe ningoe la mamalinggitoe, loepa na toăma ja na lodoe bana pa'itang wiki na lai bandjar Israël.

43. Bethlehem.

Toenanoe na manggawa na noena, ba talănga pareàta na na Marămba Roem, I Augustus ja na ngara na, hiwăna bana pareàta: mboeloendăba na na tau na hoehoeng la parai na, kakoe toelihoe ha da ngara da mboeloendăba da da tau la panggoeboel awang. Toenanoe mboeloendăba na na tau na kakikoeng na pareàta na. Toenanoe hida lakoe la paraing bokoe da ămang. Toenanoe I Maria dăngoe I Joesoep, ba oemboekoe na ha I Daud, hida lakoe weling la koătăkoe Nasaret, la Bethlehem, paraing na I Daud.

Toenanoe bada tăka ka la Bethlehem mboeloendăba da da oema da mbinoe ka tau weli nămoeng; ndaningoe ndokoe oema mande ningoe ihing, da mbinoe ndăba ma ka tau. Toenanoe hida tama ha la oăka ndjara, hida todoe lai noe. Toenanoe I Maria hina pa'ana nja na ana na, anakeàda mini ja, na kawoenga ana na. Toenanoe bana pa'ana nja ka, na kamboeroe wănja katări; hina băndjăloe ja la karaba oehoe ndjara.

Toenanoe talănga ninja la pamangahoe da tau, dai da nja kamămbi na roedoeng noena. Toenanoe ndedi mbădikoe na, hi djeà poeroe be ă haătoe na na malaïkătoe na I Ala; na ndoălăk la hangga da da tau da madai kamămbi.

Na kadjilăkoe na I Ala na winggiroe be ndja njoeda, laloe mangădătoe ha.

Toenanoe na malaïkăt hiwănandja njoeda: ambi mangădătoe, na langoe na pangăndi nggoe lai njimi, pahămoe wădanja da eti mi njimi; mapalingoe ja hau bandjar hau bandjar; na lodoe năhoe la paraing na I Daud, mbăda dedi na ka I Kristus, na ma tanggoe pahămoe! Batoenanoe na anakeàda noena, i ita ja pakamboeroe wăngoe ja katări, la karaba ndjara be ja.

Toenanoe ndedi mbădikoe na hida poeroe ha da malaïkătoe, laloe dangoe ha, da poeroe toăma ja na mapoeroe mangiloe. Toenanoe hida woenda nja loedoe I Ala hiwăda: Wotoenja I Ala na mange'ang la madjangga, na lănjăp ndăba hau tana hau tana, na namoe ha da tau.

Toenanoe bada hāla ka paloedoe hē beli da nja ka la awang da malaïkăt.

Toenanoe hiwăda da madai kamămbi, bada panī dăngga angoe da: măla nda kata lo'a la Betlehem, talo'a patăngăroe ja na poeloeng na parongoe nda kawai, bada peàkanda da malaïkăt. Toenanoe lakoe da nja ka, da parè-reànggangoe ma. Toenanoe bada tăka ka hida hoenggoe ja I Maria dăngoe I Joesoef, dăngoe na anakeàda, na mamahoeroe la karaba ndjara.

Toenanoe da tau da madai kamămbi, hida pa'ihinja ja I Maria, na parongoe da kawai. Toeda ka i bada hamboeroe tau da pa'ihi ja na wai ngera na na anakeàda noena; djăka nggăra na pa'ita da, djăka nggăra na parongoe da, da pa'ihi ndăba ja. Toenanoe mboendăba na na tau, da hangătăroe nja na poeloeng jeàna, na parongoe da la tau da madai kamămbi.

Tăka I Maria, na kanandi-nandi nja la eti na, mboendăba na na poeloeng na parongoe na.

Toenanoe ba waloe mboea lodoe na ka, hida papoeroenja la wai na anakeàda noena, hida pangaranja I Jesoes, hi wădanja.

Toenanoe ba patoekamboeloe mboea lodoe na ka hida hē ngăndi ja la oema ngea pahamajang la Jeroesalem, bada kikoenja na pareàta na I Moesa. Toenanoe hi ninja haätoe na na tau, I Simeon ja na ngara na, talănga ninja la oema ngea pahamajang. Toenanoe na Ndewa na I Ala mbada peàkanja njoena: djăka ndedi tăka na mangăndi mahămoe, ndedi oe meti; na tăka păkoe bădi kau măngoe pameti.

Toenanoe da ina na, da ama na bada kareànja ka na anakeàda noena, tăka njoena I Simeon, mbăda tama mangiloe na ka lai noe. Toenanoe I Simeon bana ita ja ka na anakeàda noena, hina piti ja hina loenggoe ja, hina wotoenja I Ala, hiwăna: Toehan măla wa njoena, năhoe djăka koe meti, koe ngalang mahămoe, hama toena na papeàkamoe ngga, mbada hăla nggoe nja ka pa'ita nja na Mangăndi mahămoe, na papeàkam.

Tăka hi hili wănanja I Maria; jeàna na anakeàda, malănga tăka ja hau kiringoe pakanahoe wănanja, pahadang wănanja; kana

woewa na pakanandi eti na na tau. Batoenanoe ha Maria: oepăda wiki moe nja na makatioe, hama toena na hapanda na ma tandjoe nja na eti moe

Toenanoe na lodoe noena talănga ninja mboe haätoe na na tau kawini, makaweàda ka, na ngara na I Ana ja; njoena mboe na wotoenja I Ala, na pa'ihi mboe ja na wai ngera na na anakeàda noena la tau dangoe, na mapateànja na Mangăndi mahămoe la Jeroesalem.

44. Da Maramba weling la pahoenga lodoe.

Toenanoe ba ninja pa I Jesoes la Betlehem, tăka hinindja da Marămba, da maweling la pahoenga lodoe; njoeda da mai pakaroedoekoe lai njoena. Toenanoe ba ndeda pinja na pangea na I Jesoes, hida hanggangoe ningoe la paraing Jeroesalem, napa hi la Jeroesalem ja na dedi nina na ana Marămba, wăda be ă.

Toenanoe bada tăka ka lai noe hida pa'ăra-ăranja: nggini ja ihoe na Marămba Israël na ma bidi dedi? Njoema ma ita ja ka na kandoenoe na la pahoenga lodoe; toenanoe hima mai jehoe, mai ma nja pakaroedoek lai njoena, wăma be ă.

Toenanoe na Marămba Herodes bana rongoe ja ka na poeloeng noena, na katătăkoe, bana mangădătoe. Toenanoe hina pa'oehindja da ratoe, hina pa'ărandja njoeda: măla noe I Kristus djăka na dedi, nggini ja ihoe na dedi ningoe? Toenanoe hiwăda bada heàma ja na Marămba: loepang ma bădi la Bethlehem, la tana Joedea, na dedi ningoe; bana panī ja i nabi Mika, toenanoe wăna: ha Bethlehem la tana Joedea; malănga tăka ma ja laloe koedoe kau la padoea mboeloendăba da da paraing Joedea, tăka weling lai njoemoe, napa na loehoe na madai ja na oema Israël.

Toenanoe bana hăla ka parongoe na Marămba hina pa'au kanoendoehoe ndja da tau bokoeloe noeda hina pa'ărandja: măla noe, nggăra lodoe ja ka noe bana hoenga na kandoenoe na. Toenanoe hida paloehoe ja na poeloeng papida. Tăka hina peàka ndja parai na na Marămba: lakoe pangalang ma la Bethlehem,

hiwăna: lakoe wa kai himboe pahămoe hămoe nja na anakeàda noena; djăkai hoenggoe ja ka, beli kămi, kai peàka ngga doekoe njoengga, kakoe lo'a mboe pakaroedoek lai njoena.

Toenanoe lakoe da nja ka da tau bokoel noeda; bada lakoe, laloe hămoe ha da eti da, bada ita beli ja na kandoenoe na, na malakoe mangiloe la hangga da njoeda; hina ndădikoe la toeba na na ngea pangeangoe na noena na anakeàda.

Toenanoe da tau noeda bada tama ka la oema, da ita ja na anakeàda dăngoe I Maria na ina na. Toenanoe hida karoedoek lai njoena na anakeàda; da pangăndi dănja ămăhoe rara, ămăhoe bara, dăngoe doepa hangia hangia.

Toenanoe beli da nja ka la parai wiki da; ndeda lakoe li ja pa na Marămba Herodes papeàkanja na pangeangoe na na anakeàda noena. I Ala na kahiri ha, ambi lakoe li, wănandja, himboe ngarăngia hau mi, kai li ningoe. Toenanoe da tau bokoel noeda, ba hambăda da ka, tăka I Joesoef na roedoeng hina manggadipang, na malaïkătoe na I Toehan hina panī nja njoena I Joesoef: hadang, palai ngăndi ja na anakeàda dăngoe na ina na la tana Mesir; ndădikoe lai noe, loepa koe hili lo'a papeàka nggau; I Herodes na himboe ja na anakeàda, wăna, pameti ja, wănanja.

Toenanoe hina hadang I Joesoef; na piti ja na anakeàda dăngoe na ina na hina palai ngăndi ha la tana Mesir.

Tăka I Herodes bana pi ma nja da tau bokoel ndeda beli ha pa, toenanoe laloe karāoe ja na eti na, hina paleàwa tau: pameti hăla ha da anakeàda la Bethlehem, da madămboe ndaung da, da mahau ndaung da, pameti hăla ha, wăna bana pareàla.

Toenanoe bana mandai ka năhoe, meti na nja ka I Herodes; tăka na malaïkăt hina lo'a papeàka nja I Joesoef la tana Mesir: piti ja na anakeàda noena dăngoe na ina na, kareà beli ndja la tana Kanaăn; na mapatiking papameti ja na anakeàda, mbăda meti na ka.

Toenanoe hida pamaing la tana Joedea hida ndădikoe la koătăk Nasareth la tana Galilea.

Toenanoe I Jesoes na ngeri matoă toă ka, na ngeri ătaloe ka la

Ndewa na I Ala; na mbinoe nja ka manggăna na, na panamoe na I Ala ninja la oenoe eti na.

45. Jesoes ba bidi mini a ja pa.

I Joesoef dăngoe I Maria da ndămăng hau ndaung hau ndaung bada lo'a la paraing Jeroesalem la lodoe bokoel Pasa.

Toenanoe I Jesoes bana loăma ka na ndaungoe na, hakamboeloe dămboe ndaungoe na hina kikoe ndja da ina na da ama na bada lakoe la Jeroesalem. Toenanoe bana ndjăpoe ka na lodoe bokoel noena, beli da nja ka la koătăkoe da.

Tăka I Jesoes na ndădikoe la paraing Jeroesalem, da ina na da ama na ndeda pinja, djăka nggini ja ka; bada kanandi nja, năhoe nja ka doena, la angoe na pabidi mini da kareàng. Toenanoe da ina na da ama na, hida lakoe pangalang, hau lodoe na ka na malăpăhoe, hida himboe ja na anakeàda; ndeda hoenggoe ja. Toenanoe da pa'ăra-ăranja la kalembi na, la aja na, la angoe na pa'anakeàda; ndeda hoenggoe ja pa I Jesoes; beli da nja ka la Jeroesalem; napa hi ni be nja lai noe, wăda be ă.

Toenanoe ba tiloe mboea lodoe na ka năhoe da malăpăhoe, hida hoenggoe ja I Jesoes la oema ngea pahamajang, mandapoe be na nja la padoea da da ratoe, bana rongoe ja na poeloeng hangia hangia, bana pa'ăra-ăranja. Mboendăba da da tau da marongoe ja, laloe hangătăroe da nja na heàma na, na manggăna na. Toenanoe I Maria dăngoe I Joesoef, bada ita ja ka, laloe hangătăroe da nja. Tăka hiwăna na ina na: ha anakeàda, kanggiki na hi toemoe noe, njoengga dăngoe na ama moe bama himboe kau, laloe handoeka ha da eti ma. Tăka hina heàma I Jesoes: kanggiki na njimi hi himboe ka njoengga? njimi ndai pinja, ba loepang ma bădi la oema Ama nggoe, koe ndădikoe ningoe?

Tăka njoeda ndeda pingoe ndokoe ja na papanī na I Jesoes. Tăka I Maria na pakăpa ja la eti na na poeloeng jeàna.

Toenanoe I Jesoes hina kikoendja da ina na da ama na, hida beli ha la koătăk Nasareth.

Njoena na kikoenja na pareàta na na ina na, na ama na, na toetoeroe.

Toenanoe I Jesoes na ngeri matoă toă ka, na manggăna na na boă-boăndja ja.

46. I Jesoes na ihoe ja parai na I Johanis.

Toenanoe I Johanis na ngeangoe pa la mamalinggitoe; na pateànja I Ala bana paleàwa ja njoena, hina pa'itang wiki na la tau Israël. Toenanoe hina pamaingoe ja la pawinggir lokoe Jarden, hina papeàkandja mboendăba da ta tau; hiwăna bana peàka: mandjare'a wa njimi, mareni ă ma na ka na pangea papareàta na I Ala.

Da hinggi na manoelang, na roehoe bănggi na manoelangoe ja; da panga na, kabala dăngoe manggaloeang oămang.

Toenanoe mboeloendăba na na tau da mai lai njoena, tăka hina ihoe ha parai na I Johanis. Toenanoe da tau bada kanandinja: djeà ja I Kristus ihoe, na pamonoe nda, na matăka bawănda.

Tăka I Johanis hiwănandja njoeda: malănga tăka ja, njoengga je'a, nda djeà ja njoena; ihoe wa ă nggoe nggămi wai; na matăka tai la malamiri, nămoe nja nămoe; njoengga ndakoe ngalang pawăkăhoe ha da likoe halapa wihi na; njoena na rihi ngga pa pambiha; njoena napa na ihoe wănggămi ndewa dăngoe epi.

Toenanoe I Jesoes ba tiloekamboeloe mboea ndaung na ka, hina mai ja weling la tana Nggalilea, na tăka lai Johanis la lokoe Jarden, kana ihoe ka, wăna. Toenanoe I Johanis hi ndena bihoe; hiwăna bana panī: na hămoe pa lăti djăkau ihoe ka njoengga; noe ja doena hina nggepi wănja; heàna ihoe ka bawămoe, ndena hămoe i. Tăka hina heàma I Jesus hiwăna: măla noe ihoe ka njoengga, kata patoebanja mboendăba na na poeloeng na matăndji.

Toenanoe I Johanis hina ihoe ja I Jesoes. Toenanoe bana hăla ka pa'ihoe ja, hina hē ja I Jesoes la mamara, hina hamajang. Toenanoe ba talănga hamajangoe na, na awang na hanganga.

Toenanoe hi ninja na mapanī la awang hiwăna: Jeàna ana nggoe njoengga, na pamboeha nggoe. Njoengga koe namoe ja njoena.

47. I Jesoes dangoe I Setan.

Toenanoe I Ndewa na I Ala hina kareànja I Jesoes la marăda mamalinggiloe

Toenanoe I Jesoes hina ndădikoe lai noe patoekamboeloe mboea lodoe, patoekamboeloe mboea roedoeng na; ndena ngangoe ndokoe, ndena oenoeng ndokoe wai. Toenanoe hina pădang mandjioe na.

Tăka I Setan hina mai ja la lihi na, hina kamanja I Jesoes hiwăna: djăka malănga tăka ka ja djăka ana na I Ala kau, măla peàka ndja da watoe jeàda, kada pambeli ha oehoe. Tăka hina heàma I Jesoes: ninja na hoerătoe bawăna: bana loeri wăngoe na tau, nde oehoe ă djoea paloeri wăna, dira na na papanī na mboendăba na la ngaroe na I Ala.

Toenanoe bana hăla ja ka hina kareànja I Jesoes la Jeroesalem, hina băndjăloe ja la kawoekoe oema ngea pahamajangoe hiwăna: djăka malănga tăkă ka ja, djăka ana na I Ala kau, măla pandoeha wiki moe hoewawa; ba ninja na hoerătoe bawăna: I Ala napa na paleàwa ha da malaïkătoe na, kada padeàma nggau, ka amboe toendjoer la watoe da wihi moe. Tăka hina heàma I Jesoes: nindja da hoerătoe: ambi kama nja I Ala mi.

Toenanoe bana hăla ja i ka noena hina hili kareàndja la hau palendi, na malaloe djangga ja. Toenanoe bana tăka ka lai noe hina patoedji nja ha mboendăba na na pareàta tana la panggoeboel awang, hiwăna: mboendăba da je'ida da pa'ita moe, koewŏnggau ha, djăkau karoedoek bădi lai njoengga.

Tăka hina heàma I Jesoes: ha Setan pajilang la lihi nggoe, nindja da hoerătoe: dira na bădi kai karoedoek la I Ala, kai hamajang njoena ă meha.

Batoenakanoe I Setan hina pajilang la I Toehan, lakoe nja nja ka.

48. I Jesoes na pindi ha da tau moerid.

Toenanoe hau na na lodoe I Johanis dăngoe da tau madoea, tau papapeàka na, talănga ninja ndăba la hingi lokoe Jarden.

Toenanoe I Johanis bana ita ja I Jesoes bana lakoe, hiwăna bana panī: tăngăroe ja na ana bimbi na I Ala, na matanggoe ndja da ndjala da mboeloendăba da da tau.

Toenanoe da tau madoea noeda, da papeàka na I Johanis, hida kikoenja I Jesoes. Toenanoe I Jesoes hina wilăkoe, tăka hina ita ha bada kikoenja.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: nggăra pahimboe mi? Toenanoe hida heàma bada karai ja: na oema moe nggi ja? Tăka hina heàma I Jesoes hiwăna: mai kămi, kai tăngăroe ja. Toenanoe hida lakoe bada kikoenja I Jesoes; da tăngăroe ja na oema na, na ngea pangeangoe na.

Tăka hi ndădik pakaha ndabang da nja ka. Da ngara da da tau madoea noeda: I Johanis dăngoe I Andreas.

Toenanoe I Andreas hina hamboeroe ja I Simon, na aja na, hiwănanja: njoema mahoenggoe ja ka I Kristus. Toenanoe hina kareànja na aja na la I Jesoes.

Tăka I Jesoes bana ita ja ka I Simon hiwănanja: năhoe koe pandjiloenja na ngara moe, I Kepas ja ka, djeà ja I Petroes.

Toenanoe bana hadang ka la mbaroe, tăka I Jesoes hina hamboeroe ja I Pilipoes, hiwănanja: kikoe ngga njoengga. Toenanoe I Pilipoes hina hamboeroe ja I Natanaël, hiwănanja: njoema mahoenggoe ja ka na tau na patiki ămang la hoerătoe, djeà ja I Jesoes maweling la Nasaret. Toenanoe hiwăna I Natanaël: ai ha kanggiki na noe, hi djè ni be nja na maweling la Nasaret! Tăka hina heàma I Pilipoes: mai kau, kau tăngăroe ja. Toenanoe I Jesoes bana ita ja ka I Natanaël, hiwăna: tăngăroe ja nina na tau, ndaningoe makambălikoe la eti na.

Toenanoe hiwăna I Natanaël: ka nggini oe tanda ni ka? Tăka hina heàma I Jesoes: ba ndedi na pa'aunggămoe I Pilipoes, ba ninggau pa la māoe pingi ai ara, njoengga koe ita kămoe njoemoe. Toenanoe I Natanaël na hangătăroe hiwăna: malănga tăka ja njoemoe Ana na I Ala kau, Marămba Israël kau.

49. I Jesoes la Kana.

Toenanoe ba tiloe mboea lodoe na ka, tăka hi ninja haătoe na na tau na mareming mamoha la koătăk Kana; na ina na I Jesoes, ni mboe nja lai noe. I Jesoes dăngoe da tau papapeàka na na doenda mboe ndja.

Toenanoe ba péra doea remi na ka, na ndjăpoe ka na woloe lăngga. Toenanoe I Maria hina pa'ihinja ja I Jesoes, da ndjăpoe ka da woloe lăngga, hiwănanja. Tăka I Jesoes na heàma ja na ina na: ka nggiki ă nggoe ka!

Toenanoe I Maria hiwănandja da tau: djăka nggăra papeàka na nggămi na ana nggoe, i kikoe nja bădi.

Toenanoe nindja lai noe nomoe mboea da da kihi bokoel. Toenanoe I Jesoes hina paleàwa ha tau, hiwănandja: pa ihi ndja da kihi nida. Toenanoe bada hăla ka papa'ihi ndja wai, hiwănandja I Jesoes: năhoe takoe ja kai ngăndi nja ja la matanggoe wŏngoe pa'oenoeng.

Toenanoe na tau noena hina pădănja na wai, na mapambeli ja woloe lăngga. Toenanoe ndena pinja djăka nggi weli ni na na woloe lăngga noena. Batoenanoe hina pa'aunja na mangoe oemang, hiwăna: na hoeri na na tau pamangiloe ja kadiroe na woloe lăngga na mahămoe; bana oela ja ka, hina măngoe pawŏngoe ja na woloe lăngga na mande-hămoe, kanggikina na woloe lăngga na mahămoe pa, hi hīna i pa oewŏngoe ja năhoe?

Toenanoe na tau mini noena ndena pinja, djăka nggini woloe lăngga ni ja; da tau da matakoe ja da pinja ba I Jesoes na ma toe ja ka na pahangătăroe wăngoe jeàna.

50. I Jesoes bana papeàkang la pinoe palendi.

Toenanoe I Jesoes bana lakoe la pawinggir tana Nggalilea, na papeàka ndja da tau bana ngăndi poeloeng mahămoe, bana pahămoe ha da tau mahidoe; laloe dangoe ja na tau na makikoe nja I Jesoes. Toenanoe hau na lodoe hina lakoe ja la hau palendi; hina papeàkang

lai noe. Toenanoe bana mandapoe ka, tăka da tau papapeàka na, hida mai la lihi na. Toenanoe I Jesoes hiwăna: hămoe wa na tau na mamila eti na; na tau noena, awangoe na nja na awang.

Hămoe wa na tau na mahandoeka eti na; na tau noena na ngalang pamandangoe wăngoe.

Hămoe wa na tau na mamoeloer eti na; na tau noena, tana na nja na tana.

Hămoe wa na tau na mamandjoé, na mamadáu nja na matăndji, na tau noena na mbihoe ja haromoe.

Hămoe wa na tau na mamoeloer eti na; na tau noena na moeloeroe nja eti I Ala.

Hămoe wa na tau na majahang eti na; na tau noena, napa njoena na ita ja I Ala.

Hămoe wa na tau na mandekarāoe eti na; na tau noena, napa na ngara na: ana na I Ala ja.

Hămoe wa na tau na mangalang handoeka, ba djeà ja bana tăndji eti na; na tau noena awangoe na nja na awang.

Hămoe wa njimi, djăka na pahandoeka kămi tau, djăka na poeloe wa nggămi, ba djeà ka Njoengga; napa na dangoe na woenda moe la awang.

Njimi jea mehi tana kămi. Njimi jea harī tana kămi. Batoenanoe na harī mi kana handoărăk la hangga ndăba na na tau, kada ita ja njoeda na tăndji mi, kada wotoenja na Ama mi, na maninja la awang.

Ambi kanandi ninja, njoengga bakoe mai nămoe, nde mai nggoe nja pawăroendja ha da pareàta, da hoerătoe da da nabi; bakoe mai nămoe, kakoe padenindja, wănggoe. Malănga tăka ja, bakoe panī lai njimi: loepa na moeloeng na tana, loepa na tanjănggăr na awang, da pareàta ndeda mboelang hau kadoetoel; loepa ma bădi mboeloendăba da kada padening.

Namoe ja na papa moe, toenja mahămoe na tau na matoăla-nggămoe njoemoe; panī pahămoe ja ka i na tau na makarāoe nggămoe eti; djăkau hamajang, karai nja mahămoe la I Ala na tau na makaborang lai njoemoe, na tau na mapahandoeka kămoe njoemoe.

Djăka toemoe i noe, ana na I Ama kau; na Ama moe njoemoe ba djeà ja na mapahoenga ndja ja na lodoe da tau kaborang, da tau mahămoe eti; na papoeroe ndja ja na oerang, da tau matăndji eti, da tau mandetăndji eti.

Njoemoe djăkau mboehanja na tau, na mamboeha nggau njoemoe, nggăra ka woenda moe? na tau na mandjala toena ka i doena njoena.

Njoemoe măla kau tăndji, hama toena na Ama moe bana tăndji.

Djăkau hamajang, tama kau la koeroeng, kau bitanja na ngaroe koeroeng; toenanoe kau kàrai ja na Ama moe na mandewoewa. I Ama moe na ma'ita ndăba ja mboeloendăba na na makawining, na pabeli nggau nja bana pawoewa ja.

Djăkau hamajang, amboe toe ja na panī padā-dāngoe moe, hama toena tau hindoe; nde nggăra ndoema na na tau hindoe; bana pakakanja la eti na: djăka koe hamajang pamalai-laingoe, koe ngalang wănja, wăna.

Djăkau hamajang, toenanoe na pakiri na. Ama ma njoema, na maninja la awang, na ngara moe kana wotoenja tau; na pangea papareàta moe, kana tăka ja nămoe; na pabihoe moe, măla kana padening, hama toena la awang, toenaka i la tana.

Wŏnggăma ma njoema na lodoe năhoe na parăka pangama. Măta ndja da ndjala ma, hama toena doema njoema bama măta ndja da tau da mandjala lai njoema.

Amboe toe kăma njoema la pakamangoe wăngoe; pahăla kăma njoema weling la makaborang; ba Njoemoe na mapareàta, na mambiha, na mapawotoe, toăma nggi nggini.

Njoemoe djămang, amboe woeloe paboe-boendoeng banda la tana, pangea pangada ha da kapingi, dăngoe na tai băhi; la tana pangea pamanganga na ha na tau bana ăki ha.

Na hămoe pa djăkau pa'oehindja da banda moe la awang; lai noe ndaningoe kapingi, tai băhi na mangandja; ndaningoe na mamanganga ha bana ăki ha.

Djăka nggini ha da banda moe pa'oehi nindja, na eti moe lai noe ja.

Tăngăroe ha da mahawoeroeng, ndeda hăbăroe, ndeda moeti,

ndeda pa'oehing la oema da, djèpa ka toe ă na noe, na Amamoe la awang na marada ndja. Njoemoe oe rihi ndja i pa da mahawoeroeng.

Kanggiki na njoemoe hina handoeka na eti moe, ba djeà ha da hinggi moe, da tera moe.

Namoe ni ha da wăla ai, djăka nggiki na bana toemboe la tana; ndena răma ndena tinoeng mboe, djèpa ba toe ă na noe, na Marămba Salomo djèpa nde oekoe woeloe na, da hinggi na da tera na ndeda toăma ha da wăla ai noeda, na manipa da, na manandangoe da.

Ha tau na mande monoeng, djăka toenanoe I Ala bana wŏnja ja na paki na na wăla ai noena, na parèangga wăroeng la epi, njoemoe rihi pa bana wŏnggămoe I Ala.

Batoenanoe himboe ja kadiroe na pangea papareàta na I Ala dăngoe na tăndji na, tăka mboeloendăba na na poeloeng na wŏnggămoe nja I Ala.

Djămang amboe pandjala ja na tau, ka amboe na pandjala kămoe njoemoe; na pandjala doe kămoe njoemoe, ba djeà ja bau pandjala ja njoena. Djăka nggăra ja na pamboehamoe la angoe moe patau, kana toenggau ja na mahămoe, măla ka i doemoe njoemoe, ka toe moe nja ka i njoena.

Tama wa la pindoe na makăha; bana bokoel na pindoe, bana lèrang na ngarăngia na mahangga ningoe la pameti wăngoe; na dangoe na tau na mali lai noe; na koedjoer na pindoe, na kăha na ngarăngia na mahangga ningoe la paloeri wăngoe; hakoedoe ă na tau na mali lai noe.

51. I Jesoes bana pahamoe ha da tau mahidoe.

Toenanoe bana toăma ja ka na lodoe bokoel, I Jesoes talănga ninja la paraing Jeroesalem.

Tăka la parai noena, ninja hau na na ramoek koedoe, pangea pa'ihoe ningoe tau; Betesda ja na ngara na; la hadidi ramoekoe noena ninja na oema hau, oema tau mahidoe ja; lima mboea da da koeroeng na. Da tau mahidoe noeda, da napa ja na wai noena bana nggăboenja bădi parai na I Malaïkăt, hida măngoe

papoeroe pa'ihoe. Djăka nggamoe ja na mapoeroe mangiloe, na hămoe ja na hidoe na.

Toenanoe ninja haätoe na na tau, na mandai na tiloekamboeloe waloe mboea ndaung na bana hidoe, bana ndădikoe la oema noena. Toenanoe I Jesoes bana ita ja ka na tau mahidoe noena la pangea pamahoeroe na, hiwănanja, bana pi ma nja mandai na bana hidoe; hiwăna I Jesoes: njoemoe oe mboehang pahămoe? Tăka hina heàma na tau mahidoe noena: wŏ oemboe, ndaningoe haätoe tau mandoela ka, kana papoeroe ngga la wai talănga nggăboeng na nja; djăka koe tăka ka, mbăda ningoe ka ma'ihoe mangiloe, handăka tăka bandăka tăka nggoe.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: hadang kau, danda nja na topoe moe kau lakoe. Toenanoe ndedi mbădikoe na, hina hadang, hina danda nja na topoe na, hina doekoe, hi lakoe na nja ka.

Toenanoe hi ninja la Kapernaoem haätoe na na kapala horodadoe. Tăka hi ninja haätoe na na ata na, na pamboeha na; hidoe bokoel na nja ka, na tiki pameti ka ă mang. Toenanoe na miri na bana rongoe ja I Jesoes bana tăka ka, hina paleàwa nja tau I Jesoes, tau matoewa Jehoedi ha: kai lo'a papa'ihinja kana mai i, kana pahămoe ja na ata nggoe, ba hidoe na nja, wăminja, wănggoe nggămi.

Toenanoe bada tăka nja I Jesoes da tau papaleàwa na, da karai-rai patidoenja, hiwădanja: tau hămoe ja noena, ndoela ki ja; bana mboehanja na bandjaroe nda njoeta, na pahada mboe nja na oema pangea pahamajangoe nda.

Toenanoe I Jesoes hida kareàng; ndedi nggi toe na na marau na, tăka na kapala horodadoe hina hili paleàwa i tau, tau arijà na, da lo'a pahămboeroe ja I Jesoes, wăda bada panī: Oemboe, amboe pamănggil wiki moe, ndena nggepi wa i nja, djăkau tama la oema nggoe, djeà ja ba toenanoe hi ndakoe lo'a wiki nggoe pahămboeroe kau; bakoe pakakanja ndena hămoe wa i na, dira na I Toehan kana panī hangia pata ă, kana hămoe meàmang năhoe na ata nggoe.

Hama toena njoengga, ninja pa na mapareàta ka; tăka njoengga nindja i doekoe da papareàta nggoe da tau horodadoe; njoengga djăka koe peàkanja na haätoe: lakoe djăka wănggoe nja: ndăkoe,

wăna; djăka koe peàkanja na haätoe: mai kau, djăka wănggoe nja, na mai ja; djăka koe peàkanja na ata nggoe: răma jeàna, djăka wănggoe nja, na răma ja.

Toenanoe I Jesoes bana rongoe ja na tau noena bana panī toenanoe, na hangătăroe nja. Tăka hi wănanja na tau dangoe na makikoenja: malănga tă-tăka ja, ndedi koe hoenggoeng tau mamonoeng toengoe noe, djèpa la padoea tau Jehoedi, ndedi koe hoenggoe. Tăka da tau papalcàwa na na miri na na ata na mahidoe, bada beli ka, bada tăka ka la oema, noena na ata mbăda hămoe na ka.

Toenanoe na hau na lodoe, talănga ninja I Jesoes la paraing Kapernaoem. Toenanoe bada rongoe ja ka I Jesoes, ninja la paraing, bawăda, na dangoe na tau na pa'oehi lai noe, loepa na kăha na oema noena; nde haätoe na mapekoe tama na. Toenanoe I Jesoes ba talănga papeàka na nja na tau dangoe, tăka da nja ka da madoekoe ja na tau na makalipăroe, tau mapatoe ha da madoekoe ja; njoeda da mai pakarai ja I Jesoes kana pahămoe ki ja na tau na makalipăr, wăda. Toenanoe nde pekoe tama da hoedaloe la oema, ba laloe dangoe ja na tau lai noe. Toenanoe hida hē ngăndi ja la kawoekoe oema. Toenanoe bada hăla ka pahē ngăndi ja, hida bŏwa nja pangea pa papoeroe da nja. Toenanoe bada hăla ka hida doeloeroe nja la toeba na I Jesoes. Toenanoe I Jesoes bana ita ja na tau noena, bana monoe nja njoena hiwănanja: ha ana nggoe, da ndjala moe mbada măta nda ka, njoengga bakoe panī lai njoemoe: hadang wa, danda nja na topoe moe, kau beli kau la oema moe. Toenanoe na tau kalipăroe noena hina hadang meàmang, hina danda nja na topoe na hina pangga la hangga na na tau dangoe. Toenanoe da tau dangoe noeda, laloe hangătăroe ha hida wotoenja I Ala hiwăda: weli handăka na loepa năhoe, ndedi ta itang matoengoe noe, hīna păkoe ka hita itang.

Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes hina lakoe la paraing Jeroesalem, hina lakoe li ja la tana Samaria. Toenanoe bana tăka ka la hau na koătak hina hamboeroe ha da tau, hakamboeloe ha; tau mahidoe kila ha.

Toenanoe bada marau i pa, da karai ja I Jesoes: ndoela ki kăma; wăda. Toenanoe I Jesoes bana tăngăroe ha ka, hiwănandja: lakoe wa, kai pa'itang wiki mi la ratoe.

Toenanoe malănga tăka tăka ja bada lakoe ka, bada toăma la padoea ngarăngia, da tăngăroe ha năhoe da ihi da, mbăda lăngăng da ka.

Toenanoe na haätoe bana tăngăroe ja na ihi na bana lăngăng ka, hina beli ja bana wotoe nja I Ala. Toenanoe hina karoedoek la wihi na I Jesoes; laloe hămoe ja na eti nggoe, bana lăngăng ka na ihi nggoe, wăna; na tau noena tau Samaria ja.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: kani hi tau hakamboeloe kămi kawai mahămoe? ka da mahiwa nggini ha ka? Ndaningoe pa mabeli, kada wotoenja I Ala, ka didi jang ma haätoe na jeàna, tau bandjar hawiang? Toenanoe hiwăna I Jesoes: hadang wa kau lakoe, na eti monoeng moe na mapahămoe kau.

Toenanoe I Jesoes bana lakoe ja weling la tana Joedea, na mareninja na paraing Sidon dăngoe Tiroes. Toenanoe bana tăka ka lai noe, hina tama ja la hau na na oema, ka amboe na ita ka tau, wăna. Djèpa ka toe ă na noe bana kawining bana pakakanja na eti na, na reànggang pinja tau. Toenanoe hina tăka na haätoe na kawini hina karoedoek la hangga na I Jesoes, bana karai ja: namoe ka njoengga, wănanja, kau wăroe ă nja na Setan la ana nggoe, wăna. Toenanoe na tau kawini noena, tau hindoe ja; batoenanoe I Jesoes ndena rongoe ja. Toenanoe I Jesoes hiwăna: da mbihoe păkoe bădi da anakeàda, ndena hămoe ă djăka koepiti ha da pangada da anakeàda hikoe toendja ahoe. Toenanoe hina heàma na kawini noena: lănga tăka njoena, oemboe, na papanī moe, djèpa da ahoe da ngalang pangangoe da makanaboe weling la ngea pangangoe na miri da. Toenanoe bana rongoe ja ka na papanī na na kawini noena, tăka hiwăna I Jesoes: ha kawini, laloe eti monoeng kau, na dening na pakarai moe!

Toenanoe ndedi mbădikoe na, hămoe na nja ka na ana na na kawini noena.

52. I Jesoes bana pahada beli ndja da tau mameti.

Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes hina lakoe ja la koătăk Naïn. Da tau papapeàka na, dăngoe da dangoe tau hawiang da kareànja njoena. Toenanoe bada mareni nja ka lai noe, tăka talănga ninja haätoe na na tau mameti bada doekoe ja tau, lo'a pataninja, wăda. Na ina na na anakeàda noena, kawini ndoănangoe ja; na ana na didi jang noena ba haätoe na. Dangoe na tau na maweling la koătak noena, na malo'a pataninja na anakeâda noena. Toenanoe I Jesoes bana ita ja na kawini noena, ba laloe handoeka ja na eti na, hi laloe handoeka ja na eti na njoena, bana namoe ja noena na kawini. Toenanoe hiwănanja: amboe hī. Toenanoe I Jesoes hina lakoe ja hina lihi nja na nggala na padoekoe wănja na mameti noena. Toenanoe I Jesoes hina răma ja, tăka da tau da madoekoe ja hida băndjăloe ja la tana. Toenanoe hiwăna I Jesoes: ha tau mahalimoe, bakoe panī nggau njoemoe, hadang! Toenanoe na anakeàda noena, hadang meàmangoe ma na, hina panī. Toenanoe I Jesoes hina loănda ja hina wŏnja ja na ina na. Toenanoe da tau lai noe, laloe mangădătoe ha, hida wotoenja I Ala, hiwăda: na tau jeàna nabi bokoeloe ja, na mahadang la padoea nda njoeta. I Ala na ngadoe ja ka na bandjaroe na.

Toenanoe ba ndedi mandai na, hina beli ja I Jesoes la paraing Kapernaoem. Toenanoe bana tăka ka lai noe, tăka hi ninja haätoe na na tau, I Jaïroes ja na ngara na, na matanggoe dai ja na oema ngea pahamajang. Toenanoe hina mai lai Jesoes, hina karoedoek, hiwăna: namoe ka miri, na ana nggoe, hidoe na nja ka; kau mai i, kau pahămoe ja, ba didi jang ba haätoe, mareni meti ă ma na ka. Tăka I Jesoes hida lakoe kareàng la oema na I Jaïroes; na dangoe mboe na tau na makareànja. Toenanoe bada toăma ka la padoea ngarăngia, tăka na ata na I Jaïroes hina mai pahămboeroe ja na miri na, hiwăna: na ana moe mbăda meti na ka; nggăra toe ja hioe pahandoeka ja I Jesoes. Toenanoe I Jesoes bana rongoe ja ka na poeloeng noena, tăka hiwana: amboe mangădătoe, monoe-ngga njoengga njoena hi! na ana moe napa na hadang beli,

Toenanoe bana tăka ka la oema na I Jaïroes, njoena I Jesoes na ita ha da tau da mahī, bada kaladăkoe, ba hīna na meti na anakeàda noena. Toenanoe hiwăna I Jesoes: djămang hi! ambi hī, nde mēti ă na nja na anakeàda, mahoeroe ă na nja.

Toenanoe da tau, da rikinja I Jesoes bada rongoe ja bana panī toenanoe; njoeda ba pi ma da nja meti na na anakeàda noena.

Toenanoe I Jesoes hina peàka ndja da tau: loehoe kămi weling la oema. Da tau madoea haătoe ha da mandeloehoe, da kareà na njoena, I Petroes, I Johanis, I Jakoboes, dăngoe da ina na da ama na na anakeàda mameti, da nindja la oema. Toenanoe I Jesoes hina piti ja na lima na anakeàda noena hiwăna: ha anakeàda hadang. Toenanoe hina belinja na ndewa na na anakeàda noena, hina hadang meàmang. Tăka da ina na da ama na laloe hangătăroe ha.

Toenanoe I Jesoes hiwănandja: wŏnja kana ngangoe.

53. Na meti ka I Johanis na ma'ihoe.

Toenanoe I Herodes, Marămba la tana Nggalilea, tau makaborangoe ja, laloe dangoe ha da ndjala na. Toenanoe hina piti ja na papaha na na angoe na paloehoe; I Herodias ja na ngara na na tau kawini noena. Toenanoe I Johannis na matanggoe pa'ihoe, hina panī nja na Marămba Herodes bana papeàkanja na ngarăngia mahămoe; na toroeng mbeni eti na bana paloehoe nja ja na poeloeng noena na mandjala, na pawoenda na I Herodes: ndena hămoe djăkau piti ja na kawini jeàna, bau paha ja, wănanja.

Na papanī na I Johanis ndena bihoe parongoe ja njoena na Marămba. Toenanoe hina poehi ja la makapătang I Johanis parai na I Herodes; pameti ja, wăna be ă; na mangădătoe i nja na tau dangoe bana pinja I Johannis ba nabi ja. Toenanoe I Johannis ba ninja pa la makapătang, na rongoe ja na poeloeng na I Jesoes. Toenanoe hina paleàwa ha da tau papapeàka na da madoea, bida lo'a pa'ăranja I Jesoes hiwăda: djè kau ka ihoe Kristus, na matăka bawăda, na papateà ma? nde'a ihoe ă i, nămoenja pa ihoe haătoe? Toenanoe I Jesoes hina heàma hiwăna: Beli kămi kai

peàkanja I Johanis, djăka nggăra na pa'ita mi, djăka nggăra na parongoe mi. Tau na mapoki na ita; tau makandjikoe na pangga pahămoeng; tau na mahidoe, na hămoe; tau na makawanga, na rongoe; tau na mameti na hadang beli; na poeloeng mahămoe papeàka nja na tau na mamila; laloe hămoe ja na tau na mandehandoeka eti na, ba djeà ka njoengga.

Toenanoe ba ndedi mandai na, mareni ă ma na ka na lodoe dedi na na Marămba Herodes. Toenanoe hina remi dira matiki. Toenanoe ba pera doea remi na ka, tăka hi ninja na ana na na Marămba, na maninggoe la hangga na I Herodes; na ngara na na ana kawini noena I Salomi ja. Toenanoe na Marămba Herodes, laloe hămoe ja na eti na bana ita ja, bana ninggoe na ana na.

Toenanoe hiwăna bana ndjandji ja: djèpa ndakoe wŏnggau na tana papareàta nggoe njoengga, koe pera doea ja, bakoe wŏnggau. Toenanoe na ana na ndena pinja djăka nggăra ă ka pakarai na. Toenanoe hina tama ja la oema na, lo pakarai ja na ina na.

Toenanoe I Herodias, ba karaoē na nja pa na eti na ba djeà ja I Johanis, tăka hiwăna nja na ana na: na hămoe pa, kau karai ja na katikoe na I Johanis na matanggoe pa'ihoe, la toboeng jeàna.

Toenanoe I Herodes bana rongoe ja ka na pakarai na na ana na, laloe handoeka ja na eti na. Batoenanoe ba lăpăhoe loehoe ma na ka weling la ngaroe nggoe, wăna, nde nggiki kandoeling na pa. Tăka hi ningoe mboe arijá na, tau bokoeloe djoea da marongoe ja na harangoe na; ba mangădătoe na nja ka, toenanoe hina wŏnja ja na pakarai na I Salomi. Toenanoe hina paleawa ja haătoe na na horodadoe: lo pakatikoe ja I Johanis la oema kapătang, wăna. Toenanoe bana hăla ja ka hina ngăndi ja na katikoe na I Johanis, hina toe ja la toboeng, hina wŏnja ja I Salomi.

Tăka na anakeàda noena hina ngăndi nja ja na ina na. Tăka hida mai da tau papapeàka na I Johanis hida danda nja na meti na, hida taninja. Toenanoe bada hăla ka pataninja hida lakoe, hida lo'a papa'ihi nja ja I Jesoes.

54. I Jesoes la tehikoe.

Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes bana hăla ka papapeàka ndja da tau dangoe, toenanoe hiwăna ndja da tau papapeàka na: măla nda kata lakoe, ta hē la teàna; kata pala la hapapa tehikoe Nggenesareth. Toenanoe bada pera doea ja ka na tehikoe noena, I Jesoes mahoeroe be na nja. Toenanoe hina toengoe na ngiloe, laloe mbangatoe ja; hamang na ngaling, na tiki pambinoe ka ă mang wai na teàna. Tăka da tau papapeàka na, laloe mangădătoe ha; toenanoe hida benginja I Jesoes, hiwăda: ha Nggoeroe ha Nggoeroe, ta tamboeloe ka tai. Tăka hina heàma I Jesoes: ka nggikina hi mangădătoe ha! ndena măndoeng na eti monoeng mi. Toenanoe I Jesoes hina hadang, hiwănanja na ngiloe dăngoe na ngaling: păndjang wa pambangatoe. Toenanoe ndedi mbădikoe na, na kahănăroe ka na ngiloe. Toenanoe laloe hangătăroe ha da tau, da mangădătoe mboe, hiwăda: nggăra tau ja ihoe jeàna, na ngiloe, na ngaling na kakikoenja na pareàta na. Toenanoe I Jesoes hida lakoe pangalang, loepa da toăma la tana Nggadara. Toenanoe bada tăka ka lai noe, hina hē ja I Jesoes la mamara, tăka hina hamboeroe ha da tau da madoea, da patama setan, laloe kaborangoe ha. Toenanoe bana hăla ha ka papahămoe ha da tau mahidoe noeda, hina beli ja la paraing Kapernaoem.

55. Da tau malima rata.

Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes hina hili hē la teàna, da tau papapeàka na na kareàndja; na ngea palo'a da, mareni la koătăk Betsaïda. Toenanoe da tau bada pi ma nja, mbăda lakoe na ka I Jesoes, na dangoe na tau na maweling lai noe lai nămoe, da li la wihi bada kikoenja njoena. Da reàngga ma bada lakoe, da tăka mangiloe la ngea papoeroe na I Jesoes. Toenanoe bana hē ka I Jesoes la mamara, hina ita ha da tau, laloe dangoe ma ha bada pa'oehi. Toenanoe I Jesoes laloe namoe na ha, ba hama toe be da ka, da bimbi da mandaningoe madai ha. Toenanoe I Jesoes

hina papeàkandja poeloeng hangia hangia; mboeloe ndăba na na tau na mahidoe, na pahămoe ha. Toenanoe ba maringoe na nja ka na lodoe, tăka da tau papapeàka na hida mai la lihi na I Jesoes hiwăda: lai jehoe nde nggăra maningoe, roedoeng na nja ka; poelindja wa da tau kada lakoe, kada himboe pangada la koătăk, la woăka, ba ndeda ngăndi ă băla da.

Tăka hina heàma I Jesoes: mătang amboe da lakoe, njimi kai wŏndja pangada. Toenanoe hiwăda da tau papapeàka da: ka nggini ningoe ă ka, tangalang ningoe pangangoe, kata wŏndja da tau da madangoe toedanoe; didi hang doea ngahoe ă dang da ndoei da manindja la lima ma; pira ka ka djăka ta kē wăndja, ndena loepa toăma mboe ha da tau. Tăka I Jesoes hina karai ha: da kangoeta da manindja lai njimi pira mboea da? Toenanoe hida heàma: da manindja, lima mboe da da kangoeta, doea ngioe da da ijang; nggăra toeba na ka na tau na madangoe? Toenanoe I Jesoes hiwănandja da tau: mandapoe wa la roemba. Toenanoe hida mandapoe, bada mandapoe habandjaroe habandjaroe da; ninja na malima kamboeloe na habandjaroe, ninja na mahangahoe rihi na habandjaroe. Toenanoe I Jesoes hina piti ha da kangoeta lima mboe da, da ijang doea ngioe da; toenanoe hina tangara la awang hina hamajang. Toenanoe bana hăla ka hina piti ha da kangoeta hina kawita ha, hina wŏndja ha la tau papapeàka na, hida paberi ndja la tau; da ijang na paberi mboe ndja la tau noeda. Toenanoe ngangoe da nja ka, mbihoe da nja ka doeda bada ngangoe. Toenanoe bada hăla ka pangangoe bada mbihoe ka, tăka I Jesoes hina peàkandja da tau papapeàka na, hiwăna: lo'a kai pa'oehi ndja da tădi ngada da tau, ka amboe na mboelang nggăra nggăra; hakamboeloe dămboe mboăla da da tădi ngada da tau da pande hăla da.

Anakeàda dăngoe kawini nde padiha ă ha, da tau mini da mangangoe, lima rata rihi da.

Toenanoe da tau bada ita ja I Jesoes, bana toe ja na pahangătăroe wăngoe noena, hida panī dăngga angoe da: malănga tăka ja, djè ma ja na nabi na panapa nda weli ămang. Toenanoe

bada pakakandja da eti da, kata dandanja I Jesoes, ka Marămba pareàta ja, wăda be ă làti. Toenanoe I Jesoes bana pi ma ndja na pakanandi eti da, hina lakoe kangoendoehoe la palendi, na lakoe pahamajang lai noe.

56. I Jesoes bana li la pinoe wai tehikoe.

Toenanoe ba mareni roedoeng na ka, hida poeroe ha da tau papapeàka na I Jesoes la wara hida hē ha la teàna; kata beli la paraing Kapernaoem, wăda be ă. Toenanoe roedoeng na nja ka.

Tăka I Jesoes ndena tăka ndokoe bada pateànja. Toenanoe hida pahroeng; tăka na tehik noena, na mbangat na ngaling. Toenanoe ba mandalora ja ka, I Jesoes hina kikoe ndja da tau papapeàka na, na pangga be ă la pinoe wai, hina toămanja na teàna la padoea tehikoe. Toenanoe I Jesoes bana tăka mareni nja na teàna, laloe mangădătoe ha, da kaladăk mboe parai pamangădătoe; na pakanandi eti da, patau tehikoe ja ihoe, na mapangga la pinoe wai. Toenanoe hiwăna I Jesoes bana hănggăndja: pamăndoe ndja da eti mi, ambi mangădătoe; njoengga je'a. Toenanoe I Petroes hiwăna: djăka toenanoe Toehan, 'paleàwa ka doekoe njoengga, kakoe pangga doekoe la pinoe wai. Tăka hiwăna I Jesoes: mai kau!

Toenanoe I Petroes hina poeroe ja weling la teàna, hina pangga la pinoe wai, hina toăma ja I Jesoes. Toenanoe I Petroes bana ita ja ka na ngaling, na ngiloe, ba laloe mbangatoe ja, toenanoe laloe mangădătoe ja na eti na; na tiki pamoemoehoe ka ă mang. Toenanoe na kaladăk bana pa'aunja I Jesoes. Tăka I Jesoes hina pareànggang, hina padjoàlanja na lima na, hina japa ja, hiwănanja: ha tau, ma nde bokoel monoeng moe! kanggikina hi toenanoe na eti moe mangădătoe na. Toenanoe hida hē pakareàng la teàna; păndjăng na nja ka na ngiloe, na ngaling pambangatoe.

Toenanoe mboendăba da da tau la teàna da karoedoek la I Jesoes, hiwăda: malănga tăka ja jeàna, Ana na I Ala ja.

57. I Jesoes la oema na I Simon.

Toenanoe hi ninja haätoe na na tau Parihi, I Simon ja na ngara na, hina wăndanja I Jesoes paloa pangangoe la oema na. Toenanoe ba talănga ninja I Jesoes la oema na I Simon, ba talănga ngangoe da, hina tama haätoe na na kawini kăli ndjoerăk. Na kawini noena na hăla pamandjarea ja na ndjala na.

Toenanoe na kawini noena hina tama bana ngăndi hau boti na na doepa. Toenanoe bana tama ka, hina mai ja la lihi na I Jesoes, hina ndoălăkoe la kadje'a na, hina hī dira matiki; na wai mata na noena na baha ha da wihi na I Jesoes. Tăka hina kangoeli wăndja roe linggi na. Tăka hina poedoekoe ha da wihi na, hina boeri nja la wihi na na doepa noena. Toenanoe na măngoe oemang bana ita ja noena na kawini, bana măta be nja parai na I Jesoes, tăka hina panī la eti na, hiwăna: na tau jeàna, djăka nabi ja lăti, na pi doe nja lăti na kawini noena, ba kawini kaborangoe ja. Tăka I Jesoes hiwănanja măngoe oemang: ha Simon, ningoe papanī nggoe; ninja haätoe na na tau bana paroetang ămăhoe, lima ngahoe da la haätoe, tăka la haätoe limakamboeloe da; toenanoe da tau madoea noeda, ba ndeda pabeli ndokoe ndja da ămăhoe, ba tau mamila ha, toenanoe njoena măngoe ămăhoeng, hiwănandja: măta ndja ka doeda da ămăhoe. Toenanoe hiwăna I Jesoes: măla bau pakakanja; nggini ja na tau na marihi mboehanja măngoe ămăhoeng.

Tăka hina heàma I Simon hiwăna: bakoe pakakanja na eti nggoe, na marihi mboehanja măngoe ămahoeng, djeà doe ja noena na makē lima ngahoe.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: lănga tăka na pakaka eti moe; măla noe, oe ita ja na kawini nina? kanandi pahămoe hămoe nja, bakoe tama la oema moe ndau wŏngga i wai kakoe baha wăndja da wihi nggoe. Tăka na kawini nina, bana baha ha da wihi nggoe, da baha wăndja wai mata na. Toena ka i doe i noe, ba ndau poedoekoe ka njoengga, na kawini jeàna ba hīna na tama lai jehoe la oema moe, ndena păndjăng ndokoe ngga papoedoekoe ha da

wihi nggoe. Tăka njoemoe ndau boeri ngga doepa la katikoe nggoe, tăka na kawini nina na boeri be ngga doepa la wihi nggoe. Bakoe panī lai njoemoe, na kawini nina djèpa nda nggiki dangoe da da ndjala na, na ngalang ka mahămoe, ba djè ja ba laloe namoe na nja; djăka nggămoe ja na ma ngalang mahămoe hakoedoe, na namoe hakoedoe ă.

Toenanoe hiwănanja na kawini noena I Jesoes: da ndjala moe koe măta be ndja ka; beli wa la oema moe.

58. I Zacheoes.

Toenanoe I Jesoes lo'a na nja ka la paraing Jeroesalem. Tăka hina lakoe li la koătăk Jericho. Toenanoe hi ninja lai noe haătoe na na tau, na mande'oekoe woeloe ja; na ngara na I Zacheoes ja; njoena na kapala matanggoe kē hiloe katikoe ja. Toenanoe I Zacheoes laloe mboehangoe ja pa'ita ja I Jesoes. Toenanoe nde pekoe ita na nja ka, ba laloe dangoe ja na tau la ngarăngia; njoena ba tau pándăkoe ja. Toenanoe hina himboe woeloe aka, hina lakoe mangiloe hina tăngăroe ja la ngea pali na I Jesoes, hina hē ja la kapoeka ai. Toenanoe I Jesoes bana toăma ka la toeba na na pingi ai, na ngea pahē na I Zacheoes, toenanoe hina tangara ja hina ita ja I Zacheoes. Toenanoe hiwănanja; ha Zacheoes poeroe kau, na lodoe năhoe, koe lakoe li la oema moe. Toenanoe I Zacheoes hina poeroe pareànggang, hina kareànja la oema na; na eti na laloe hămoe ja.

Toenanoe mboeloendăba na na tau na ma'ita ja I Jesoes bana tama ja la oema na I Zacheoes, hiwăda bada panī la eti da: na hămoe be ihoe bana tama la oema tau mandjala?

Tăka I Zacheus hina ndoălak hiwăna: Toehan, da banda nggoe hawiang koe paberinja na tau mamila; djăka koe piti palaping na malandja tau, djăka koe pabeli ndja năhoe, patoe ndăni da.

Tăka hina heàma I Jesoes hiwăna: na mahămoe na tăka ka la oema moe njoemoe na lodoe năhoe. Malănga tăka ja na Ana tau bana poeroe ja la tana, na mai pahimboe ja na tau na mamboelang, pahămoe ja, wăna be ă.

59. Li pangerang.

I Jesoes bana papeàka ndja da tau papapeàka na, na wăngoe li pangerang. Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes, ba talănga mandapoe na la karaha tehikoe, laloe dangoe ja na tau na mamai lai njoena. Toenanoe hina hē ja la teàna, hina papeàkanja na tau na mapa'oehi la mamara bana wăngoe li pangerang.

Toenanoe ninja haätoe na na tau na măngoe woăkang. Toenanoe na tau noena hina loehoe ja hina lo pahăbăroe nja wini na na woăka. Toenanoe bana hăbăroe nja wini tana noena, hawiang na kanaboe la ngarăngia. Tăka da tau da malakoe li, da dili palo-pamainja; da tăka da ngara mahawoeroeng, da tăhikoe băla ja. Tăka hi ninja na makanaboe la tana maningoe watoe; bana manipa ă na tana na, toenanoe hina toemboe pareànggang; djăka na tăka nja ka lodoe, malāi na nja ka, ba ndaningoe amoe na, meti na nja ka.

Tăka hi ninja na makanaboe la padoea kalăla. Toenanoe da kalăla da toemboe pakareàngoe ka, hida năpoe nja kalăla.

Tăka hi ninja na makanaboe la tana mahămoe. Toenanoe hina toemboe, hina toe woă na; nindja da mahangahoe da, nindja da manomoekamboeloe da, nindja da matiloekamboeloe da. Djăka nggamoe ja na maningoe kahiloeng, măla wa kana rongoe.

Toenanoe da tau papapeàka na, hida kara ja na pingi na na li pangerang noena.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: da wini ba wănggoe, djè ja na papaní na I Ala. Na makanaboe la ngarăngia, ba wănggoe, djè ja na tau na marongoe ja; toenakanoe tăka na nja ka I Setàn hina manganga ja na papaní na I Ala, na maninja la eti na, ka amboe na monoeng ja, ka amboe na ngalang mahămoe, wăna. Na makanaboe la watoe, ba wănggoe, djè ja na tau na marongoe ja, tăka hina pakăpa ja la eti na, laloe mboehangoe ja; ba toenanoe ba ndaningoe amoe na, ndedi nggi mandai na na mboelang; djăka na kamanja ka tau, na kandoeling.

Na makanaboe la padoea kalăla, ba wănggoe, djè ja na tau na

marongoe ja, tăka na banda na, na hidoe na, na handoeka na, noe ha da pakăkoe wăna; toenanoe hi ndaningoe wŏa na. Na makanaboe la tana mahămoe, bawănggoe, djè ja na tau na marongoe ja na papaní na I Ala, na pakăpa ja la eti na na matăndji; toenanoe hina kikoe nja, hina kăli woă.

Na nge'a papareàta na I Ala, hama toena haătoe na na tau na mahăbăroeng wini tana mahămoe la woăka na. Toenanoe bana mahoeroe ka, tăka na nja ka na papa na bana ngăndi wăla witoe, hina hăbăroenja la woăka noena. Toenanoe bana hăla ja ka, lakoe na nja ka. Toenanoe bana toemboe ka na wini tana, ba ningoe ka roe na, ningoe mboe woă na; na witoe hamang bada toemboe pakareàng.

Toenanoe hida lakoe da tau da madai ja na woăka noena, hida peàka nja na miri da hiwăda: ha oemboe, ka ni bau hăbăroeng wini tana, wini tana hămoe ja, ka nggi weli ni da ihoe da roemba? Tăka hina heàma na miri da, djè ja na papa nggoe na matoetoena ngga noe la woăka nggoe.

Toenanoe hiwăda da tau da madai ja na woăka noena: măla noe, oemboe, kama lo'a paboeta ja na roemba, kama pa'oehinja. Tăka hina heàma măngoe woăkang: mătang, djăkai boeta ja na roemba, djèngoe i boeta ja na oehoe, bana pahama ndăba; mătanja ka kana toemboe pakareàng; napa doena ba ta toăma ja ka na rehi moeti nda; djăka ta moeti, napa kakoe peàkanja na tau: pa'oehi ja na roemba kahau nja, na oehoe kahau nja, ka wănggoe nja; na roemba, toenoe ja la epi, na oehoe wotoe ja la oema eri kahau nja.

Toenanoe I Jesoes bana hăla ka papaní, lakoe na nja ka. Toenanoe bana tăka ka la oema na, hida lo'a pakarai ja da tau papapeàka na: peàka nggăma nja na pingi na na li pangerang kawai, na parongoe ma, wăda. Toenanoe I Jesoes hina heàma: na tau na mahăbăroeng wini tana hămoe, ba wănggoe, djè ja na Ana tau; na woăka ba wănggoe, djè ja panggo boel awang; na wini tana mahămoe, ba wănggoe, djè ha da ana awang; na roemba, ba

wănggoe, djè ha da ana makaborang; na papa nggoe na mahăbăroeng roemba, djè ja I Setan; tăka la pamoeti, ba wănggoe, djè ja bana moeloeng na tana, na tanjănggăr na awang; da tau da mamoeti, ba wănggoe, djè ha da malaïkătoe. Hama toena na roemba, ba toenoe hăla ja la epi, toena ka doe i doena, djăka na moeloeng ka na tana, na tanjănggăroe ka na awang. Na Ana tau napa na pareàta ha da malaïkăt, da pa'oehinja na tau na mandjala, na makaborang; ba toenakanoe hi wăroendja la epi mandembăda; lai noe hī dăngoe kakehoekoe woă ngăndoe. Tăka na tau na matăndji etī na, napa na kadjilăk hama toena na lodoe, la nge'a papareàta na I Ala, Ama nggoe njoengga.

Djăka nggamoe na maningoe kahiloeng, măla wa kana rongoe.

Na nge'a papareàta na I Ala, hama toena na karohoe sawi mărăkoe na; bana piti ja tau, hina tondoenja la woăka na. Djèpa ba toe ă na noe ba ana koe-koedoe ă na nja, na rihi ndja pa bokoel da pingi ai hangia hangia, bana toemboe.

Na pingi ai noena bana bokoeloe ka, ba ningoe ka lai na, toenanoe mboeloe ndăba da da ngara mahawoeroeng hida mai hida woeloe hiboe da la lai na noena na ai.

Na nge'a papareàta na I Ala, hama toena na tai woloe mbana; bana piti ha haătoe na na kawini da tiloe mboea nggatang da oeta kangoeta hina pakoroeng, hina oerăk-oerăkoe ja, toepa na majiloeng hă hămoeng.

Na nge'a papareàta na I Ala hama toena na tau na makabelibatoe, na mahimboe ihi niripoe. Toenanoe bana hoenggoe ja ka hau na, taloe bokoeloe ma ja; toenanoe hina takoe ja hina danggandja da ăna nggăra na la oema na. Tăka hina kē ja ihi niripoe noena.

Na nge'a papareàta na I Ala, hama toena na ămăhoe na makawining la tana. Toenanoe hininja haătoe na na tau na mahoenggoe ja na ămăhoe noena; hina hili kawini nja. Toenanoe ba taloe mboehangoe ja, hina takoe ja hina danggandja da ăna nggăra na

la oema na, hina kē ja na woăka noena; hina ăki ja na ămăhoe na makawining noena.

Na nge'a papareàla na I Ala, hama toena na ndjeri wari, na pandoeha la tehikoe, bana pa'oehi nja mboendăba na na ijang hangia hangia.

Toenanoe djăka na mbinoe ka hina jila ja tau hina hē ngăndi ja la mamara. Toenanoe hina mandapoe ja hina pindi ha da ijang da mahămoe, na toe ha la katanga; da ijang da mande hămoe, na wăroendja. Djè ja ba toenanoe, toena kadoe i doena haromoe, djăka na moeloeng ka na tana. Da malaïkăt da kawări ja na tau na makaborang dăngoe na tau na matăndji eti na, na kahau nja. Toenanoe bada hăla ka, na tau makaborang da poeha ja la epi na mande mbăda, lai noe hī dăngoe kakehoek woă ngăndoe.

60. Na tau mangoe woakang.

Toenanoe hiwăna I Jesoes na nge'a papareàla na I Ala, hama toena haătoe na na tau măngoe woăkang. Toenanoe hadang la mbaroe hina loehoe ja weling la oema na hina himboe tau: kakoe wŏndja woenda da, kada răma la woăka nggoe, wăna be ă. Toenanoe bana hoenggoe ka tau hina padenindja da woenda da, hau tali na haătoe na hau lodoe; toenanoe hina paleàwa ha, lakoe parăma la woăka nggoe, wănandja. Toenanoe ba pera doea pahē na ka na lodoe, na hili lakoe pahimboe tau. Toenanoe hina ita ha da tau la ngarăngia da manderăma, hiwănandja: lakoe njimi kai răma la woăka nggoe, djăka pira pira bakoe wŏnggami, koe padenindja.

Toenanoe hida lakoe da tau noeda. Toenanoe na hili loehoe ja bana tidoeng ka na lodoe; na hili lakoe ba hapoengoe kokoer djangga na na lodoe, na hili itang tau, hiwănandja: lakoe kămi kai răma la woăka nggoe. Toenanoe ba hapoengoe kokoer păndăkoe na ka na lodoe, na hili lo'a pahimboe tau, hina itang tau da manderăma, hiwănandja: ka nggiki na njimi hi ndoălăkoe djoea; nda

nggăra parăma mi hau lodoe hau lodoe? Toenanoe hiwăda bada heàma: ndaningoe na mawŏnggăma woenda ma, kama răma. Toenanoe hina heàma măngoe woăkang hiwănandja: djăka toenanoe, imai kămi, kai răma la woăka nggoe, kakoe wŏnggămi woenda mi.

Toenanoe bana roedoeng ka, hina paleàwa ja na matanggoe pareàta, hiwănanja: lo wa papa'au ndja mboendăba da da tau da marăma, kata wŏndja ha da woenda da; kau pa'aunja na matăka malamiri, dăngoe na tau na matăka mangiloe.

Toenanoe bada tăka ka da tau noeda, da tau da matăka malamiri, da ngalang mboe hau tali haătoe haătoe. Toenanoe da tau da matăka mangiloe bada pakakandja da eti da: da dangoe pa ihoe da woenda ma njoema, parăma weling mbaroe ma loepa na maling i. Tăka hida ngalang haătoe hau tali, haătoe hau tali.

Toenanoe bada kē ha ka hida lakoe la măngoe woăkang, hiwăda: ha oemboe, bana diha nggăma, na pahama păkoe nggăma na tau na matăka malamiri; da tau noeda bada răma hakoedoe ă, tăka njoema păkoe, bama răma weling mbaroe loepa ma pamalinja. Toenanoe hina heàma măngoe woăkang hiwăna: ha tau arija nggoe, ndakoe ndjala ă lai njimi; mbăda peàka moe ka lai njoengga hau lodoe hau tali, mbăda wănggoe nggămi. Piti ja na tanggoe moe, kai lakoe; da tau da matăka malamiri, koe pahama dăndja da woenda mi.

Măla noe bau pakakanja na eti moe, ndakoe ngalang ma pawăngoe eti nggoe bakoe wŏngoe ămăhoe nggoe la tau? Măla noe, na karāoe ma na eti mi, djăka na hămoe na eti nggoe la angoe nggoe patau?

Toenanoe da tau da malamiri, napa djè ha da mamangiloe; da tau da mamangiloe napa djè ha da mamalamiri; na dangoe na tau na padoendang, hakoedoe ă na papindi.

61. I Ala na namoe ha da tau.

Toenanoe I Jesoes bana papeàkang, laloe dangoe ja na tau na mamai lai njoena; da tau da matanggoe kē hiloe katikoe dăngoe

da tau da makaborang, da mboehang parongoe ja I Jesoes bana paní. Toenanoe da tau Parihi da poeloe wănja I Jesoes, hiwăda: na tau jeàna na mboeha-mboeha ndja da tau da mandjala, na nga dăndja njoeda.

Toenanoe I Jesoes hina woenda ndja ja na li pangerang jeàna: Djăka nggamoe ja na maningoe kamămbi hangahoe da, djăka na mboelang na he'au, măla noe na măta be nja? Toenanoe hina mătandja ba hiwakamboeloe hiwa ngioe da, hina lakoe pahimboe ja na he'au na mamboelang, loepa na hoenggoe ma ja.

Toenanoe bana hoenggoe ja ka hina doekoe ja la koendoe na, laloe hămoe ja na eti na. Toenanoe bana tăka ka la oema na hina pa'aundja da arijá na, da kalembi na hiwănandja njoeda: măla wa kai kawăra hămoe eti nda, ba djè ja bakoe hoenggoe ja ka na kamămbi nggoe na mamboelang.

Toenanoe hiwănggoe nggămi njimi bakoe panī: djăka haätoe na na tau na mandjala, djăka na mandjarea ka, toeda ka doe i la awang, da malaïkăt bada hămoe da eti da.

Toenanoe ninja haătoe na na tau kawini, na maningoeng hakamboeloe ndoei; toenanoe hina mboelang na hau; toenanoe bana mboelang ka, hina toenoe ja na palita na, hina kandjekoe ja na oema na, na himboe himboe ja na ndoei na mamboelang, loepa na ita ma ja. Toenanoe bana ita ja ka, na pa'aundja da arijá na, da tau angoe koătăkoe na, hiwăna: măla wa kai kawăra hămoe eti nda, ba djè ja bakoe ita ja na ndoei nggoe na mamboelang. Toenanoe bakoe paní nggămi njimi, toeda ka doe i la awang da malaïkăt mboendăba da bada hămoe da eti da, ba djè ja na tau ba haätoe ă na na mamandjarea.

62. Na ana mini na mamboelang.

Toenanoe ninja haätoe na na tau, da doea da ana na mini. Toenanoe na haätoe na mama'eri, hiwănanja na ama na bana karai ja: ha ama, wŏngga wa doekoe tanggoe nggoe banda, kakoe kē ha, kakoe lakoe la hau tana.

Toenanoe na ama na hina wŏnja tanggoe na banda. Toenanoe bana hăla ka, na bidi mini noena hina pa'oehindja da banda na da pawŏna nja na ama na, hina lakoe ja la hau paraing, la mamarau.

Toenanoe lai noe na malandja wăndja da ămăhoe, na wăroe wăroe ndja bana remi dira matiki; bana ndjoerăkoe wăndja la kawini. Toenanoe loepa na hăla ma ha da banda na, ndaningoe ndokoe pa ana nggăra nggăra na. Toenanoe la paraing lai noe, rimbang mboe na nja, ndaningoe pa pangangoe. Toenanoe hina tama parăma la haătoe na tau mawoeloe, hina paleàwa ja: lo padai ha da wē nggoe, wănanja. Toenanoe laloe mangăbăngoe ja pangandja-da oehoe da da wē ba laloe mandjoe ja, tăka haătoe tau ndaningoe mawŏnja ja.

Toenanoe bana kanandi hili weli hili weli ja na eti na, hina namoe beli ja na oema ama na, hiwăna: la oema ama nggoe da tau da marăma, bada ngangoe, da ngangoe padangoe, tăka njoengga jea, hikoe meti rimbang be ka.

Na hămoe pa, djăka koe hadang, djăka koe lakoe lai ama nggoe, ka wănggoe nja bakoe paní: ha ama! njoengga koe ndjala la I Ala, lai njoemoe; ba toenanoe ămboe tiki pa ana nggoe ja, ămboe wămoe pa; pahama ngga ka la tau na marăma lai njoemoe.

Toenanoe hina hadang, hina lakoe la oema ama na. Toenanoe bana marau i pa, bana ita ja ka parai na na ama na, laloe namoe na nja na ama na, hina hadang, hina palai pahamboeroe ja na ana na, hina rohoe ja, hina poedoekoe ja bana hī. Tăka hiwăna na ana na: ha ama! mbăda ndjala nggoe ka la I Ala, lai njoemoe, ndena hămoe pa, ana nggoe ja, djăka wămoe ngga pa.

Tăka hina heàma na ama na, bana peàkandja da tau papaleàwa na: ngăndi nda paki na da manandang kata pahau nja; toenja tawoeroe la woă lima na dăngoe halapa la wihi na; kai ngăndi nda karămbo'a mamboăka, toboeng; măta kata ngangoe kata remi; na ana nggoe jeàna, hama toena ba mbăda meti na ka, tăka hi hadang beli na nja ka năhoe; na mboelang ka, koe hoenggoe beli ja ka. Toenanoe remi da nja ka.

Toenanoe na mama'aja la woăka be ja ka; ba mareni nja ka na oema, hina rongoe maremi dăngoe lingoe ana mongoe.

Toenanoe hina pa'aunja haătoe na tau lai noe, hina karai ja, hiwăna: nggăra oela na hina remi noena? Toenanoe hina heàma na tau noena, hiwăna: na eri moe mbăda beli na ka, na ama moe hina toboeng karămbo'a na mamboăka; bana hoenggoe beli ja ka na ana na na mamboelang, wăna.

Toenanoe na mama'aja, laloe mbeni ja, ndena bihoe patama la oema. Tăka hina loehoe ja na ama na:. koe lo'a papamandanja, wăna be ă.

Toenanoe na mama'aja hiwăna, bana heàma ja na ama na: tăngăroe, njoengga pira mboea ndaung be nggoe ka bakoe ndădikoe la oema moe njoemoe; ndedi koe handăkang papatara lai njoemoe, djèpa batoe ă na, ndedioe wŏngga he'au kamămbi, kakoe rori, kakoe pa'oehindja da arijá nggoe, kakoe remi; tăngăroe ja noe, bana tăka ka na ana moe, bana hăla ha ka da banda moe la kawini ndjoerăk, tăkau toboe be nja karămbo'a na mamboăka.

Toenanoe hiwăna na ama na bana heàma: ha ana nggoe, njoemoe ba la lihi i nggoe nggau pa, da banda nggoe njoengga mboeloendăba da, banda moe njoemoe ha. Hămoe doe i ja noe, ba tăka na nja na eri moe hita toboe nja karămbo'a, taremi mboe; na eri moe, hama toena ba mbăda meti na ka, na loeri beli ja; mbăda mboelang na ka, tahoenggoe beli ja ka.

63. Na tau mawoeloe banda dangoe I Lasaroes.

Toenanoe ninja haătoe na na tau na mawoeloe; da hinggi na, da tera na, kăha păkoe hinggi manandang djoea; hau lodoe hau lodoe noewang naingoe ma na, na remi na; na ngangoe mahămoe djoea. Tăka hi ninja haătoe na na tau na mamila, na mangarang I Lasaroes; bana ngangoe na wăngoe pakarai djoea be ă; na ihi na na mbinoe nja mapongoe manggări; na mahoeroe la pindoe la tau na mawoeloe noena.

Toenanoe laloe mangăbăngoe ja pangangoe na tădi ngana na tau

na mawoeloe noena. Tăka njoena ndena wŏnja ja. Toenanoe da ahoe na na tau mawoeloe noena, hida lo'a padjăli ha da mapongoe na.

Toenanoe ndedi mandai na, meti na nja ka na tau mamila noena, hina piti ja malaïkăt hina kareànja, hina băndjăloe ja la baba na I Abraham. Tăka na tau na mawoeloe na meti mboe, hida tani nja tau. Toenanoe na tau na mawoeloe, ba ninja ka la epi mande mbăda, tăka hina ita marau ja I Abraham, I Lasaroes ba ninja la baba na.

Toenanoe hina pa'aung hiwăna: ha ama Abraham, namoe ka njoengga; paleàwa i ja I Lasaroes, kana hăboe ja la wai na hoepoe wŏa lima na, kana dătăloe nja na lăma nggoe, kana maringoe ki hakoedoe, ba laloe haroēi ja lai njoengga la epi jeàna.

Tăka hina heàma I Abraham, hiwăna: ha ana nggoe, namoe ni ja bau loeri pa, bau kē mahămoe, tăka I Lasaroes bana kē maharoēi; ba toenanoe năhoe na ngalang ka mahămoe, tăka njoemoe oe pădăngoe i maharoēi.

Toenana tăka hi ninja i la padoea nda na mapadimbăkoe; na tau lai jehoe ndena ngalang palo'a lai heàna, na tau lai heàna ndena ngalang pamai lai jehoe.

Tăka na tau na mawoeloe noena hiwăna: ha ama, djăka toenanoe, paleàwa ja I Lasaroes la oema ama nggoe, ba nindja da eri nggoe da malima, kana peàkandja I Lasaroes, ka ămboe da tama lai jehoe, la pange'a nggoe njoengga na maharoēi

Toenanoe I Abraham hiwănanja njoena: nindja da hoerătoe, na hămoe ka kada rongoe ha.

Tăka hiwăna na tau na mawoeloe: ămboe toemoe noe ama, na hămoe pa djăka haătoe na na tau mameti, djăka na hadang beli, bana pawoewang wiki na, kana peàkandja kada pinja.

Toenanoe hiwăna I Abraham: djăka ndeda bihoe parongoe ja na hoerătoe, ndeda rongoe mboe ja na tau na mameti, djăka na hadang beli.

64. Da anakeàda la lihi na I Jesoes.

Toenanoe na hau na lodoe, tăka da tau papapeàka na I Jesoes, hiwădanja bada karai ja: nggamoe ja na marihi bokoeloe na la nge'a pareàta na I Ala? Toenanoe I Jesoes hina pa'aunja haätoe na na anakeàda koedoe, hina toe ja la padoea da, hiwăna: malănga tăka ja, djăka ndai pambeling hama toena jeàna na anakeàda, ndai ngalang patama la nge'a pareàta na I Ala; djăka nggamoe ja na mamărăhoe eti na, hama toena nina na anakeàda, djè ja na marihi bokoeloe na la nge'a pareàta na I Ala; djăka nggamoe ja na mapaheànja na anakeàda jeàna, ba djeà ja na ngara nggoe, na paheàngga njoengga. Djămang ămbi poeloe wăndja da ma'ana koekoedoe da jeàda, ba djeà ka njoengga; bakoe paní nggămi njimi, da malaïkăt na na anakeàda ndeda păndjăng pa'ita ja na mata na i ama nggoe la awang.

Toenanoe na hau na lodoe hi nindja da anakeàda bana kareàndja ina da ama da, kana răma ha I Jesoes, wăda be ă. Tăka da tau papapeàka na, hida pătoe ha da tau, ămbi kareàndja da anakeàda, wăda. Toenanoe I Jesoes bana ita ha ka, hiwăna: măta ndja ka da anakeàda kada mai lai njoengga, ambi pătoe ha; da matoeda noe da awanja na awang.

Malănga tăka ja bakoe paní nggămi njimi, djăka nggamoe ja na mandekē ja na nge'a pareàta na I Ala, hama toena na anakeàda koedoe bana kē ja, njoena ndena ngalangoe ă patama.

Toenanoe I Jesoes hina rohoe ha da anakeàda noeda hina toe ndja lima na la katikoe da, hina peàkandja na mahămoe.

65. Na tau Samaria.

Toenanoe na hau na lodoe hi ninja haätoe na na tau na mapingoe hoerătoe pareàta. Toenanoe hina lo'a hina kamanja I Jesoes, hiwăna: ka nggăra ă ja ka na pakikoe nggoe, kakoe ngalang loeri panoewang? Tăka hina heàma I Jesoes: nggăra pahoerătoe la Torătoe; nggiki na bau badja? Toenanoe hina heàma na tau noena

hiwăna: njoemoe mboeha păkoe nja na Ala moe, eti hakahaung, kahaung ndewa moe, kahaung ătăloe moe, kahaung manggăna moe, tăka na angoe moe patau mboeha păkoe nja hama toena hau mboehanja na ihi wiki moe njoemoe, wăna.

Tăka I Jesoes hina heàma: kikoe toemoe nja noe, oeloeri panoewang.

Toenanoe hiwăna na tau noena, bana hokoeloe eti na: nggamoe ja na angoe nggoe patau?

Toenanoe hina heàma I Jesoes, bana wăngoe li pangerang toenanoe.

Ninja haătoe na na tau Pinang, na maloehoe weling la paraing Jeroesalem, na lakoe la paraing Jericho. Toenanoe bana tăka ka la padoea ngarăngia, hina hamboeroe tau makaborang, da ma kăli pakoădja. Toenanoe da tau kaborang noeda hida jăpa ja njoena, hida koădja ja; toenanoe bana manoea ka hida wăhi ha da ngăndi na, hida palai wăroe be nja.

Toenanoe ninja haătoe na na ratoe, na mali ja la ngarăngia noena. Toenanoe hina ita ja na tau noena, na mamanoea kawai. Tăka na ratoe noena bana ita ja ka, lakoe pangalang be na nja.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, haătoe na na tau Lewi na li ja la ngarăngia noena. Toenanoe bana ita ja ka na tau mamanoea noena, lakoe pangalang be na nja ka.

Toenanoe hi ninja haătoe na na tau Samaria, na mali ja la ngarăngia noena. Toenanoe bana ita ja ka na táu noena hina lakoe ja, hina lihi nja; na eti na laloe namoe na nja na tau na mamanoea. Toenanoe hina baha ha da mamanoea la ihi na na tau noena, hina toe ndja moeroe, hina wotoe ja la pakaliti na, hina kareànja la oema ngea pali patodoe. Toenanoe bana hadang ka la mbaroe, na tau Samaria noena hiwănanja măngoe oemang: tăngăroe pahămoe hămoe nja na tau mahidoe jeàna; jeàda da ămăhoe kau kē wăndja panga na; djăkau hăla ha ka da ămăhoe, djăka ningoe ămăhoe lai njoemoe, kē wăndja kadiroe panga na; napa djăka koe beli ka, kakoe hiloe ha ka da ămăhoe moe, wăna bana paní.

Toenanoe lakoe na nja ka, na tau Samaria noena.

Măla noe bau pakakanja la eti moe, da tau da madoea haătoe da noeda, da mali la ngarăngia noena: nggamoe ja na angoe na patau na tau mamanoea noena.

Tăka hina heàma na tau na pakarai na: na tau na manamoe ja na tau mamanoea noena.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: lakoe wa, toenanoe toemoe ka i doemoe njoemoe.

66. Na tau na mawoetang amahoe.

Na nge'a pareàta na I Ala, na pangera wănja na tau na madiha ămăhoe na la tau na mawoetang lai njoena. Toenanoe bana diha diha ha, hina tăka haătoe na na tau, na mawoetang lai njoena nomoe kamboeloe riwoe da. Toenanoe ba ndaningoe ndokoe ma pa pawŏngoe ha da woeta na, toenanoe măngoe ămăhoeng hiwăna: dangga ndja njoena dăngoe na papaha na, dăngoe da ana na, dăngoe da ăna nggăra nggăra da la oema na, kana wŏngoe ha da woeta na. Toenanoe hina karoedoek na tau noena la hangga na, hiwăna: malangoem oemboe, napa păkoe, koe ngeri wŏnggau ka. Toenanoe ba laloe namoe na nja na tau noena, hina măta be nja, hiwăna: batoenanoe măta ndja ka doeda da ămăhoe, ămboe wŏ doe ngga ha pa.

Toenanoe ba hīna na loehoe ja lai noe, bana toăma ka la hambeli, hina hamboeroe ja na angoe na, na mawoetang lai njoena hangahoe da da ămăhoe. Toenanoe hina jăpa ja hina kohoeloe ja na nggoroe na, hiwăna: wŏngga ha wa da ămăhoe nggoe. Toenanoe na angoe na hina karodoek la wihi na hiwăna: napa kadiroe, napa koe ngeri wŏnggau ha, wănanja.

Toenanoe ndena bihoe parongoe, hina poehi ja la makapătăng, loepa na hăla ndăba ha da ămăhoe nggoe papabelinja, hikoe măngoe papahăla ja, wăna be ă.

Toenanoe da angoe na bada ita ja na poeloeng na matoenanoe, hida lo'a papeàka la miri da. Tăka na miri da bana rongoe ka hina pa'aunja na tau na mande panamoeng, hiwănanja:

ha tau makaborang, da woetang ma lai njoengga, koe măta be nggau; na hămoe doe lăti, djăkau namoe ja na angoe moe patau, hama toena doekoe njoengga bakoe namoe kau njoemoe. Toenanoe laloe mbeni ja na miri na, hina poehi ja la makapătang, loepa na pabeli hăla ndja da ămăhoe na na miri na.

Toena ka doe i na ama nggoe na maninja la awang, djăka ndai djămandja da ndjala da da angoe mi patau.

67. Na tau na mandetandji eti na.

Toenanoe I Jesoes hina paní ja na li pangerang hau: mahămoe ja na tau, djăka na hamajàng noewang naingoe ma na, hiwăna: ninja la hau paraing haätoe na na kapala na matanggoe pareha poeloeng. Na tau noena ndena mangădătoe nja I Ala; haätoe tau ndena mangădătoe nja. La paraing noenâ ni mboe nja haätoe na na kawini ndŏalăk; toenanoe hina lo'a njoena, kana bŏata ja na makaloētoe nggoe, wăna Toenanoe laloe mandai ja na kapala ndena bihoe ndokoe papaní ja na makaloētoe, na pangăndi na na kawini noena. Toenanoe hina kanandi nja la eti na: djèpa ndakoe mangădătoe nja I Ala, na tau ba ndakoe nggoema nja, jeàna na kawini, măta kakoe bŏata ja na makaloētoe-na, ba laloe handoeka na ngga, bana teàngoe mai teàngoe mai, ndena păndjăng ndokoe.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: rongoe, bana paní toenanoe na tau noena na mande tăndji eti na. Mălá noe I Ala ndena rongoe ja na tau, na makarai wăngoe roedoeng wăngoe lodoe?

Bakoe paní lai njimi: I Ala na mareàngga pakataka ja na pakarai na.

68. Na tau Parihi dangoe na tau na matanggoe ke hiloe katikoe.

Toenanoe I Jesoes hina hili paní li pangerang, hiwănanja na tau na makananding wiki na, na tandji ka doekoe na eti nggoe, bawăna be ă, tăka hina poeloe wănja na tau hawiang, hiwăna:

Nindja da tau da madoea, da tama ba la oema na I Ala, kama hamajang, wăda be ă; na haätoe tau Parihi ja, tăka na haätoe tau na matanggoe kē hiloe katikoe ja, Toenanoe na tau Parihi hina badang hina ndŏalăk, hina hamajang la eti na, hiwăna: Ja Ala, koe wotoenja na ngara moe, njoengga jeà nde toena na tau hawiang, hama toena na tau na mapahandoeka ja na angoe na patau, na mapameti tau, tau na mandjoerak, hama toena na tau na makē hiloe katikoe; hau minggoe hau minggoe bakoe rotoe wiki nggoe, koe pandoe'ang. Njoengga bakoe namoe ha da tau mamila, djăka hakamboeloe da lai njoengga, koe wŏnja ja na hau.

Tăka na tau na matanggoe kē hiloe katikoe, na ndoălăkoe marau, bana pakakanja na eti na ndena toroe mbeni patangára la awang, dira na na tăba ja na koeroe na, hiwăna: Ja Ala, namoe ka njoe-ngga, tau mandjala ka.

Bakoe paní nggămi njimi, na tau noena bana beli ja la oema na, na rihi nja pa patăndji eti na, na tau Parihi noena kawai.

Djăka nggamoe ja na mapabokoeloe wiki na, napa I Ala na pamărăhoe ja; djăka nggamoe ja na mapamărăhoe wiki na, napa I Ala na pabokoeloe ja.

69. Na tau kawini na mamila.

Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes na mandapoe la lihi păti kanai ămăhoe; noena kanai ămăhoe papahămoe wănja na oema ngea pahamajang.

Toenanoe I Jesoes hina tăngăroe ha da tau da mapoehi ămăhoe; na tau na mawoeloe na toe padangoe.

Toenanoe tăka na nja ka na haätoe na kawini, mbăda meti na ka na mini lē na, nde'oekoe mila ma ja.

Toenanoe bana tăka ka la lihi păti noena. hina toe ha dămboe ndoei ă dang.

Tăka I Jesoes hina pa'aundja da tau papapeàka na, hiwănandja: malănga tăka ja bakoe peàka nggămi njimi, tăngăroe na haätoe na kawini bana poehi ămăhoe la pati, na rihinja mboendăba na na tau

bana toe ha; ba dangoe da nja hina poehi ha, tăka na kawini jeàna, na poehi măngoe didingoe ha.

70. Nggamoe ja, wada ngga?

Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes hina karai ha da tau papapeàka na: da tau bada kanandindja la eti da, bai rongoe ă bada paní: nggamoe ja, wăda ngga? Toenanoe hida heàma: „hawiang I Johanis na matanggoe pa'ihoe; hawiang I Elias; hawiang I Jeremia; hawiang haätoe nabi na mahadang beli, wăda be ă." Tăka I Jesoes hiwănandja: măla noe njimi, bai pakakandja da eti mi, ngga ka njoengga jeà? Toenanoe hina heàma I Petroes, hiwăna: Njoemoe I Kristus, Ana na I Ala kau. Tăka hina heàma I Jesoes: hămoe wa, ha Simon, nde njoemoe ă ma pi wiki moe nja, I Ala na mapeàka nggămoe nja noe, hioe pinja.

Toenanoe hīna I Jesoes hina peàkandja da tau papapeàka na: loepang ma bădi njoengga koe lo'a la paraing Jeroesalem, koe pădang maharoēi, mahandoeka; da tau mamatoea, dăngoe da ratoe napa da pameti ka; tăka tiloe mboea lodoe nggoe ká hikoe hadang beli.

71. I Jesoes la Betania.

Toenanoe hininja na hau na koătăk, na ngara na Betania; lai noe nindja da tau da madoea haätoe, da mapa'eri-ajang; na ana mini da I Lasaroes ja; tăka da ana wini na I Marta dăngoe I Maria. Da tau noeda da arijá na I Jesoes; na kăli lo'a I Jesoes lai noe. Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes hina lo'a lai noe, mboeloe ndăba da ihi oema laloe hămoe ha da eti da. Toenanoe I Maria hina mandapoe la toeba wihi na I Jesoes bana patingi ja, bana papeàkang Tăka I Marta laloe mărana ja bana kanŏamanja panga na I Jesoes. Toenanoe I Marta hina mai la lihi na I Jesoes hiwănanja: ha oemboe, ka nggiki na njoengga, laloe handoeka ka bakoe răma; peàkanja I Maria kana răma dăngga. Toenanoe hina heàma

I Jesoes hiwăna: ha Marta, njoemoe pahandoeka wiki moe, bau răma ha da parăma moe; dira na I Maria na mapindi ja ka na tanggoe na na mahămoe, na pandengalang pawăhi tau lai njoena, ba didi jang na ma palingoe.

Toenanoe na hau na lodoe I Jesoes ba ninja la tana mamarau, hina rongoe: la Betania na arijá moe hidoe na nja, wăda. Tăka I Jesoes bana rongoe ja ka, hiwăna: na hidoe na noena, ndena meti wa ă nja, dira na kana wotoe wănja na Ana na I Ala, wăna. Batoenakanoe na hili todoe dămboe roedoe na lai noe. Toenanoe bana lăpăhoe ka dămboe lodoe na, hiwăna I Jesoes bana peàka ndja da tau papapeàka na: na arijá nda I Lasaroes mahoeroe na nja; măla nda kata lo'a pabénginja.

Tăka da tau papapeàka na hiwăda bada heàma: djăka mahoeroe na nja, na hămoe! I Jesoes bana paní ndja: djè ja bana meti I Lasaroes: na pakandi eti da njoeda, mahoeroe be na nja, wăda be ă.

Toenanoe hiwăna I Jesoes bana paní pataloeloekoendja: I Lazaroes mbăda meti na ka, măla nda kata lo'a lai noe. Tăka I Thomas hiwăna bana paní la angoe na: măla nda wa kata lakoe, kata meti karèanja.

Na koătăk Betania, mareni na nja la paraing Jeroesalem; toenanoe laloe dangoe ha da tau Jehoedi da malo'a lai noe, kata pamandandja da eti da I Marta dăngoe I Maria, wăda, ba handoeka dănja na ana mini da, bana meti.

Toenanoe I Marta bana rongoe ja ka I Jesoes: nămoe nja, ba wăda da tau, toenanoe hina hadang hina lakoe pahamboeroe ja I Jesoes la hambeli koătăk; toenanoe bana tăka ka lai noe hiwăna: ha Toehan, djăka ninggau lăti lai jehoe. nde toe ă lăti kana meti na ana mini nggoe, hiwănanja.

Tăka I Jesoes hina heàma hiwăna: na ana mini moe, na hada belingoe ja! Tăka I Marta hiwăna: koe pinja i doekoe njoengga, heàna bawămoe, djè ja bana moeloeng ka haromoe, hina măngoe pahadang. Toenanoe hina heàma I Jesoes: Njoengga jea matanggoe pahadangoe ka, matanggoe paloeri mboe ka; djăka nggamoe ja na

mamonoengga njoengga, na loeri, djépa ba meti na nja ka; djăka nggamoe ja na maloeri bana monoengga njoengga, njoena ndena meti ndokoe. Măla noe, ndau monoengga njoengga?

Toenanoe hina heàma I Marta: malănga tăka ja, koe monoenggau, I Toehan jeàna Ana na I Ala ja. na mapoeroe ja la tana!

Toenanoe bana hăla ka papaní, hina lo'a papa'au kanoendoehoe nja I Maria. I Jesoes ninja, wăna nja. Tăka I Maria bana rongoe toena kanoe, hína loe hadang, hina lakoe ja. na toăma ja I Jesoes, hina karoedoek la wihi na. hiwăna bana paní: ha Toehan, djăka ninggau lăti lai jehoe, nde toe ă na na ana mini nggoe kana meti.

Toenanoe I Jesoes bana ita ja ka I Maria bana hī, dăngoe da tau Jehoedi da kareà na, toenanoe I Jesoes laloe handoeka ja na eti na, hina karai ha: nggini i tani ninja, hiwănandja. Tăka hida heàma: mai kau, kau tăngăroe ja.

Toenanoe I Jesoes hina hī. Tăka hiwăda da tau Jehoedi: tăngăroe ja, ba laloe mboeha ma na nja na arijá na, hina hī.

Toenanoe hida lakoe la reti na I Lasaroes; na reti noena, leàngoe ja, panggăbi wa be nja watoe la ngaroe na. Toenanoe hiwăna I Jesoes: boenggăhoe ja na watoe jeàna. Tăka I Maria hiwăna: ha Toehan ba patoe mboea roedoe ma na ka, na wau kadoena.

Toenanoe hina heàma I Jesoes: kani, mbăda hăla nggoe ka papeàka nggau, monoengga njoengga, ba wănggoe ma doe nggau.

Toenanoe hi la boenggăhoe ja na watoe nggăbi na. Toenanoe I Jesoes hina tangára la awang hiwăna: Ha Ama, koe wotoe nggămoe njoemoe, njoemoe Ama bau rongoe doe ja ka na pakarai nggoe; koe pi ma nja i Ama bana rongoe ja na pakarai nggoe, kada pi ma nja mboendăba da da tau, i Ama ma na mapaleàwa ka njoengga.

Toenanoe I Jesoes bana hăla ka hina pa'aunja, na pawăndingoe ma: ha Lasaroes, loehoe kau! Toenanoe hina loehoe ja na tau mameti noena; da wihi na da lima na papai wăngoe ha tera; tăka na mata na pakamboeroe wăngoe tera ja. Toenanoe laloe dangoe ha da tau Jehoedi da mamonoenja I Jesoes, bada ita ja

na pahangătăroe wăngoe noena. Tăka da ratoe dăngoe da tau Parihi da himboe woeloe aka, kata pameti ja, wăda be ă.

Toenanoe ba nomoe mboea lodoe ki ka, hi măngoe palodoe bokoel ja; toenanoe I Jesoes hina hili lo'a la koătăk Betania. Toenanoe bana tăka ka la noe, hida kanoăma nja pangangoe la oema na I Simon na makila. I Marta njoena na matanggoe pakē ndja pangangoe, tăka I Lasaroes mboe na mandapoe kareàndja.

Toenanoe tăka ma nja ka I Maria, bana ngăndi ja hau boti na na doepa, na madangoe wili na; hina boeri ndja ja da wihi na I Jesoes, hina kangoeli wăndja roe loenggi na da wihi na. Toenanoe la oema noena laloe wau kati mboendăba na. Tăka na haătoe na na tau papapeàkang, I Joedas ja na ngara na, hiwăna: kanggiki na hi nde padangganja na doepa ni; na wili na ba tiloe kamboeloe da da ămăhoe, ka wo ă nja na tau mamila ă lăti. Na tau noena bana paní toenanoe, nde namoe na nja na tau mamila, na kanandi eti na, kakoe manganga ha hawiang, wăna bé ă.

Tăka I Jesoes hiwăna: kanggikina hioe pahandoeka ja na kawini nina bana toe i ja na mahămoe lai njoengga. Da tau mamila ni mănoe mănoe ndja la padoea mi njimi, tăka njoengga jeà nde ni mănoe mănoe ngga la padoea mi njimi. Na kawini jeàna, djăka nggini ja na poeloeng bana ngăndi ni ja na tau, na peàka mboe ja na wai ngera na na kawini jeána.

72. I Jesoes na tama la paraing Jeroesalem.

Toenanoe hadang hama toena haromoe, I Jesoes lakoe na nja weling la koătăk Betania. Toenanoe I Jesoes bana mareninja ka na koătăk Betfage, tăka hina paleàwa ha da tau papapeàkang da madoea, hiwănandja: lakoe la koătăk năhoe la hangga mi, djăkai tăka lai noe, hi itang he'au na na koeldi bai na, ningoe ana na, kai wăkăhoe ja, kai iroe ja nămoe.

Djăka ninja măngoe koeldi: kanggiki na hi iroe ja, djăka wăna nggămi, wămi bai heàma: I Jesoes, koe kaliti ja, wăna; toenanoe

na poeli nggămi nja noena na koeldi. Toenanoe lakoe da nja ka da tau noeda, toenanoe bada ita ja ka na koeldi, hida iroe ja, da ngăndi nja I Jesoes. Toenanoe hida pawălăhoe nja hinggi la kadjeà na na koeldi noena, hina kaliti ja I Jesoes. Toenanoe padeningoe na nja ka na papaní na na năbi ămăng, bawăna: tăngăroe ja na Marămba mi njimi, bana pamaing lai njimi, bana mărăhoe eti na, hina kaliti koeldi bai na, na maningoe ana. Toenanoe I Jesoes ba la ngarăngia be ja pa, dangoe ha da tau da mawălăhoe ha da hinggi na la ngarăngia; hawiang da poenggoe karangga ai kokoer, hida pawilikoeng wăngoe; laloe dangoe ja na tau na mamaugiloe na mamalamiri, bada loedoe: Hosăna Ana na I Daud, hămoe ba mai ja la ngara na I Toehan! Hosana la nge'a madjangga! Tăka da tau Parihi hiwăda bada paní dăngga angoe da: djèka ka năhoe, napa haromoe kata pameti ja, wăda be ă; laloe karaoe ha da eti da, bada ita ka mboendăba da da tau bada kikoe nja I Jesoes.

Toenanoe I Jesoes, bana mareninja ka la Jeroesalem hina hī hiwăna: no djăkau pinja lăti, djăka nggăra ja na pahămoe wăngoe lăti, djèpa na lodoe năhoe lăti; tăka năhoe da mata moe da kapoedang ka; napa ja ka i na papa mi. kana ndoălăk la kandjangaroe mi, bana winggiroe nggămi; napa na paraing Jeroesalem kana pamelaroenja hama toena na wara; ndaningoe ndokoe watoe hau mapanoenggoeloeng.

Toenanoe I Jesoes bana tama ka la paraing, mboendăba na na ihi paraing na pahănggăng dăngga angoe na: nggamoe ja ihoe, ba wăda. Tăka hida heàma: jeàna djè ja I Jesoes, haätoe na na năbi weling la koătăk Nasaret, la tana Nggalilea.

Toenanoe I Jesoes hina tama ja la oema nge'a pahamajang hina wangga ha da tau da madanggang da makē lai noe; hina toelăkoe pahanggaba ha da leànang, da kandjăka da da tau da madanggang mbăra, hiwăna: ninja na hoerătoe na mapeàka: na oema nggoe njoengga, oema nge'a pahamajangoe ja, tăka njimi i toe ja pange'a papameti ningoe mi.

Toenanoe da ratoe dăngoe da tau Parihi, bada rongoe ha ka da

anakeàda bada loedoe: Hosăna Ana na I Daud, laloe karaoe ha da eti da, hiwădanja: ha Toehan, noe rongoe ha da anakeàda bada loedoe! Tăka hiwăna I Jesoes: koe rongoe; ka ndedi i badja la hoerătoe: da ngaroe da da anakeàda dăngoe da ana rara da loedoe bada wotoenja I Ala?

Toenanoe I Jesoes hina loehoe ja weling la paraing noena, hina lakoe beli ja la Betania, hina todoe lai noe.

73. Na woaka anggoer.

Toenanoe na hau na lodoe, talănga ninja I Jesoes la paraing Jeroesalem; na papeàkanja na tau dangoe, da ratoe, da tau Parihi, da dangoe da marongoe ja; hiwăna I Jesoes bana paní: ninja haătoe na măngoe oemang; toenanoe hina toărăkoe ja na woăka anggoer hau, hina toe winggiroe nja kilimbatoe na, hina ăki ja na lambongoe pahohoe ningoe wai anggoer; toenanoe hina woeloe ja hau na na oema djangga Toenanoe bana hăla ja ka, hina băndjăloe nja tau; djăka da dedi ka da ihi na, da pera ha, da wŏnja măngoe woăkang hawiang. Tăka hina lakoe ja la hau paraing la mamarau na măngoe woăkang noena. Toenanoe na măngoe woăkang bana pi ma nja ba rehi woă da. tăka hina paleàwa tau, lo pakē ha da tanggoe nggoe, da ihi na na woăka noena, wăna. Toenanoe lakoe da nja ka da tau papaleàwa na; bada tăka ka lai noe, tăka da tau da madai ja na woăka noena, hida jăpa ha; na haătoe da pameti ja, na haătoe da paloe ja, na haătoe da toekoe wănja watoe. Toenanoe hina hili paleàwa i tau, da dangoe pa; toena ha kai, hama toenandja da matăka mangiloe. Toenanoe na măngoe woăkang hina hili paleàwa ja na ana wiki na, hiwăna: da namoe ja ka doena na ana nggoe, ba ana wiki păkoe nggoe nja. Toenanoe da tau da madai ja na woăka bada ita ja ka na ana na na măngoe woăkang hiwăda dăngga angoe da: jeàna djè ja ka haromoe na matanggoenja na woăka, măla wa kata pameti ja, njoeta kata tanggoenja na woăka jeàna.

Toenanoe hida jăpa ja hida karèanja la hambeli woăka, hida

pameti ja lai noe. Batoenakanoe djăka na tăka ka măngoe woăkang, nggikina ha ka da tau makaborang noeda?

Toenanoe hida heàma ja I Jesoes, hiwăda: na pameti doe ha da tau makaborang noeda. Tăka hina hili băndjăloe nja tau hawiang, hida dai ja; djăka na toăma ja ka na rehi woă da, hau ndaung, hau ndaung da wŏnja măngoe woăkang. Toenanoe hiwăna I Jesoes: djė doe ja hiwănggoe nggămi njimi, napa I Ala na piti ja na pange'a pareàta mi, hina pakē nja ta bandjaroe hau.

74. Na remi bokoel.

Toenanoe na hau na lodoe hamajang, hininja haătoe na na tau Parihi, na mamai pawănda ja I Jesoes, lo pangangoe la oema nggoe wănanja.

Toenanoe da ratoe hida boeti boeti nja I Jesoes.

Toenanoe I Jesoes bana mandapoe ka, hiwănanja na tau na mawănda ja: djăkau remi, ambi doenda nja da eri moe, da aja moe, da arijá moe, da tau mawoeloe banda; napa haromoe na hili doenda beli doe nggau njoemoe; hama na i doena, bana doenda ngga doekoe njoengga, wăna doe. Na hămoe ki pa, doenda ninja na tau na mamila, tau na mahidoe, tau na makatidi, tau na mapoki, noe ja doena, hina hămoe wănja; njoeda ndeda doenda beli nggau, ba nda nggăra maningoe ndja; napa ja ka ka doena la malamiri na, kana hiloe hama nggau I Ala la awang.

Toenanoe hininja haătoe na na tau, na angoe ngangoe na I Jesoes lai noe hiwăna: hămoe wa na tau na mangangoe la ngea pareàta na I Ala.

Tăka I Jesoes hiwănanja na tau noena: ninja haătoe na na tau pinang, na maremi dira matiki; toenanoe hina doendang tau dangoe. Toenanoe bana toăma ja ka na rehi lodoe ngangoe, hina palèawa ha da ata na, lo papa'anndja da tau da pahăla padoendang, kai peàka ndja njoeda, mai kămi wa, na nggănăp ndăba ka, wănandja. Toenanoe mboendăba da da tau, hau eti păkoe ha; da himboe woeloe aka, ka ămboe malo'a, wăda. Toenanoe hiwăna na haătoe:

mbăda hăla nggoe ka paké woăka; batoenanoe, nde pekoe lo'a nggoe paremi; măla kakoe lo'a i patăngăroe ja na wŏaka, wănggoe. Toenanoe hili wăna na haätoe: hīna koe hăla patama la koeroeng; batoenanoe nde pekoe lo'a nggoe.

Tăka da tau papaleàwa noeda bada beli ha ka, hida peàkanja na miri da, mboendăba da da poeloeng noeda. Toenanoe laloe mbeni ja na miri da, hiwănandja: lakoe nggi-ngini ka ka doena năhoe, kai pa'aunja na tau na mamila, na tau na mahidoe, na tau na makatidi, na tau na mapoki, kai kareànja nămoe. Toenanoe lakoe da nja ka da tau ala na. Toenanoe bada beli ha ka, hiwădanja na miri da: na deding na papaní moe kawai; ndedi na mbinoe na nge'a pamandapoe, na dangoe ki pa bădi na mamai, hīna măngoe pambinoe. Tăka hina heàma na miri da: lakoe la ngarăngia nggi-ngini ka ka doena năhoe; pa'au patidoe ma ndja, kada tama, kana mbinoe na oema nggoe tau; lănga tăka bakoe paní njoengga, na tau na padoendang kawai, ba wănggoe, ndaningoe haätoe mangalang pangangoe.

75. Na moeloeng na tana.

Toenanoe I Jesoes bana loehoe weling la oema nge'a pahamajang la Jeroesalem, tăka da tau papapeàka na, hida patoedji nja ha mboendăba na na maninja la oema nge'a pahamajang noena; da watoe, da ai, da ămăhoe, da mamanandang. Tăka hiwăna I Jesoes; bakoe paní nggămi njimi, ba lănga tăka ma ja, napa la malamiri na haromoe, ndaningoe ndokoe watoe hau mapanoenggoeloeng, djèpa hau, nde'a ndokoe; napa na njănggăroe ndăba ha. Napa kai tăngăroe ja haromoe; djăka na winggiroe nja ka papa na na paraing Jeroesalem, djè ja ka bana mareni ka bana njănggăroe ja. Ba talănga winggiroe na nja haromoe, măta nja ka na tau, kana palai la palendi. Noena djè ja na lodoe na pahepang wăngoe, kana padening na poeloeng na pahăla pahoerătoe.

Batoenanoe laloe handoeka ha da tau da mapakamboe, dăngoe da mapahoehoe ana da; napa hi ninja na handoeka bokoel la

paraing noena. I Ala na karaoe nja eti na bandjaroe noena. Da tau la paraingoe noena, hawiang da roekoe ndja hapanda, hawiang kana wăroendja la panggoeboel awang.

Toenanoe I Jesoes ba talănga ninja la palendi Sion, tăka da tau papapeàka na hida karai ja: patalaloekoe dănja na poeloeng, kau peàka nda nja, wădanja, djăka pirang bana hili poeroe na Ana tau, bana ndjăpoe ka bana moeloeng ka na tana.

Tăka hina heàma I Jesoes: kanandi pahămoe-hămoe nja, bakoe pani nggămi njimi, napa hi ninja la malamiri na na mangăndi ja na ngara nggoe njoegga; wăna nggămi: njoengga jeà Kristus ka, wăna nggămi bana pa'ănga kămi; napa njoeda da kambălikoe ja madangoe. Napa haromoe njimi kai rongoe ka na bandjar bana patarang dăngga angoe na pabandjar, na marămba na pahăndjăloeng dăngga angoe na pamarămba; napa haromoe laloe rimbangoe ja; na hewitoe bokoel mboe. Na lodoe noena na pahandoeka kămi njimi tau; na pameti kămi njimi tau; na dangoe na tau na maharoei eti na; na kawăra padanggang dăngga angoe na; na pakaraoeng eti haătoe haătoe.

Na poeloeng mahămoe kai peáka ja la panggoeboel awang, ka tanda wănja mboendăba da da bandjar. Batoenakanoe bana hăla ka papèaka ja, hīna ka hina moeloeng na tana. Na lodoe noena ninja na handoeka bokoel, hama toena ba ndedi ninja weling handăka na loepa toăma ja na lodoe năhoe. Na lodoe noena djăka ninja na mawăna nggămi: tăngăroe ja I Kristus ninja lai jehoe, la noe ja, ămbi nggoema nja, ndaningoe haătoe na mapinja; na tăka na I Kristus haromoe hama toena na kabilăkoe, weling la pahoenga lodoe loepa toăma la patama lodoe, toena ka doe i, djăka na tăka na Ana tau.

Toenanoe djăka na hăla ja ka na handoeka noena hīna ka na lodoe dăngoe na woelang hina kapătang, mboeloendăba da da kandoenoe da moendjoe hăla; na awang na nggădăkoe mănoe mănoe. Na lodoe noena da woewang da tanda la awang; da dangoe da tau la panggoeboel awang, da hī bada ita ja I Jesoes bana mai beli ja noedita la karoemang. Toenanoe I Jesoes na paleàwa ha

da malaïkătoe, kada kawări ha da tau mboendăba da la panggoeboel awang, da papindi na I Ala. Na lodoe na patăka wăna, ndaningoe haätoe tau mapinja, da malăikăt la awang ndeda pi mboe nja, didi jang I Ama na mapinja. Batoenanoe djè ja hiwănggoe nggămi njimi, mānggang, ba ndai pinja na lodoe patăka wăna na Ana tau.

76. Da ana karia, ba hakamboeloe ha.

Na nge'a pareàta na I Ala hama toeda da ana karia, ba hakamboeloe ha. Da ana karia noeda da piti ha da palita da hida lakoe pandapoe nja haätoe na na tau mini na malo'a papiti kawini. Toenanoe hi nindja da malima da manggăhoe, tăka da malima da kambănga. Da makambănga da pa'ihi ă ndja da palita da, ndeda hili ngăndi wai lŏanăhoe la boti; tăka da manggăhoe, ndeda maroămba nja na wai loănăhoe bada ngăndi ja. Toenanoe na tau na panapa da ndena loe tăka; toenanoe tătikoe da nja ka, hida mahoeroe ndăba. Toenanoe ba mandalora ja ka hida rongoe mapa'aung: tăngăroe ja na mini na mabidi lalē nămoe nja ka, hadang, lakoe kai hamboeroe ja. Toenanoe hida hadang da ana karia noeda hida toenoe ha da palita da. Toenanoe hiwăda da makambănga, bada paní la manggăhoe: wŏ i nda wai lŏanăhoe, kama toendja da palita ma, da loendoeng ma ka njoema da wai lŏanăhoe da da palita ma. Tăka hida heàma da manggăhoe: bama pakakanja ndena toăma kămi, dira na ka i lo'a pakē la tau madanggang.

Toenanoe ba talănga lakoe da, palo'a pakē lŏanăhoe, tăka na nja ka na mabidi lalē. Toenanoe mboendăba na na tau na maninja, bada kikoenja, hida tama kareà ndăba ndja la oema na; hina bitanja na pindoe. Toenanoe bana hăla ka, tăka da nja ka da ana karia da malima hiwăda: ha oemboe, ha oemboe, boăwa nda pindoe. Tăka hiwăna bana heàma: malănga tăka ja bakoe paní, ndakoe pinggămi njimi.

Djè doe ja ba toenanoe, na hămoe pa, djăkai pandapoe-ndapoeng, ba ndai pinja na lodoe patăka wăna na Ana tau.

77. Na tau na malakoe la hau paraing.

Na nge'a pareàla na I Ala, hama toena haätoe na na tau, na malakoe la hau paraing la mamarau. Toenanoe hina pa'aundja, da ata na mboendăba da, hina wŏndja ha da banda na la lima da njoeda.

Toenanoe na haätoe na wŏnja lima mboea talenta; tăka na haätoe damboe talenta, tăka na haätoe hau talenta. Toenanoe bana häla ka pawŏndja ha, hi lakoe na nja.

Toenanoe na tau na mangalang lima mboea talenta, hina kabeli batoe ha, na ngalang pa'oetoe lima mboea talenta. Toena ka i na mangalang damboe talenta, na oetoe ka i damboe talenta.

Tăka na haätoe na mangalang hau talenta, hina lo'a, hina ăki nja la tana hina poehi ja na ămăhoe noena.

Toenanoe ba mandai-ndai ka, tăka na nja ka na miri da; toenanoe hina pa'aundja, hina karai ha da malandja da pawŏnandja. Toenanoe noena na mangalang lima mboea talenta, hiwăna: tăngăroe ha, oemboe, ba lima da bau wŏngga ha, koe oetoe lima mboea talenta, jeàda ha. Tăka hiwăna na miri na: tau hămoe kau, bau marănanja ba hakoedoe ă nang, batoenanoe oe ngalang padangoe, koe toe kau kapala madangoe.

Tăka na haätoe na pawŏna damboe talenta, hina mai la lihi na na miri na, hiwăna: jeàda da damboe talenta da pawŏmoe ngga; tăngăroe ha jeàda da pa'oetoe nggoe, damboe talenta. Tăka na miri na, na paní toenanoe ka i kawai.

Toenanoe na haätoe, na pawŏna hau talenta, na mai mboe la lihi na na miri na, hiwăna: oemboe, ba pi ma nggoe nggau, ba tau mbeni eti kau, bau păpoe be ja na pandetondoengmoe, bau moeti be ja na pandehăbăroeng moe; djè ja ba toenanoe hikoe mangădătoe, hikoe ăki nja na talenta, hikoe kawini nja la tana jeàna na ămăhoe moe. Tăka hina heàma na miri na hiwăna: ha tau kaborang, tau mamajau eti na, djăkau pi ma ngga, bakoe păpoe la ngea pandetondoenggoe, kanggiki na hi ndau paroetanja na ămăhoe nggoe la tau, djăka koe beli ka, kakoe kē ja, ka ningoe

ana na lăti. Batoenakanoe piti ja na hau talenta lai njoena, wŏnja ja na mahakamboeloe talenta; djăka nggamoe ja na maningoeng, na hili ngalang da dangoe ka, djăka nggamoe na mandaningoeng, djăka nggăra ja na maningoe lai njoena, na piti paloendoeng.

Wăroenja na tau jeàna na mandehămoe la nge'a na makapătang; nā lai noe hī dăngoe kakehoekoe woă ngăndoe.

Djăka na tăka na Ana tau haromoe bana mai ja, na wăngoe kadjilăkoe na, na mandapoe ja la kandjăka kadjilăkoe na; mboendăba na na bandjaroe tau, na pa'oehi la hangga na, napa hina kawări ja haătoe măra haătoe nja. Na tau na matăndji eti na, hina toe ha la kawana na; na tau makaborang na toe ha la kalai na. Toenanoe hi măngoe pawăna na Marămba bana paní nja na tau la kawana na: mai kămi, kai kē banda da pahăla pabi nggămi, ba hīna mihi wai, kărang tana, weling hàndăka ndăka na. Njoengga bakoe mandjoé, hi wŏngga pangangoe; bakoe madau, hi wŏngga wai pa'oenoeng; bakoe pălăkoe la hau paraing, hi paheàngga; bakoe kaloeloe, hi wŏngga hinggi nggoe, tera nggoe; bakoe hidoe, hi dai ka; ba la makapătang ka hi lo patăngăroe ka.

Hi măngoe pawăda da tau da matăndji eti da: ha oemboe, pira bama ndoela kau njoema? Tăka hina heàma na Marămba: malănga tăka ja bakoe paní, djăka pira pira na bai ndoela ja na tau nggoe na ma ana koedoe ă na, pangerang ndoela mi ngga njoengga doe!

Tăka hiwănandja na Marămba na tau la kalai na: pajilang la hangga nggoe, tau makaborang, tama kămi la epi mande mbăda, la pange'a na I Setan dăngoe mboendăba na na tau na. Njoengga bakoe mandjoé, ndai wŏngga kakoe ngangoe; bakoe madau pa, ndai wŏngga wai pa'oenoeng; bakoe pălăkoe la hau paraing, ndai paheàngga; bakoe kaloëloe, ndai wŏngga hinggi nggoe, tera nggoe; bakoe hidoe, ba la makapătang ka, ndai lo'a patăngăroe ka.

Tăka hida heàma da tau makaborang: ka pirang oemboe, bama ita kau, bau handoeka toenanoe, ba ndema ndoela kau! Tăka hina heàma na Marămba: malănga tăka ja bakoe paní, djăka ndai

ndoela ja na tau nggoe, na ma ana koedoe ă na, pangerang ndea ndoela mi ngga njoengga. Da tau noeda da tama ha la epi mandembăda; tăka da tau matăndji da tama ha la pange'a paloeri panoewang.

78. I Jesoes bana ngangoe Pasa.

Toenanoe I Jesoes bana pandjăpoe ja ka na paní wăna noena, tăka hiwăna ndja da tau papapeàka na: haromoe doea modoeng ba mareni na nja ka na lodoe Pasa, na lodoe noena na Ana tau hida dangganja, hida paharikanja.

Tăka da ratoe, da tau matoea hida batang, da himboe woeloe aka: nggiki ă nda nja ka I Jesoes kata jăpa ja, kata pameti ja, wăda. Toenanoe hi djė tăka be na haätoe na na tau papapeàka na I Jesoes, na ngara na, I Joedas ja, hiwănandja: njoengga kakoe dangganja lai njimi. Pira pawŏ mi ngga!

Toenanoe laloe hămoe ha da eti da, hida ndjandji nja hiwăda: mawŏnggau tiloe kamboeloe ămăhoe bara. Pakiri na noena I Joedas hina himboe manggawa na: kakoe dangganja la tau na angoe nggoe papandjandjing, wăna.

• Toenanoe na kawoenga lodoe bada ngangoe kangoeta pande pakoroeng, hiwădanja da tau papapeàka na I Jesoes: nggini ja na nge'a pamboeha moe, kata kanŏama ninggau pangangoe, kata ngangoe ningoe Pasa. Toenanoe I Jesoes hina paleàwa ha I Petroes dăngoe I Johanis: lakoe kai tama la paraing Jeroesalem, napa kai hamboeroe ka tau na matidoeng woeroeng; kikoenja njoena, loepa tăka la oema nge'a patama na; ka wămi nja măngoe oemang noena: wăna I Jesoes, nggini ja na koeroeng na nge'a pangangoe dăngoe da tau papapeàka nggoe, wăna. Napa kana pa'ita nggămi nja na koeroeng na malerang; lai noe kai kanŏama ngga nge'a pangangoe nggoe.

Toenanoe lakoe da nja ka; toenanoe bada tăka ka la paraing, hida ita ja haätoe na na tau na matidoeng woeroeng, hama toena na papaní na I Jesoes kawai; toenanoe hida kikoenja njoena hida kanŏama ja Pasa lai noe.

Toenoe bana roedoeng ka, lakoe na nja ka I Jesoes la paraing Jeroesalem, da tau papapeàka na hakamboeloe madoea ha, da lakoe mboe. Toenanoe hida tama ja la oema noena hida mandapoe hida ngangoe.

Toenanoe I Jesoes ba pera doea ngangoe da ka hina hadang hina piti ja tera bara hina boroe bănggi na. Tăka hina boerinja wai na toboeng, ka baha wăndja da wihi da da tau papapeàka nggoe, wăna. Toenanoe hina baha ha da wihi da, hina piti ja na tera boroe bănggi na, hina kangoeli wănja da wihi da. Toenanoe bana tŏama ja ka I Simon Petroes, hiwăna I Petroes: ha Toehan, ka nggiki na hi toena noe hioe baha ha da wihi nggoe? Tăka hina heàma I Jesoes: djăka nggăra ja na patoe nggoe năhoe, ndau pinja, napa la malamiri na kau pinja ka. Toenanoe hiwăna I Petroes: koe baha ha da wihi moe, bawămoe ngga, ndakoe bihoe. Tăka hina heàma I Jesoes: djăka ndakoe baha ha da wihi moe, ndau ngalang tanggoe moe lai njoengga! Toenanoe I Petroes bana rongoe toena nja noe ka I Jesoes, tăka hiwăna: djăka toenanoe, baha nda ka na katikoe nggoe, mboendăba na na ihi dănggoe.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: na tau na mahăla pa'ihoe, jahang na nja ka na ihi na, nggăra toe ja hi hili ihoe ja i, didi hang da wihi na kana baha ha. Njimi bai jahang ndai jahang ndăba. I Jesoes bana pi ma nja na tau na madangganja, toenanoe hiwăna: ndai jahang ndăba njimi.

Toenanoe I Jesoes bana hăla ka pabaha ha da wihi da da tau papapeàka na, hina mandapoe beli ja, hiwănandja: măla noe njimi i pinja na pingi na, bakoe baha ha da wihi mi?

Njimi bai tiki ka njoengga: Miri dăngoe Toehan, ba wămi; toeba ma na, djè doe ka jeà. Batoenanoe ba miri ka, ba Toehan ka, bakoe baha be ha da wihi mi, toemi kai dimi njimi, bai pakawăroe baha dăngga angoe mi. Batoenanoe ba mhăda pa'ita nggoe nggămi ka pakiri na, bakoe baha ha da wihi mi, toemi kai dimi njimi, hama toena doekoe njoengga.

Malănga tăka ja bakoe paní lai njimi: na ata ndena rihi nja na miri na, na tau papaleàwa ndena rihi nja na tau na mapaleàwa ja.

Njimï djăkai pi be nja na ngarăngia mahămoe, kakikoe ma nja bădi.

Toenanoe I Jesoes bana hăla ka hi hili wăna: njoengga laloe mangăbăngoe ka panga dănggămi Pasa jeàna, ba ndedi koe meti. Ba malănga tăka ma ja, bakoe paní lai njimi: na haătoe la padoea mi njimi, djè ja na madangga ngga la papa nggoe. Toenanoe laloe handoeka ha da eti da mboendăba da, hida pakarai weli haătoeng hiwăda: Njoengga jeà Toehan? Njoengga jeà Toehan? Tăka hina heàma I Jesoes: djăka nggamoe ja na mahăboe kareàngga la toboeng, djè ja na ma dangga ngga. Na Ana tau, măla wa kana meti, hama toena na pahăla pahoerătoe ămang, ná ā njoena na tau na madangganja, napa na ngalang handoeka bokoeloeng. Na hămoe ki pa na tau noena, ka amboe na dedi lăti.

Toenanoe I Joedas hina heàma, hiwăna: Njoengga jeà? Tăka hina heàma I Jesoes: hama toena na papaní moe heàna. Toenanoe I Setan hina tama la eti na I Joedas, tăka I Joedas hina loehoe ja, mandalora ja ka năhoe.

Toenanoe bana hăla ka noena, tăka I Jesoes hina piti ja na kangoeta, hina hamajanja, hina kawita-wita ja, hina wŏndja ha da tau papapeàka na mboendăba na, hiwăna: piti ja kai nganja, djè ja na ihi wiki nggoe, na pawŏna nggămi njimi; jeàna tanda ja kai namoe wăngga njoengga.

Tăka hina piti ja na kaba pa'oenoeng wăngoe; bana hăla ka pahamajang hiwăna: oenoenja njimi mboeloendăba mi jeàna djè ja na wai re'a nggoe na pabidi pandjandji, bana mboengoe ba djeà kămi njimi, dăngoe na tau dangoe, kada mboelang da ndjala da. Bakoe paní lai njimi: pakiringoe na năhoe, ndakoe hili oenoenja pa na wai anggoer jeàna, loèpa na lodoe năhoe njoengga dăngoe njimi hita măngoe pa'oenoeng la pange'a pareàta na I Ama nggoe.

79. I. Jesoes la woaka Nggetsemané.

Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, I Jesoes dăngoe da tau papapeàka na hida loedoe wotoeng, hama toena na hoeri na na tau

Jehoedi. Toenanoe bada hăla ka paloedoe, I Jesoes hina loehoe ja, hida lakoe ha la palendi Sion. Toenanoe I Jesoes ba la ngarăngia ha pa, hiwănandja da tau papapeàka na: na roedoeng na năhoe, njimi mboendăba mi, i kandoelingga njoengga. Tăka hina heàma I Petroes: mboeloendăba djăka da kandoeling, njoengga haătoe tau nggoe, ndakoe bihoe pakandoeling. Toenanoe hiwăna I Jesoes: malănga tă-tăka ja bakoe paní, na roedoeng na năhoe tai na manoe ba ndedi na hakoekoe, njoemoe pandiloeng pakambălikoe ngga njoengga. Tăka hina heàma I Petroes: djèpa ndakoe meti karèanggau ka, ndakoe kambălikoe nggau njoemoe. Toeda ka i mboendăba da da tau papapèaka na. Toenanoe tăka da nja ka la wŏaka hau, na ngara na na wŏaka noena Nggetsemané! Toenanoe hida tama kareànja la wŏaka noena, tăka I Jesoes hiwăna: mandapoe kămi lai jehoe, loepa koe hăla pahamajang lai noe. Toenanoe hina kareànja I Petroes, I Johanis, I Jakoboes, hida tama pangalang hiwănandja da madoea haătoe da noeda: na eti nggoe laloe handoeka ja, bakoe kaka ja hama toena bakoe meti; njimi ndădikoe kămi lai jehoe, kai kawăra dai dăngga njoengga.

Toenanoe hina hili lakoe marau ki hakoedoe, hina karoedoek, na kaba mata na la tana, bana hamajang hiwăna: ha Áma nggoe njoengga, djăka na manggawa doe nggau, kau pahila nja na kaba wai pa'oenoeng wăngoe jeàna; mili amboe pabihoe nggoe njoengga doe ja njoena, mili pabihoe moe njoemoe doe ja njoena.

Tăka I Jesoes hina beli ja patăngăroe ha da tau papapeàka na; mahoeroe be da nja ka. Toenanoe hiwăna nja I Petroes parai na I Jesoes: nggikina hi toenanoe, njoemoe ndau ngalang padai dăngga hakoedoe? mánggang bau hamajang, ka amboe tama la maharoei, djèpa na ndewa na mboehang pakikoeng, na tau na na hoămba.

Toenanoe I Jesoes bana pandoeang wăngoe, hina hamajang hiwăna: ha Ama, na kaba wai pa'oenoeng wăngoe jeàna, djăka ndena ngalangoe ma papahila ngga njoengga, măla wa njoena, ba pabihoe na I Ama ma ja.

Toenanoe I Jesoes hina hili beli patăngăroe ha da tau papapeàka

na; bana tăka ndja mahoeroe be da nja, ba laloe tătikoe ha da mata da.

Toenanoe hina măta be ndja, hina hili lakoe hina hamajang, hama toena ka i kawai.

Toenanoe hina poeroe weling la awang haătoe na na malaïkat, na mapamandanja njoena. Toenanoe ba handoeka bokoeloe ma nja, na hamajang mănoe mănoe, ndena păndjăng ndokoe; na wai hanggoboe na bana kanaboe la tana, hama toena na kadoetoel wai re'a na.

Toenanoe bana hăla ka pahamajang, hina hadang, hina lakoe toăma ha da tau papapeàka na, hiwănandja: năhoe mahoeroe pangalang wa njoena; malănga tăka ja, toăma ma na nja ka na rehi na na Ana tau, bada dangganja da tau makaborang. Hadang wa, kata lakoe, tăngăroe, na tau na madangga ngga, mareni ă na nja ka.

80. I Joedas dangoe I Petroes.

Toenanoe I Jesoes ba talănga paní i na pa, tăka da nja ka da tau dangoe, da papaleàwa da da ratoe dăngoe da mamatoea. Toenanoe I Joedas, njoena ma na mamangiloe, hiwănandja bana peàkandja tanda: djăka nggamoe ja na papoedoekoe nggoe, djė ja ka, wămi ma doena, kai jăpa ja. Toenanoe I Joedas bana toăma ja ka I Jesoes, hina poedoekoe ja. Tăka I Jesoes hiwăna: ha Joedas, bau dangganja na Ana tau, oedangga wănja poedoekoe be ja.

Toenanoe da tau papapeàka na I Jesoes bada ita ja ka noena, hiwădanja: măla jeà mapatătăr! Tăka I Petroes hina boetoehoe ja na hapanda na, hina tătăroe ja na ata na na ratoe bokoel, na ălingoe ma na kahiloe na. Toenanoe hiwăna I Jesoes: patikoenja na hapandam; na kaba wai pa'oenoeng wăngoe na pawŏnangga I Ama ndakoe oenoenja ka pa? Toenanoe I Jesoes hina răma ja na kahiloe na na tau noena, hina palănga belinja. Tăka da tau papapeàka na, bada ita ja I Jesoes ba ndena patarang, toenanoe palai ndăba da nja ka. Toenanoe hida kareànja I Jesoes

la oema na I Kajapas, na ngeʼa paʼoehi da da ratoe dăngoe da mamatoea.

Toenanoe I Petroes bana namoe i ja pa bada pandjandjing angoe da I Jesoes, toenanoe hina kikoenja, loepa na tăka la oema na I Kajapas; bana tăka ka lai noe hina tama, hina mandapoe kareànja na tau dangoe, kakoe rongoe ă ja na poeloeng na I Jesoes, djăka nggiki boăta na nja.

Toenanoe bana mandapoe ka, tăka na nja ka haăloe na na anakeàda kawini, hina tăngăroe ja hiwăna: njoemoe djè kau makikoenja I Jesoes, tau Nggalilea Tăka I Petroes bana heàma hina kandoeling, hiwăna: ndakoe pi ă nja I Jesoes, djăka nggamoe ja, ndakoe pi mboe nja na papaní moe, djăka nggăra ja.

Toenanoe tăka hi hili ninja na kawini haăloe, hiwăna bana paní dăngga angoe na lai noe: jeàna djè mboe ja tau papapeàka na na I Jesoes.

Tăka I Petroes hina hila kandoeling, hiwăna: ndakoe pi ă nja doe ka na tau noena, djăka nggamoe ja.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, hi hili ninja na haăloe; noe djè ja na aja na na patătăroe na I Petroes kawai, hiwăna: njoengga koe ita kau la woăka, ba kareà moe na tau noena. Toenanoe na tau dangoe na angoe mandapoe da hiwădanja: njoemoe mboe jeà angoe moe I Jesoes, na hiloe moe, hiloe tau Nggalilea. Tăka I Petroes hina harang, hiwăna: ndakoe landa ă ja doekoe na tau noena.

Toenanoe ba talănga panì i na pa, na manoe hakoekoe na nja ka. Taka I Jesoes hina wilăkoe nja, hina tăngăroe ja I Petroes. Toenanoe I Petroes hīna hina namoe ja na papaní na I Jesoes lai njoena; tăka hina loehoe ja hina hī dira matiki.

81. I Jesoes la hangga da da ratoe.

Toenanoe da tau Jehoedi mbăda kareà da nja ka I Jesoes la oema na I Kajapas. Toenanoe ba da tăka ka lai noe, hida karai ja I Jesoes: nggi nggiki na wămoe, bau papeàkang, hiwădanja.

Tăka hina heàma I Jesoes: bakoe papeàkang, koe paloeroehoe ma ja; bakoe kăli papeàkang la oema nge'a pahamajang ka, la nge'a pamandapoe na na tau dangoe; ndakoe paní kawining, ka nggikina hioe karai ka njoengga? na hămoe pa djăkau karai ja na tau na marongoe ka, bakoe papeàkang; njoeda da pinja djăka nggăra ja bakoe papeàkang. Toenanoe I Jesoes ba talănga paní i na pa tăka hininja haătoe na na tau hina tăba ja I Jesoes hiwăna: oe heàma toemoe noe be ă la Ratoe bokoel. Tăka hina heàma I Jesoes, hiwăna: djăka na ndjala bakoe heàma, peàka ngga nja na ndjala nggoe, kata pinja; djăka koe patoebanja na papaní wăngoe, ka nggiki na hioe tăba ka njoengga?

Toenanoe da ratoe hida himboe tau boăwa ngaroe koehi păti, kata lapi ja Jesoes, wăda be ă, kata pameti ja, wăda be ă. Toenanoe ndeda hoenggoeng. Batoenakanoe hina hadang na Ratoe bokoel, hiwăna: njoemoe ndau ngalang ma paheàma ha da tau jeàda, da koehi păti boăwa ngaroe? Tăka I Jesoes ndena heàma ndokoe, hangea pata nde'a ndokoe. Toenanoe na Ratoe bokoel hi hili wăna: njoengga bakoe harang, măla noe kau paloeroehoe nda nja na papaní wăngoe, I Kristoes kau, Ana na I Ala kau?

Tăka hina heàma I Jesoes: hama toena bau paní heàna; napa njoemoe kau ita ja na Ana Tau bana mandapoe la kawana na I Ala na mambiha bana poeroe ja la karoemang.

Toenanoe na Ratoe bokoel hina hira hira ha na kalembi na, na hinggi na, hiwăna: djămang wa pahimboe koehi păti boăwa ngaroe, ba rongoe wiki ma dimi njā! măla nggiki na bai pakakanja? Toenanoe hida padeninja na ndjala na I Jesoes, hiwăda: loepang ma bădi na meti.

Toenanoe hi nindja da tau da madjoeki ja I Jesoes hida panggăbi ndja da mata na, hida tăba ja hiwăda: măla, peàka ja, djăka nggamoe ja na matăba kau.

Toenanoe ba mbaroe ja ka, da ratoe dăngoe da mamatoea hida batàng, ka pekoe pameti da nja I Jesoes, wăda. Toenanoe hida hondoe ja I Jesoes tăka hida kareànja la hangga na I Pontioes Pilatoes.

Toenanoe I Joedas na madangganja I Jesoes bana ita ja ka na poeloeng bana ndjăpoe ka: kata pameti ja bawăda, toenanoe hina ringoe langoe na eti na. Tăka hina ngăndi beli ja na ămăhoe, ba tiloe kamboeloe da, la ratoe, hiwăna: njoengga jeà koe ndjala ka bakoe danggànja na tau na mandaningoe ndjalang. Tăka njoeda hiwăda bada heàma: njoema ndema handoeka nja lai noe, njoemoe ka ka doemoe kau tăngăr wiki moe nja ka. Toenanoe I Joedas hina wăroendja da ămăhoe la toeba wihi da la oema nge'a pahamajang, hina loehoe ja, hina lakoe hina kandila wiki na. Tăka da ratoe hida piti ha da ămăhoe noeda hiwăda: ndena hămoe jeàda da ămăhoe, djăka ta pahămoe ha, ba wili wai re'a ha. Toenanoe da ămăhoe noeda hida kē wăndja tana, kata tani ningoe tau hau bandjar, wăda. Toenanoe hida pangara wănja na tana noena, tana wai re'a ja, wăda.

82. I Jesoes la hangga na I Pilatoes dangoe I Herodes.

Toenanoe da tau Jehoedi da makareànja I Jesoes la I Pilatoes, njoeda ndeda tama la oema nge'a papaní, ba lodoe Pasa ja. Toenanoe hina loehoe ja hina karai ha, hiwăna: măla bai ita ja na ndjala na na tau jeàna, nggiki na doena? Tăka hida heàma da ratoe hiwăda: bama ita ja na ndjala na tau noena, toenanoe na pakiri na: bana pamanda-manda nja na tau dangoe, bana pătoe ha, ambi wŏngoe hiloe katikoe la I Kaisar, bawăna ndja; Kristoes ka, wăna, Marămba ka, wăna.

Toenanoe I Pilatoes hina hili tama ja hoedaloe la oema na, hina karai ja I Jesoes, hiwănanja: măla doe moe, Marămba tau Jehoedi kau? Tăka hina heàma I Jesoes, hiwăna: na nge'a pareàta nggoe njoengga, nde djeà la tana: djăka pareàta tana ja na pareàta nggoe, djèngoe lăti na tau nggoe na ndoela ka njoengga, bana ita ka bana jăpa ka tau!

Toenanoe I Pilatoes hi hili wăna bana karai ja: djăka toenanoe, Marămba kau? Tăka I Jesoes hiwăna bana heàma: hama toena

bau tiki ja heàna, njoengga jeà Marămba ka; djeà ja batoenanoe ă hikoe dedi, hikoe poeroe ka la jehoe la tana, ba ngăndi nggoe nja na matăndji ă! djăka nggamoe ja na matăndji, djeà ja na marongoe ka njoengga bakoe tăndji.

Toenanoe I Pilatoes hiwăna: nggăra ja noena na matăndji? Toenanoe I Pilatoes hina hili loehoe ja hiwăna: njoengga bakoe pakakanja na eti nggoe, ndaningoe ndjala na na tau noena na pakareà mi la hangga n,goe! Tăka njoeda bada heàma, da patidoeng ma, hiwăda, na pakanjawoeroe ndăba ja na tau bana papeàkanja năhoe, pawinggir mboendăba da da koătăk, weling la tana Nggalilea loepa na toăma lai jehoe. Toenanoe bana rongoe ja ka I Pilatoes, bada tiki ja na tana Nggalilea toenanoe hina karai ha: na tau jeàna, tau Nggalilea ja, hiwănandja. Toenanoe bana pinja ka I Jesoes ba papareàta na I Herodes ja, na Marămba Nggalilea, toenanoe hiwăna: kareànja la Marămba Herodes. Na Marămba Herodes talănga ninja la paraing Jeroesalem.

Toenanoe I Herodes bana ita ja ka I Jesoes, laloe hămoe ja na eti na, mandai ma ka năhoe, na mboehangoe i pa'ita ja I Jesoes; na pakanandi eti na bana pakakanja: kakoe ita ja bana pa'itang pahangătăroe wăngoe. Toenanoe I Herodes bana karai-rai ja I Jesoes, nde pira be da pa da maweling la ngaroe na Herodes, bana pa'ăra-ăranja; tăka I Jesoes ndena heàma ndokoe ja. Toenanoe da tau horodadoe na I Herodes da djoeki-djoeki ja I Jesoes, hida pahaunja kalembi mamanandang, na makadjilak, hida hili kareà belinja la I Pilatoes. Na lodoe noena I Pilatoes dăngoe I Herodes, hămoe wăngoe ma na nja; i ămang ba ndeda papoeloe dăngoe lăti, da papapang i pa.

Toenanoe la lodoe Pasa I Pilatoes na ndămăng ka bana kăli pahăla tau weling la oema kapătang, na pakarai na ka ka doena na tau dangoe. Na lodoe noena talănga ninja la makapătang na haătoe, laloe kaborangoe ma ja, na ngara na I Barabas ja, tau makăli pameti angoe na patau ja.

Toenanoe I Pilatoes hina karai ha da tau Jehoedi da mapa'oehi la hangga oema nge'a papani, hiwăna: măla noe, nggamoe

ja na pamboeha mi kakoe pahăla, I Jesoes, djăka nde'a, I Barabas.

Tăka da ratoe hida pawoenanja na tau dangoe kada karai: pahăla ja I Barabas, ka wăda.

Toenanoe da tau dangoe bada ka'ŏka hau ngaroe păkoe ha, wăda: wăroe nja I Jesoes, pahăla ja I Barabas, na tanggoe ma njoema. Tăka hiwăna I Pilatoes: kanggiki nggoe nja I Jesoes? Toenanoe njoeda hida hili ka'ŏka, wăda: paharikanja I Jesoes, paharikanja I Jesoes. Tăka I Pilatoes hiwăna bana hili karai ha, pandiloeng wăngoe na nja ka: măla noe, nggăra păkoe ja ka na pakaborangoe wăna I Jesoes? Tăka hida hili kaŏka, da pawănding ma: paharikanja njoena.

Toenanoe I Pilatoes hina tama beli ja la oema hina peàka ndja da horodadoe: piti ja I Jesoes kai rămbăhoe ja. Toenanoe bada rămbăhoe ja ka hida toenja toboek ri paketoe la katikoe na; tăka hida pahaunja kalembi mamanandang, hida wŏnja tokoeng hida pakatanja. Toenanoe bada hăla ka hida karoedoek la wihi na hiwăda: hămoe marămba tau Jehoedi! Toenanoe hida tăba ja I Jesoes, hida paloe wănja na katikoe na na tokoeng, hida pangandji ja.

Tăka I Pilatoes hina loehoe, hiwăna: djè doe ja kai pinja, njoengga bakoe pakakanja na eti nggoe ndaningoe ndjala na na tau noena! Tăka hina loehoe kareànja I Jesoes, ba talănga toe na nja na toboek ri paketoe, dăngoe na kalembi mamanandang; toenanoe hiwăna: ha tăngăroe ja na tau! Tăka da ratoe dăngoe mboendăba da da tau bada ita ja ka I Jesoes, hiwăda: paharikanja njoena! paharika ma nja bădi! Tăka hina heàma I Pilatoes: na ndjala na ndakoe hoenggoeng habata! Tăka hida heàma da tau Jehoedi: njoemoe djăkau pahăla ja na tau jeàna, nde arija moe nja I Kaisar! djăka nggamoe ja na ma pamarămba wiki na, na ndjala la I Kaisar.

Toenanoe I Pilatoes bana kaka ja năhoe, bana paní la eti na: ba ndeda bihoe ma pa pakikoenja na papaní nggoe, ba laloe kanja-woeroe ha bada paloemoenja na poeloeng noena, măla wa njoena

wăna; tăka hina piti ja wai hina baha ha da lima na la bangga da da tau dangoe, hiwăna: tăngăr, njoengga koe jahang weling la wai re'a na na tau nina na matăndji eti; njimi matanggoe nja na wai re'a na na tau nina.

Toenanoe mboendăba da da tau bada heàma, wăda: mătanja ka, na wai re'a na, kama tanggoe nja njoema dăngoe da ana mboe ma.

Toenanoe bada hăla ka, tăka I Pilatoes hina mandapoe la kandjăka bokoel hina poelinja I Jesoes la lima da njoeda, kai paharikanja wăna.

Toenanoe I Jesoes hina loehoe ja bana doekoe ja na ai paharikang. Toenanoe ba talănga doekoe na nja na ai harikang, hina hamboeroe ja haätoe na na tau Kireni, I Simon ja na ngara na, na maweling la wŏaka na. Toenanoe njoena hina tanggoe doekoe ja bana kikoenja I Jesoes.

Toenanoe laloe dangoe ha da tau da makikoeng, da dangoe mboe da kawini, ba laloe handoeka ha da eti da, da hī diri matiki. Tăka I Jesoes hina wilăkoendja hiwăna: ha ana kawini Jeroesalem, ămbi hī ngga njoengga, i hīngoe ă lăti wiki mi, dăngoe da ana mi, djèpa ba toe ă da nja noe na ai na mamoeroe, kanggiki da nja i na ai na mameti.

83. I Jesoes la ai harikang.

Toenanoe bada tăka ka la palendi, na mangarang Nggolnggota, hida pa'oenoenja I Jesoes woloe majiloe, papakoroeng paita ja.

Toenanoe bada paharikanja I Jesoes, hida paharika mboe ndja da doea da tau, da makăli pameti tau; na haätoe la kawana na nja, na haätoe la kalai na nja.

Tăka I Jesoes hiwăna bana paní: ha Ama djăma ndja da ndjala da njoeda, ba ndeda pinja, ba toe da ngga noe.

Toenanoe I Pilatoes hina paleàwa ha da tau: toenja hoerătoe na la kapoeka harikang, wăna; bana toe ja la hoerătoe: I Jesoes tau Nasaret. Marămba tau Jehoedi.

Toenanoe da tau horododoe, bada hăla ka paharikanja, hida piti ha da hinggi na, da tera na, hida kapatoe ndja bada paberindja. Na kalembi malai na, ndeda paberinja, ba hanai nang weli ditang loepa hoewa ja; hiwăda: na hămoe ki pa lăti, djăka tawingoe ja dadoe, djăka nggamoe ja na matanggoe nja, djămăng ămboe tahira ja.

Djė ja ba toenanoe kana padening na pahoerătoe ămăng ba wăna: njoeda da paberindja da hinggi nggoe, da tera nggoe, na hinggi malai nggoe hida wingoe ja dadoe.

Toenanoe da tau hawiang, da malakoe li lai noe, hida djoeki ja I Jesoes, wăda: djăka Ana na I Ala kau, măla nā, kau poeroe weling la harikang. Tăka na haătoe na tau na makaborang na angoe harika na, na kakikoeng mboe, hiwăna: djăka Kristoes kau, pahăla wiki moe nā, kau pahăla mboe kăma njoema.

Tăka na haătoe hiwănanja: njoemoe ndau mangădătoe be nja I Ala, ba kawăra tanggoe nda nja maharoei bokoel; njoeta jeà, ba ndjala bokoeloe ma nda nja, hi toe nda jeâ bana paharika nda!

Tăka njoena jeà, ndaningoe ă ndjala na, woekoe ma na nja pakarāoe nja eti, hida paharika nja.

Toenanoe hi hili wăna: ha Toehan, djăkau tama la nge'a papareàta moe, namoe ka doekoe njoengga. Toenanoe hina heàma I Jesoes: malănga tăka tăka ja, bakoe paní: na lodoe năhoe tatăka pakareàng la Pirdoes.

Toenanoe hi nindja bada ndoălăkoe la lihi harikang, na ina na I Jesoes, na angoe na kawini na ina na, I Maria na papaha na I Kleopas, dăngoe I Maria Magdalena. Toenanoe I Jesoes bana ita ja na ina na, dăngoe na tau papapeàka na, na pamboeha na, ni mboe nja bana ndŏalăk mareni, hiwăna bana paní dăndja: ha kawini, tăngăroe ja na ana moe! Tăka I Jesoes hi hili wăna, bana paní nja na tau papapeàka na: ha ana, tăngăroe ja na ina moe!

Batoenanoe na tau papapeàka na hina paheànja I Maria la oema na.

Toenanoe tăka na nja ka na roedoeng mboeloe ndăba na na

panggoeboel awang; na pakiringoe na weli tidoeng lodoe loepa hapoengoe kokoer djangga na na lodoe.

Toenanoe I Jesoes hi hili wăna bana pawănding: ha Ala nggoe! ha Ala nggoe njoengga! ka nggiki na hioe măla be ă ngga njoengga!

Toenanoe I Jesoes hi hili wăna bana paní: koe madau! Toenanoe hi ninja na woeroeng na ma'ihing wai majiloe; toenanoe hida pa'ihinja la wăla karang, hida toe ja la tokoeng, hida padjoăla nja ja.

Toenanoe I Jesoes bana harebitoe ja ka noena, bana hăla ka hiwăna: ndjăpoe ja ka!

Toenanoe I Jesoes hi hili wăna bana pawănding: ha Ama la lima moe njoemoe, koe toe ja na ndewa nggoe! Toenanoe bana hăla ka pawăna, hina ngăkiroeng na katikoe na, hina mboăla na ndewa na.

Tăka na tera papadimbakoe wăngoe la oema nge'a pahamajang, na kahira padoe'a weli ditang, loepa hoewawa; na tana na nggădoekoe, da watoe palendi da tawănggăhoe; da reti da taboenggăhoe; da tau nde pi-pira da, da loehoe ha weling la reti da.

Toenanoe hi ninja na kapala horodadoe bana păda nja na tana nggădoekoe, bana rongoe ja I Jesoes bana paní toenanoe, hiwăna: malănga tăka ja jeàna na tau, tau matăndji eti ja, Ana na I Ala ja.

Toenanoe na tau dangoe bana ita ja ka na poeloeng noena, beli da nja ka bada tăba ha da koeroe da.

84. I Jesoes bada tani nja tau.

Na lodoe meti na I Jesoes, djè ja lodoe djoemaätoe, na mangiloe na na lodoe Săbătoe. Toenanoe ka ămboe ndjăpa i ha la harikang da kajoemboe da da tau, ba lodoe Săbătoe ja, toenanoe da tau Jehoedi hida lo pakarai ja I Pilatoes, ka pata ha da wihi da da tau da paharikang noeda, ka papoeroendja, wăda.

Toenanoe tăka da nja ka da horodadoe, hida pata ha da wihi da da tau madoe'a, da angoe harika na I Jesoes.

Toenanoe bada tăka ka la I Jesoes bada ita ja, mbăda meti na

nja ka, hi ndeda pata ha da wihi na. Tăka na haătoe na horodadoe hina koădja wănja nimboe la bănggi na I Jesoes hina loehoe wai re'a na dăngoe wai. Batoenakanoe, padening na nja ka na pahoerătoe ămăng, bawăna: na hapoengoe na ri na ndaningoe mambata; tăka hili ninja pahoerătoe ămăng bawăna: njoeda napa da ita ja njoena na pakoădja da.

Toenanoe lakoe da nja ka da tau horodadoe; tăka hina tăka I Joesoef, tau Arimate'a ja, tau mawoeloe ja; njoena ndena bihoe pa'angoe eti ndja da ratoe papameti ja I Jesoes. Njoena ba tau papapeàka na I Jesoes ja, na wăngoe pakawining be ă, ndena pawoewa ndja ja na eti na djăka nggi nggiki na eti na. Toenanoe na tau noena hina lo'a la I Pilatoes, hina karai ja na tau na I Jesoes, kakoe piti ja, wăna. Toenanoe I Pilatoes bana rongoe ka, ba mbăda mèti na ka I Jesoes, na hangătăroe ja; toenanoe hina pa'aunja na kapala horadadoe, hina karai ja: I Jesoes mbăda meti na ka? Toenanoe I Pilatoes bana pinja ka meti na I Jesoes, tăka hina pamădjanja I Joesoef.

Toenanoe hina mai I Nikodemoes (i ămang djè ja na malo'a roedoeng la I Jesoes) bana ngăndi doepa hangia hangia, laloe dangoe ha da pangăndi na. Da tau madoe'a noeda, hida piti ja na tau na I Jesoes hida kamboeroe wănja tera manipa, hama toena na hoeri da da tau Jehoedi. Toenanoe la lihi nge'a paharika na I Jesoes, ninja hau na na woăka; la woăka noena ninja na reti pabidi ăki la watoe, ndedi ningoe haătoe pataning lai noe.

Toenanoe la reti noena hida taninja I Jesoes, hida kiloenja watoe bokoel hida panggăbi wănja na ngaroe pindoe. Mboendăba da da tau kawini da makikoenja I Jesoes weling la tana Nggalilea ni mboe ndja lai noe bada taninja I Jesoes. Toenanoe bada tani nja ka, beli da nja ka la oema da; hida pamătoe nja tera hangia hangia, dăngoe doepa, kata beli doe'a modoeng, wăda. Tăka na lodoe Săbăt, hida păndjăng hama toena na hoeri da da tau Jehoedi.

Toenanoe hadang la mbaroe hida pa'oehi ha da ratoe hida lo'a I Pilatoes, hiwăda: ha oemboe! I Jesoes, na tau noena mbăda kambălikoe na ka, ba wăna: djăka koe meti, tiloe mboea lodoe

nggoe ka, koe hada beling, wăna, djè doe ja batoenanoe, hămoe kau paleàwa tau, kada dai ja na reti noena, loepa na toăma ja na lodoe papeàka na; ka ămboe da mai da tau papapeàka na pamanganga mandalora ja; djăka da hăla ja ka pamanganga ja, napa wăda doe: mbăda hadang na ka I Jesoes, wăda doe; djăka toenanoe na handoeka tai la malamiri, na rihi pa pabokoeloeng.

Tăka I Pilatoes hina heàma hiwăna: ba ningoe ma doe tau madai ja, tau lai njimi, dai pahămoe hămoe nja ka doena na reti na.

Toenanoe lakoe da nja ka da tau Jehoedi, hida toenja tanda na na watoe, hida peàka ndja da tau da madai ja na reti noena: kai dai pahămoe-hămoe nja, wăda.

85. I Jesoes bana hadang beli.

Toenanoe bana lăpăhoe ka na lodoe Săbăt, la harí la mbaroe hina nggădoekoe na tana, ba djè ja ba haătoe na na malaïkat na mapoeroe ja weling la awang. Toenanoe hina boăwa ja na pindoe reti na I Jesoes; bana hăla ja ka hina mandapoe ja la pinoe watoe noena. Na malaïkăt noena hama toena na kadjilăk bana ita ja tau. Batoenanoe da tau da madai ja na reti noena, laloe mangădătoe ha bada ita ja, hama toeda bada meti; toenanoe palai da nja ka.

Toenanoe na lodoe noena la mbaroe, lakoe da nja ka I Maria Magdalena, I Maria na ina na I Jakoeb, dăngoe I Salome, bada ngăndi tera manipa, dăngoe doepa mawau hiritoe, kama toenja la tau na I Jesoes, wăda be ă. Toenanoe ba la padoe'a ngarăngi'a be ha pa, tăka hiwăda: nggamoe ă ka na makiloe nda nja na watoe bokoel la ngaroe reti.

Toenanoe bada tăka na nja ka na reti, hida ita ja na watoe, mbăda pakiloeng ja ka, mbăda taboenggăhoe na ka na reti. Toenanoe I Maria Magdalena hina palai-lai ja, na lo papeàkanja I Petroes, hiwăna: I Jesoes mbăda piti na nja ka tau, ndakoe pinja djăka nggini na băndjăl ni ja.

Tăka da kawini hawiang hida tama la koeroe reti, hi ndeda ita be ja pa I Jesoes; laloe handoeka ma ha da eti da da tau kawini noeda. Toenanoe hi djè ni be ndja da tau madoe'a, da mandoălăkoe la lihi da da tau kawini; laloe kadjilăkoe ha; tăka da malaïkăt noeda hiwăda: ka nggiki na hi himboe ja na tau maloeri la padoe'a tau mameti; nda ni ă nja pa lai jehoe; mbăda hadang na ka, hama toena ba wăna bana loeri pa. Toenanoe da tau kawini noeda, loehoe da nja ka weling la reti, da mangădătoe mboe, da eti da laloe hămoe mboe ha; hida palai-lai: kata pa'ihi ndja da tau papapeàka na I Jesoes, wăda.

Tăka I Maria Magdalena, talănga ndoălăkoe na la hambeli reti noena, bana hī dira matiki.

Toenanoe na karoedoek hina tăngăroe ja na koeroe na na reti noena. Toenanoe hina ita ha da doe'a da malaïkat; da hinggi da, da tera da, da bara hăla.

Tăka na malaïkăt hiwănanja: ha kawini, ka nggiki păkoe na hioe hī? Tăka hina heàma I Maria: ba mbăda piti na nja ka tau I Jesoes hikoe hī; ndakoe pinja pa, djăka nggini na nja ka na ngăndi ni ja.

Toenanoe bana hăla ka papaní, tăka hina wilăkoe, hi ni be nja I Jesoes la kadjea na. Toenanoe hiwăna I Jesoes: ha kawini, ka nggiki na hioe hī; nggamoe ja na pahimboe moe? Tăka I Maria bana pakaka nja la eti na: tau la woăka ja lai jehoe, wăna be ă, toenanoe hiwăna: ha oemboe, djăka njoemoe mapiti ja I Jesoes, peàka ngga njoengga, djăka nggini oe băndjăloe ni ja, kakoe lo papiti ja.

Toenanoe I Jesoes, hiwănanja: ha Maria! Bana heàma toenanoe I Jesoes, hīna ka I Maria hina tanda ja, hiwăna: Raboeni! hina karoedoek la wihi na I Jesoes. Toenanoe hiwăna I Jesoes: amboe răma ka njoengga, ba ndedi koe hē pa la pange'a na I Ama nggoe; lakoe kau njoemoe, kau peàka ndja da arijá nggoe njoengga: hē nggoe nja ka la pange'a na I Ala nggoe njoengga, I Ala mi njimi, la pange'a na I Ama nggoe njoengga, I Ama mi njimi, ka wămoe ndja, wănggoe nggau. Toenanoe lakoe na nja ka I Maria Magdalena, hina peàka ndja da tau papapeàka na I Jesoes; tăka da tau noeda ndeda bihoe parongoe ja na papaní na I Maria.

Toenanoe na lodoe noena, hina pawoewang wiki na njoena I Jesoes la I Petroes, ba laloe handoeka ja na eti na, hina pamandanja njoena.

86. La koatak Emaus.

Toenanoe hi nindja da madoe'a da tau papapeàkang; da lo'a la hau koătak, na mangarang Emaus; na marau na weling la Jeroesalem tiloe mboea djam hīna măngoe patăka. Da tau noeda hida paní-ní, ba djè ha da poeloeng da pahăla pa'ita da, parongoe da, kange'au wăda nodoeng.

Toenanoe ba la padoe'a ngarăngi'a ha ka, tăka na nja ka I Jesoes, hida lakoe kareàng. Tăka njoeda ndeda tanda ja I Jesoes. Toenanoe hiwăna I Jesoes nggăra poeloeng ja na papaní moe? Tăka na haătoe, na mangarang I Kle'opas, hina heàma hiwăna: ka tau bidi tăka kau la Jeroesalem, hi ndau pinja na poeloeng na pahăla kange'au wăda modoeng? Tăka I Jesoes hina karai ha: nggăra poeloeng ja noe? Toenanoe hida heàma: poeloeng na I Jesoes, tau Nasaret, ba haătoe nabi ja, na mbiha na papaní na, na parăma na la hangga na I Ala, la hangga mboendăba na na tau; tăka da ratoe hida jăpa ja ka, da pameti ja ka, da paharika nja ka. Tăka njoeta ta monoe nja lăti Njoena, bana ngăndi poeloeng mahămoe. Năhoe tiloe mboea lodoe na ka bana meti. Tăka da kawini nindja da mapaní, bada pandjăra nggămi, ba wăda: na mbaroe na na lodoe năhoe, hima lo'a la reti; toenanoe bama tăka ka lai noe, hi ndema ita ja ka pa na tau na I Jesoes, wăda.

Toenanoe beli danja ka da tau kawini noeda hiwăda: njoema ma'itang wăda, haătoe na na malaïkăt na mawăna: na loeri ka I Jesoes, ba wăda. Toenanoe da arijá ma hawiang, da lo'a mboe la reti noena, hida ita ja ka na reti, hama toena ka i na paní da da tau kawini kawai; ndaningoe ihi na, ndeda ita ja pa na tau na I Jesoes.

Toenanoe bada hăla ka, hiwănandja I Jesoes: ha tau kambănga, ma măndoeng eti mi; ndai pinja na pahoerătoe da da nabi

nabi? I Jesoes loepang ma bădi na pădăng maharoei, hina măngoe patama ja la nge'a papareàta na. Toenanoe I Jesoes na pakiri weli nja lai Moesa, loepa na toăma ha da nabi nabi, bana pataloeloekoendja ja, djăka nggăra já na pahoerătoe da, ba djè ja na wai ngera wiki na.

Toenanoe ndedi nggi mandai na, tăka da nja ka lá koătăk Emaus; tăka I Jesoes hama toena na tau na malakoe pangalang, hama toena na mandebihoe palí. Toenanoe da tau madoe'a noeda hiwădanja: amboe lakoe kadiroe, tatodoeng, kareàng kadi lai jèhoe la koătăkoe ma, ba roedoeng na nja ka năhoe, wădanja. Toenanoe I Jesoes hina tama kareàndja la oema da, hina nga dăndja njoeda. Toenanoe bada mandapoe ka, tăka I Jesoes, hina piti ja na kangoeta, hina hamaja nja, hina kawita-wita ja hina pakē ndja njoeda.

Toenanoe da mata da da harí, hida tanda ja ka I Jesoes; tăka njoena I Jesoes djè moenang be na, ndeda ita ndokoe ja pa.

Toenoena hida paní: njoeta da eti nda da mărăhoe kawai bana paní dănda njoeta nămoe la ngarăngia, bana pataloeloekoe nda ha da hoerătoe. Toenanoe hadang da nja ka, hida beli ha la Jeroesalem. Toenanoe hida hoenggoe ha da tau mahakamboeloe haătoe, da tau papapeàkang. pa'oehi be da nja dăngoe da tau kawini mboe. Toenanoe bada tama ka la oema, hiwăda da tau papapeàkang: malănga tăka ja I Jesoes mbăda hadang na ka, na pawoewang wiki na la I Petroes.

Toenanoe ba talănga paní da pa, tăka njoena I Jesoes, hi djè ni be nja la padoe'a da, na pindoe na na oema papoeti ma ja. Toenanoe hiwăna I Jesoes: mahămoe ja ka lai njimi! Toenanoe da katătăk pakoroeng mangădătoe mboe da; na pakanandi eti da, ita da nja na ndewa ă na.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: kanggiki na njimi hi katătăkoe; kanggikì na da eti mi. hida kananding toedanoe? Tăngăroe ha da lima nggoe, da wihi nggoe, da roekoe pakoe, da roekoe nimboe, ba njoengga wiki ma. Răma wa ka njoengga; tăngăroe, da ndewa ndaningoe ihi da, ndaningoe ri da, hama toena doekoe njoengga.

Toenanoe ba talănga paní na, hina pa'ita ndja ha da lima na, da

wihi na. Toenanoe njoeda ndedi da pinja, ba laloe hămoe ha da eti da, ba laloe hangătăroe ma ha. Tăka I Jesoes hi hili wăna: ningoe ana pangangoe lai njimi jèhoe? Toenanoe hida wŏnja ijang pahongoe dăngoe wai manggaloeang. Toenanoe I Jesoes hina piti ja hina nganja la hangga da njoeda mboendăba da.

Toenanoe bana hăla ka pangangoe, hi hili wăna ndja: mahămoe ja ka lai njimi, hama toena doena I Ama nggoe, bana paleàwa ka njoenggga, njoengga doekoe toe nggoe ka bakoe paleàwa kămi njimi.

Toenanoe I Jesoes, bana hăla ka papaní toe na noe, hina hapoēi ha njoeda, hiwăna: kē ja na Ndewa na I Ala, wăna.

87. I Jesoes bana pawoewang wiki na la I Thomas.

Toenanoe I Thomas, angoe da ka i da tau papapeàkang da hakamboeloe madoe'a, talănga ndaninja lai noe, bana pawoewang wiki na I Jesoes. Toenanoe hiwăda da tau papapeàkang hawiang, bada peàka nja I Thomas: malănga tăka ja, bama ita ja ka I Jesoes

Tăka I Thomas hina heàma hiwăna: djăka ndakoe ita wănja mata da roekoe pakoe la lima na, kakoe patama păkoe ndja da wŏ lima nggoe la roekoe pakoe noeda; djăka ndakoe pahaunja na lima nggoe la roekoe nimboe la mibi na, ndakoe bihoe parongoe ja.

Toenanoe ba waloe mboea lodoe ka da malăpăhoe, tăka da tau papapeàkang, hida hili pa'oehi la oema noena. I Thomas ni mboe nja lai noe. Toenanoe na pindoe ba papoeti ma ja, I Jesoes hi djè ni be nja la padoe'a da hiwăna: mahămoe ja ka lai njimi. Toenanoe bana hăla ka pawăna, tăka I Jesoes hiwănanja I Thomas: padjoăla ndja nămoe da wŏ lima moe; tăngăroe ha da roekoe pakoe la lima nggoe, pahaunja na lima moe la mibi nggoe! amboe mătang doe pamonoeng, monoeng ka bădi. Tăka njoena I Thomas, hina heàma hiwăna: ha Toehanggoe, ha Ala nggoe!

Tăka I Jesoes hiwăna: ha Thomas! ba djeà bau ita ka njoengga, hīna hioe monoengga, hămoe ka i na tau na mamonoengga, djèpa ka ndena ita ka ka.

88. I Jesoes bana pawoewang wiki na la Nggalile'a.

Toenanoe I Jesoes bana hăla ka pawoewang wiki na lai Thomas, tăka da tau papapeàkang lakoe beli da nja ka la tana Nggalile'a, lai noe mboe I Jesoes na pawoewang wiki na la hingi tehikoe Tiberias. Toenanoe na pakiri na: hi nindja da pihoe da tau papapeàkang, hida hē la teàna, lo pandjering, wăda. Toenanoe da kahau roedoe djoewang bada ndjering, ndeda jăpa ndokoe. Toenanoe la mbaroe hi ninja I Jesoes la wara, tăka njoeda ndeda tanda be ja I Jesoes; hiwăna I Jesoes: ha ana nggoe, măla ningoe pangangoe heàna kata ngangoe? Tăka hida heàma njoeda: ndaningoe ă.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: da ndjeringoe mi wăla palo'a kawanandja, napa njimi i jăpa. Toenanoe bada kikoe nja na papaní na njoena hida wăla ha da ndjeringoe da; da mbinoe ijang mabokoeloe djoea, hangahoe lima kamboeloe tiloe ngioe da.

Toenanoe hiwăna I Johanes bana paní lai Petroes: djè ja I Jesoes ihoe na mapa'aung kawai. Toenanoe I Petroes bana rongoe ka, djè ja I Jesoes, bawăna ka, hina lindjoeng la wai hina ngeni la wara. Tăka da tau papapeàkang hawiang da li la teàna. Toenanoe bada tŏama ka la mamara, poeroe da nja ka hida ita epi, kangoeta dăngoe ijang ningoe mboe. Toenanoe I Jesoes hiwănandja: mai kămi kata ngangoe. Toenanoe njoeda mboendăba da da pinja: djè ja I Jesoes.

Toenanoe bada hăla ka pangangoe I Jesoes hiwănanja I Simon Petroes: ha Simon ana na I Joenas, măla noe bau mboehangga njoengga, ndau rihi ndja pa njoeda.

Tăka I Petroes hina heàma hiwăna: ha Toehan, njoemoe oe pingga bakoe mboeha nggau. Toenanoe hiwăna I Jesoes: dai ha da ana bimbi nggoe.

Toenanoe hi hili wăna I Jesoes hiwăna: ha Simon ana na I Joenas, oe mboeha doe ngga njoengga? Tăka I Petroes hina heàma hama toena kawai.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: dai ha da bimbi nggoe. Toenanoe

na pandiloeng wăna bana karai ja: ha Simon ana na I Joenas! oe mboeha doe ngga njoengga? Toenanoe I Petroes, handoeka na nja ka na eti na, hiwăna: ha Toehan, oe pi ma nja mboendăba na na poeloeng, oe pi mboe ngga njoengga bakoe mboeha nggau.

Toenanoe hiwăna I Jesoes: dai ha da bimbi nggoe. Malănga tăka ja bakoe paní lai njoemoe: ba bidi mini i kau pa, njoemoe wiki maboroeng, djăka nggini ja na pamboeha moe bau lakoe, oe wăngoe be ă eti moe; djăkau kaweàda ka, kau padjoăla ha da lima moe, hina paboroe nggau tau, hina ngăndi kau năhoe la pande bihoemoe.

Njoena I Jesoes bana paní toenanoe, patoedji na nja na ngarăngi'a meti na I Petroes haromoe la mala miri na.

Toenanoe I Jesoes bana ndjăpoe ka noena, tăka hina pawoewang wiki na la hau pange'ang, da tau arija na da mapa'oehi lai noe, ba lima ngahoe rihi da. Batoenakanoe laloe dangoe ha da tau, da ma'ita ja ka I Jesoes, ba mbăda loeri beli na ka.

89. I Jesoes bana he la awang.

Toenanoe da tau papapeàkang, ba hakamboeloe haätoe, lakoe da nja ka la tana Nggalilea, la hau palendi na pahăla papeàka dăndja I Jesoes. Lai noe I Jesoes hina toăma ha, hiwăna: mboendăba na na pambiha wăngoe la awang ka i, la tana ka i, mbăda wŏ na ngga ha ka njoengga I Ala; djè ja batoenanoe, njimi kai lakoe, kai papeàkandja mboendăba da da tau hau bandjar hau bandjar; kai ihoe ha njoeda bai wănja ngara na I Ama, I Ana, I Ndewa; kai papeàkandja njoeda kada kikoendja mboendăba da da pareàta nggoe njoengga.

Djăka nggamoe ja na makatakoe ja ka, na pahăla pa'ihoe mi, noena na awangoe ja na awang; tăka djăka nggamoe ja na mande bihoe parongoe noena ndena awangoe já na awang.

Malănga tăka ja, djè ba njoengga ni mănoe mănoe ngga la lihi mi njimi, loepa na moeloeng na tana

Toenanoe nde pira be da pa da tanda bana pa'itandja I Jesoes

da tau papapeàka na. Njoena bana pawoewang wiki na lai njoeda patoekamboeloe mboea lodoe na na mandai na, bana paní-ní ja na pareàta na I Ala.

Tăka I Jesoes hina pa'oehindja njoeda mboendăba da la palendi Zeiton, hina papeàkandja hiwăna: ămbi pajilang doe la paraing Jeroesalem: măta kai napa ja na pandjandji na I Ama kana ihoe wănggami Ndewa; napa kai ngalang na mbiha na I Ala; batoenakanoe kai lakoe kai ngăndi poeloeng mahămoe la paraing Jeroesalem, la tana Joedea, la tana Samaria, loepa toăma la panggoeboel awang.

Toenanoe I Jesoes bana paní-ní ka hina woelăkoe ha da lima na, hina peàkandja mahămoe. Toenanoe ba talănga paní na pa, hē na nja ka la awang, bada tăngăroe ja pa da tau papapeàka na. Tăka njoeda ba talănga tangára da la awang, hi ni be ndja da tau da madoea; da hinggi da, da tera da mabara djoea, hiwăda: ha tau Nggalilea, nggiki na hi ndoălăk bai tangára la awang? I Jesoes na mahē la awang, toena ka i ngeroe na mai beli ja.

Toenanoe hi ninja hau na na kambang na madimbăkoe ja I Jesoes; tăka njoeda ndc pekoe ita da nja pa njoena.

90. Na lodoe Pentekosta.

Toenanoe I Jesoes ba mbăda hē na ka la awang, tăka da tau papapeàka na, beli da nja ka la Jeroesalem, hida ndădikoe pakare'ang ndăba lai noe; njoeda napa da nja I Ndewa, na pahăla pandjandji dăndja.

Toenanoe ka, mànggănăpoe ka tau kahakamboeloe madoea kăma, wăda; toenanoe hida pindi ja haătoe na na tau, na mangarang I Matias, ka hiloe ja I Joedas, wăda.

Toenanoe bana ndjăpoe ka na lima kamboeloe mboea lodoe weling la lodoe Pasa; ba hakamboeloe mboea lodoe ka bana hē la awang I Jesoes, djè ja na lodoe Pentekosta tau Jehoedi. Na lodoe noena mboendăba da da tau papapeàkang hida pa'oehing hau eti păkoe ha. Toenanoe hi djè poeroe be na na malingoe weling la awang, hama toena na lăpiroe; na pinoe ja na oema na nge'a

pamandapoe da. Tăka hi djė woewa be da hama da da lăma epi da makahanga, hida răndjăkoe la katikoe da haätoe haätoe.

Toenanoe njoeda mboendăba da da mbinoe Ndewa na I Ala; batoenakanoe hida paní hiloe hangi'a hangi'a.

Tăka hi ni be ndja la Jeroesalem laloe dangoe ha da tau Jehoedi, da matăndji eti da; tau weling la panggoeboel awang. Toenanoe bada rongoe ja ka na malingoe ngiloe, mboendăba da da tau hida pa'oehi lai noe; njoeda da hangătăroe be ka, bada rongoe ha da tau papapeàkang, bada paní bada wăngoe hiloe hangi'a hangi'a, hiwăda: jeàda da tau da mapaní, nde tau Nggalilea ha? kanggiki na ihoe, bata rongoe ă ha bada paní-ní da wăngoe hiloe ndja njoeta, bada peàka ă ja na ngarăngia na I Ala.

Toenanoe hida paní haätoe haätoe: nggăra wăda ihoe da tau jeàda? Tăka hi nindja da tau hawi'ang da mapoeloe wăndja, hiwăda: da tau jeàda, laloe oenoe woloe mbana, māoekoe da nja!

Toenanoe I Petroes hina hadang, hina paní, hiwăna: ha tau Jehoedi mboendăba mi da mange'ang la Jeroesalem! mătanja ka na papaní nggoe jeàna kana tama la kahiloe mi; njoema jeà nde tau māoekoe kăma, hama toena na pakanandi eti mi njimi; ba pera doe'a pahē ă na pa na lodoe. Na poeloeng jeàna hama toena na papaní na na nabi Jo'el handăka na; wăna bana paní: toenanoe wăna I Ala bana paní, napa tai la malamiri na, kakoe boeri ndja I Ndewa nggoe mboendăba da da tau, da ana mi mini, da ana mi kawini, napa da noeboewătoe; da bidi mini mi, napa da itang mboe da pa'itang wăngoe; da tau makaweàda mi napa da wangoe pamanggadípang; tăka da ata mi mini, da ata mi kawini, njoengga koe boeri ndja I Ndewa nggoe, tăka hida noeboewătoe.

Djăka nggamoe ja na matiki ja na ngara na I Toehan, djė ja na ma'awangoe ja na awang. Ha tau Jehoedi! rongoe ja na papaní nggoe: I Jesoes, tau Nasaret, tau matăndji ja; djė ja njoena na pawŏna tanda pahangătăroe wăngoe, ba djeà ma ja I Kristoes, wăna I Ala. Tăka njimi hi paharika nja i; tăka I Ala hina pahada beli nja i; njoema mboendăba djė ka mama'ita ja. Năhoe I Ala na padjangga ja ka, njoena na kē ka ndjandji Ndewa. Tăka njoena

hina boeri ja, hama toena bai ita wiki mi nja, bai rongoe wiki mi. Djè doe ja ba toenakanoe, ha mboeloendăba mi tau Jehoedi, kai pinja ba malănga tăka ja njoena I Jesoes na paharika mi njimi, djè ja njoena I Toehan, I Kristoes.

Toenanoe njoeda bada rongoe ja ka na papaní na I Petroes, da eti da da marŏamba be ka, hiwăda: ha oemboe, aja, nggiki ă ma ka jeà, kama awangoe ja na awang! Tăka I Petroes hina heàma ha njoeda: măla njimi kai mandjare'a, haätoe haätoe; măla kakoe ihoe kămi, bakoe wănggămi ngara na I Jesoes; da ndjala mi kana djămandja; batoenakanoe napa kai ngalang I Ndewa na I Ala, ba ninja na ndandji na lai njimi, la ana mboe mi, la tau na mamarau, djăka pira na na papa'au na I Ala.

Toenanoe na tau na marongoe ja na papaní na I Petroes, ningoe hawi'ang laloe hămoe ha da eti da bada rongoe ja ka. Toenanoe hi ihoe ha da noeda. Na lodoe noena ba kaka ă ja, tiloe rata na na tau, da mamandjare'a.

Toenanoe mboendăba da da tau noeda, da pa'èngoe ma, bada kikoenja na papaní da da tau papapeàkang; njoeda da kăli hamajang, ba hau eti păkoe ha. Toenanoe ningoe tau hawi'ang, da dangga ndja da pawoeloe pawoeloe da, da ndoela ha da tau da mamila. Tăka I Ala hau lodoe hau lodoe hina toendja angoe da, nde pira pira ha da tau da mamandjare'a.

91. Na tau na mahidoe kajaki.

Toenanoe na hau na lodoe I Petroes dăngoe I Johanes, hida lo'a la oema nge'a pahamajang. Tăka hi ninja haätoe na na tau na mahidoe kajăki, na mandapoe la toeba pindoe oema nge'a pahamajang; patoekamboeloe mboea ndaung na na mandai na bana hidoe kajăki noena. Na tau noena hau lodoe hau lodoe ma na bana mandapoe lai noe: kakoe karai ă ndoei na tau na matama la oema na I Ala, wăna. Toenanoe njoena bana ita ha ka da madoe'a da tau papapèakang noeda, hina karai ana ndoei.

Tăka I Petroes hina tăngăroe ja njoena, hiwăna: tăngăroe kăma

njoema. Tăka njoena hina tăngăroe ha da tau papapeàkang noeda; na pakanandi eti na, koe ngalang ma noe ka ihoe ndoei, wăna be ă. Toenanoe hiwăna I Petroes: ămăhoe rara, ămăhoe bara ndaningoe lai njoengga, batoenanoe djăka nggăra ja na maninja lai njoengga, napa koe wŏnggămoe njoemoe; bakoe wănja na ngara na I Jesoes: hadangoe wa, kau pangga. Toenanoe hina jăpa ja na lima kawana na, hina pandŏalăkoe ja; batoenakanoe da wihi na da ătăloe meàmang ka.

Tăka njoena hina lindjoeng-lindjoeng, bana ătăloe doe ka năhoe bana pakakanja; hina tama kareàndja I Johanes dăngoe I Petroes hoedaloe la oema nge'a pahamajang, hina wotoenja I Ala.

Toenanoe mboeloendăba na na tau dangoe na ma'ita ja njoena, laloe hangătăroe ha, bana ătăloe be ka bana lakoe. Tăka I Petroes hina paní-ní ndja da tau dangoe; dangoe ha da tau da marongoe ja njoena, da kikoenja I Jesoes.

92. I Ananias dangoe I Sapira.

Toenanoe hininja haătoe na na tau mini, na ngara na I Ananias ja, na papaha na I Sapira ja na ngara na. Toenanoe njoeda hida dangganja na wŏaka da: kata ndoela ha da tau da mamila, kata ngăndi ndja ha da wili na da tau papapeàkang, wăda. Toenanoe I Ananias da wili na na wŏaka, hina kawinindja hawi'ang; papi da dăngga tau angoe na; tăka hawi'ang hina ngăndi ha la hangga na I Petroes, hiwăna: jeàda mboendăba da, djè ha da wili na na wŏaka nggoe, hikoe ngăndi ha la hangga moe, wăna. Tăka I Petroes hiwăna: ha Ananias, kanggiki na na eti moe hina mbinoe nja I Setan, hioe kambălikoe nja I Ndewa na I Ala; bau kawinindja i hawi'angoe da wili na na wŏaka? Ba ndedi oe dangganja pa, ba wŏaka ma doe moe nja! Tăka bau dangga nja i ka, njoemoe i măngoe ămăhoeng! kanggiki na hi toenanoe hina toemboe la eti moe. Malănga tăka ja, nde kambălikoe moe nja la tau be ă, ba kambalikoe moe nja la I Ala.

Toenanoe bana rongoe ja ka na papaní na I Petroes, tăka I Ananias hina ndjoroe, meti ka năhoe ma na.

Toenanoe hida hadang da bidi mini hida dandanja I Ananias, hida lo pataninja.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na, tăka na nja i ka na papaha na; tăka njoena ndena pi be nja, djăka nggiki na kawai. Toenanoe I Petroes, hiwăna nja njoena: paní ngga njoengga! bau dangganja na woăka moe, didi ă hang jeàda da wili ha? Tăka hina heàma: woā, hi oemboe, toeba ma da! Toenanoe I Petroes hiwănanja: kanggiki na hi toenanoe hioe kamanja I Ndewa na I Ala? tăngăroe, da wihi da da tau da maweling pataninja na tau angoe moe nindja la hangga pindoe, napa kada paloehoe mboe kau njoemoe.

Toenanoe ndedi mbădikoe na, na kawini noena na ndjoroe la hangga na I Petroes, hi meti ma na nja. Toenanoe bada tama ka da bidi mini, hida ita ja na kawini noena, mbăda meti na ka. Toenanoe hida dandanja, hida taninja la lihi na na tau angoe na. Toenanoe mboendăba na na tau na ma'ita ja ka noena, laloe mangădătoe ha.

93. I Stepanoes.

Toenanoe bada boăndja boăndjang angoe da da tau Harani, tăka da tau rasoel da hakamboeloe madoea ha, nde didi ă hang da papaní na I Ala bada papeàka ndja, njoeda da paberi mboe nja ana nggăra nggăra la tau mamila.

Toenanoe ba laloe dangoe ma ha da parăma da, njoeda hi ndeda toăma ha la parăma da hawiang. Djè ja batoenanoe hiwăda njoeda: na hămoe pa, himboe tau mapihoe kada tanggoe nja i njoeda, kada paberi ndja ămăhoe da tau mamila.

Batoenakanoe hida pindi ha da tau mapihoe, tau matăndji eti ha; hi ninja haătoe na na ngara na I Stepanoes ja; njoena na mbinoe nja I Ndewa na I Ala, njoena na mbiha mboe, na ngalang papa'itang tanda pahangătăroe wăngoe.

Toenanoe da tau Jehoedi bada paní dănja poeloeng tau Harani,

tăka ndeda ngalang pahipoe ja njoena I Stepanoes, ba laloe mănggăna ja. Toenanoe ba karāoe da nja da eti da, hida poeloe wănja I Stepanoes la tau dangoe. Toenanoe da tau dangoe da karāoe mboe da eti da, hida jăpa ja I Stepanoes hida kareànja la hangga tau mamatoea.

Toenanoe njoeda da kare'ang mboe tau makambălikoe da koehi păti da bŏwa ngaroe, hiwăda: na tau jeàna ndena păndjăng ndokoe papatarang na oema na I Ala, na papareàta na I Ala na patarang mboe. Njoema bama rongoe bana paní: I Jesoes tau Nasaret, napa na njănggăroe ja na oema nge'a pahamajang; na hoeri ma na papeàka na nggăma I Moesa, napa na pandjiloenja.

Toenanoe da tau mamatoea da mamandapoe la nge'a papaní, da tăngăroe ja na mata na, bada ita ja hama toena na mata malaïkăt bana kadjilăkoe. Tăka hiwăna na ratoe bokoel: na pôeloeng jeàna malănga tăka ja toenanoe?

Tăka I Stepanoes, hina paní; bana paní ja na paweli bokoe da ămang, djăka nggi-ngiki na I Ala, bana ndoela ha njoeda; tăka njoeda da patarang la I Ala, ndeda păndjăng ndokoe. Toenanoe I Stepanoes bana hăla ha ka da paní wăna, hi hili wăna: ha tau mamboloe eti da, tau mandaningoe eti, mandaningoe kahiloe, bai patara dănja I Ndewa na I Ala! njimi ndai păndjăng ndokoe papatarang, hama toeda da bokoe mi, toemi ka i dimi njimi.

Mboeloendăba da da nabi, ndaningoe haăloe pahili da da bokoe mi ămang bada pahandoeka ha; njoeda da pameti ha da nabi, da mapaní ja ămăng.

Na tau tăndji, na matăka ba wăda, njimi hi pameti ja, hi paharikanja njoena I Jesoes.

Toenanoe bana paní toenanoe ka I Stepanoes, tăka njoeda ndeda toroeng bada rongoe ja ba mbana ma da nja da eti da, ba laloe karāoe ha. Tăka I Stepanoes, ba mbinoe ma nja I Ndewa hina tangára la awang, na ita ja ka I Jesoes bana ndŏalăkoe la kawana lima na I Ala; toenanoe hiwăna: koe ita ja na awang bana wăka, na Ana Tau ninja bana ndoălăkoe la kawana lima na I Ala!

Toenanoe njoeda hida ka'ŏka pawanding, da koeloe ndja da

kahiloe da, hida jila-jila ja I Stepanoes, hida paloehoe ja la hambeli paraing, kama toekoe wănja waloe, wăda be ă.

Toenanoe da hinggi da, tera da, hida băndjăloe ha la wihi na na bidi mini haătoe na mangarang I Saul. Toenanoe njoeda ba talănga toekoe da nja I Stepanoes, njoena na hamajang hiwăna: ja Toehan Jesoes, măla wa, kau kē ja ka na ndewa nggoe njoengga.

Tăka hina patika hiwăna: Ja Toehan mătăng, amboe tanggoendja da ndjala da da tau jeàda.

Toenanoe bana hăla ka papaní toenanoe, mboăta, na nja ka na ndewa na.

94. I Saul bana mandjare'a.

Toenanoe I Saul na karāoe mănoe mănoe na eti na, ba djè ha da tau Harani; koe pameti ha da tau Harani, wăna be ă. Toenanoe njoena hina karai hoerătoe pareàta la Ratoe bokoel; kakoe lo'a la paraing Damaskoes, wăna be ă; djăka koe hoenggoe tau Harani, mini, kawini, anakeàda, makaweàda, kakoe jăpa ha kakoe hondoe ha, kakoe kareàndja la Jeroesalem, wăna. Toenanoe I Saul lakoe na nja ka; ba mareni tăka ă ma na ka la paraing Damaskoes, toenanoe djè kadjilăkoe be na weli ditang la awang. Tăka njoena I Saul hina ndjoroe la tana; bana ndjoroe ka hina rongoe mapaní: ha Saul! ha Saul! kanggiki na hioe pahandoeka ka njoengga. Tăka hina heàma I Saul: ha Toehan! ngga kămoe năhoe? Toenanoe hiwăna I Toehan: Njoengga jeà I Jesoes ka, na pahandoeka moe ngga; njoemoe handoeka wiki moe bau dili ja na madăka.

Toenanoe hiwăna I Saul bana kandăndăkoe: ha Toehan! kanggiki ă nggoe ka jeà, peàka ngga wa njoengga năhoe. Tăka hina heàma I Toehan: hadang kau, kau tama hoedaloe la paraing, lai noe napa kakoe peàka nggau ka, djăka nggăra ja wănggoe nggau, noe ka ka doena.

Toenanoe I Saul hina hadang weling la tana, na paboela ndja da mata na, nde nggăra ndokoe pa'ita na, na kapătăng hăla.

Toenanoe hida loănda ja tau, hida tama ngăndi ja la paraing Damaskoes; tiloe mboea lodoe na mandai na, ngangoe ndena ngangoe, wai ndena oenoeng, ita ndena ita.

Toenanoe la paraingoe noena, hi ninja haätoe na na tau; I Ananias ja na ngara na. Toenanoe hiwănanja I Toehan, bana mangga-dipangoe: ha Ananias, hadang kau, kau lo'a la ngarăngia na mangarang toenoehoe, karai ja la oema na I Joedas djăka nggi ja na tau na mangarang Saul ja; njoena malănga tăka ja, djăkau tăka nja, talănga hamajangoe be na; njoena na pi ma nja haätoe na na tau na mangarang I. Ananias, napa na tama lai noe, na toenja lima na la katikoe na, kada ita beli da mata na.

Toenanoe njoena I Ananias hiwăna: ha Toehan koe pi ma nja doekoe noena, na dangoe bana kabora dănja na tau Harani la Jeroesalem; njoena mbăda ngalang na ka hoerătoe pareàta weling la ratoe, kakoe hondoe ha mboendăba da da tau Harani, wăna ma doe. Tăka I Toehan hiwănanja: lo'a wa njoena; na tau noena pahăla papindi nggoe nja ka, kana ngăndi ja na ngara nggoe, wănggoe, la panggoeboel awang, la hangga Marămba mboendăba da; njoena napa na pădang mahandoeka bokoel ba djè ka njoengga.

Toenanoe I Ananias lakoe na nja ka, hina tama la oema noena, hina toenja lima na la katikoe na I Saul, hiwăna: ha eri nggoe Saul! I Jesoes, na mapawoewang wiki na la ngarăngia lai njoemoe, njoena măngoe wăngoe hikoe mai lai njoemoe, da mata moe kada ita beli; na eti moe, kana mbinoe nja I Ndewa na I Ala. Toenanoe ndedi mbădikoe na, bana hăla ka papaní I Ananias tăka hida kanaboe hama toeda da nepi ijang weling la mata na, hina ita beli ja. Toenanoe hina hadang, hi ihoe ja. Toenanoe bana hăla ka hina ngangoe, na ătăloe beli ka.

Toenanoe pakiri na na lodoe noena, hina ngăndi langoe mahămoe la paraing Jeroesalem, bana wăngoe toroe mbeni eti na, wăna: I Jesoes Ana na I Ala ja, wăna.

Toenanoe ba lăpăhoe ka năhoe nde pira be na pa na lodoe, toenanoe hi nindja da tau Jehoedi da mapaní: pameti ja I Saul,

wăda. Toenanoe bada rongoe ja ka noena, tăka da arija na hida kareànja la paraing Tarsoes, na paraing bokoe na.

95. I Kornelioes.

Toenanoe hi ninja la paraing Kasaria, haätoe na na tau na mangarang I Kornelioes, kapala tau horodadoe, bandjar Roem ja. Njoena tau matăndji eti na nja, na mangădătoe nja I Ala: mboeloendăba da da ihi oema na hama, na kăli hamajanja I Ala.

Toenanoe na hau na lodoe, ba maringoe lodoe i ja ka năhoe, hi djè woewa be na na haätoe na malaïkăt, hiwănanja: ha Kornelioes bau hamajang, na namoe kau I Ala; măla noe paleàwa anakeàda la koătăk Jope kana lo'a papa'aunja I Simon, na mangarang I Petroes; ninja njoena bana todoe la oema na na tau na matanggoe răma manoelang, la karaha tehik; njoena napa kana peàka nggămoe nja, djăka nggi-nggiki na na ngarăngia na I Ala. Toenanoe I Kornelioes bana kikoenja na papaní na na malaïkăt, hina paleăwa tau la koătăk Jope, lo papa'aunja I Petroes, wănandja. Toenanoe hama toena haromoe, tăka da nja ka la koătăk noena. Toenanoe ba tidoeng ma na ka na lodoe, njoena I Petroes hina hē ja hoedita la oema, hina hamajang. Toenanoe bana mandjoé ka, hida kanoăma panga na, tăka I Petroes hina tătikoe, mahoeroe na nja ka.

Toenanoe njoena hina ita ja na awang bana wăka, hina ita ja na tera bana poeroe ja weli ditang la awang, pahondoe wăngoe likoe ha da kabihoe na na tera noena; laloe mbălăroe ja na tera noena. Toenanoe noedaloe la hinggi noena, ni ndăba ndja da banda da makapatoe mboengoeng wihi da. Tăka hina rongoe mapaní dănja: ha Petroes, hadang wa, kau rori ha, kau ngangoe ha. Toenanoe hina beàma I Petroes: Ha Toehan amboe toemoe pa noe njoena, njoengga ba palili nggoe pangandja noeda. Tăka hina hili rongoe ja na mapaní dănja, wăna: mboendăba da da banda da pawŏ na nggămoe I Ala, palili amboe wămoe; oe ngalang panga ndăba ndja. Toenanoe hina hili rongoe na mapaní dănja, na pandiloeng wăngoe, bana paní hama toena kawai.

Tăka na tera hina hē beli ja la awang. Toenanoe I Petroes bana mandapoe, na kanandi nja eti daloe na, nggiki na ka ihoe jeàna na pingi na na pa'itanggoe kawai? Tăka da tau papaleàwa na I Kornelioes, mbăda nindja ka la toeba pindoe, bada karai nggini ja na oema na I Simon.

Toenanoe hina peàkanja I Ndewa la I Petroes, wăna: tăngăroe nindja da tau da madoea haätoe da, da mahimboe kau njoemoe; poeroe kau, kau toăma ha, kau kareàndja, ba njoengga ma paleàwa ha njoeda. Toenanoe I Petroes bana poeroe ka, hina ita ha da tau papaleàwa na I Kornelioes, hiwănandja: njoengga jeà pahimboe mi; kanggiki na njimi mai nămoe? Toenanoe hida peàkanja njoena I Petroes na papaní na I Kornelioes. Tăka I Petroes bana rongoe ja ka, hiwăna: batoenanoe, todoe kadiroe; napa haromoe ka bădi.

Toenanoe ba hadang ka la mbaroe, tăka njoena I Petroes hina lakoe kareàndja njoeda. Tăka hama toena haromoe, tăka da nja ka la paraing Kasaria.

Tăka njoena I Kornelioes napa ma na nja njoena; mbăda hăla na ka papa'oehindja da aja na, da eri na, da kalembi na mboendăba da. Toenanoe I Kornelioes bana ita ja ka I Petroes, hina mai hina karoedoek la wihi na I Petroes. Tăka I Petroes hina pahadanja njoena hiwăna: hadang kau, njoengga jeà angoe moe patau mboe ka. Toenanoe hima tama ja la oema, hina ita ha da tau, nde pira be da bada pa'oehing lai noe; tăka hiwănandja njoeda: ha eri aja, bai pi ma doe nja da tau Jehoedi nde da ngalang papapohoeng dăndja tau bandjaroe hawi'ang; tăka I Ala mbăda hala na ka papeàka ngga, wăna, na palili moe amboe li ja; batoenanoe năhoe, hikoe mai nămoe; kanggiki na njimi hi lo pangădăloe ka njoengga?

Tăka hina heàma I Kornelioes, hiwăna bana pa'ihi ja: haätoe na na malaïkăt na maweling la I Ala, mbăda hăla na ka pamai lai njoengga.

Toenanoe I Petroes bana rongoe ja ka noena, hina paní: malănga tăka ja I Ala bana paloha ngga njoengga năhoe, I Ala ndena bihoe pawăroeng haätoe tau mboeloendăba na na bandjar; djăka

nggamoe ja na mamangădătoe nja Njoena, na makikoenja na matăndji, djeà ja njoena I Ala na makatakoe ja.

Bana hăla ka papaní, hina peàkandja poeloeng mahămoe, na wai ngera na I Jesoes, Ana na I Ala.

Toenanoe ba talănga paní na ka I Petroes, tăka I Ndewa na I Ala poeroe na nja ka lai njoeda da marongoe ja bana paní ja I Petroes. Toenanoe da tau Harani Jehoedi, da hangătăroe bada rongoe ja na tau bandjaroe hawiang bana poeroe mboe nja I Ndewa na I Ala.

Toenanoe I Petroes hiwăna: măla noe, ndakoe toroe mbeni ja papătoe ja na wai harani da tau jeàda, ba mbăda hăla da ka pangalang I Ndewa na I Ala, hama toena doeta njoeta.

Toenanoe njoeda da tau hina ihoe ha, na pangara wănja I Jesoes. Tăka njoeda hida karai ja I Petroes, wăda: kau ndădikoe ki lăti, hama toena haromoe doea modoeng ki mandai na.

Jeàda da tau bandjaroe hawi'ang, da makawoengga-woenga tama la Harani.

96. I Petroes la oema kapatang.

Toenanoe na manggawang na noena, na Marămba Herodes laloe pahandoeka na ha da tau Harani, bana jăpa ha, bana toe ha la makapătăng. Na pameti mboe ja I Jakoboes, angoe na paloehoe I Johanes. Toenanoe na Marămba Herodes bana ita ha da tau Jehoedi, ba pahămoe wăda ndja da eti da, tăka hina japa mboe ja I Petroes. Na lodoe noena bada jăpa ja I Petroes, lodoe Pasa ja. Toenanoe hiwăna na Marămba: haromoe la mbaroe bădi kai kareànja nămoe I Petroes, kakoe rongoe ja bana paní. Toenanoe I Petroes eànga be na ka la makapătăng; tăka da tau Harani mboendăba da da hamajang la I Ala, ba djeà ja na ngera na I Petroes, bana jăpa ka na Marămba Herodes.

Na roedoeng na noena I Petroes, pahondoe ja, ningoe nggili băhi da la lima na; tăka da tau horodadoe da madai ja da doea, na haătoe la kalai na nja, na haătoe la kawana na nja, da mahoeroe

angoe ndăba. Toenanoe da horodadoe dangoe ningoe mboe madai ja na pindoe oema kapătang. Toenanoe ba roedoeng na ka năhoe, haătoe na na malaïkăt Toehan na ndoălăkoe be ă noedaloe la oema kapătang la lihi na I Petroes; na handoărăkoe bana hambila. Toenanoe na malaïkătoe noena, hina benginja I Petroes, hiwănanja: ha hadang wa! Toenanoe da nggili băhi la lima na da tanăbăkoe hăla. Tăka na malaïkăt hi hili wănanja: hadang kau boroeng; doekoe ja na hinggi moe; mai kau, kau kikoe ngga njoengga. Toenanoe I Petroes hina loehoe kareànja na malaïkătoe noena.

Toenanoe bada lăpăhoe ndja ha da tau da madai ja njoena, hida toăma la pindoe băhi bokoel; tăka na pindoe băhi noena na mboăwa be ă bada tăka nja.

Toenanoe I Petroes ndena pi be nja bana pakakanja năhoe, hama toena bana manggadipang be ă, bana ita ja na malaïkătoe. Toenanoe hida la-lakoe ki ka, tăka na malaïkăt măda na nja ka bana kawări wiki na la I Petroes.

Batoenakanoe I Petroes hīna ka hina kanandi beli nja: lăti ba la oema kapătang ka lăti, tăka jeà hi mbăda la hambeli be ka! lănga tăka papaleàwa na I Ala ja na malaïkăt hina mai papaloehoe ka weling la oema kapătang.

Toenanoe bana kanandi toena nja ka noe, lakoe doe na nja ka la oema na I Maria, ina na I Johanes; lai noe pangeà papa'oehi da ha da tau dangoe. Toenanoe I Petroes bana tăka ka la pindoe hina kandŏkŏkoenja na pindoe. Tăka hininja haătoe na na kawini, I Rodi ja na ngara na, hina ndăhăroeng la pindoe: kakoe rongoe ja djăka nggamoe ja na makandŏkŏkoenja na pindoe, wăna be ă.

Toenanoe na kawini noena bana tanda ja I Petroes bana paní, laloe hămoe ja na eti na, na maroămba be nja i ka paboăwa ja na pindoe; na reàngga tama be ja hoedaloe la oema la koeroeng hina peàka ndja da angoe na: I Petroes ninja la hambeli pindoe! Tăka da tau la oema ndeda bihoe parongoe ja na paní na na tau kawini noena.

Toenanoe I Petroes ndeda păndjăng ndokoe pakandŏkŏkoenja na pindoe; tăka hida boăwa nja hina tama la oema; tăka njoeda

mboeloendăba da da tanda ja I Petroes, da hangătăroe be ka. Toenanoe hiwăna I Petroes: kandí kadiroe, kakoe pa'ihi nggămi nja, djăka nggiki hama paloehoe na ngga I Toehan weling la oema kapătang.

Toenanoe bana pandjăpoe ja ka hiwăna: peàka ndja I Jakoboes dăngoe da eri-aja nggoe mboeloendăba da kada pinja. Toenanoe njoena I Petroes loehoe na nja ka weling lai noe, hina lakoe ja la mahinggil.

Toenanoe bana harí ka, hiwăna njoena na Marămba Herodes: kareànja nămoe I Petroes; tăka ndeda hoenggoe ja. Batoenakanoe da tau da madai ja I Petroes hina karai-rai ha; bana hăla ka pakarai ha, hiwăna na Marămba: jăpa ha da tau jeàda, kau poehi ha la oema kapătang mboeloendăba da.

97. I Pauloes la paraing Antiokia dangoe Listra.

Toenanoe la paraing Antiokia, la tana Sjam nindja da tau Harani weli nămoe weli nămoeng; da dangoe ma bada pa'oehi ningoe lai noe. Toenanoe mboeloendăba da da rasoel la Jeroesalem hida paleàwa ja I Barnabas: lo'a kau lai noe, kau papeàka ndja njoeda, wădanja.

Toenanoe njoena I Barnabas, hi lakoe na nja ka; na lakoe li la paraing Tarsoes, kakoe lo'a pangădăloe ja I Pauloes, wăna be ă, kama kareàng, kama lakoe la paraing Antiokia, wăna. Na mandai na bada ndădikoe lai noe hau ndaung da, bada papeàkandja da tau dangoe la paraing Antiokia.

Toenanoe bada răma ha da parăma na lai noe, hiwăna na Ndewa na I Ala: paméhandja I Barnabas dăngoe I Pauloes, kada lakoe lai noe lai noe, kada papeàkandja da tau la hau paraing hau paraing.

Toenanoe I Barnabas dăngoe I Pauloes lakoe da nja ka, hama toena bawăna I Ala.

Njoeda da lakoe li pa la paraing Seloekia; weling lai noe hida lakoe ha la tana Asia koedoe.

Toenanoe bada tăka ka lai noe hida tama la paraing Listra, hida papeàkandja da tau lai noe na poeloeng mahămoe.

Toenanoe njoeda hida ita ja haätoe na na tau na makalipăroe, na mandapoe be ă la hingi ngarăngia. Na tau noena na patinginja I Pauloes bana papeàkanja na tau dangoe. Toenanoe I Pauloes bana tăngăroe ja na tau noena, ninja la eti na bana monoenja, tăka hiwănanja bana paní pawănding: hadang wa njoemoe, kau ndoălăk! Toenanoe na tau noena hina hadang, pangga hămoe be na nja ka.

Toenanoe na tau dangoe bana ita ja ka I Pauloes bana toe ja ka na pahangătăroe wăngoe noena, njoeda mboeloendăba da, laloe pawănding ha bada paní; malănga tăka ja da marapoe nda da pambeli ha tau hida poeroe ha lai njoeta!

Toenanoe I Barnabas hida pangara nja Joepiter, tăka njoena I Pauloes, Merkoerioes, ba njoena na matanggoe paní.

Toenanoe na ratoe na na marapoe Joepiter hina ngăndi kameti, wăla ai mawau hiritoe hangia hangia, mătoe ndăba bada ngăndi ha la hambeli paraing, kata hamajandja bada poeroe i patadaloe ta njoeta, wăda.

Toenanoe I Barnabas dăngoe I Pauloes, bada rongoe ja ka noena, hida hira hira ha da hinggi da, da tera da, hida palai ha la tau dangoe, kada pakoroeng wiki da, wăda bada paní: ha oemboe, oemboe! kanggiki hi toe mi noe? njoema jeà tau kăma, hama ndăba nda; njoema kama papeàkandja lăti, wăma doe; na mandjala djăka toena noe, wăma doe, kada li la ngarăngia na matăndji, wăma doe lăti, hima mai lai jehoe; kada hamajanja I Ala, na mapadikanja na awang, na tana, na tehikoe dăngoe mboeloendăba na na ihi na, wăma doe lăti.

Djèpa batoe ă na noe bada paní, hakoe-koedoe ki ndeda ngalang papătoe ha da tau, ba dangoe ma na nja na tau na mapaní; njoeda da patidoeng pangăndi kameti, kata hamajandja, ba wăda.

Toenanoe ba ndedi pira na na lodoe, tăka da nja ka da tau Jehoedi weling la paraing Antiokia hida peàka roenda ha la tau lai noe. Batoenakanoe da tau la paraingoe noena hida karaoe ndja eti

I Barnabas dăngoe I Pauloes. Toenanoe na hau na lodoe hida loekoe wăndja waloe, hida jila ja njoena I Pauloes hida paloehoe ja la hambeli paraing, hida wăroe be nja bada pakakandja da eli da: mbăda meli na ka I Pauloes, wăda be ă. Toenanoe mboeloendăba da da moerid bada ndoălăk winggiroenja I Pauloes, tăka njoena I Pauloes, hina hadang, hina ndoălăk hina lama beli hoedaloe la paraingoe noena. Toenanoe bada pawăla ka la mbaroe, lakoe da nja ka njoeda I Barnabas dăngoe I Pauloes la paraing Derbi, hida papeàkandja da tau lai noe na ngarăngia malăndji. Toenanoe bada lăka ka la paraing Derbi, tăka hi ninja haăloe na na moerid, na ngara na I Thimolioes ja; na ina na tau kawini Jehoedi ja, tăka na ama na tau Nggrika ja. Njoena I Thimotioes ba weling ba anakeàda ja, na pindja da ngera da da hoerătoe. Toenanoe la malamiri na hida pakareàng da rasoel bada lakoe papeàkang lau.

Toenanoe hi beli da nja ka weling la paraing Derbi, tăka hida lakoe li la hau paraing hau paraing, bada lo pangădăloe ha da eri aja da da marongoe ja I Toehan Jesoes; hida pamandandja da eli da bada panamoe ndja ja na ngara na I Jesoes, hiwăda: njoema loepang ma bădi ba lama la awang, djèpa ndena handoeka ka toe ma kanoe.

Toenanoe njoeda da pindi lau hawiang, hida loe ha pinitoea la hau paraing, hau paraing, hida beli ha la paraing Antiokia.

Toenanoe bada tăka ka lai noe, hida pa'oehi ndăba ndja da eri aja da, hida pa'ihi ja na poeloeng năhoe bada lakoe, djăka nggi-nggiki na I Toehan bana boăwa ndja da tau hindoe na pindoe na na awang.

98. I Lidia dangoe na kapala oema kapatang.

Toenanoe bada hili lakoe ka njoena I Pauloes hina kareànja I Silas; hida hălătoe ndăba ja na lana Asia koedoe. Toenanoe na hau na lodoe, ba mahoeroe na ka, tăka njoena I Pauloes hina manggadipang hina ita ja hama loena na tau Makedonia, na ma-

ndoălăk la hapapa tehik, hiwăna na tau noena: mai kau nămoe, kau pala la tana Makedonia, kau ndoela kăma njoema!

Toenanoe I Pauloes bana pakakanja na eti na: jeàna poeloeng maweling la I Ala ja, malănga tăka ja, papa'au na nda palakoe hoepapa la hapapa tana, kata papeàkandja da tau lai noe. Toenanoe ndedi nggi mandai na hida pala, hi tăka da nja ka la paraing Pilippi.

Toenanoe na lodoe Săbătoe, njoeda hida loehoeng weling la paraing, hida lakoe la hingi lokoe, pange'a pahamajangoe da da tau Jehoedi ba ndămang ma da nja doeda.

Toenoenoe hida mandapoe ha njoeda bada papeàkandja da tau, na ngera na I Toehan Jesoes.

Toenanoe hi talănga ni mboe nja haătoe na na kawini, I Lidia ja na ngara na, weling la paraing Tiatira; na kawini noena djèa ja na makăli danggang tera kaba; tau tăndji eti ja njoena; njoena na mboehang parongoe ja bana paní I Pauloes.

Toenanoe I Toehan hina boăwa ja na eti na noena na kawini, hina kăpoe ndăba ja na papaní na I Pauloes. Toenanoe na kawini noena hina ihoe wănja wai harani; mboeloendăba da da tau la oema na, na ihoe ndăba ha. Tăka na kawini noena, hina karai ja I Pauloes: djăkau mboehang, lakoe li păkoe la oema nggoe, kau todoe lai noe.

Toenanoe ba ndedi pira na na lodoe njoena I Pauloes hina hamboeroe ja haătoe na na kawini, tau na mapatama Setan. Na miri na laloe oetoe wănanja bana pingoe woeloe aka na kawini noena. Toenanoe I Pauloes laloe handoeka ja na eti na bana ita ja na kawini noena, tăka hina wănja na ngara na I Jesoes, loehoe na nja ka na Setan weling la kawini noena.

Tăka na miri na, bana ita ja ka na kawini noena bana hămoe ja, hi laloe karaoe ja na eti na, wăna be ă la eti na: koe oetoe wa ma nja lăti nina na kawini. Toenanoe hina jăpa ha I Pauloes dăngoe I Silas hina kareàndja la hangga da da kapala paraing; toenanoe hiwăda: malănga tăka ja, njoeda da tau da papeàkang ngarăngia hau, kata li ningoe lai noe, kata hamaja ni nja I Ala,

wăda. Toenanoe da kapala hiwăda: paloe ha njoeda I Pauloes dăngoe I Silas; bada hăla ka papaloe ha, hida patama ndja la oema kapătang.

Toenanoe ba mandalora ja ka, I Pauloes dăngoe I Silas hi loedoe da nja ka; tăka mboendăba da da tau la oema kapătang noena hida rongoe ha bada loedoe. Toenanoe tăka na nja ka na opoeng, laloe bokoeloe ja, na oema kapătang na nggădoekoe, mboeloendăba da da pindoe da taboenggăhoe hăla, da nggili băhi mboeloendăba da la lima da da tau, da tamboekăl ndăba.

Toenanoe na kapala oema kapătang hadang bana katătăkoe hina ita ha da pindoe mboeloendăba da da mboăwa ndăba, tăka hina boetoehoe ja na kabeàla na, kakoe pameti wiki nggoe, wăna be ă; bana papakanja na eti na, da tau mboeloendăba da da pahondoe da palai ka ihoe năhoe.

Toenanoe njoena I Pauloes hina pa'aung hiwăna: mătăng, amboe pameti wiki moe, njoema jeà ni ndăba nggăma lai jehoe. Toenanoe na kapala oema kapătang hina piti ja na palita hina tăngăroe ha da tau da pahondoe, ni ndăba ndja; toenanoe na eti na laloe kandăndăkoe ja hina karoedoekoe la tana la hangga na I Pauloes dăngoe I Silas.

Tăka hina paloehoe ha njoeda, hiwănandja: oemboe, măla noe, nggiki ă nggoe ka njoengga jeà kakoe ngalang doekoe na tanggoe mahămoe? Toenanoe hida heàma: djăkau li ja heàna, monoenja I Toehan Jesoes, kau ngalang patama la mahămoe.

Na roedoeng noena na kapala oema kapătang hina kareàndja I Pauloes dăngoe I Silas la oema wiki na, hina kanoăma ndja pangangoe hina wŏndja hida ngangoe. Toenanoe hida ihoe ja na kapala oema kapătang dăngoe da tau mboeloendăba da la oema na. Toenanoe njoeda laloe hămoe ha da eti da bada kikoenja I Jesoes.

Toenanoe bada pawăla ka la mbaroe, njoeda I Pauloes dăngoe I Silas: pahăla ha, wăda bada pareàta da kapala paraing. Toenanoe hi loehoe da nja ka njoeda hida lakoe li la oema na I Lidia; bada ita ha ka bada pamăndoendja ka da eti da da eri aja da, tăka hida lakoe pangalang la hau paraing.

99. I Pauloes la paraing Atena, Korinti dangoe Epesoes.

Toenanoe weling la paraing Pilipi njoena I Pauloes hina lakoe pangalang la paraing Tesalonika dăngoe Bere'a; weling lai noe na toăma la paraing Atena. Toenanoe bana tăka ka la paraingoe noena, laloe mbana ja na eti na, bana ita ja ka ba laloe dangoe ha da marapoe kahăla tau lai noe. Toenanoe njoena I Pauloes hina papeàkandja da tau Jehoedi la oema nge'a pahamajangoe da. Hau lodoe hau lodoe la pahang ă năhoe bada pahamboeroe tau, na papeàkandja njoeda. Toenanoe kiring na noe ă bana papeàkang njoena I Pauloes bawăna: haromoe da tau mameti da hadang beli, ba wăna ă noe, tăka hiwăda hawi'ang: na tau jeàna bana papeàkanda, bidi marapoe ja ihoe? Toenanoe hida kareànja I Pauloes la nge'a papaní da, hiwădanja: măla noe, njoema mangalang ka i doema papinja na bidi poeloeng lai njoemoe, na papapeàka moe nggăma?

Toenanoe I Pauloes hina hadang hina ndoălăk, hiwăna bana panī: ha mboeloendăba mi njimi tau Atena! tăngăroe ja i, njimi mboeloendăba mi da pange'a pahamajangoe mi, laloe dangoe ha! njoengga bakoe hălătoe ndăba ja năhoe na paraing mi njimi, bakoe ita ndăba ha da marapoe mi da pahamajangoe mi, toenanoe njoengga koe ita mboe ja hangi'a na nge'a pahamajangoe mi; ningoe hoerătoe na la dita na: marapoe na pande pinda! Djè ja batoenanoe njoengga bakoe papeàka nggami lăti, djeà doe ja na marapoe mi na pande pimi toeba na! I Ala na papapeàka nggoe nggămi lăti, njoena na mapadikanja na tana dăngoe mboendăba na na ihi na; noena ndena mandapoe la oema pawoeloe tau; njoena I Toehan ba awang ma na nja, ba tana ma na nja; njoena ndena marau nda njoeta mboendăba nda tau. Na paloeri wăngoe maweling lai njoena ja; tăka njoeta hita măka pakajidikoe, hita ningoe mboe la tana. Năhoe bana paleàwa ta njoeta, wăna: mboeloendăba na na tau, mandjare'a bădi, wăna doe, ba napa haromoe na reànda ja mboeloendăba na na panggoeboel awang, ba tăndji ma na nja: toenanoe hina poeli nja pareàta la I Toehan Jesoes; njoena na

matanggoe ndăba nja mboeloendăba na, ba mbăda hadang na nja ka weli la padoea tau mameti.

Toenanoe da tau la paraingoe noena bada rongoe ja I Pauloes bana peàka ja: na hada beling, hida riki nja, da jiki nja njoena I Pauloes. Tăka hawi'ang hiwăda: njoema mamboehang parongoe kau, napa handăkang. Toenanoe hi nindja hawi'ang, nde pira ă da da tau mini da kikoenja njoena I Pauloes; na haătoe I Dionisioes ja na ngara na, tau madai oema nge'a papaní; tăka hininja haătoe na na kawini, I Damaris ja na ngara na; ningoe mboe hawi'ang bada pakareà ndăbang.

Toenanoe bana ndjăpoe ka noena, I Pauloes hina loehoe ja weling la paraing Atena, hina lakoe la paraing Korinti. Toenanoe bana tăka ka lai noe, hina hamboeroe ja haătoe na na tau Jehoedi, na ngara na I Akila ja, dăngoe na papaha na, na ngara na I Priskila ja. Njoeda noe weli da la paraing Roma, lo'a kata hamboeroe ja I Pauloes, wăda, hi nindja lai noe.

Toenanoe I Pauloes hina ndădikoe la paraingoe noena bana răma ja na parăma na, hina papeàkandja da tau Jehoedi dăngoe da tau Nggrika; na mandai na hau ndaung nomoe mboea woela na bana ndădikoe lai noe.

Toenanoe weling la paraing Korinti hina hili beli ja la paraing Antiokia. Toenanoe ndedi nggi mandai na, hili loehoe na nja ka weling lai noe, pandiloeng wăngoe na nja. Toenanoe bana lakoe, na toăma la paraing Epesoes, hina ndădikoe lai noe. Hau lodoe hau lodoe ba toroe mbeni ma na nja bana papeàkandja da tau lai noe; mboeloendăba da da tau la Asia, hida rongoe ja na poeloeng na I Jesoes. Dangoe ma ha da tau da mamandjare'a, tăka hida pa'oehi ndja da marapoe da da papandoī da, hida toenoe hăla ha la epi.

Tăka da tau da mapatarang da dangoe mboe, hida pahăngga dăngga angoe da bada paloemoe nja na poeloeng na I Jesoes. Toenanoe hi ninja haătoe na na tau na mapandoī ămăhoe; na ngara na I Demetrioes ja, na kăli pandoī oema ămăhoe koedoe, hama toena na oema marapoe bokoel. Bana pandoī ha da oema koedoe

noeda, laloe oetoe ha da angoe na bada danggandja. Toenanoe njoena hiña pa'oehi padangoe tau, hiwăna: ha oemboe mboeloendăba mi njimi, kai rongoe, bata răma toe nda noe, ta oetoe ma doeta; tăka njoena I Pauloes hina papeàkang lai noe lai noe bana jila da dangoe da tau bawăna: da pawoeloe tau, nde Ala ă ha! Na parăma nda njoeta jeàna, djèpa ndena mareni mboelang na, na oema marapoe bokoel Diana jeàna, djèpă ndena nggoema nja tau dangoe, ndena mboelang hăla wălang!

Toenanoe bada rongoe toeda noe, laloe karaoe ha da eti da, hiwăda bada paní pawănding: marapoe bokoeloe ja I Diana tau Epesoes. Njoeda bada wara, laloe mandai ha, mboeloendăba na na ihi paraing na pahănggang hăla dăngga angoe na.

Tăka njoena I Pauloes nde nggăra ehi na. Toenanoe na mătanja na paraingoe noena, hina hili lakoe la Makedonia, la paraing Korinti.

Toenanoe njoena I Pauloes bana beli ja ka hina lakoe li la noeha hau, na mangarang Milete; bana tăka ka lai noe hina paleàwa anakeàda la paraing Epesoes; lo'a papa'au ndja da tau makaweàda, ningoe papaní hawoetoe ă nggoe, wănandja. Toenanoe da tau Epesoes bada tăka ka, hiwănandja njoena I Pauloes bana paní dăndja; njoengga năhoe lakoe nggoe nja ka la paraing Jeroesalem; I Toehan bana papeàka ngga njoengga, wănangga: da nggili băhi, na handoeka bokoel nindja, da napa kau! Na poeloeng jeàna ndakoe kanandi ni ă nja, ndakoe handoeka dănja; ndakoe namoe ja na tau nggoe; bakoe lakoe na hămoe be ă ka na eti nggoe năhoe. Malănga tăka ja, pi ma nggoe nja ndai hili ita ă pa na kaba mata nggoe njoengga. Djeà ba toenanoe, mătang kai manggang wiki mi, dăngoe mboeloendăba da da angoe mi da mamonoenja I Jesoes; kai dai ha da tau da papa'oehi na I Toehan Jesoes; njoena ba mbăda hăla na ha ka pakē wăndja wai re'a wiki na; ambi maroămba ngga njoengga bakoe papeàka nggămi ba tiloe mboea ndaungoe na mandai na, na roedoeng na lodoe, ba ndakoe păndjăng bakoe panamoe nggămi nja na ngarăngia na matăndji. Ba toăma toena năhoe ka koe poeli nggămi ha la lima mi njimi, da eri aja nda kai panau ha.

Toenanoe bana pandjăpoe ja ka na papaní wăngoe hina karoedoek

la tana njoena I Pauloes, hida hamajang mboeloendăba da njoeda. Njoeda laloe hī ha ba handoeka ha da eti da bada namoe ja I Pauloes; mboeloendăba da da tau da rohoe ja njoena hida poedoe-poedoekoe ja, bana paní bawăna: ndai hili ita ka pa handăkang, diră wăngoe nda ka.

Toenanoe njoeda hida kareànja la kapal I Pauloes, hi lakoe na nja ka. Toenanoe I Pauloes bana tăka ka la paraing Jeroesalem, hi ni mboe ndja da angoe na lai noe, laloe hămoe ha da eti da bada ita ja ka I Pauloes. Toenanoe la mbaroe hina lo'a lai Jakoboes, tăka da pinitoea mbăda pa'oehi da mboeloendăba da lai noe. Toenanoe I Pauloes hina pa'ihi ja na poeloeng năhoe na palakoe ngăndi na la hau paraing hau paraing, djăka nggi-nggiki na la tau hindoe, ba dangoe ma ha da mamandjare'a, da mamonoenja I Toehan Jesoes.

Toenanoe bada rongoe ndăba ha ka da poeloeng da papa'ihi na I Pauloes, hida wotoe nja na ngara na I Ala.

100. I Pauloes la paraing Kasaria dangoe la paraing Roem.

Toenanoe ba ndedi pira na na lodoe, njoena I Pauloes hina tama ja la oema nge'a pahamajangoe la Jeroesalem, tăka hi nindja da tau Jehoedi maweling la tana Asia, da tanda ja ka I Pauloes, hida papeàka dăngga angoe da hiwăda: măla kata jăpa ja I Pauloes, kata pameti ja, wăda. Toenanoe hida jăpa ja njoena I Pauloes tăka na kapala na mapareàta paraing, hina wăhi ja I Pauloes weling la lima tau dangoe da majăpa ja, tăka hina kareànja la paraing Kasaria, la hangga na na marămba Felik.

Toenanoe na marămba noena na hămoe nja eti I Pauloes ba tăka ka la hangga na. Djèpa ndeda dangoe da poeloeng bada peàka roenda la marămba, njoena ndena bihoe papatăndji ja na poeloeng da da papa na I Pauloes. Na marămba noena na kăli pa'aunja I Pauloes hina poeloe dănja: napa djăka na wŏngga ămăhoe, koe pahăla ja, wăna be ă la eti na.

Toenanoe ba ndedi nggi mandai na, na marămba noena dăngoe

na papaha na hida pa'aunja njoena I Pauloes: kata rongoe ja bana pa'ihi ja na ngera na I Jesoes, wăda. Toenanoe njoena I Pauloes hina papeàkang: djeà ja na poeloeng na matăndji; papătoe wănja na pakabora wăna, ba nămoe nja na pareànda wănanja teàngoe tai. Batoenakanoe na marămba laloe kandăndăkoe ja bana rongoe ja bana paní I Pauloes; na pi ndăba ndja da ndjala na, tăka hiwăna; djèka nda kadiroe, napa na manggawang bădi, koe hili pa'aunggau ka, kakoe hili rongoe kau.

Toenanoe bada lăpăhoe ka dămboe ndaung, hina tăka haätoe na na marămba, na ngara na I Festoes ja, hiloe ja njoena na marămba Felik. Tăka na marămba noena, na hămoe ndja eti da tau Jehoedi, toenanoe hina pa'au nja I Pauloes, hiwănanja: măla noe, mboehang palo'a la paraing Jeroesalem, kata paní ja na poeloeng ngera moe njoemoe lai noe? Tăka hina heàma I Pauloes hiwăna: djăka toenanoe djăka wămoe, njoengga na pakarai nggoe, măta kakoe lakoe ningoe la hangga na na Kaisar la paraingoe Roma. Tăka hina heàma na marămba: măla ba pamboeha moe njoemoe ma ja, lakoe la hangga na na Kaisar, ba wămoe, toena ka wa noe!

Toenanoe ndedi pira na na lodoe, na marămba Agripa dăngoe na papaha na I Bernike, da mai ndăba ha la paraing Kasaréa, da mai papoeloe dănja I Festoes wăda, hida mai. Njoeda noe da rongoe mboe ja na ngera na I Pauloes; toenanoe hida pa'aunja, kata rongoe ja bana paní njoena I Pauloes, wăda. Toenanoe I Pauloes hiwăna: njoengga I Ala na mandoela ka, hi ndjăpa be ka bakoe oendoeng, loepa koe toăma ja na lodoe năhoe, bakoe papeàkang da tau da mabokoel, da tau da makoedoe, koe papeàka ndăba ndja ja; da papapeàkanggoe mboeloendăba da da poeloeng da maweling la năbi mboeloendăba da; toenanoe bakoe papeàkang: loepăng ma bădi na meti wănja I Jesoes, na hadangoe ja bădi weling la padoea da tau mameti; njoena pa'ita doe na nja na ngarăngia matăndji, la bandjaroe jeàna dăngoe la tau hindoe mboeloendăba.

Toenanoe I Pauloes ba talănga paní na toenanoe, tăka hiwăna I Festoes: katoăba moe nja ihoe Pauloes, hi paní toemoe noe, laloe dangoe ja bau nggăhoe, hioe katoăba!

Tăka hina heàma I Pauloes: nde katoăba ă nggoe nja, Festoes! njoengga bakoe paní ja, poeloeng matăndji ja, poeloeng mahămoe ja bakoe woenda ja; na marămba noena na pindja mboeloendăba da da poeloeng noeda! măla noe Marămba Apripa oetanda ka njoemoe mboeloendăba da da năbi? njoengga koe pinggau bau tanda ha njoeda!

Toenanoe hina heàma noena na Marămba Agripa, mareni ă ma na ka lăti bau pamandangga njoengga la patama la Harani.

Toenanoe hiwăna I Pauloes: njoengga bakoe hamajangoe la I Ala, nde didi kau njoemoe marămba, dira na mboeloendăba na na tau na marongoe ka njoengga năhoe, măla wa njoena kana hama eti ngga njoengga; mareni ă ma na ka, nde wănggoe păkoe nggau, patiri nggoeboeloe ndăba nja na eti moe, wănggoe nggau njoengga; da nggili băhi ă bădi la lima nggoe, nde'a, ka ămboe da ngăna kau!

Toenanoe bana toăma ja ka na lodoe lakoe na I Pauloes bana hē la kapal, hi ningoe mboe kareà na, tau matanawang hawi'ang; na marămba noena na pakareàndja njoeda mboeloendăba da haătoe na na kapala hangahoe horodadoe, hiwănandja: kareàndja nā da tau noeda la paraing Roem.

Toenanoe hi lakoe da nja ka; bada tăka ka la padoea liboe moeroe, njoena I Pauloes bana pakakanja năhoe, bana patanda nja na eti na kata ndădikoe kadiroe lăti la noeha Kreta, ba oerăngoe ja năhoe, laloe mbangatoe ja na ngiloe năhoe; tăka na kapala horodadoe noena, na rongoe ni ja pa na matanggoe oeling; toenanoe hida lakoe pangalang la kapal.

Toenanoe ba ndedi pira na na lodoe na landahoeng bai ngiloe, na tiki paberang ka ă mang na kapal; njoeda ndeda măka patidoeng palakoe; na halindi-linding be ă na kapal. Toenanoe laloe handoeka ha da tau la kapal. Toenanoe ba mandalora ja ka, na tăka haătoe na na malaïkătoe la I Pauloes, hiwăna: ha Pauloes, amboe mangădătoe, malănga tăka ma ja, njoemoe oe tăka loendoeng la hangga na na Kaisar, da angoe moe mboeloendăba da la kapal ndeda meti ă,

Toenanoe hakamboeloè paloe mboea lodoe da na kapal na halinding lai noe lai noe, tăka njoeda hida hărang la makandoekoeng, hida mareninja na mamara. Toenanoe ndedi na loendoeng lai noe la mamara, mbera na nja na kapal.

Toenanoe mboeloendăba da da ihi na na kapal bana mbera ka hawi'ang da ngeni, hawi'ang mbera kapal pangeni wăda; njoeda mboeloendăba da da loendoeng ndăba la mamara.

Na nge'a pahē da lai noe la mamara hau noeha ja, na mangarang Malta. Da tau lai noe da ndoela ha da tau da matamboeloe. Toenanoe ba laloe maringoe ha hida padoekoeloe epi, kada diroeng da tau da matamboeloe, wăda. Toenanoe njoena I Pauloes bana ohoe ha da karăngga ai hida ngăndi ha hida ndoeha ha la epi; da karăngga ai noeda da pangăndi na, ningoe kataroe moeroe da, tăka hina kati ja I Pauloes la lima na. Toenanoe da tau lai noe bada ita ja ka na kataroe moeroe bana kawiwal la lima na I Pauloes, hiwăda dăngga angoe da bada paní: na tau jeàna tau makaborangoe ja; bana tamboeloe na ngalang paloeri; tăka năhoe ka, poeloe marapoe ja jeàna hina kati ja kataroe moeroe.

Tăka njoena I Pauloes hina paihăroenja la epi na kataroe moeroe, na ăling, na kanaboe la epi, tăka nde nggăra ehi na.

Toenakanoe njoeda da tau bada ita ja ka I Pauloes, ba nde nggăra ehi na hida pandjiloenja na pakanandi da la eti da, tăka hiwăda: jeàna tau pakaliti marapoe ja ihoe; bana kati ja kataroe moeroe nde nggăra ehi be na.

Toenanoe na ndaung maringoe noena, loepa da pandjăpoe ja bada ndădikoe lai noe la noeha Malta. Toenanoe ba tiloe mboea woela da ka, kanoăma da nja ka hida lakoe pangalang, loepa da tăka la paraing Roem. Toenanoe la paraingoe noena nde pira pira da da eri aja da da maloehoe: lo'a pahamboeroe ja I Pauloes, wăda. Toenanoe bana tăka ka la paraingoe, njoena I Pauloes hina ndădikoe la oema na pawōna woenda; da doea da horodadoe da madai ja. Toenanoe dămboe ndaung na na mandai na, bana papeàkandja da tau lai noe, nde pira pira da marongoe ja. Hau lodoe hau lodoe na paheà ndăba ndja da tau mboeloendăba

da da mamai lai njoena; bana papeàka ndja na wăngoe toroe mbeni eti na, bana pa'ihi ja na ngera na I Toehan Jesoes.

Djèpa ba toe ă na noe bana loehoe ja weling la oema kapătang njoena I Pauloes, mandai-ndai da hili jăpa beli ja, tăka hida kareànja la paraing Roem pandoeang wăngoe.

Toenanoe bana tăka ka lai noe, hida katikoe ja, kiring bana pa'ihi ja na ngera na I Toehan Jesoes.

Njoena I Pauloes ba ninja pa la oema kapătang, hina toelihoe ha nde pira mbăla be da da hoerătoe, bana pangăndi ndja la tau Harani mboeloendăba da la hau paraing hau paraing; da hoerătoe noeda nindja pa la hoerătoe bokoel.

IHI NA NA HOERATOE.